ARI KOVANI

Camilo José Cela

Camilo José Cela, 11 Mayıs 1916'da İspanya'nın Galicia bölgesindeki Iria Flavia'da doğdu. Ailesi başkente taşınınca Cela eğitimine dokuz yaşından sonra kilise okulunda devam etti. 1931'de yakalandığı tüberküloz sonrası yattığı sanatoryumdaki iki yılını kitap okuyarak geçirdi. 1934'te tıp fakültesine kaydolsa da, buradaki dersleri yerine edebiyat fakültesinin derslerini takip etti. Çağdaş edebiyat dersleri veren Pedro Salinas'tan oldukça etkilenen Cela, ilk şiirlerini ve yazılarını "Onunla tanışmasaydım, yazmayı bu denli ciddiye alamazdım," dediği hocası Salinas'a gösterdi ve onun yönlendirmelerine sadık kaldı. İç Savaş patlak verince Cela'nın ve daha sonra İspanya'nın önemli entelektüelleri arasında yer alacak arkadaşlarının öğrenimleri yarıda kesildi. Cela, milliyetçi tarafta yer aldı. Savaşta yaralandı. Bu sırada şiir yazmaya devam etti ve ilk kitabını oluşturdu.

1940'ta hukuk okumaya başladı. İki büyük romanından biri olan *Pascal Duarte ve Ailesi* 1942'de yayımlandı. Romanın kazandığı olağanüstü başarı Cela'ya hukuk öğrenimini de yarıda bırakma cesareti verdi ve Cela hayatını yazmaya adadı. Gençliğindeki görüşlerine veya sınıfına rağmen Franco rejimi ile uyuşamadı. 1945 ve 1950 yılları arasında *Arı Kovanı*'nı (La colmena) yazdı. Roman, uzun bir sansür sürecinin sonunda 1951'de yayımlanabildi ve kısa bir süre sonra yasaklandı. Barcelona'da kaçak bir şekilde ve Meksika'da farklı edisyonlar halinde baskıları yapıldı. Bu kitapta yer alan "Sallantıda Kalmış Kimi Sayfaların Bitmemiş Hikâyesi" bölümünde anlatılan uzun bir edisyon ve sansür süreci geçiren kitap resmî basım iznini ancak 1963'te alabildi. Cela, 1956-1979 yılları arasında Mallorca'daki *Papeles de Son Armadans* adlı edebî dergiyi yöneterek politik fikirleri nedeniyle "edebî sürgün"de olan yazarların ürünlerini yayımladı. Şiir, roman, öykü, gezi kitabı, deneme, fabl türlerinde art arda eserler vermeye devam eden Cela, Franco'nun ölümünden sonra daha aktif bir yaşam sürmeye başladı ve politik görevler de üstlendi. Aldığı başlıca ödüller arasında, daha önce "dışkıyla kaplı" dediği Cervantes Ödülü de olan Cela, 1989'da "zengin ve yoğun nesri"nden ötürü Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü.

Kendisine has gerçekçiliğin en iyi örneğini verdiği *Arı Kovanı* romanı, 1982'de Mario Camus tarafından beyaz perdeye aktırılan Cela, filmde küçük bir rol de aldı. On ikisi roman olmak üzere çeşitli türlerde yetmiş eser verdi. "İspanya'nın Cervantes'ten sonraki en önemli yazarı" olarak da nitelendirilen Jose Cela, 2002 yılında hayata gözlerini yumdu.

Gökhan Aksay, 1956 yılında doğdu. ODTÜ Ekonomi Bölümü'nü bitirdi. Aralarında Quentin Skinner'dan *Devletler ve Yurttaşlar* (İş Bankası Kültür Yayınları), Frederic Tuten'den *Uzun Yürüyüşte Mao'nun Maceraları* (Jaguar Kitap), Javier Cercas'tan *Salamina Askerleri*'nin (Jaguar Kitap) olduğu çeşitli kitapları İngilizce ve İspanyolcadan çevirmiştir.

Arı Kovanı / Camilo José Cela

Kitabın Özgün Adı
La colmena

© Camilo José Cela, 1951
© Jaguar Kitap, 2016

Çeviriye Temel Alınan Baskı
Ediciones Destino, S. A., 2008

1. Baskı: Kasım 2016
ISBN: 978-605-6663-73-4

Çeviren
© Gökhan Aksay

Editör
Ferhat Özkan

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Prof. Dr. Cemil Bilsel Cad. Sayan Han No: 8/22 Eminönü/İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

ARI KOVANI

Camilo José Cela

Çeviren
Gökhan Aksay

SALLANTIDA KALMIŞ KİMİ SAYFALARIN BİTMEMİŞ HİKÂYESİ

Hayli bahtsız bir ilk gençlik dönemi oldu bu kitabın. Yerinde duramayan, kertenkele kuyruğuyla dokunmuş huzursuz bir kalple doğmuş olduğu, damarlarında kan yerine olanca ele gelmezliğiyle cıva dolaştığı izlenimi veren yaratıklar vardır; yapılacak en iyi şey, onları kendi hallerine bırakarak zamanla yorgun düşüp durulmalarını beklemektir.

Yıllar geçti aradan; şimdi, ilk dönemlerdeki tuhaf seyrini gözden geçirirken, bu kitabın durulmaya yüz tuttuğunu görüyorum. Bunun zamanı gelmişti zaten; gençliği boyunca, babasının, yani benim başımı derde sokmaktan öte bir şey yapmadı. Biz babalar, çocuklarımız kötülük ya da uçarılık yaptığında, belki de korunma içgüdüsüyle, suçu kötü arkadaşlara atma eğilimindeyizdir. Tartıştığımız insanlara açık seçik duyurarak, "Benim çocuğum iyidir; evet, bir hayvanı sille tokat döverek öldürdüğü, parçaladığı, parçalarını bir kuyuya, sokakta örgü örmekte olan yaşlı kadınların üzerine attığı doğru, ama özü iyidir onun," deriz. "Kötü arkadaşlarıdır onu yoldan çıkaran; içki içen, kimi faaliyetlerde, partilerde

boy gösteren, geneleve takılan, gürûh halinde bilardo oynayan işsiz güçsüz gençler. Sizi temin ederim, daha kötü arkadaşların arasına karışmadığı dönemde, sözgelimi üç dört yaşlarında, bir sineği bile öldüremezdi o."

Kötü arkadaşlara bulaşmayan *Arı Kovanı*'nın, öyle pitoresk ve eğlenceli, sert ve etkileyici bir hikâye anlattığı söylenemez; ama hayli şatafatlı bir paye ile taçlandırıldığı söylenebilir. Onun için avutucu bir şey değil bu; onun tercihi, müptelası olduğu ve haz aldığı ızdırap duygusundan yana.

1945 yılında, Madrid'de yazmaya başladım bu kitabı; 1948 yazında, Cebreros'ta bitirdim. Daha sonra, düzeltmeler yaparak, hafif dokunuşlarla terbiye ederek, kimi şeyleri çıkarıp kimisini ekleyerek, ama daima ızdırap duyarak üzerinde yeniden çalıştım. Roman, değindiğim o kritik dönemi mükemmel bir biçimde yansıtıyor olmalıydı artık. 1945-1950 tarihini düşmemin nedeni bu. Sansürle mücadelem 1946'da başladı; sonuncusu dışında, bütün çatışmalarda benim kaybettiğim bir savaştı bu.

Relativa teoría del carpetovetonismo'da, Cebreros'un Mesones, Azoguejo ve Teodorita caddelerindeki evlerimden, *Arı Kovanı*'nın redaksiyonundan ve onu yazdığım masadan söz etmiştim. Burada, tekrardan kaçınmak için, yalnızca daha önce açıklığa kavuşturmadığım kimi ayrıntılara değinmek ve daha yedi sekiz gün önce ortaya çıkan bir gelişmeyi kaydetmekle yetineceğim: Mahalle kafesindeki gösterişsiz, orası burası çentilmiş masaya yeniden kavuşmuş olmam; bunun öyle kolay bir şey olduğunu sanmayın.

İzninizle konudan uzaklaşacağım biraz. Maden işçilerinde görülen silikoz, boyacılarda zehirlenmelerin neden olduğu kolik ya da işsiz güçsüz olanların yakalandığı nikris gibi meslek hastalıkları arasında, *makatit* ya da uylukta yangı

diyebileceğimiz, binicilere, bisikletçilere ve yazarlara musallat olan, insanı bezdiren o rahatsızlığa yer verilmiyor. İnsanoğlunun makatı, ona mabat denildiğinde düşünülebilecek olan şeyin aksine, hareketsizliğine kesintisiz bir destek sağlasın diye değil, tam tersine, kimi zaman, ihtiyatlı bir biçimde ve bilgece ölçülüp biçilmiş aralıklarla, sözgelimi yemek saati geldiğinde, boğa güreşine, tiyatroya veya takdis ayinine gitmek ya da bir tepede gezinti yapmak üzere hareketlensin diye tasarlanmıştır. Biz, geçimini yumurtalarını soğutmayarak sağlayan (sandalyenin, eyerin, selenin üzerinde oturarak yerinden kımıldamayan, dolayısıyla bundan fazlasıyla etkilenen) ölümlülerin kıçında şişkinlikler peydahlanır sonunda. Olağan kuralların arasında ve hijyende rastlayamayacağınız bir şeydir bu; kıçınızın her zaman değil, ara sıra düştüğü bir durumdur. Doktorlar, yangı ile ilgili hastalıklara *it* ile biten isimler (*kolit, sistit, hepatit, larenjit)* veriyorlar. Onların bu konudaki ısrarlarından hareketle, makattaki şişkinlik için *makatit*'i öneriyorum.

Daha önce de söyledim: O dönemde, sekiz ya da dokuz cerrahi müdahaleye maruz kaldığım için, hijyene önem veren, titiz biri haline gelmekten başka şansım kalmamıştı. Şimdi, o soylu hacetini giderme gereğinin -vücuduyla barışık, bağırsaklarıyla sorunu olmayan birini bile çileden çıkarabilecek- dış etkenlerce belirlendiği, Cebreros'taki iki evimi hatırlarken ürperiyorum.

Yukarıda söz ettiğim metinde de belirttiğim gibi, Mesones ve Azoguejo caddelerindeki evlerimde tuvalet yoktu. İlkinde, belki de bu eksikliği telafi etsin diye, hayli aydınlık bir tavan arası vardı. Tavanı çift eğimli değildi; yaz boyunca, hacetinizi giderirken belli bir geometri bilgisiyle, kesintisiz bir biçimde, çokgenler ve üçüncü boyutu kendiliğinden

edinen çok yüzeyli çokgen prizmalar çizmenize elverecek ölçüde çok eğimliydi. İkincisinde tavan arası da yoktu. Ama kafayı çalıştırarak müthiş bir yaratıcılık sergiledim; orada, dış dünyaya hiç bulaşmadan, makul denilebilecek bir biçimde sıçılabiliyordu artık. O günlerde sergilediğim yaratıcılıkların patentlerini zamanında alabilseydim, çoktan zengin olmuştum.

Her neyse, *Arı Kovanı*'na son noktayı Azoguejo Caddesi'ndeki evde koymuş olduğumu söyleyebilirim. İlk sözcüğünden başlayarak, yeniden yazdım bu kitabı. Toplam beş kez tashih edilmişti; ama bunların en özenileni, en kılı kırk yararak yapılanı, Azoguejo Caddesi'ndekiydi. Orada yaptığım tashih, hepsinin arasında en eksiksiz olanı, en kuşkuya yer bırakmayanıydı. 1949 ve 1950 yıllarında, Madrid ve Cebreros'ta yeniden ele aldım kitabı. Ama Azoguejo Caddesi'ndeki tashihten sonra önemli bir değişiklik, kayda değer bir budama, gözle görülür bir ekleme yapmadım.

Relativa teoría del carpetovetonismo'da, o kırık dökük, sevimli evin iki küçük katından, üst katındaki -bütün bir geceyi yazarak geçirdiğim- mutfağından da söz ettim. Köhne de olsa, temiz ve yaşanılabilecek bir evdi. En azından ne çatısı akıyor, ne de etrafındaki evlerden daha kötü kokuyordu. Alt katta, salon olarak kullandığımız antre, üzerinde tencerenin kaynadığı ocak ve Toledolu bakıcı Tipogamba ile oğlanın yattığı yatak odası vardı. Üst kat, yine sahanlığı, çift kişilik yatak odası ve fırını kaderine terk edilmiş mutfağıyla, alt katın neredeyse aynısıydı. O yatak odasında, bir gün ateşim çıkar gibi oldu; eşim doktor çağırdı. Anjin teşhisi koydu Bay Mariano Moreno; bilimin son harikası diyebileceğimiz bir fitil yazdı. Bir tane gece, bir tane de sabah koymam gerekiyordu. Yemekten sonra yatmaya hazırlanırken, eşim ilk fitili

elime tutuşturdu. Ama ben tevekkül içerisinde fitili koymaya hazırlanırken, elektriğin kafasına esti, bizi beklemeden kesiliverdi. Yapacak bir şey yoktu; bu iç karartıcı sahnenin karanlıkta, el yordamıyla nihayete erdirilmesi gerekiyordu. Ertesi sabah, hastanın karşısında koşullanmışçasına sabırlı olan eşim, yüzüne en güzel gülümsemesini iliştirerek yeni bir fitil ikram etti bana.

– Al Camilo José, şu fitili de koy.

Kanla birlikte kötü düşüncelerin de hızla beynime sıçradığını hissettim. Kısık ve ciddi bir sesle söylemişti. İnatla direndim.

– Hayır güzelim, ben almayacağım. Bu ikinci fitili annene götür; o koysun. Onunkini tırmalasın.

– Tırmalamak mı? Bu da nereden çıktı?

– Evet, tırmalamak. Öyle böyle değil, müthiş tırmalıyor. Anladın mı? Müthiş.

– Bırak Tanrı aşkına! Bir fitil nasıl tırmalayabilir.

– Ben biliyorum nasıl tırmaladığını. Tırmalanan benim kıçım. İstemiyorum. Fitil koymaktansa, anjine razıyım. Eskiden fitil mi vardı? Karbonatla gargara yapmakla, iyotlu gliserin sürmekle yetinilir; kaderiyle baş başa bırakılırdı anjin. Beni rahat bırak.

Beni anlamaya hiç niyeti yoktu eşimin. Fitili folyo ambalajından çıkardı, bana uzattı.

– Bunun kıçını kazıdığını nasıl söyleyebiliyorsun?

Sessizliğimi bozmadım. Gölgelenmiş zihnimde minik bir aydınlanma peydahlanmıştı ansızın. Olup biteni anlayınca yeniden konuşmaya başladım.

– Özür dilerim.

– Neden özür diliyorsun?

– Nedeni önemli değil. Hadi, fitili ver bana.

– Koyacak mısın?

– Evet. Elektrikte suç. Daha yeni fark ettim. Dün gece elektrik kesildiğinde, fitili folyo ambalajıyla birlikte koymuşum... Kimseye söyleme sakın.

Makattan tedaviye dair bu ızdırap dolu deneyimin ardından konuya dönebiliriz. Azoguejo Caddesi'ndeki evim ve o evin sınırlı olanakları, insanın yazmak için pek az şeye ihtiyacı olduğunu göstermişti bana. Yazarlar dangalak ve bilgiç olma eğilimindedir; istisnaları bir yana bırakırsak, onların yazması için belirli, uygun bir atmosfer gerekir. Kimisi -örneğin kafelerde yazan Bernanos- uyuşturucu etkisi yapan gürültülü ortamları; kimisi de -sözgelimi Juan Ramón Jiménez gibi histeri numuneleri- sıkı önlemler alınmış, sessiz ve sakin ortamları sever. Kibirle edinilen bu sanı gerçeğin hayli uzağındadır. Yazmak için gereken tek şey vardır: Söyleyecek bir şeyinin olması; onu söyleyebilmek içinse, bir tomar kâğıt ve bir kalem. Bunun ötesindeki her şey lüzumsuzdur, gösteridir. Bir tomar kâğıt ve bir kalemle *Don Quijote*, hatta arkasından *İlahi Komedya* yazabilirsiniz. Yapılacak şey işe koyulmak ve ortaya çıkacak şeyi beklemektir. Ortaya *Don Quijote* ya da *İlahi Komedya*'nın çıkması olasılığı çok düşüktür elbette.

Daha önce söz etmiş olduğum masaya kısa bir süre önce kavuştum. Arkadaşım Eugenio Fernández, diğer adıyla Cartujo, daha önce kullanmama izin vermiş olduğu o masayı, Madrid'deki kafeyi kapatınca satmış, sonra izini sürmüş ve bulmuştu. Bana hediye etti. Kendisine sonsuz bir minnettarlık duyduğumu burada ifade etmek istiyorum.

O yılın 27 Haziran günü yazdığı mektupta şöyle diyor Cartujo: "Tiétar Vadisi'ndeki birçok kasabayı dolaştıktan sonra, onu kendisine Escalona'da (Toledo) sattığım kişiyi çok alakasız bir yerde, Escarabajosa'da buldum. Sonunda

Torrijos'ta ulaştım masaya. En güzel kışlarını bir panayırda, açık havada geçirmişti; üzerinde yeni bir çatlak vardı. Ama artık emin ellerde; kapora bırakarak benim için alıkoymalarını sağladım."

Hayli zahmetli işlemlerden sonra, Cartujo'nun eline geçen masa. O, Madrid'e, kardeşim Jorge'ye; Jorge ise Mallorca'ya, bana gönderir. Benden önceki son sahibi, Santa María de Tiétar'lı Bay Maximiliano Blasco'dur. Evimin mahzeninde duruyor şimdi; kutsal bir emanet olarak okşuyorum onu arada.

Yanılmıyorsam 1950 kışının ocak ayıydı; Madrid'de olduğu ise kesin: Kendimi büsbütün vererek, *Arı Kovanı*'nı baştan sona okuma teşebbüsünde bulundum. Kitabımdan iyiden iyiye zehirlenmiş bir haldeydim; hepsini ezbere biliyordum neredeyse; okuduğum şeye yansız bir tepki veremediğim gün gibi ortadaydı. Kâh usta işi bir kitap yazdığımı, kâh en küçük bir değeri ve anlamı olmayan boktan bir metin karaladığımı düşünüyordum. Bu teşebbüs pahalıya mal oldu. Sansür Kurulu'nun diyaloğu bile kabul etmeyen tutumunun moral bozukluğum üzerindeki etkisi ise azımsanacak gibi değildi. Bileğimin gücüyle, iki sonuca vararak kurtuldum moral bozukluğundan: İspanya'da direnen kazanırdı; direnmeye devam edebilmek içinse var gücümü toplamaktan başka çarem yoktu.

Hüsrana uğramışlık duygusunun ve moral bozukluğunun her zamankinden daha yoğun olduğu bir gün, yazdığım sayfalara ve kendime öylesine kızmıştım ki, Tanrı'ya ya da şeytana teslim olmaksızın, orijinal metnin yazılı olduğu o kalın kâğıt tomarını şöminede yanan ateşe fırlattım. Karşımdaki koltukta dikiş dikmekte olan eşim, derhal ateşe müdahale ederek kâğıtları engizisyon fermanıyla kavrulup gitmekten

kurtardı. Kimi zaman, ona olan minnettarlığımı ifade ediyorum. Eşimin çok kahraman bir kadın olduğu söylenemez; ama gereken her yerde eksiksiz bir cesarete sahiptir. Bu yaptığına gelince, bana göre övgüyü fazlasıyla hak ediyor.

Romanın henüz tamamlanmamış, ne tatlandırılmış ne de ekşitilmiş ilk versiyonunu 7 Ocak 1946'da Sansür Kurulu'na sundum. Tahmin edilebileceği gibi, verilen raporlar berbattı ve beklenildiği üzere, romanım yasaklandı.

27 Şubat'ta editör, lüks ve sınırlı sayıda bir basım yapmak için izin istedi. 9 Mart'ta bu talep de reddedildi.

Zaman akıp gitti; İspanya'da, en azından bu alanda, ürkek bir gerçeklik duygusu belirmeye başlayınca, *Arı Kovanı* İspanya ile birlikte on üç on dört ülkede daha basıldı. Tarihi donduramazsınız; su eninde sonunda kendi mecrasını bulur. Habis bir ruhla Luis'in* peşine düşen, hatta onu içeri tıkan sansürcülerin adını hatırlayan var mı bugün?

Arjantin'de, Peron döneminde yayımlandı kitap; oradaki Sansür Kurulu da ziyadesiyle canımı sıkmaktan geri durmadı; ama en azından, oldukça hatasız bir biçimde basılabilmişti *Arı Kovanı*. Her yerde pişirilir bakla; kimisi öyle ya da böyle sindirilir, kimisi de taş gibidir, kimse dişleyemez. Arjantin baskısı için yapılan düzeltmeleri üç gruba ayırdım: Kitaba zarar vermeyeceği, hatta söyleyiş ve olay örgüsü bakımından fazlalıkları temizlemekte kullanılabileceği için kabul edebileceğim düzeltmeler; asla kabul edemeyeceğim düzeltmeler; koşullu olarak kabul edebileceklerim. Objektif olmaya, yazdıklarımla arama belirgin bir mesafe koymaya çalıştım; soğukkanlılıkla yaptığım değerlendirmenin sonunda, iyi olduğunu düşündüğüm, burada sunduğum versiyon çıktı

* Luis Ponce de León (1527-1591): Fikirleri nedeniyle yıllarca hapsedilen İspanyol şair, keşiş ve teolog. (ç.n.)

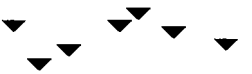
ortaya. Bu basımın, Buenos Aires'te yapılan ilk basımdan tek kelime eksiği olmadığını -ama kimi fazlalıkları olduğunu- belirtmek istiyorum. Artık perspektif hataları yapılabilecek kadar uzun bir zaman geçti aradan.

Yayımlanmasıyla birlikte Madrid Basın Kurulu'ndan kovulmama, İspanyol gazetelerinde adımın yasaklanmasına sebep olan *Arı Kovanı,* hayatımı sürdürmeme yetecek kadar para kazandırdı bana. (New York'taki Signet Book, popüler bir edisyonla, tanesi 35 sente yedi yüz bin *Arı Kovanı* bastı.) Bütün bunlar ne kadar uzakta kaldı şimdi! Yapay olarak, zorlamayla zuhur eden şeyler müthiş bir hızla eskiyor.

Palma de Mallorca,
1965 yılının Ölüler Günü*

* Ölüler Günü: İspanya'da, ölmüş olan akraba ve dostların dualarla yâd edildiği tatil günü (ç.n.)

İspanyol donanmasının subaylarından,
kardeşim Juan Carlos'a

BİRİNCİ BÖLÜM

"Endazeyi kaçırmayalım, önemli olan tek şey bu, söyleyip durmaktan usandım artık."

Bayan Rosa, heybetli kalçasıyla müşterilere çarpa çarpa, kafedeki masaların arasında koşuşturur durur. "Lanet olası! Tövbeler olsun!" diye sıkça mırıldanır. Onun dünyası kafeden ibarettir; evrenin geri kalanı ise kafenin çevresidir. İlkbahar gelip de kızlar kısa kollu elbiselerle dolaşmaya başladığında, Bayan Rosa'nın küçücük gözlerinin parladığı söylenir. Bense asılsız bir dedikodu olduğu kanısındayım bunun. Bu dünyanın hiçbir işine metelik vermez o, ne ilkbaharda ne de diğer mevsimlerde. Onun derdi günü, taşıdığı onlarca kiloyu hiç vakit kaybetmeden masaların arasında sürüklemektir. Yalnızken doksan sentlik tütün, sabahtan akşama kadarsa -kim bilir kaç kadeh- *ojén** içer. Arada öksürür ve gülümser. Keyfi yerindeyse, mutfakta alçak bir tabureye oturur, roman veya tefrika okur; okuduğu hikâye ne kadar kanlıysa o kadar kaptırır kendini. Sonra etrafındaki

* Ojén: Şeker ve anasonla yapılan brendi. (ç.n.)

insanlarla şakalaşır, onlara Bordadores Caddesi ya da Endülüs Ekspresi cinayetini anlatır.

– Navarrete'nin babası, dostu General Miguel Primo de Rivera'yı görmeye gitmiş, onun önünde diz çöküp, "Generalim, Tanrı aşkına oğlumu bağışlayın!" demiş; ama o altın kalpli Bay Miguel, "Bunu yapamam dostum," diye cevap vermiş. "Oğlun boğma halkasıyla boğularak cezasını çekmeli."

"Herife bak!" diye düşünür Bayan Rosa, "Bunu yapabilmek yürek ister." Yüzü lekeyle doludur Bayan Rosa'nın. Kertenkele gibi durmadan deri değiştirdiğini sanırsınız. Düşünceye daldığında, yüzünün derisini soymaya başlar; soyulan deri savrulan bir yılan gibi uzayıp gider kimi zaman. Sonra kendi gerçekliğine döner, aslında nefret ettiği müşterilerine simsiyah dişleriyle gülümseyerek yeniden koşuşturmaya başlar.

Bay Leonardo Meléndez, ayakkabı boyacısı Segundo Segura'ya otuz bin peseta borçludur. Hödüğün önde gideni, sıskanın, uyuşuğun teki olan ayakkabı boyacısı, sonradan hepsini Bay Leonardo'ya kaptırmak için, yıllarca para biriktirip durmuştur. Başına gelen şeye ziyadesiyle müstahaktır. Bay Leonardo ise, yaşamını birilerinden para sızdırarak ve hiçbir zaman hayata geçirmeyeceği işler tasarlayarak sürdüren bir düzenbazdır. Sonucu kötü olan tasarılar değildir bunlar; iyi ya da kötü herhangi bir sonuç üretmeyen, basitçe gerçekleşmeyen tasarılardır. Bay Leonardo, hayli ışıltılı kravatlar takar, saçına briyantin sürer. Çok ağır kokulu, kokusu çok uzaktan duyulan bir briyantin... Muazzam özgüveni olan, nüfuzlu bir beyefendi havası vardır üzerinde; özgüveni, hayli görmüş geçirmiş bir adam olduğu izlenimi uyandırır. Gerçi ben o kanıda değilim; onun öyle görmüş geçirmiş bir adam olduğunu hiç sanmıyorum. Ama cüzdanında daima yirmi

beş pesetası olan bir adam izlenimi verdiği su götürmez. Alacaklılarına pislik muamelesi yapar; onlarsa gülümser, takdir eden -en azından dışarıdan öyle algılanan- bir ifadeyle bakakalır. Onu mahkemeye vermeyi, onun hakkında dava açmayı düşünenler olmuştur elbette; ama bu düşünceyi hayata geçiren olmamıştır şimdiye kadar. Bay Leonardo'nun telaffuz etmekten en fazla hoşlandığı şey, *madame, rue, cravate* gibi Fransızca sözcükler ve "Biz Meléndezler" ifadesidir. Kültürlü olduğunu, çok şey bildiğini gösteren bir adamdır Bay Leonardo. Her oturuşunda iki el dama oynar ve sütlü kahveden başka bir şey içmez. Yakın masalarda sarı tütün içildiğini gördüğünde, hayli kibar bir edayla, "Bana bir sigara kâğıdı verebilir misiniz? Sigara sarmak istiyorum; ama hiç kâğıdım kalmamış," der. Karşısındaki inanır ona, "Sigara kâğıdım yok, sarma tütün kullanmıyorum. Ama hazır sigara isterseniz..." diye karşılık verir. Bunun üzerine Bay Leonardo yüzüne muğlak bir ifade takınır, kısa bir süre susar, sonra "Pekâlâ, bu tütünden pek hoşlanmam ama sizi kırmayayım," der. Kimi zaman da karşısındaki, "Üzgünüm, sizi çevirmek istemezdim ama sigara kâğıdım yok," der. Böylece Bay Leonardo sigarasız kalır.

Müşteriler, tek ayaklı yuvarlak masaların eski ve kirli mermerlerine dirseklerini dayamış, bulanık bir biçimde, şu -ah, olması gerektiği gibi olmayan, kimsenin açıklayamadığı bir nedenle, belki de küçücük, önemsiz bir şey yüzünden yavaş yavaş bozulmakta olan- dünyanın halini düşünürken, koşuşturup duran Bayan Rosa ilişir gözlerine. Masaların üzerindeki mermerlerin çoğu eski mezar taşlarından yapılmış; kimisinin üzerindeki yazılar hâlâ silinmemiştir. Kör biri, elini masanın altına götürüp parmak uçlarıyla gezindiğinde,

"Burada, Bayan Esperanza Redondo'nun, ömrünün baharında ruhunu teslim eden bedeni yatmaktadır" ya da "Ekselans Ramiro López Puente. Bayındırlık Müsteşarı" ifadelerini seçebilir.

Kafenin müşterileri, her şey olacağına varır diye düşünen, dolayısıyla beyhude bir çabayla dünyayı değiştirmeye yeltenmeyen insanlardır. Bayan Rosa'nın kafesine takılanların hepsi tütün içer; çoğu, yalnız başına, hayatını büsbütün dolduran ya da iyice manasız kılan eften püften, hoş, mahrem şeyler üzerine tefekküre dalar. Kimisinin sessizliği, belli belirsiz hatırlanan bir geçmişi hayal etmekte olduğu izlenimi verir; kimisi ise, yüzünde zavallı bir hayvanın, sevecen, yorgun, yalvaran bir hayvanın ifadesi, eli alnında, bakışlarında artık sakinleşmiş bir denizin kederi, öylece dalıp gitmiştir. Kimi akşamlar, yavrulayan kediler, erzak temini* ya da içlerinden birinin bir türlü hatırlayamadığı ölen çocukla ilgili muhabbet ("Şu ölen çocuğu nasıl hatırlamazsınız? Sarı saçlı, pek sevimli, sıska bir oğlandı. Beş yaşında falan olmalıydı. Hani hep kül rengi, el örgüsü bir kazak olurdu üzerinde.") masadan masaya yayılırken bir an gelir ve azalır, söner gider. Öyle akşamlarda, kafenin nabız atışları bir hastanınki gibi düzensizdir; hava gitgide ağırlaşır, iyiden iyiye kül rengine bürünür. Ama kimi zaman, nereden geldiği bilinmeyen, ılık, umut dolu bir esinti, ansızın çakan bir şimşek gibi peydahlanır; insanın daralan ruhuna bir an olsun nefes aldırır.

Her şeye rağmen hâlâ havası yerinde olan Bay Jaime Arce'ye reva görülen şey, borçlusu olduğu senetleri protesto etmenin ötesine geçmez. Pek öyle görünmese de, her şey bilinir

* İspanya'da, '40'lı yıllarda, erzak karneye bağlanmıştı. (ç.n.)

kafede. Bay Jaime bir bankadan kredi talebinde bulunur; birkaç senet imzalatıp verirler krediyi. Lakin kader ağlarını örmektedir. Ticaret yaparken oyuna getirilir, meteliksiz kalır. Senetler tahsil için ibraz edildiğinde ödeyemeyeceğini söyler. Hiç kuşkusuz dürüst bir adamdır Bay Jaime Arce. Ama para konusunda talihsizdir. Evet, çok çalışkan olduğunu söyleyemeyiz; ama şanstan hiç nasibini almamış olduğu da gün gibi ortadadır. Başkaları, onun kadar, hatta ondan daha tembel oldukları halde, yalnızca şansları yaver gittiği için birkaç vurgunla binlerce peseta kazanmakta, senetlerini rahatça ödemekte, kaliteli tütün tellendirip bütün gün taksiyle dolaşmaktadır. Bay Jaime Arce'nin başına gelen şey ise bunun tam tersidir. Şimdi iş arayıp durmakta, ama bir türlü bulamamaktadır. Ne iş olsa yapmaya, bulduğu ilk işe girmeye hazırdır; lakin karşısına zahmetine katlanmaya değecek bir iş çıkmamakta, o da günlerini kafede, başını sandalye arkalığına yaslayıp yaldızlı tavanı seyrederek geçirmektedir. Kimi zaman ayağıyla tempo tutarak bir operet parçası mırıldandığı da olur. Bay Jaime, bahtsızlığının üzerinde durmaz; aslına bakarsanız, hiçbir zaman hiçbir şeyin üzerinde durmamak eğilimindedir. Aynaya bakar, "Aynayı kim icat etmiş olabilir?" diye sorar kendi kendine. Sonra, herhangi bir kadına, neredeyse densizce diker gözlerini, "Şu kadının çocukları var mıdır? İffet budalası yaşlının tekidir belki de. Şu an kafede olanların kaç tanesi veremli acaba?" diye geçirir aklından. Saman çöpü gibi incecik bir sigara sarıp yakar. "Kalem sivriltme ustaları var, hiç kırmadan iğne gibi batırabileceğin bir uç üretiyorlar." Oturuş biçimini değiştirir; bir ayağı uyuşmuştur. "Ne gizemli şey şu kalp! Lap-dap, lap-dap, gece gündüz, yaz kış demeden ömür boyu atıyor."

Hep dip tarafta, bilardo salonuna çıkılan yerde oturan o sessiz kadın oğlunu kaybedeli henüz bir ay bile olmamıştır. Oğlunun adı Paco'dur; postacı olmaya hazırlanmaktadır. Önce felç olduğu söylenir; daha sonra, hastalığının felç değil menenjit olduğu anlaşılır. Çok sıkıntı çekmemiştir; hemencecik bilincini yitirmiştir zaten. Daha işe başlamadan León, Castilla la Vieja ve Castilla la Nueva'nın bütün şehirlerini, Valencia'nın ise bir bölümünü (Castellón'un tamamını, Alicante'nin neredeyse yarısını) bilmektedir; çocuğa yazık olmuştur. Zaten küçükken, bir kış günü sırılsıklam ıslandığından bu yana, sağlığı pek iyi gitmemiştir Paco'nun. Annesi yapayalnız kalmıştır şimdi. Büyük oğlu dünyayı dolaşmaktadır; nerede olduğunu bilen yoktur. Öğleden sonraları Bayan Rosa'nın kafesine gelip merdivenin dibine oturmakta, orada hem vakit öldürmekte, hem de ısınmaktadır. Oğlunun ölümünden bu yana, ona karşı hayli şefkatlidir Bayan Rosa. Yas tutanlarla ilgilenmekten hoşlanan insanlar vardır; fırsattan yararlanarak onlara öğütler verirler, onlardan tevekkül içerisinde olmalarını, metanet göstermelerini isteyerek hoşça vakit geçirirler. Bayan Rosa, Paco'nun annesini avutmak için, Tanrı'nın rahmetine kavuşmanın akılsız biri olarak yaşamaktan çok daha tercih edilesi bir şey olduğunu söyleyip durur ona. Kadınsa onaylayan bir gülümsemeyle bakar, "Enine boyuna düşününce, sanırım haklısınız," der Bayan Rosa'ya. Paco'nun annesinin adı Isabel'dir; Bayan Isabel Montes, Sanz'ın dul eşi. Cami yıkılmıştır ama mihrabı hâlâ yerindedir. Biraz yıpranmış, kısa bir üstlük giyer. İyi bir aileden geldiği izlenimi verir. Kafede onun sessizliğine hürmet edilir. Arada, tanıdığı birinin, genellikle kadındır bu, tuvaletten dönerken masasına yaslanıp, "Ne haber? Toparlayabildin mi kendini?" diye sorduğu da olur. Genellikle

cevap vermez, gülümsemekle yetinir Bayan Isabel. Biraz keyfi yerindeyse, başını kaldırıp bakar, "Bugün çok iyi görünüyorsunuz," der. Ama en sık rastlanan durum, hiçbir şey söylememesi, vedalaşmak üzere el işareti yapmakla yetinmesidir. Kendisinin başka bir dünyadan, farklı türde biri olduğunu bilir Bayan Isabel.

Yaşlanmaya yüz tutmuş bir bayan, sigara satan çocuğa seslenir.

– Padilla!

– Buyurun, Bayan Elvira!

– Bir *Tritón* versene bana.

Kimisi şefkatle, kimisi edepsizce yazılmış eski mektuplarla dolu çantasını karıştırır, bulduğu otuz beş senti masanın üzerine koyar kadın.

– Teşekkür ederim.

– Ben teşekkür ederim.

Sigarayı yakar, derin bir nefes alır, dalıp uzaklara giden bakışlarıyla dumanı savurur havaya. Kısa bir süre sonra yeniden seslenir.

– Padilla!

– Buyurun, Bayan Elvira!

– Mektubu verdin mi ona?

– Evet efendim.

– Ne dedi sana?

– Evde yoktu. Hizmetçi kız, merak etmememi, akşam eve geldiğinde mutlaka vereceğini söyledi.

Bayan Elvira susar ve sigarasını tellendirmeye devam eder. Hafif ateşi vardır, titremektedir. Görüş alanına giren her şey hafifçe sallanmaktadır. Berbat bir hayat sürmektedir Bayan Elvira; enine boyuna değerlendirdiğinizde, yaşamaya değmeyecek bir hayat. Hiçbir iş yapmadığı doğrudur; öyle olduğu için karnını da pek doyuramaz. Roman okur, kafeye

gider, birkaç *Tritón* tüttürür ve birinin düşmesini bekler. İşin kötüsü, kırk yılın birinde biri düşer; o da genellikle kusurlu olduğu için ıskartaya çıkarılır.

Madridli Bay Jóse Rodríguez, piyangonun son çekilişinde küçük bir ikramiye kazanmıştır. Arkadaşları, "Başına talih kuşu kondu desene!" diye takılırlar ona. Bay Jóse, bu konu üzerinde önceden çalışmış gibi, hep aynı cevabı verir: "Hadi canım sende! Hepi topu kırk teklik." Arkadaşları, "Açıklama yapmana gerek yok dostum," der. "Senden para isteyecek değiliz."

Bay Jóse, mahkemede kâtiptir; biraz birikmiş parası da vardır. Mancha'lı zengin bir bayanla evlendiği, kadının kısa bir süre sonra öldüğü, bütün servetini Bay Jóse'ye bıraktığı, onunsa kır havasının solunum sistemine iyi gelmediğini, insanın her şeyden önce kendine dikkat etmesi gerektiğini öne sürerek karısından kalan dört bağı ve iki zeytinliği alelacele sattığı söylenir.

Bayan Rosa'nın kafesine geldiğinde, şöyle güzel bir içki söyler kendine. Bunu gösteriş olsun diye değil, daima sütlü kahve içen çulsuz takımından olmadığı için yapar Bay Jóse. O da, Bayan Rosa gibi, *ojén* tiryakisidir; bu zevk ortaklığı, Bayan Rosa'nın ona yakınlık duymasına neden olmuştur. "Dünyanın en iyi içkisidir *ojén*. Midevidir, idrar söktürücüdür, güç verir, kan yapar, insanı iktidarsızlık illetinden korur." İşte Bay Jóse, hep böyle derli toplu, düzenli konuşur. Bir seferinde, İç Savaş'ın* bitiminden birkaç yıl sonra, kemancıyla

* İspanya'da, 1936 yılının şubat ayında sol partilerin oluşturduğu Halk Cephesi seçimleri kazanır. Bunun üzerine, toprak sahipleri, Katolik Kilisesi ve burjuvaziden oluşan muhalefet blokunun kışkırtmasıyla falanjist generaller 17 Temmuz 1936'da ayaklanır. Böylece üç yıl sürecek olan İç Savaş başlar. İç Savaş, 1939'da cumhuriyetçilerin yenilgisiyle sonuçlanır; İspanya yıllarca faşist Franco diktatörlüğünün karanlığına hapsolur. (ç.n.)

ağız dalaşına girmişler; neredeyse herkes kemancının haklı olduğunu düşünse de, Bay Jóse, Bayan Rosa'yı çağırmış, ona "Bu saygısız ve edepsiz kızılı* kapı dışarı etmezseniz buraya adımımı atmam bir daha," demiştir. Bunun üzerine Bayan Rosa tarafından kapı dışarı edilen kemancıdan bir daha haber alınamamış; başında kemancıya hak veren müşteriler sonradan fikir değiştirip Bayan Rosa'nın iyi yaptığından, kimi zaman dişlerini gösterip birilerine haddini bildirmek gerektiğinden dem vurmaya başlamışlardır. Ciddi, tarafsız ve biraz utangaç bir eda takınarak, "Küstahlık almış yürümüş. Böyle giderse kim bilir sonumuz nereye varacak!" demişlerdir. "Disiplin olmadıkça, iyi hiçbir şey yapılamaz. Disiplin yoksa hiçbir şey için çaba harcamaya değmez," sesleri yükselmiştir masalardan.

Yaşını başını almış bir adam, avazı çıktığı kadar bağırarak, yarım yüzyıl önce Madam Pimentón'a yaptığı şakayı anlatmaktadır.

– Beni kandırabileceğini sanıyordu budala. Evet, niyeti buydu. Oturttum yanıma, birkaç kadeh beyaz şarap ısmarladım; kafasını kapıya geçirdi çıkarken. İşi bitirilmiş genç boğa gibi, kan fışkırıyordu yüzünden. Ahlaya vahlaya uzaklaşırken kusmaya başladı. Zavallı kadın, hep sarhoştu. Aslına bakarsan, epeyce gülünçtü hali.

Yan masalarda, adamı neredeyse gıptayla izleyen çehreler vardır. Farkına varmadan artık hiçbir şeyi düşünmeme noktasına gelmiş oldukları için mutlak bir saadet duygusuyla gülümseyen çehreler. Budala olduğu için dalkavuktur insanoğlu. Kimi zaman, ruhunun derinliklerinden taşan, önünü

* O dönemde, İç Savaş'ta cumhuriyetçi saflarda yer almış, Franco rejimine karşı olan insanlara *kızıl* denirdi. (ç.n.)

alamadığı iğrenme duygusuna rağmen gülümser. Dalkavukluk, cinayete bile sürükleyebilir insanı; birilerine yaranmak, dalkavukluk etmek için kim bilir kaç cinayet işlenmiştir.

– Bu arsızlara böyle davranmak gerekir işte. Biz ahlaklı insanlar, onların tepemize çıkmasına izin vermemeliyiz. Çanağa ne doğrarsan kaşığına o çıkar derdi babam. Ha, ha, ha! Buraya bir daha adım atamadı o zilli.

Şişman, parlak tüylü bir kedi masaların arasında dolaşmaktadır; sağlıklı, hali vakti yerinde, burnu havada, kibirli bir kedi. Bir kadının bacaklarının arasına girer. İrkilip sıçrar kadın.

– Lanet olası kedi! Defol git buradan!

Sözünü ettiğimiz adam tatlı tatlı gülümser kadına, "Hanımefendi, zavallı kedi size ne kötülük yaptı ki?" der.

Uzun saçlı, genç bir adam, o gürültünün ortasında şiir yazmaktadır. Ruhu uzaklardadır, hiçbir şeyin farkında değildir. Güzel şiir yazmanın biricik yoludur bu. Etrafıyla ilgilenmeye kalksa, ilham perilerinin kaçışacağını bilmektedir. Şu ilham perileri, kör ve sağır bir kelebekçiğe benziyor olsa gerek; öyle olmasa, çoğu şey karanlıkta kalırdı.

Genç şair, *Kader* adını verdiği uzun bir şiir yazmaktadır. Bir ara, acaba *Onun Kaderi* mi koysam adını, diye tereddüt etmiş; ama kendisinden daha deneyimli kimi şairlere danıştıktan sonra, *Kader*'de karar kılmıştır. Daha yalın, daha zengin çağrışımları olan, daha gizemli bir başlıktır *Kader*. Üstelik böylesi daha manidar, nasıl desem, daha muğlak, daha şiirsel olacak; belli bir kadere mi gönderme yapıldığı, yoksa kötü, iyi, masmavi ya da menekşe rengi herhangi bir kaderin mi ima edildiği konusundaki belirsizlik korunmuş olacaktır. *Onun Kaderi,* hayal gücünün bütün bağlarından

kurtularak özgürce uçuşmasına pek olanak tanımayan, daha bağlayıcı bir başlıktır.

Aylardır bu şiirin üzerinde çalışmaktadır genç şair. Üç yüz küsur dize, yapılacak basımın özenle çizilmiş bir taslağı ve zamanı gelince kitabı desteklemesini isteyeceği insanların listesi şimdiden hazırdır. Kitabın baskısının nasıl olacağına da karar vermiştir; yalın, belirgin, alışık olduğumuz, rahatça okunabilecek bir baskı. Yani Bodoni karakteri* kullanılacaktır. Satır uzunluklarını bile belirlemiştir. Ne var ki, kitabın sonuna, eskiden yaptıkları gibi Tanrı'ya şükreden bir not koyup koymamakta ve kapak kıvrımına basılacak biyografiyi kendisi yazıp yazmamakta tereddüt etmekte, bu iki kuşku içini kemirip durmaktadır.

Öyle çıtkırıldım tiplerden değildir Bayan Rosa.

– Bal gibi biliyorsunuz ne demek istediğimi. Enişte olacak hödük yetmiyormuş gibi bir de siz çıktınız başıma. Nasıl bir aymazlıktır bu! Hâlâ çok toysunuz, anlıyor musunuz, çok toysunuz. Cahil, görgüsüz bir adamın küçük bey edasıyla çalım yapması, caka satması görülmüş şey midir? Yemin ediyorum, burada izin vermeyeceğim buna.

Dudağıyla burnunun arası ve alnı ter içindedir Bayan Rosa'nın.

– Ya sen, sersem herif! Daha yeni mi gidiyorsun gazete almaya? Bunlarda saygı, dürüstlük hak getire! Tepemin tası atacak bir gün, dünyanın kaç bucak olduğunu göstereceğim size.

Bayan Rosa, insana fareyi hatırlatan küçücük gözlerini, kırk veya kırk beş yıl önce Mondoñedo'dan gelmiş olan yaşlı

* Bodoni karakteri: İtalyan matbaacı Bodoni'nin (1740-1813) geliştirdiği yazı karakteri. (ç.n.)

garson Pepe'ye diker. Kalın gözlük camlarının arkasındaki küçücük gözler, içi doldurulmuş bir kuşun şaşkın şaşkın bakan gözlerini andırmaktadır.

– Budala herif! Ne bakıyorsun öyle? Geldiğin günden beri hiç değişmedin. Hödük geldin hödük gideceksin şu dünyadan. Hadi, elini çabuk tut, huzursuzluk çıkarma! Biraz daha diklenseydin, kıçına tekmeyi basıp sokağa atacaktım seni; anlıyor musun? Tövbe tövbe!

Bayan Rosa, karnını oğuşturur, garsona yeniden siz diye hitap etmeye başlar.

– Hadi bakalım! Herkes işinin başına! Endazeyi gözeteceksiniz. Lanet olası herifler! Saygıyı da gözeteceksiniz! Anladınız mı? Saygıyı da...

Başını kaldırır, derin bir nefes alır Bayan Rosa. Dudağı ile burnu arasındaki tüyler, sevdalı ve gururlu bir cırcırböceğinin siyah antenleri gibi, meydan okuyan, kurumlu ve ciddi bir edayla titreşir.

Boyuna insanın yüreğine saplanan bir keder dolanır durur havada. Hiç kimse iyice anlayamaz ne olup bittiğini; yürekse sızlamaz, buna saatlerce, hatta ömür boyu katlanabilir.

Ağarık, kısa sakallı bir bey, dizine oturttuğu esmerce oğlan çocuğuna sütlü kahveye batırdığı çörek parçalarını yedirmektedir. Adı Trinidad García Sobrino'dur; tefecidir. Hercai olduğu, karman çorman bir hayat sürdüğü ilk gençlik dönemi hayli çalkantılı geçmiştir Bay Trinidad'ın. Ama babası ölünce, "Bundan böyle aklını başına toplamalısın Trinidad; yoksa papazı bulursun," demiştir kendi kendine; bütün çabasını iş hayatına hasretmiş, düzenini kurmuş ve sonunda zengin olmuştur. Hayatı boyunca milletvekili olmayı hayal etmiştir; yirmi beş milyonun içinden sıyrılıp beş yüz kişinin arasına

girmek hiç de yabana atılacak bir şey değildir. Yıllarca, belki milletvekili olmasına faydası olur diye, Gil Robles'in* partisindeki üçüncü sınıf insanlarla düşüp kalkmıştır. Nereden seçileceği önemli değildir onun için, tercih ettiği bir bölge yoktur. Verdiği ziyafetler ve yaptığı propaganda çalışmaları için kesenin ağzını açar. Onu pohpohlayıp dururlar. Ama sonunda hiçbir yerden aday göstermedikleri gibi, şefin sohbet toplantılarına bile çağırmazlar. Zor bir dönem geçirir Bay Trinidad; ağır bir bunalıma girer; sonunda Lerroux'çu** olur. Tam Radikal Parti'deki konumu iyileştiğinde savaş çıkagelir. Bu ise, pek parlak olmayan ve pek uzun sürmeyen siyasal hayatının sonu olur. Alejandro'nun o unutulmaz günde halk davası olarak nitelendirdiği şeyden uzak durmaktadır şimdi. O kârlı işe, faizle borç vermeye hasretmiştir bütün çabasını; geçmişten hiç söz edilmemesi, huzurunun kaçırılmaması dışında bir beklentisi yoktur artık.

Öğleden sonraları torunuyla birlikte Bayan Rosa'nın kafesine gelir, çocuk için yiyecek bir şeyler söyler, müzik dinleyerek, gazete okuyarak, kimseye bulaşmadan sessizce oturur.

Masaya yaslanır ve gülümser Bayan Rosa.

– Ne var ne yok, Elvira'cığım?

– Ne olsun, bildiğiniz gibi Bayan Rosa.

Solgun yanağı, kızarmış ince gözkapaklarıyla, sigarasından derin bir nefes çeker, başını hafifçe yana eğer Bayan Elvira.

---

* José María Gil Robles, 1931'de bir siyasi parti (Acción Popular) kurmuş, sağcı partileri bir araya getirerek oluşturduğu CEDA ile 1933 seçimlerini kazanmış, 1936'da meşru cumhuriyet hükümetine karşı Franco'nun başlattığı isyanı desteklemişti. (ç.n.)

** Alejandro Lerroux (1864-1949): Radikal Parti'nin kurucusu. Merkez sağ hükümetler döneminde dört kez başbakanlık yapmış; karıştığı rüşvet skandalının ardından 1936 seçimlerinde bozguna uğrayarak Portekiz'e gitmiştir. (ç.n.)

– O mesele halloldu mu?

– Hangi mesele?

– Hani şu...

– Hayır. Sonu kötü oldu. Benimle üç gün geçirdi; sonra bir şişe saç losyonu armağan etti bana.

Bayan Elvira gülümser; Bayan Rosa, kederlenerek kısar gözlerini.

– Ne vicdansız insanlar var!

– Boş verin! Üzerinde durmaya değmez.

Bayan Rosa iyice yaklaşır ona, neredeyse fısıldayarak sorar:

– Neden Bay Pablo ile barışmayı denemiyorsunuz?

– İstemediğim için. Benim bir gururum var Bayan Rosa.

– Tövbeler olsun! Herkesin gururu var. Bilirsiniz Elvira'cığım, daima sizin iyiliğinizi isterim; Bay Pablo ile birbirinize yakıştığınızı düşünüyorum.

– Ben aynı kanıda değilim. Çok müşkülpesent biri. Ayrıca fazla duygusal. Sonunda tiksinmeye başlamıştım ondan. Başka ne yapabilirim ki? İçimi kaldırıyor.

Öğüt verirken kullandığı o ikna edici, tatlı sesini takınır Bayan Rosa.

– Biraz daha sabırlı olmalısınız Elvira'cığım. Hâlâ çok gençsiniz.

– Öyle mi dersiniz?

Masanın altına doğru tükürür, sonra eldiveninin tersiyle ağzını siler Bayan Elvira.

Zengin bir matbaacı olan Bay Mario de la Vega, reklamlardakini andıran devasa bir puro tüttürmektedir. Yan masadaki adam, ona şirinlik yapmaya yeltenir.

– İçtiğiniz puro çok iyi, dostum!

Başını çevirmeden, ciddi bir edayla cevaplar onu Vega.

– Evet, fena değil. Beş tekliğe patladı bana.

Yan masadaki güler yüzlü, çelimsiz adam, önce "Sizin gibi biri için," gibisinden bir şeyler söylemeye yeltenir; neyse ki tam zamanında utangaçlığı galebe çalar, bunu söylemeye cesaret edemez. Matbaacıya bakar, yeniden uysalca gülümseyerek "Yalnızca beş peseta mı? Bence en az yedi peseta eder bu puro," der.

– Yok canım. Beş teklik. Otuz sent de bahşiş. Hepsi bu kadar.

– Daha ne olsun?

– Bu puroyu içebilmek için Ramanones kontu olmak gerektiği kanısında değilim.

– Buna gerek yok elbette. Ama görüyorsunuz işte; ben içemiyorum; buradakilerin çoğu içemiyor.

– Bir tane tüttürmek ister misiniz?

– Tabii ki isterim.

Vega, söyleyeceği şeye hayıflanıyormuş gibi bir eda takınarak gülümser.

– Öyleyse siz de benim gibi yapın, çalışın.

Kulağı tırmalayan, kocaman bir kahkaha patlatır matbaacı. Yan masadaki güler yüzlü, çelimsiz adamın yüzündeki gülümseme siliniverir. Kızarır; kulaklarının ve gözlerinin yanmaya başladığını hisseder. Kafedeki herkesin kendisine bakmakta olduğunu sanmaktadır; bunu görmemek için gözlerini kaçırır.

Her şeyi ters anlayan, zavallı biridir Bay Pablo. O gülümseyerek Bayan Pimontón'un hikâyesini anlatırken, Bayan Elvira izmaritini yere atar, ayağıyla söndürür. Kimi zaman gerçek bir prenses havası vardır Bayan Elvira'nın.

– Zavallı kedicik ne yaptı size? Gel pisi pisi, gel pisi pisi, al bakalım şunu...

Bayana bakar Bay Pablo.

– Ne akıllıdır şu kediler, bilseniz! Muhakeme yetenekleri bazı insanlardan daha iyidir. Her şeyi anlar bu hayvancıklar. Gel pisi pisi, gel pisi pisi, al bakalım şunu!

Kedi söylenenlere aldırış etmeden uzaklaşır oradan, mutfağa dalar.

– Bir arkadaşım var. Öyle yoksul olduğunu falan sanmayın; varlıklı ve nüfuzlu biri. Bir İran kedisi var evinde; *Sultan* diye seslenin, koşup gelir hemen. Muhteşem bir yaratık.

– Sahi mi?

– Sizi temin ederim. "Gel *Sultan*" deyince, toz püskülünü andıran o güzelim kuyruğunu sallayarak gelir hemen. "Git *Sultan*" deyince de, saygıdeğer bir beyefendi edasıyla uzaklaşır yanınızdan. Çok göz alıcı bir yürüyüşü, ipek gibi tüyleri var. Çok az rastlanır onun gibisine. Kedi âleminin sultanıdır o. Arkadaşım çocuğu gibi sever onu. Ama böylesine sevilmeyi hak eden bir kedi olduğu da aşikâr.

Bay Pablo etrafa göz atar; bir an Bayan Elvira ile göz göze gelir. Gözlerini kırpıştırır, başını çevirir.

– Ve nasıl da şefkatlidirler. Bunu fark ettiniz mi hiç? Birini sevmeye görsünler; hayatlarının sonuna kadar devam eder o sevgi.

Bay Pablo öksürerek boğazını temizler, sesine ciddi ve ağır bir hava vererek sürdürür sözünü:

– Kedileri örnek alması gereken ne çok insan var dünyada!

– Haklısınız bayım.

Bay Pablo, derin bir nefes alır. Halinden memnundur. "Kedileri örnek alması gereken" ifadesiyle başlayan çıkışı pek havalı olmuştur.

Gıkı çıkmadan, köşeye siner garson Pepe. Kendi bölgesine çekildiğinde, bir elini iskemlenin arkalığına dayar, pek az rastlanan, tuhaf bir şeyi izlercesine bakar durur aynalardaki görüntülerine. En yakın aynada önden, dipteki aynada arkadan, köşelerdeki aynalarda ise yandan gözükmektedir.

– Umarım bir gün karnını deşiverdiklerini görürüm şu cadının. Domuz! Orospu karı!

Parladığında çabucak yatışan biridir Pepe. Yatışması için, yüksek sesle ifade etmeye asla cesaret edemeyeceği birkaç cümleyi kendi kendine fısıldaması yeterlidir.

– Pis vurguncu! Sürtük! Hiç utanmıyorsun fakirin ekmeğiyle oynamaya!

Tepesi attığında veciz sözler döktürmeye bayılır. Bunu yaparken bir süre sonra dikkati dağılır, sonunda her şeyi unutur gider.

Dört beş yaşlarında iki çocuk, isteksiz ve hevessiz bir edayla, masaların arasında trencilik oynamaktadır. Arkaya doğru giderlerken biri lokomotif olur, diğeri vagon; kapıya yönelerek dönüşe geçtiklerinde yer değiştirirler. Kimse umursamamaktadır onları; öyle kayıtsız ve gönülsüz, müthiş bir ciddiyetle gidip gelmeyi sürdürürler. Sıkı düzenden yana, istikrarlı çocuklardır. Değil mi ki eğlenmeye ve eğlenebilmek için ne olursa olsun bütün öğleden sonrayı trencilik oynayarak geçirmeye karar vermişlerdir, sıkıntıdan patlıyor olsalar da, oynamayı sürdüreceklerdir. Eğlenmeyi başaramamaları kendi kusurları değildir, ellerinden geleni yapmaktadır onlar.

Pepe, çocuklara bakar ve seslenir:

– Düşeceksiniz şimdi!

Neredeyse yarım yüzyıldır Kastilya'da yaşamasına rağmen, Kastil İspanyolcasını hâlâ Galicia dilinden doğrudan çeviri yaparak konuşmaktadır Pepe. "Düşmeyiz bayım," der

çocuklar; ruhsuz, beklentisiz, hatta sevimsiz bir edayla, meşakkatli bir görevi yerine getiriyormuş gibi, trencilik oynamaya devam ederler.

Mutfağa dalar Bayan Rosa.

– Kaç ons koyuyorsun, Gabriel?

– İki ons, bayan.

– Aman Tanrı'm! Şunun yaptığına bak! İnsanı batırırsın sen. Bir de iş yasalarından, ilahi düzenden dem vurursun. Bir buçuk onstan fazla koymayacaksın demedim mi sana? İspanyolca bilmiyor musun sen? Konuşsan kaç yazar, anlamaya niyeti yok ki adamın!

Bir an soluklanır Bayan Rosa. Lokomotif gibi sık sık, hızlı hızlı nefes almakta, bütün vücudu titremekte, göğsü hırıldamaktadır. Ama söylenmeyi sürdürmekte kararlıdır.

– Açık geliyorsa Bay Pablo'ya, alsın karısını, daha iyisini bulacağı yere gitsin. Gitsin de görsün gününü. Tanrı'ya şükürler olsun, müşteriden yana hiçbir sıkıntımız olmadığını bilmiyor sefil herif. Beğenmiyorsa çekip gitsin, anlaşıldı mı? Benim işime gelir. Sadrazamın sol taşağından düşmüş sanki. O engerek suratlı karısından da usandım artık. Tam manasıyla kabak tadı verdi bana Bayan Pura.

Her zaman olduğu gibi, onu uyarmaya yeltenir Gabriel.

– Duyacaklar sizi, hanımefendi!

– Duyarlarsa duysunlar. Duyurmak için söylüyorum zaten. Sözümü esirgemem ben. Bu hödüğün, nasıl olup da kendisini memnun etmekten başka bir şey düşünmeyen, o melek gibi Elvira'cığı defedebildiğini, Bayan Pura denilen o baş belasına, sinsice sırıtıp duran o yılana kuzu gibi katlanabildiğini bir türlü anlayamıyorum. Nur içinde yatsın, yaşayan görür derdi anacığım.

Hatasını telafi etmeye çalışır Gabriel.

– Birazını çıkarmamı ister misiniz?

– Haysiyetli, aklı başında, hırsızlığa tevessül etmeyen bir adamın ne yapması gerektiğini öğrenmiş olmalısın. Canın isteyince nasıl da bilirsin neyin uygun olduğunu!

Sigara satıcısı Padilla, bir paket tütün almış olan yeni müşteriyle konuşmaktadır.

– Hep böyle midir bu kadın?

– Her zaman. Ama kötü biri değildir. Sert bir yaradılışı var, hepsi bu.

– Baksana, şu garsona hödük dedi.

– O da bir şey mi? Bize ibne, hatta kızıl bile der.

Yeni müşteri kulaklarına inanamaz.

– Siz de gıkınız çıkmadan dinlersiniz, öyle mi?

– Evet bayım, gıkımızı çıkarmayız.

Yeni müşteri omuz silker.

– Anladım. Aferin size.

Sigara satıcısı yeniden salonu turlamaya başlar.

Müşteri düşünceye dalar.

"Şu dertli, pasaklı yağ tulumu mu, yoksa şu ahmak sürüsü mü, hangisinin daha iğrenç olduğunu kestiremiyorum. Bir gün yakalayıp şöyle herkesin içinde temiz bir sopa çekseler, akıllanır bu kadın. Ama bunlarda ne gezer o yürek? Bütün gün içlerinden ana avrat düz giderler, onun karşısında tavır almaları gerektiğinde pısarlar. 'Defol git, ahmak herif! Hırsız, sefil!' Halinden memnun onlar. 'Evet bayım, gıkımızı çıkarmayız.' Vay canına! İnanılır gibi değil; bundan zevk alıyorlar."

Müşteri sigarasını tüttürmeye devam eder. Adı Mauricio Segovia'dır; Telefon İdaresi'nde çalışmaktadır. İleride yeniden

karşımıza çıkabilir; onun için söylüyorum bunları. Otuz sekiz kırk yaşlarında; kızıl saçlı ve çillidir. Uzakta, Atocha'da oturmaktadır. Bir kızın, daha kendisine bir şeyler söyleme fırsatı bulamadan ansızın köşeyi dönerek ilk kapıdan içeri dalan bir kızın peşi sıra, tesadüfen düşmüştür buraya.

Ayakkabı boyacısı Segundo seslenmektedir:

– Bay Suárez! Bay Suárez!

Bay Suárez de kafenin gediklilerinden değildir. Kalkıp telefona doğru yürür. Aksayarak yürümektedir. Bu, ayağında bir sorun olduğundan değil, kilosu yüzündendir. Üzerinde modaya uygun, açık renk bir takım elbise vardır; kelebek gözlük takmıştır. Elli yaşlarında göstermekte, dişçi veya berber olduğu izlenimi vermektedir. Dikkatlice bakıldığında, kimyasal ürünler pazarlayan biri olduğu hissini de uyandırmaktadır. Hani bir çırpıda, "Bir kahve istiyorum, sütsüz. Boyacı, parlat şunları. Oğlum, sen de bir taksi çağır!" deyiveren çok meşgul insanlar vardır ya; edasına bakan, öyle biri olduğunu düşünür. Bu ziyadesiyle meşgul beylerden biri, berbere gittiğinde saçını sakalını kestirir, manikür yaptırır, ayakkabısını boyatır, gazete okur. Böyle biri, arkadaşıyla vedalaşırken, "Şu saatten şu saate kadar kafede olacağım, akabinde işyerime uğradıktan sonra kayınbiraderimin evine geçeceğim; telefon numaralarını rehberde bulabilirsin; şimdi bana müsaade, halletmem gereken bir sürü ufak tefek iş var," demeyi ihmal etmez. Böylelerinin muzaffer, nüfuzlu, hükmetmeye alışkın kişiler oldukları çarçabuk anlaşılır.

Bay Suárez'in telefondaki sesi alçak, incecik, özentili ve yapmacıklıdır. Ceketi biraz kısa, pantolonu ise boğa güreşçilerininki gibi daracıktır.

"Sen misin?"

"Utanmaz, utanmazın önde gideni! Yüzsüz adam!

"....."

"Evet... Evet... Pekâlâ, nasıl istersen."

"Anladım. Tamam, merak etme, gelirim."

"Hoşça kal aşkım."

Masasına döner Bay Suárez. Gülümseyip durmaktadır; şimdi bir titreme, bir ürperti ilişmiştir aksak yürüyüşüne. Zihin dağınıklığı, şehvet ve cilve eklenmiştir. Kahvenin parasını öder, bir taksi çağırır, taksi gelince kalkıp gider. Giderken Romalı bir gladyatör gibi tepeden bakmakta, hissettiği doyum ve mutluluk yüzünden okunmaktadır.

Onu, döner kapıda gözden kaybolana dek izler bazı müşteriler. Kimisi, başkalarından daha fazla ilgi çeker bu dünyada. Böylelerinin alnında bir yıldız vardır sanki, hemencecik seçilirler.

Patron gerisin geri dönüp bara yönelir. Nikelaj kahve makinesi, fokurdayarak aralıksız espresso üretmekte; bakır rengi antika kasa çıngırdayıp durmaktadır.

Eski moda smokinlerin içine tıkıştırılmış, yüzü pörsümüş, benzi solgun ve kederli garsonlar, tepsilerini mermer tezgâha dayamış, siparişlerin ve para üstünün, altın ve gümüş rengi bozuklukların verilmesini beklemektedir.

Tezgâhın arkasındaki görevli, telefonu kapatır, onların isteğini yerine getirir.

– Çene çalmanın sırası mı? Yapacak işin yok mu senin?

– Biraz daha süt getirmelerini söylüyordum hanımefendi.

– Biraz daha süt mü? Bu sabah kaç tane getirdiler?

– Her zamanki gibi, hanımefendi. Altmış tane.

– Bu kadarı yetmedi mi?

– Yetmeyecek gibi görünüyor.

– Burası doğumevi değil oğlum! Kaç tane söyledin?

– Yirmi tane daha söyledim.

– Fazla değil mi?

– Sanmıyorum.

– Ne demek, sanmıyorum? Tövbe tövbe! Ya artarsa?

– Hayır, artmaz. Görürsünüz.

– Yine aynı nakarat. Görürsünüzmüş. Görürsünüz demesi kolay, ya artarsa?

– Merak etmeyin, artmayacak. Şu salonun haline baksanız ya!

– Bu salonun nasıl bu hale geldiğini biliyor musun sen? Dürüst olduğum, iyi hizmet ettiğim için. Öyle olmasa kim gelir sanıyorsun? Topu adidir bunların!

Garsonlar bakışlarını kaçırıp göze çarpmamaya çalışırlar.

– Hadi bakalım, biraz canlanın artık! Tepsilerinizde kahveden başka bir şey yok. Müşteriler çörek, kurabiye ve pastalardan haberdar mı? Haberdar olmadıklarına kalıbımı basarım. Kasten susacak kadar tıynetsizsiniz! Bütün amacınız beni batırmak, sokaklarda "Talih kuşu!" diye bağırırken görmek. Ne mal olduğunuzu bilmez miyim sizin! Ama hepinizi çatlatacağım! Hadi yeter, hareketlenin ve tepemin tasını attırmayın artık!

Hiç tınmadan, tepsilerini alıp uzaklaşır garsonlar. Ne Bayan Rosa'ya bakan biri vardır aralarında, ne de onun söylediklerini kafaya takan.

Artık tanımakta olduğunuz, şu dirsekleri tek ayaklı yuvarlak masalara dayalı adamlardan biri, solgun alnını eline

yaslamış, gözlerinde hüzün ve keder, yüzünde endişe ve şaşkınlık, garsonla konuşmakta, şirin bir ifadeyle gülümsemeye çalışmaktadır. Gelişigüzel çaldığı kapının eşiğinde su isteyen terk edilmiş çocuk gibidir.

Garson başını sallar ve ocakçıya seslenir.

Ocakçı patronun yanına sokulur.

– Hanımefendi... Pepe, şu beyefendinin hesabı ödemek istemediğini söylüyor.

– Bu onun sorunu; ne yapsın etsin koparsın parayı. Koparamazsa, söyle ona, zehir zıkkım olsun! Ne günlere kaldık!

Bayan Rosa gözlüğünü düzeltir, salona bakar.

– Hangisi?

– Şu adam, tel çerçeveli gözlüğü olan.

– Şu işe bak! Kibar birine benziyor halbuki. Yüzüne bakan böyle bir şeye ihtimal verir mi? Peki ne halt etmeye ödemiyormuş hesabı?

– Şey... Parası yokmuş.

– Bu kadarı da fazla! Üçkâğıtçıdan geçilmez oldu bu ülke.

Ocakçı, Bayan Rosa ile göz göze gelmekten kaçınarak fısıldar:

– Param olunca ödeyeceğim, diyor.

Kelimeler, Bayan Rosa'nın boğazında, pirinç kâseye atılan taşlar gibi çınlamaya başlar.

– Hepsi öyle söyler. Ama yüz kişiden yalnızca biri borcunu öder; geri kalanı kayıplara karışır. Besle kargayı, oysun gözünü! Olmaz öyle şey! Söyle Pepe'ye, kibarca kapı dışarı etsin, sokakta bir yolunu bulup iki okkalı tekme yapıştırsın kıçına. Tövbe, tövbe!

Ocakçı yola koyulur; Bayan Rosa arkasından seslenir:

– Bana bak! Söyle Pepe'ye, yüzüne dikkat etsin.

– Tamam hanımefendi.

Bayan Rosa olacakları izlemeye koyulur. Elinde süt kabı, Pepe'nin yanına kadar gider, onun kulağına bir şeyler fısıldar ocakçı.

– Bana kalsa Tanrı'ya havale ederim. Ama o böyle söylüyor.

Pepe müşteriye yaklaşır, müşteri yavaşça kalkar. Çelimsiz, takatsiz, solgun tenli bir adamcağızdır. Ucuz, tel çerçeveli gözlüğünün arkasından bakmaktadır. Üzerinde eprimiş bir ceket, lime lime bir pantolon, başında şeridi yağ lekeleriyle bezeli koyu külrengi bir fötr şapka, kolunun altında ise gazete kâğıdıyla kaplanmış bir kitap vardır.

– Kitabı size bırakabilirim isterseniz.

– İstemem. Hadi, dışarı! Uğraştırmayın beni.

Arkasında Pepe, kapıya yönelir adam. Dışarı çıkarlar. Hava soğuktur, insanlar hızla geçmektedir önlerinden. Gazete satıcıları bağıra çağıra akşam gazetelerini satmaktadır. Bir tramvay ortalığı acıklı, dokunaklı, neredeyse melankolik gürültülere boğarak Fuencarral Caddesi'nden aşağı doğru inmektedir.

Ortalıkta hep gördüğünüz, sürüye kapılmış, sıradan, alelade biri değildir adam. Sol kolunda bir dövme, kasığında bir yara izi vardır. Öğrenim görmüş, Fransızcadan çeviriler yapmıştır. Düşünce ve edebiyat akımlarını dikkatle izlemiştir. Hâlâ *El Sol*'un* kimi bölümlerini neredeyse ezbere söyleyebilir. Gençliğinde İsviçreli bir sevgilisi olmuş; *aşırılıkçı*** şiirler yazmıştır.

Ayakkabı boyacısı, Bay Leonardo ile konuşmaktadır. Ona şöyle der Bay Leonardo:

---

* *El Sol*: 1917'de José Ortega y Gasset'in çıkardığı gazete. Dönemin önemli şair, yazar ve entelektüellerinin katkıda bulunduğu *El Sol*, 1936 yılında kapanmıştı. (ç.n.)

** Aşırılıkçılık: İspanya'da 1918 yılında ortaya çıkan avangart şiir akımı. (ç.n.)

– Evlilik yoluyla Kastilya'nın en eski aileleriyle akrabalık bağları kuran, köklü bir geçmişe sahip olan biz Melendez'ler, eskiden geniş toprakların sahibi, o topraklarda yaşayan insanların efendisiydik. Şimdiyse, görüyorsunuz işte, neredeyse sokaktayız.

Bay Leonardo'ya hayrandır Segundo Segura. Görünüşe bakılırsa, onun hayranlığını ve sadakatini, biriktirdiği bütün parayı çarparak kazanmıştır Bay Leonardo. Bugün gevezeliği üzerindedir Bay Leonardo'nun; bu fırsattan yararlanan ayakkabı boyacısı, fino misali hoplayıp zıplamaktadır onun çevresinde. Şansının yaver gitmediği, Bay Leonardo'nun kendisine pislik muamelesi yaptığı günler de vardır elbette. Böyle talihsiz günlerde boynunu bükerek yanaşır, usulca sorar Segundo:

– Ne var ne yok bayım?

Bay Leonardo cevap vermez; aldırmaz buna ayakkabı boyacısı, üsteler:

– Hava ne kadar soğuk!

– Evet.

Gülümser Segundo. Lütfedip kendisiyle konuştuğu için seve seve bir otuz bin peseta daha vermeye hazırdır Bay Leonardo'ya.

– Parlatayım mı?

Segundo diz çöker; Bay Leonardo, olanca suratsızlığıyla boya sandığının üzerindeki demir tabanlığa koyar ayağını.

Ama bugün keyfi yerindedir Bay Leonardo'nun; suratsız falan değildir. Büyük bir anonim şirketin kuruluşuyla ilgili tasarıyı evirip çevirmektedir kafasında muhtemelen.

– Oh, *mon Dieu*!* Ne günlerdi onlar! Herhangi birimiz borsada görünmesin; ne yapacağımız anlaşılana kadar ne alış yapılırdı ne de satış.

---

* Fr.: Tanrı'm. (ç.n.)

– Görülesi bir şeymiş, desenize!

Belli belirsiz mırıldanır, eliyle havada kimi şekiller çizer Bay Leonardo.

Yandaki masaya doğru dönüp, "Sigara kâğıdınız var mı acaba?" diye sorar, "Tütün içmek istiyorum; hiç kâğıdım kalmamış."

Ayakkabı boyacısı susar, hiç bulaşmaz; öyle yapması gerektiğini bilmektedir.

Bayan Rosa, kahve parasını ödemeyen adamla garson arasında geçenleri izlemiş olan Elvira'cığının masasına yönelir.

– Gördünüz mü, Elvira'cığım?

Bir an duraksar Bayan Elvira.

– Zavallı adam! Bütün gün hiçbir şey yememiş olabilir, Bayan Rosa.

– Siz de mi romantik kesildiniz başıma? Kötülük yapan ben oldum yine. Size yemin ederim, benden daha yufka yüreklisi yoktur. Ama yüz vermeye gelmez bunlara, hemen istismar ederler.

Ne diyeceğini bilemez Elvira'cık. O biçare, açlıktan ölmemek, en azından hemencecik ölmemek için kötü yola sapmış duygusal bir kızdır. Elinden hiçbir şey gelmez. Üstelik, güzel olmadığı gibi, incelikli davranmayı da beceremez. Çocukluğunda aşağılanmanın ve felaketin dışında bir şey görmemiştir. Burgosludur Elvira'cık. Fidel Hernández adında, çok tehlikeli bir serserinin kızıdır. Fidel Hernández karısını kunduracı biziyle* öldürmüş, bunun üzerine ölüm cezasına çarptırılmış, 1909 yılında cellat Gregorio Mayoral** tarafından boğularak

* Biz: Katı bir nesneyi dikerken iğne geçirecek yeri delmek için kullanılan, çelikten yapılmış, sivri uçlu ve ağaç saplı araç, tığ. (ç.n.)

** Gregorio Mayoral: Burgos'ta, 1950'ye kadar, elliden fazla mahkûmun idam kararını -vidalı demir halkayla boğarak- infaz eden, "Dede" lakaplı ünlü cellat. (ç.n.)

idam edilmiştir. Ölmeden önce, "Çorbasına göztaşı atsaydım, Tanrı'nın bile ruhu duymazdı," dediği rivayet edilir. Öksüz kaldığında, on bir on iki yaşlarındadır Elvira'cık. Villalón'a, kilisenin sadaka kutusunu dolaştırarak geçinen babaannesinin yanına gider. Zaten sefil bir hayat sürmekte olan yaşlı kadın, oğlunun boğulmasından sonra hızla çöker, kısa bir süre sonra ölür. Mahallenin genç kızları ona hiç huzur vermez, *picota*'yı* göstererek, "Bunlardan birinde babanın kellesini de sallandırdılar, iğrenç kız!" diye sataşır dururlar. Bu tacize daha fazla dayanamayan Elvira'cık, badem şekeri satmak için panayıra gelen Asturyalıyla kaçar. İki uzun yıl onunla takılır; kendisini durmadan pataklayan adamı bir gün Orense'de defeder ve Pelona'nın Villar Caddesi'ndeki evine kapağı atar. Orada, Ribadavia'daki Francelos çayırlarında odunculuk yapan Marraca'nın, hepsi orospu olan on iki kızından biriyle tanışır. Bundan böyle, Elvira'cık için artık her şey çocuk oyuncağıdır.

Biraz burukluk vardır elbette içinde, ama sanıldığı kadar değil. Üstelik iyi niyetli ve çekingendir. Hâlâ biraz gururludur.

Bomboş oturmaktan, tavana bakıp saçma sapan şeyler düşünmekten sıkılan Bay Jaime Arce, başını iskemlenin arkalığından kaldırır, bilardo salonuna çıkan döner merdivenin dibine oturmuş hayatın akışını izlemekte olan kadına, oğlunu kaybetmiş olan o suskun kadına içini döker:

– Hepsi yalan dolan... Berbat bir organizasyon... İstemeyerek yapılan şeyler, hatalar da var elbette. İnanın, başka bir neden aramaya gerek yok. Bankalar kötü çalışıyor. Noterler ise işgüzar ve aceleci tutumlarıyla olur olmaz

* Picota: Eskiden yerleşim birimlerinin girişinde yer alan, idam edilenlerin kafalarının ibret-i âlem için sergilendiği sütun. (ç.n.)

işler yapıyor. Her şey çorbaya dönünce kimse işin içinden çıkamıyor.

Tevekkül belirten bir mimik peydahlanır Bay Jaime'nin yüzünde.

– Bundan sonrası malum; protestolar, ortalığın birbirine girmesi ve kimilerinin defterinin dürülmesi.

Yavaş yavaş, ağırkanlılıkla ve su götürmez bir ciddiyetle konuşmaktadır Bay Jaime Arce. El kol hareketlerini tartmakta, kelimelerin -yarattığı etkiyi yoklamak ve ölçmek istermiş gibi- ağzından tane tane dökülmesi için özen göstermektedir. İçtenlikten yoksun olduğu da söylenemez aslında. Oğlunu kaybetmiş olan kadınsa, dilsiz bir ahmak izlenimi vermektedir. Tuhaf bir biçimde -sanki ilgisini yöneltmek üzere değil de uyumamak için- gözlerini açmış, onu dinlemektedir.

– İşte hepsi bu, hanımefendi. Anlıyor musunuz? Gerisi palavra.

Bay Jaime belagat ustasıdır. Gelgelelim, çok güzel bir cümlenin ortasında, "defterinin dürülmesi" ya da "çorbaya dönmek" gibi pek zarif olmayan ifadeler kullanmaktadır.

Kadın, ona bakar, hiçbir şey söylemez. Başını öne arkaya sallamakla, büsbütün anlamsız el kol işaretleri yapmakla yetinir.

– Görüyorsunuz işte, herkes dillendiriyor bunları artık. Zavallı anacığım, iyi ki görmedi bu günleri.

Bay Jaime "Anlıyor musunuz?" derken, Sanz'ın dul karısı Bayan Isabel Montes, tanıdığı günkü -yirmi üç yaşındaki, yakışıklı, zarif, dimdik, bıyıkları kremli- haliyle rahmetli kocasını düşünmeye koyulur. İçinde bir mutluluk esintisi dolanır, kafası ise biraz karışıktır; bir an sakınımlı bir gülümseme peydahlanır yüzünde. Sonra zavallı Paco'cuğunu,

onun menenjitle donuklaşan yüzünü hatırlar; ansızın kederlenir, hem de fena halde.

Bay Jaime Arce, "Zavallı anacığım, iyi ki görmedi bu günleri" cümlesini pekiştirmek için kısmış olduğu gözlerini açınca, Bayan Isabel'in halini fark eder, kibarca sorar ona:

– Rahatsız mısınız hanımefendi? Biraz solgun görünüyorsunuz.

– Bir şeyim yok, çok teşekkür ederim. Ansızın bir yerlere savruluyor insan.

Göz ucuyla sürekli Bayan Elvira'ya bakmadan edemez Bay Pablo. Artık her şey bitmiş olsa da, birlikte geçirdikleri günleri unutması mümkün değildir. Aslına bakarsanız, iyi, munis ve müşfik bir kadındır Elvira. Dışarıya karşı onu aşağılamakta, ondan "sürtük karı", "orospu" diye söz etmekte oluşuna bakmayın siz; iç âleminde durum hayli farklıdır. Bay Pablo, duygusallaştığında, "Yatakla alakası yok bu ilişkinin; aşk ilişkisi bu," diye düşünür, sonra ansızın onu unutuverir. Açlıktan veya cüzzamdan ölecek olsa, umurunda olmaz. Öyle bir adamdır Bay Pablo.

– Baksana Luis, o delikanlıyla ne geçti aranızda?

– Önemli bir şey değil Bay Pablo. İçtiği kahvenin parasını ödemek istemedi.

– Bana söyleseydin keşke; iyi bir çocuğa benziyordu.

– Kimseye güvenmeye gelmez; beleşçiden, ahlaksızdan geçilmiyor ortalık.

O sırada, Bay Pablo'nun karısı Bayan Pura atılır:

– Gerçekten de beleşçiden, ahlaksızdan geçilmiyor ortalık. Nasıl ayırt edeceksiniz? Herkes çalışarak Tanrı'nın buyruğunu yerine getirmelidir. Öyle değil mi, Luis?

– Sanırım haklısınız hanımefendi.

– Elbette haklıyım. Kafa karışıklığının âlemi yok. Çalışan kahvesini içsin, canı çekiyorsa bir de çörek yesin. Çalışmayan ise... Merhamete layık değildir o. Biz bedavadan mı yaşıyoruz?

Çektiği söylevden pek hoşnuttur Bayan Pura; iyi bir iş çıkarmıştır doğrusu.

Bay Pablo, başını kediden ürken kadına çevirir yeniden.

– İçtiği kahvenin parasını ödemeyen böyle tiplere karşı çok ama çok dikkatli olmak gerekir. Nasıl birine çattığını asla bilemezsin. Az önce kapı dışarı edilen adam yüzsüz bir hilekâr olabileceği gibi, bir dâhi, hatta Cervantes ya da Isaac Peral* gibi gerçek bir dâhi bile olabilir. Bilseydim öderdim ben; ha bir fazla ödemişim ha bir eksik, ne fark eder?

– Orası öyle.

Ansızın yerden göğe kadar haklı olduğunu anlayıvermiş biri gibi sırıtır Bay Pablo.

– Ama muhakeme yeteneği olmayan yaratıklarla ilişkilerinizde böyle bir sorunla yüz yüze gelmezsiniz. Onlar daha merttir, hiç aldatmazlar insanı. Sizi o kadar korkutan şu asil kedi, Tanrı'nın yarattığı şu varlık... Onun tek arzusu oynamak. Oyunun dışında bir şey istemiyor o.

Gülümser Bay Pablo; uhrevi bir ışık peydahlanır yüzünde. Ama o an göğsü açılacak olsa, katran gibi kara, vıcık vıcık bir yürek çıkacaktır ortaya.

Pepe içeri girer az sonra. Orada, elleri önlüğünün cebinde, omuzlarını arkaya vermiş, bacaklarını açmış, dikilmekte olan patron, bozuk bir çıngırağın tıngırtısını andıran kuru ve çatlak bir sesle çağırır onu.

---

* Isaac Peral (1851-1895): Denizaltının mucidi diye bilinen İspanyol bilim adamı. (ç.n.)

– Gel buraya!

Onun yüzüne bakmaya cesaret edemez Pepe.

– Buyurun.

– Bastın mı tekmeyi?

– Evet efendim.

– Kaç tane?

– İki.

Patron, gözlük camlarının arkasındaki küçücük gözlerini kısar, ellerini cebinden çıkarır, sürdüğü pudrayla gizleyemediği sık tüylerin hemen göze çarptığı yüzünü sıvazlar.

– Neresine vurdun?

– Vurabildiğim yerine, bacaklarına.

– Aferin. Ders olur ona! Namuslu insanları dolandırmaya kalkmaz artık.

Bayan Rosa, ziyadesiyle yağlı göbeğine yasladığı tombul elleriyle, iyi beslenenin aç olandan aldığı intikamın timsali gibidir. "Utanmaz herifler! Köpek soyları!" Lambaların ışıkları, parıldayarak, neredeyse şehvetle yansımaktadır parmaklarında.

Pepe, ürkek bakışlarla ayrılır Bayan Rosa'nın yanından. Olan bitenin pek farkında olmasa da, vicdanı rahattır.

Madridli Bay José Rodríguez, dama oynayan iki arkadaşıyla çene çalmaktadır.

– Görüyorsunuz işte, olup olacağı kırk peseta, kırk pis teklik, dilden dile dolaşıyor.

Oyunculardan biri ona bakıp sırıtır.

– Hiç yoktan iyidir, Bay José!

– Hadi canım sen de! Neresi iyi? Kırk peseta ne işe yarar?

– Aslına bakarsan, kırk peseta ile pek az şey yapılabilir dostum. Ama dayak dışında, bulduğu her şeye şükretmeli insan.

– Doğru ya! Taş atıp da kolum mu yoruldu?

Oysa Bay José'ye karşılık verdiği için kapı dışarı edilen kemancı, kırk peseta ile sekiz gün idare etmektedir. Az ve kötü beslenmekte, ödünç aldığı sigaralarla yetinmekte, kırk peseta ile koca bir haftayı geçirmektedir. Daha azıyla idare edenler de vardır.

Bayan Elvira sigara satıcısına seslenir.

– Padilla!

– Buyurun Bayan Elvira!

– İki *Tritón* verir misin bana; parasını yarın veririm.

– Elbette.

Padilla iki *Tritón* çıkarıp Bayan Elvira'nın masasına bırakır.

– Birini sonra içeceğim, akşam yemeğinden sonra.

– Nasıl isterseniz. Biliyorsunuz, her zaman krediniz var bende.

Çapkınca gülümser sigara satıcısı; Bayan Elvira da gülümser.

– Baksana, Macario'ya bir mesaj iletebilir misin?

– Elbette.

– Luisa Fernanda'yı* çalsın lütfen.

Sigara satıcısı, ağırdan alarak, çalgıcıların olduğu platforma doğru hareketlenir. Bir süredir Elvira ile kesişmekte olan beyefendi, aradaki buzları kırmaya karar vermiştir.

– Şu operetler ne kadar güzel, değil mi hanımefendi?

Bayan Elvira onu başıyla onaylar. Yüzünü buruşturmuştur biraz. Adamın cesareti kırılmaz; bunu bir yakınlık belirtisi olarak yorumlar.

– Ve nasıl da içli, değil mi?

---

* Luisa Fernanda: Federico Moreno Torroba'nın bestelediği, 1932'de sahnelenen operet. (ç.n.)

Bayan Elvira gözlerini kısar; adam iyice yüz bulur.

– Tiyatrodan hoşlanır mısınız?

– Eğer iyiyse.

Adam, sanki güzel bir nükte yapılmış da ona karşılık veriyormuş gibi bir ifade takınarak güler. Sonra hafifçe öksürerek boğazını temizler, Bayan Elvira'nın sigarasını yakmak için davranır, sözüne devam eder.

– Anlıyorum. Ya sinema? Sinemadan da hoşlanır mısınız?

– Ara sıra.

Yüzü kızaracak ölçüde zorlanarak, "Ya şu kuytu köşelerinde iş çevrilen sinemalar! Buna ne dersiniz?" diye sorar.

Bayan Elvira, onur ve kuşku belirten bir ifade takınır.

– Yalnızca film izlemek için giderim sinemaya.

Adam hemen atılır:

– Elbette. Öyle olmalı zaten. Ben de öyle yaparım. Gençleri, genç çiftleri kast etmiştim. Hepimiz yaşadık o günleri. Bakınız hanımefendi, tütün tiryakisi olduğunuzu müşahede ettim; bence kadınların tütün içmesi çok iyi bir şey, hakikaten çok iyi bir şey. Bunda ne kötülük olabilir ki? Herkes arzu ettiği gibi yaşamalı; sizce de öyle değil mi? Bunu şunun için söylüyorum, eğer izin verirseniz, şimdi gitmek zorundayım, acelem var, başka bir zaman buluşup sohbete devam ederiz, eğer izin verirseniz, size bir paket *Tritón* ısmarlayabilirsem bahtiyar olacağım.

Adam alelacele konuşmaktadır, telaşlı bir hali vardır. Elvira ona kibirle bakar, yüzüne sanki oranın en nüfuzlu kişisiymiş gibi bir ifade vererek kondurur cevabı:

– Pekâlâ. Neden olmasın? Madem bu kadar istiyorsunuz!

Adam, sigara satıcısını çağırır, bir paket *Tritón* satın alır, en güzel gülümseyişi eşliğinde Bayan Elvira'ya verir, paltosunu giyer, şapkasını alır, "Tanıştığımıza çok memnun

oldum hanımefendi. Adım Leoncio Maestre, daima emrinizdeyim. Daha sonra görüşürüz. Bakarsınız dost oluruz," der ve uzaklaşır.

Patron tezgâhtarı çağırır. Tezgâhtarın adı López'dir, Consorcio López. Ciudad Real'e bağlı, kocaman, güzel, hayli zengin bir şehrin, Tomelloso'nun yerlisidir. Genç, yakışıklı ve zarif bir adamdır López; elleri iri, alnı dardır. Biraz dalgacıdır; Bayan Rosa'nın huysuzlukları onun umurunda bile değildir. "Bırakın konuşsun," der, "Kendisinden başka kimse susturamaz bu karıyı." Yararını fazlasıyla gördüğü, kıvrak bir felsefesi vardır Consorcio López'in. On on iki yıl evvel, Madrid'e gelişinden az önce, ikiz doğurmasına neden olduğu ama evlenmeye yanaşmadığı sevgilisinin erkek kardeşi, ona "Ya Marujita'yla evlenirsin, ya da yakaladığım yerde keserim senin aletini," demiş; ne evlenmek, ne de hadım edilmek isteyen Consorcio, trene atlayıp Madrid'de almıştır soluğu. Şimdiye kadar kimse peşine düşmediğine göre, zamanla unutulmuş olmalıdır bu mesele. İkizlerin iki fotoğrafını daima cüzdanında taşır: İlkinde, bir yastığın üzerinde çırılçıplak yatarken görülmektedirler; artık Gutiérrez'in karısı olan eski sevgilisi Marujita Ranero'nun göndermiş olduğu ikinci fotoğraf ise ilk komünyon* ayininde çekilmiştir.

Biz hikâyemize devam edelim; Bayan Rosa tezgâhtarı çağırır, demiştik.

– López!

– Buyurun hanımefendi.

– Vermut durumumuz nasıl?

---

* Komünyon: Hıristiyanlıkta, İsa'nın çarmıha gerilmeden önce havarileri ile yediği Son Akşam Yemeği'nin anıldığı ayin. Çocukların, ayinden sonra tam anlamıyla Hıristiyan olduklarına inanılır. (ç.n.)

– İyi, idare eder.

– Ya brendi?

– Şöyle böyle. Bazı markalar bitmek üzere.

– Olanları içsinler. Şu ara masraf yapmaya hiç niyetim yok. Bu milletin istekleriyle baş etmek kolay mı? Baksana, dediğim şeyi satın aldın mı?

– Şekeri mi?

– Evet.

– Aldım; yarın getirecekler.

– On dört buçuktan mı aldın?

– Evet. On beş istiyorlardı ama toptan aldığımız için elli sent altına anlaştık.

– İyi. Biliyorsun, kahve başına tek şeker, kimseye daha fazla vermek yok, tamam mı?

– Tamam hanımefendi.

Mısralar döktüren genç adam, kalemi dudaklarının arasında, tavana bakıp durmaktadır. Fikrin izinden giden bir şairdir o. Fikri oturtmuştur, ahengi tutturmaya çalışmaktadır şu an. Bazı notlar almıştır. "Río"* ile uyaklı, ama ne "tío"** ne de "tronío"*** olan bir sözcük aramakta, "albedrío"**** ve "estío"yu***** kafasında evirip çevirmektedir.

– Büründüğüm paçavra, içine çekildiğim alelade kabuk, beni koruyan. Mavi gözlü kız... Oysa güçlü, çok güçlü olmak isterdim. Mavi ve güzel gözlü... Ya iş insanı tüketir, ya da insan işi. Sarı saçlı kız... Ölmek! Daima ölmek!

---

* Irmak. (ç.n.)

** Herif. (ç.n.)

*** Savurganlık. (ç.n.)

**** Arzu. (ç.n.)

***** Yaz. (ç.n.)

Ardında ince bir şiir kitabı bırakarak. Ne güzel, ne güzel olur böylesi!

Genç şairin yüzü solgundur. Hayli solgundur. Elmacık kemiklerinin üzerinde gülbezeği* andıran küçük birer leke vardır.

– Mavi gözlü kız... *Río, río, río.* Mavi ve güzel gözlü... *Tronío, tío, tronío, tío.* Sarı saçlı kız... *Albedrío.* Ansızın, arzu ettiğine kavuşmak. Mavi gözlü kız... Arzu ettiğini haz duyarak sarsmak. Mavi ve güzel gözlü... Arzu ettiğini ansızın dağıtmak. Mavi gözlü kız... El değmemiş haliyle sahibim şimdi arzu ettiğime. Mavi gözlü kız... Ya da yüzünü şu yumuşak başlı yaza çevirmek. Mavi gözlü kız. Gözleri... Nasıl kızın gözleri? Yazın buğday tarlasında hasat yapmak. Genç kız... Gözlerin var mı senin, genç kız? *Larán, larán, larán, larán, la, estío...*

Birden etrafındaki görüntülerin bulanıklaştığını hisseder genç şair.

– Yazın kâinatı kucaklayarak. Ne hoş...

Başı dönen bir çocuk gibi hafifçe sallanır; yoğun bir sıcaklığın şakaklarına yürüdüğünü hisseder.

– Biriyle karşılaşıyorum... Belki de annem... Evet, yazın... Bir adam, çıplak bir kadının üzerinde uçuyor. Ne herif ama! Hayır, *herif* olmaz. Öyleyse şöyle demeliyim: asla! Ey yeryüzü! Ey dünya! Evet, böylesi hoş, çok hoş...

Arka masalardan birinde, paskalya yumurtası gibi boyanmış, pansiyoncu iki kadın, çalgıcılardan söz etmektedir.

– Gerçek bir sanatçı bu çocuk; benim için büyük bir zevk onu dinlemek. Rahmetli Ramón'um, huzur içinde yatsın,

* Gülbezek: Genellikle gotik kiliselerde görülen, yuvarlak bezeme motifli vitray. (ç.n.)

"Matilde, yalnızca kemanı vücuduna nasıl yerleştirdiğine bakacaksın," derdi. Elinden tutan birileri olsa, kim bilir neredeydi şimdi. Dünya böyle işte.

Gözlerini sağa sola çevirir Bayan Matilde. Şişman, pasaklı ve kibirlidir. Leş gibi kokmaktadır. İçi büsbütün su dolu, devasa bir karnı vardır.

– Gerçek bir sanatçı, çok büyük bir sanatçı.

– Evet, hakikaten öyle. Bütün gün bu anın gelmesini bekledim. Ben de onun gerçek bir sanatçı olduğu kanaatindeyim. O kendine has üslubuyla Şen Dul'u çaldığında, bambaşka bir kadın oluverdiğimi hissediyorum.

Kuzu gibi uysal bir insandır Bayan Asunción.

– Eski günlerin müziği daha başkaydı, değil mi? Daha ince, daha içliydi sanki, ne dersiniz?

Bayan Matilde'nin, Valencia'da yaşayan, ünlü sanatçıların taklidini yaparak geçinen bir oğlu vardır.

Bayan Asunción'un ise iki kızı vardır. Biri, Bayındırlık Bakanlığı'nda memurluk yapan Miguel Contreras adındaki ayyaşla evlidir. Diğeri bekârdır; delifişeğin tekidir, Bilbao'da bir profesörle birlikte yaşamaktadır.

Tefeci, mendiliyle çocuğun ağzını silmektedir. Gözleri pırıltılı, bakışları cana yakındır. Kendine pek çekidüzen vermese de, topluluk içerisinde hemen göze çarpan biridir. Çocuk iki sütlü kahve içmiş, iki çörek yemiş, bana mısın dememiştir.

Bay Trinidad García Sobrino, hiçbir şey düşünmeksizin ve kımıldamaksızın oturmaktadır. Sakin yaradılışlı, nizam ve intizamdan yana, kavga gürültüden uzak durmak isteyen bir insandır. Torunu, sıska ve şiş karınlı bir Çingene çocuğunu andırmaktadır. Örme külah ve tozluklar vardır üzerinde. Adamakıllı giydirilmiştir.

– Neyiniz var delikanlı? Hiç iyi görünmüyorsunuz.

Cevap vermez genç şair. Gözleri açıktır. Şaşkınlık ifadesi vardır yüzünde. Donakalmış gibidir. Bir tutam saç, alnının üzerine düşmüştür.

Bay Trinidad, önce çocuğu güzelce oturtur, sonra şairi omuzlarından tutar.

– Rahatsız mısınız bayım?

Kimilerinin bakışları onlara yönelir. Alıkça, insanın içini bayan bir ifadeyle gülümser şair.

– Gelin de kaldıralım şunu. Sanırım fenalaştı.

Şairin bacakları gevşer, vücudu masanın altına doğru kayar.

– Yardımcı olsanız ya bana! Tek başıma halledemiyorum.

İnsanlar ayağa kalkar; Bayan Rosa, tezgâhın arkasından izlemektedir manzarayı.

– Ortalığı velveleye vermeye bayılırlar.

Masanın altına düşerken alnını çarpmıştır genç adam.

– Tuvalete götürelim. Başı dönmüş olmalı.

Bay Trinidad ile yanındaki üç dört kişi, kendine gelmesi için şairi tuvalete götürürken, ufaklık masanın üzerinde kalmış olan çörek kırıntılarını mideye indirmekle meşguldür.

– Başı döndü herhalde; dezenfektan kokusu iyi gelir.

Şair, klozete oturmuş, başını duvara yaslamış, yüzünde mutlak ve manasız bir saadet ifadesiyle gülümsemektedir.

Bay Trinidad masasına döner.

– Kendine geldi mi?

– Evet. Önemli bir şey yok. Baş dönmesi.

İki *Tritón*'u paketinden çıkarıp sigara satıcısına verir Bayan Elvira.

– Al bakalım, bu da senin için.

– Eyvallah. Şansınız yaver gitti desenize.

– Eh işte, akmasa da damlıyor.

Bir gün Padilla, Bayan Elvira'ya asılmakta olan bir adama "Boynuzlu!" demiş; Bayan Elvira buna çok içerlemiştir. O günden bu yana ona karşı daha saygılı davranmaktadır.

Az kalsın tramvayın altında kalacaktı Bay Leoncio Maestre.

– Salak!

– Sizden âlâ salak mı olur bayım? Kim bilir neredeydi aklınız?

Bay Leoncio Maestre'nin aklı Elvira'dadır.

– Çekici bir kadın, evet, çok çekici. Öyle olduğu ortada. Üstelik hayli zarif görünüyor. Yok, orospu falan değil. Olmadığı belli. Herkesin hayatı ayrı bir roman. İyi aile kızına benziyor. Evdekilerle bozuşmuş olmalı. Şimdi bir dairede, büyük ihtimalle sendikalardan birinde işe girecektir. Hüzünlü bir yüzü, ince yüz çizgileri var. Muhtemelen şefkate, bütün gün hayranlıkla seyredilip şımartılmaya muhtaç.

Gömleğinin altında, küt küt atmaktadır Bay Leoncio Maestre'nin kalbi.

– Yarın soluğu orada alacağım. Bu kesin. Eğer oradaysa, iyiye işaret. Yoksa, ara dur artık!

Paltosunun yakasını kaldırır, iki kez zıplar Bay Leoncio Maestre.

– Elvira, Bayan Elvira. Güzel bir isim. Umarım hoşuna gitmiştir bir paket *Tritón*. Her tüttürüşünde beni hatırlayacak. Yarın yeniden söyleyeceğim adımı. Leoncio, Leoncio, Leoncio. Bakarsın Leoncio'dan türetilmiş daha sevimli bir isim takar bana. Leo. Oncio. Oncete... Bir küçük bira içmeliyim şimdi; canım çekti.

Bir bara girip, tezgâhın önünde küçük birasını yudumlamaya koyulur Bay Leoncio Maestre. Yanındaki tabureye oturmuş olan genç kız ona bakıp gülümsemeye başlar. Bay

Leoncio, o gülümseyişe karşılık vermenin ihanet anlamına geleceğini, bunu yaptığı takdirde Elvira'cığa ilk kez ihanet etmiş olacağını hissetmiş olmalıdır; genç kıza arkasını döner.

– Hayır, Elvira'cık değil, Elvira. Basit, çok güzel bir isim.

Taburedeki kız, omzunun üzerinden seslenir ona.

– Ateşinizi alabilir miyim, Bay Ciddiyet?

Bay Leoncio, titreyen eliyle kızın sigarasını yakar, hesabı ödeyip sokağa atar kendini.

– Elvira... Elvira...

Bayan Rosa, yanından ayrılmadan önce, tezgâhtara sorar.

– Çalgıcılara kahve verdin mi?

– Hayır.

– Hadi, gidip ver öyleyse. Pek bitkin görünüyorlar. İşe yaramaz serseriler!

Çalgıcılar, platformun üzerinde, Luisa Fernanda operetinden, hani

Pırnalların arasında
Extremadura'mda
Öyle huzurlu, güvenli
Küçücük bir evim var,

diye başlayan o güzelim parçanın son nağmelerini döktürmektedir.

Bundan önce *Müzikal An*'ı*, daha önce ise *Gül Demetli Kadın*'dan** *Madridli Güzel* ve *Mineçiçeği* parçalarını çalmışlardır.

---

* Schubert'in (1787-1828) solo piyano için bestelediği altı kısa parçadan oluşan eser. (ç.n.)

Pablo Sarasate'nin (1844-1908) 1934'te sahnelenen opereti. (ç.n.)

Onların yanına gider Bayan Rosa.

– Size kahve getirmelerini söyledim Macario.

– Teşekkür ederim Bayan Rosa.

– Bir şey değil. Bilirsiniz, söz ağızdan çıkar. Sözümün eriyimdir ben.

– Biliyorum Bayan Rosa.

– Öyleyimdir.

Kocaman, mavi ve pırtlak gözleriyle bezgin bir öküzü andıran kemancı, sigarasını sarmaktadır. Bayan Rosa'ya bakar. Küçümseyici bir edayla dudaklarını büzer. Elleri titremektedir.

– Size de getirecekler Seaone.

– İyi.

– Ne kadar sertsiniz beyefendi!

Macario, onu yatıştırmak için atılır.

– Midesiyle başı dertte. O yüzden öyle, Bayan Rosa.

– Bu kadar suratsız olmasına gerek var mı? Bu ne görgüsüzlük böyle! Bunlara bir şey söylemeyegör; tepinir dururlar. Bir iyilik yap; minnet duyacaklarına, iyi der geçerler. Oh, ne âlâ! Gören de marki sanır.

Arkadaşı Bayan Rosa'nın gönlünü almaya çalışırken, hiç sesini çıkarmaz Seaone. Bir ara, bitişik masadaki beye doğru uzanıp sorar:

– Delikanlı ne âlemde?

– Tuvalette kendine geliyor, bir şeyi yok.

Tütün kesesini yan masadaki dalkavuğa uzatır matbaacı Vega.

– Hadi bakalım, bir sigara yakın da keyfiniz yerine gelsin. Dertlenip durmayın artık; sizinkinden beterdi benim halim. Ne yaptım biliyor musunuz? Kolları sıvayıp çalışmaya koyuldum.

Yan masadaki adam, tahtaya kalkmış öğrenci edasıyla gülümser. Vicdan azabı çekmektedir; daha da kötüsü, bunun farkında değildir.

– Takdire şayan doğrusu!

– Elbette dostum, çalışacaksın, başka hiçbir şey düşünmeden çalışacaksın. Şimdi, görüyorsunuz işte, her gün sigaramı da içkimi de içiyorum.

Öbürü, başıyla bir hareket yapar. Hiçbir manası olmayan bir hareket.

– Size çalışmak istediğimi ama hangi işte çalışacağımı kestiremediğimi söylesem!

– Hadi canım! Çalışmak için gereken tek şey arzudur. Çalışmayı arzu ettiğinizden emin misiniz?

– Elbette eminim dostum!

– Neden istasyonda bavul taşımayı denemiyorsunuz?

– Yapamam ki! Birkaç günde pestilim çıkar. Lise mezunuyum ben.

– Bir faydasını gördünüz mü bunun?

– Pek faydasını görmedim doğrusu.

– Sizin durumunuzda olan çok insan var dostum. Kafede bacak bacak üstüne atıp miskin miskin oturmaktan zevk alıyorlar. Ama şu havasından geçilmeyen, tuvalete taşıdıkları çocuk gibi, bayılıp yere düşüveriyorlar bir gün.

Lise mezunu, tütün kesesini geri verir, bu düşünceye karşı çıkmaya falan yeltenmez.

– Teşekkür ederim.

– Bir şey değil. Gerçekten lise mezunu musunuz?

– Elbette, bayım. 3,67 tutturdum.

– Pekâlâ. Size bir fırsat vereceğim; düşkünler evine ya da kışlanın artık kuyruğuna girmenizi istemem. Çalışmak istiyor musunuz?

– Evet, bayım. Söyledim ya!

– Yarın uğrayın bana. İşte kartım. Sabahtan gelin, on ikiden önce, on bir buçuk gibi. İsterseniz ve becerebilirseniz, redaktör olarak çalışırsınız yanımda. Redaktör kaytarıcının, ahlaksızın tekiydi; bu sabah kapı dışarı etmek zorunda kaldım.

Bayan Elvira, göz ucuyla Bay Pablo'ya bakar. Bay Pablo, yan masadaki delikanlıya bir şeyler söylemektedir:

– Karbonat iyidir. Hiçbir zararı yoktur. Doktorların onu reçeteye yazmamalarının nedeni, insanların doktora reçeteye karbonat yazsın diye gitmiyor olmalarıdır.

Delikanlı, Bay Pablo'yu başıyla kayıtsızca onaylar. Masanın altına, Bayan Elvira'nın hafifçe ortaya çıkmış olan dizlerine bakmaktadır.

– Hiç bakmayın oraya, rezil olursunuz. Yüzünüze gözünüze bulaştırırsınız. Nedenini sonra anlatırım size.

Bay Pablo'nun karısı Bayan Pura, iri yarı, tepeden tırnağa takıyla donanmış, kürdanla altın dişlerini karıştırmakta olan arkadaşıyla çene çalmaktadır.

– Hep söylerim. Erkekle kadının olduğu yerde gönül macerası da olacaktır. Erkek ateştir, kadınsa barut; bir araya gelmeyegörsünler. Anlattığım şeyi düşünün, 49 numaralı tramvayın sahanlığında olanları. Yalanım varsa ne olayım! Bu işin sonu nereye varacak bilmiyorum.

Dişlerini kurcalayıp dururken, kürdanı kırar iri yarı kadın.

– Haklısınız. Utanma arlanma kalmadı artık. Şu yüzme havuzları yüzünden. Kesinlikle öyle. Eskiden böyle miydi? Şimdi herhangi bir genç kızla tanıştırıyorlar sizi, elinizi ister istemez uzatıyorsunuz, sonra bütün bir gün acaba bir

hastalık kaptım mı diye dertlenip duruyorsunuz. Öyle değil mi? O eli nerelere sokmuş olduğunu bilebilir misiniz?

– Kesinlikle haklısınız.

– Sinemanın da hatırı sayılır bir payı var bunda. İnsanların zifiri karanlıkta, kızlı erkekli oturtuldukları bir mekândan başka ne beklenir?

– Sizinle aynı kanaatteyim, Bayan María. Daha ahlaklı olmak gerekiyor; yoksa, kaybolup gideceğiz.

Yine başlamıştır kafa ütülemeye Bayan Rosa.

– Hayır, madem karnınız ağrıyor, neden gelip de karbonat istemiyorsunuz? Sizden hiç esirgedim mi karbonatı? Gören de dilinizi yuttunuz sanır.

Bayan Rosa, arkaya döner, cırtlak ve çirkin sesiyle kafedeki bütün sesleri bastırır.

– López! López! Kemancıya karbonat gönder!

Komi, elindekileri masaya bırakır, üzerinde yarım bardak su, küçük bir kaşık ve içine karbonat konulmuş fakfon bir şekerlik olan tabağı getirir.

– Tepsi kullanmayı bıraktın mı artık?

– Bay López böyle verdi hanımefendi.

– Kes sesini! Bırak şuraya, sonra defol git!

Getirdiği tabağı piyanonun üzerine bırakıp uzaklaşır komi. Seoane, kaşığı karbonatla doldurur, başını arkaya yaslar, ağzını açar... Ve ağzına bırakır beyaz tozu. Sanki ağzında ceviz varmış gibi çiğner durur, sonra bir yudumcuk su içer.

– Teşekkür ederim, Bayan Rosa.

– İnsan gibi davranmanın ne kadar zahmetsiz bir şey olduğunu gördünüz mü dostum? Sizin mideniz ağrıyor, ben karbonat getirtiyorum, her şey dostlukla halledildiyor.

Birbirimize yardım etmek için gelmişiz dünyaya. Ama olmuyor, yapamıyoruz bunu, çünkü içimizden gelmiyor. Hayat böyle bir şey.

Trencilik oynayan çocuklar ansızın dururlar. Bir adam, daha terbiyeli, daha sessiz olmaları gerektiğini söylemiştir onlara. Dururlar ve ne yapacaklarını bilemeden öylece kalıp, şaşkın şaşkın bakarlar adama. Daha büyük olan Bernabé, kendisiyle aşağı yukarı aynı yaşta olan, komşusu Chus'u düşünmektedir. Daha küçük olan Paquito'nun zihni ise, adamın ağız kokusuyla meşguldür.

– Çürümüş lastik gibi kokuyor.

Chus ile teyzesi arasında geçen gülünç bir olayı hatırlar Barnabé. Gülesi gelir.

– Ne pasaklı çocuksun sen, Chus! İyice pislenene kadar değiştirmiyorsun donunu. Utanmıyor musun hiç?

Adamı iyice kudurtmamak için gülüşünü bastırır Barnabé.

– Hayır teyze, utanmıyorum. Babam da değiştirmez donunu iyice pislenene kadar.

Gülmekten kırılmak üzeredir.

Paquito ise düşünüp durmaktadır.

– Hayır, bu adamın ağzı çürümüş lastik kokmuyor. Kırmızı lahana ve ayak kokusu bu. Onun yerinde olsam, eritilmiş mumla tıkardım burnumu. O zaman, boğazından ameliyat olması gereken kuzenim Emilita gibi genizden konuşurdum. Boğazından ameliyat olunca suratındaki aptallığın geçeceğini, artık ağzı açık uyumayacağını söylüyor annem. Belki de ölür ameliyat olurken. O zaman beyaz bir tabuta koyarlar; çünkü ne memeleri var, ne de topuklu ayakkabı giyiyor henüz.

Pansiyoncu kadınlar, divanda arkaya yaslanmış, Bayan Pura'yı süzmekte; bu iki gevezenin kemancı hakkındaki yorumları, başıboş baloncuklar gibi, hâlâ havada gezinip durmaktadır.

– Hiç akıl erdiremiyorum böyle kadınlara. Baksanıza! Tutulacak yer bırakmadı kimsede. Kurbağa gibi bütün gün vıraklayıp duruyor. Kocası, eline tutuşturduğu üç kuruş para için katlanıyordur buna. Şu Bay Pablo da anasının gözü, çok tehlikeli biri. Baktığı kadını gözleriyle soyuyor.

– Evet, haklısınız.

– Ya öteki, şu yılların Elvira'sı, o da az dalavereci değildir hani. Hep söylüyorum, sizin kızınız, Paquita, evlilik cüzdanı olmasa da iffetli bir hayat sürüyor. Üç kuruş para koparıp karnını doyurmak uğruna kucaktan kucağa dolaşan Elvira'yla bir tutabilir miyiz onu?

– Bayan Matilde, kızımın psikoloji, mantık ve etik profesörü olan centilmen sevgilisini de şu Bay Pablo sümsüğü ile bir tutmayınız lütfen.

– Tutar mıyım hiç! Sevgilisi, Paquita'yı sayıyor, onu mutlu ediyor; o güzel ve cana yakın kızınız da ona bu imkânı tanıyor. Yaradılışı buna uygun zaten. Ama şu sürtüklerde vicdan falan hak getire. Ağız eğmekten başka bir şey bilmezler. Utanma arlanma yok bunlarda!

Hâlâ çalgıcılarla konuşmaktadır Bayan Rosa. Şişman, bıngıl bıngıl ve azametli gövdesi, nutuk çekerken hazdan titreyişi; görseniz, şehrin valisi sanırsınız onu.

– Bir sıkıntınız mı var? Söylersiniz bana; imkânlarım elveriyorsa, hallederim. Siz işinizi iyi yapıyor, şuraya çıkıp elinizden geldiği kadarıyla tıngırdatıyorsunuz, bense kapanış saatinde elinize sayıyorum beş pesetayı, herkesin keyfi yerine geliyor. İyi geçinmek gibisi var mı? Eniştemle neden kanlı

bıçaklı oldum biliyor musunuz? Serserinin tekidir de ondan. Gece gündüz sokaklarda sürter, eve yalnızca zıkkımlanmak için gelir. Kız kardeşim olacak salak da katlanır durur bu herife. Zavallının ömrü böyle geçti. Ben olsam, yakışıklı diye bütün gün dışarıda hizmetçi kızlarla kırıştırmasına, sonra da kürkçü dükkânına dönmesine katlanır mıyım onun? Gösteririm gününü. Benim gibi çalışsaydı, üç beş kuruş getirip destek olsaydı eve, ağzını bile açmazdım. Visi'nin saflığından yararlanıyor. Bir gıdım çaba harcamadan bey gibi yaşamak istiyor. Başka bir düşüncesi yok onun.

– Doğru söylüyorsunuz hanımefendi.

– Öyle işte. Edepsizin, serserinin teki. Fıtratında pezevenklik var herifin. Arkasından konuştuğumu falan sanmayın sakın. Hepsini yüzüne vurdum geçen gün.

– İyi etmişsiniz.

– Elbette iyi ettim. Açlıktan nefesi kokan bir serseri o; kim var onun karşısında?

– Bu saat doğru mu, Padilla?

– Doğru, Bayan Elvira.

– Ateşinizi alabilir miyim? Erkenmiş daha.

Sigara satıcısı, Bayan Elvira'ya ateşi uzatır.

– Bakıyorum keyfiniz yerinde hanımefendi.

– Öyle mi sanıyorsunuz?

– Bana öyle geliyor. Diğer günlere göre daha neşelisiniz.

– Görünüşe aldanma. İçi kan ağlasa da yüzü ışır bazen insanın.

Güçsüz, hastalıklı ve bir nebze iffetsiz olduğu izlenimi veren bir havası vardır Bayan Elvira'nın. Büsbütün iffetsiz ya da büsbütün erdemli olacak kadar karnı doymamaktadır zavallının.

Postacı olmaya hazırlanırken ölen çocuğun annesi yerinden kalkar.

– Artık gideyim.

Bay Jaime Arce, reverans yaparak ve gülümseyerek mukabelede bulunur.

– Saygılarımı sunarım hanımefendi; Tanrı izin verirse yarın görüşürüz.

Kadın bir sandalyeyi iterek kendine yol açar.

– Hoşça kalın beyefendi, iyi günler.

– Size de hanımefendi; her zaman emrinizdeyim.

Sanz'ın dul karısı, Bayan Isabel Montes, kraliçe edasıyla yürür. Sıcak tutsun diye değil, gösteriş olsun diye giydiği havı kaçmış üstlüğüyle, ağustos böceği misali har vurup harman savurarak sıfırı tüketmiş bir fahişeyi andırmaktadır. Salonu sessizce geçip kapıdan dışarı süzülür. Onu izleyen bakışlarda, kayıtsızlık dışında her şey vardır: Hayranlık, kıskançlık, yakınlık ve güvensizlik. Belki şefkat de vardır, kim bilir.

Bay Jaime Arce, aynaları, iffet taslayan yaşlı kadınları, yaklaşık yüzde on olan kahvedeki veremli oranını, kalem sivriltme ustalarını ya da kan dolaşımını falan düşünmemektedir artık. Kafede geçireceği şu son saatte, bir mahmurluk çökmüştür üzerine.

– Dört kere yedi kaç eder? Yirmi sekiz. Peki, ya altı kere dokuz? Elli dört. Dokuzun karesi? Seksen bir. Ebro'nun kaynağı nerededir? Santander'de, Reinosa'da. Güzel.

Bay Jaime Arce gülümser. Yaptığı alıştırmanın sonucundan memnun kalmıştır. İzmaritleri parçalarken, "Ataulfo, Sigerico, Walia, Teodoredo, Turismundo..." diye mırıldanır. "Şu budala sayabilir mi bu kral isimlerini?"

"Şu budala" dediği, tuvaletteki ferahlama küründen kireç gibi bir suratla dönen genç şairdir.

– Çözülüp giderken sularda yaz...

Nedendir bilinmez, yıllardır, çocukluğundan beri yas tutan, pasaklı biridir Bayan Rosa; ama paha biçilmez pırlantalar takar. Paranın yanı sıra, neredeyse parayla aynı hızda kilo da istiflemiş, sonunda tostoparlak biri olmuştur.

Hayli zengindir. Kafenin bulunduğu bina kendisine aittir. Apodaca, Churruca, Campoamor ve Fuencarral caddelerindeki düzinelerce kiracısı, ay başı geldi mi, okul çocukları gibi titreşip durur karşısında.

– Birine güvenmeye kalksan, hemen suistimal eder. Topu hergeledir bunların. Düpedüz hergele. Dürüst hâkimler olmasaydı, ne halt ederdim bilmiyorum.

Dürüstlük konusunda, nevi şahsına münhasır düşünceleri vardır Bayan Rosa'nın.

– Herkesle hesabı kapatacaksın evladım. Bunu aklından çıkarma: Herkesle hesabı kapatacaksın.

Alacakları konusunda alabildiğine titizdir. Ne bir kuruş bağışlamış, ne de takside bağlamaya yanaşmıştır o güne kadar.

– Tahliye ettirirsin olur biter. Yasa ne güne duruyor? Ortada bir yasa varsa, herkes ona saygı göstermeli; en başta da ben. Yoksa kargaşa çıkar.

Mahalle sakinlerine bakılırsa, İç Savaş sırasında sandıklar dolusu altını saklayıp elinde tutmayı beceren bir bankanın hissedarıdır Bayan Rosa. Yönetim kurulu üyelerini canından bezdirdiği ileri sürülmektedir.

Ayakkabı boyacısı, Bay Leonardo'nun ayakkabısını parlatmıştır.

– Tamamdır, bayım!

Bay Leonardo, ayakkabılarına şöyle bir bakar, doksan sentlik sigarayı uzatır ona.

– Çok teşekkür ederim.

Bay Leonardo, hizmetin bedelini ödemez. Hiçbir zaman ödemez. Böylesi budalaların üzerinde büyük bir hayranlık yaratacak ölçüde aşağılık biridir.

Bay Leonardo'nun ayakkabısını her parlatışında, otuz bin pesetasını düşünür boyacı. Biraz üzgün göründüğüne bakmayın siz; Bay Leonardo'yu sıkıntıdan kurtardığı için mutludur aslında.

– Soylu olan, her zaman soyludur. Kalıbımı basarım buna. Bugünlerde her şey altüst oldu; ama soylu adam, daima belli eder kendini.

Ayakkabı boyacısı Segundo Segura eğer kültürlü biri olsaydı, sıkı bir Vásquez Mella* okuru olurdu.

Alfonsito, ayak işlerine bakan çocuk, elinde gazetelerle içeri girer.

– Bana bak, ufaklık! Gazete alma bahanesiyle nerelerde sürtüyordun?

Çelimsiz, sarışın, durmadan öksüren, on iki on üç yaşlarında bir oğlandır Alfonsito. Gazeteci olan babası, iki yıl önce Kraliyet Hastanesi'nde ölmüştür. Genç kızlığından beri herkese burun kıvıran annesi ise, şimdi Gran Vía'da ofis temizliğine gitmekte, karnını Sosyal Yardım'da doyurmaktadır.

– Kuyruk vardı. O yüzden geciktim hanımefendi.

– Ne demezsin! İşi gücü kalmadı milletin, haber peşine düştü, değil mi? Hadi, getir şunu.

– *Informaciones* kalmamış, hanımefendi. *Madrid* aldım.

– Fark etmez. Olan bitene akıl sır ermiyor zaten. Seoane, siz şu hükümet meselelerinden bir şey anlıyor musunuz kuzum?

---

* Vásquez Mella: Falanjistlerin Franco döneminde görüşlerinden epeyce yararlandıkları gelenekçi İspanyol siyasetçisi. (ç.n.)

– Boş verin şimdi.

– Yapmayın Tanrı aşkına! Gizlemenin ne âlemi var? Aman, canınız isterse konuşun. Hepiniz sır küpü kesildiniz.

Mide ağrısı çeken birinin yüzündeki acılı ifadeyle gülümser ve susar Seoane. Niye konuşsun ki?

– Bunca sessizliğin ve gülümseyişin altında ne yattığını biliyorum ben, hem de çok iyi biliyorum. Gerçekler apaçık ortada. Ama görmek istemiyorsanız, sizin bileceğiniz iş.

Alfonsito elindeki gazeteleri masalara dağıtır.

Bay Pablo bozuk para çıkarır.

– Yeni bir haber var mı?

– Bilmiyorum; bakın işte.

Bay Pablo gazeteyi açar, başlıkları okumaya koyulur. Pepe, onun omzunun üzerinden gazeteye bakarak merakını gidermeye çalışmaktadır.

Bayan Elvira, oğlana seslenir.

– Bayan Rosa bitirince, bana getir gazeteyi.

Arkadaşı Bayan Asunción tuvalete gidince sigara satıcısıyla çene çalmaya başlayan Bayan Matilde, küçümseyici bir edayla fikrini belirtir.

– Neden olup biten her şeyi öğrenmek isterler anlamam. Şurada huzur içerisinde oturuyoruz işte, öyle değil mi?

– Ben de aynı kanaatteyim.

Savaş haberlerini okumaktadır Bayan Rosa.

– Epeyce çekilmişler. Ama sonunda nasıl olsa kazanacaklar. Siz de aynı fikirde misiniz Macario?

Piyanistin yüzünde kuşkulu bir ifade belirir.

– Bilmiyorum. Kazanabilirler. Eğer sonuca götürecek bir şey tasarlayabilirlerse.

Gözlerini piyanonun tuşlarına diker Bayan Rosa. Yüzünde üzgün bir ifade vardır. Dalıp gitmiştir. Yüksek sesle düşünüyor gibidir. Kendi kendisine mırıldanır.

– Tam manasıyla şövalye ruhlu şu Almanlar. Gölgelerinden bile korkan İtalyanlara çok fazla güvendiler. Mesele bundan ibaret!

Sesi donuk, gözlük camlarının arkasındaki gözleri bulanık, neredeyse hülyalıdır.

– Hitler'i görsem, ona şöyle derdim: Budalalığın âlemi yok. Şu İtalyanlara güvenmeyin. Zoru gördüler mi, korkudan altına yapar onlar.

Hafifçe göğüs geçirir Bayan Rosa.

– Saçmalıyorum işte! Hitler'in karşısında olsam, gıkımı çıkarabilir miyim ben?

Bayan Rosa, Alman ordusunun istikbalinden endişe etmekte, Führer'in karargâhından gelen haberleri günbegün dikkatle izlemekte, üstüne gidip kurcalamaktan çekindiği bir dizi bulanık önseziyle, Wehrmacht'ın* yazgısını kafenin yazgısıyla ilişkilendirmektedir.

O sırada Vega bir gazete satın alır. Yan masadaki sorar:

– Haberler iyi mi?

Vega eklektizm yanlısıdır.

– Nerede durduğunuza bağlı.

Sigara satıcısı, kendisini çağıranlara "Geliyorum!" diye seslenerek, aheste beste ortalıkta dolaşmaktadır.

– Hitler'in karşısında olsam, utancımdan yere geçerdim. Çok ürkütücü bir adam, kaplan gibi bakıyor.

Yine iç geçirir Bayan Rosa. Devasa memelerinden boynu görünmez olur bir an.

---

* Wehrmacht: 1935-1945 döneminde Nazi Almanya'sının silahlı kuvvetleri. (ç.n.)

– O ve Papa. Bu ikisinin dünyanın en ürkütücü insanları olduğu kanaatindeyim.

Bayan Rosa, parmaklarıyla hafifçe vurur piyanonun kapağına.

– Ama endişeye mahal yok; işini bilir o. Onca generali boşuna mı besliyor!

Bir süre sessiz kalır Bayan Rosa; sonra sesini yükselterek ekler:

– Pekâlâ.

Başını kaldırır, Seoane'ye bakar.

– Eşiniz nasıl oldu?

– Eh işte. Bugün daha iyice.

– Zavallı Sonsoles! Nasıl da nazik bir insandır.

– Evet, öyledir. Zor bir dönem onun için.

– Bay Francisco'nun söz ettiği damlaları verdiniz mi?

– Evet, onları da denedi. Ama midesi almıyor; yediği içtiği her şeyi çıkarıyor.

– Hay aksi!

Macario tuşlarda hafifçe gezdirir parmaklarını; Seoane kemanını eline alır.

– Ne çalalım?

– *Mineçiçeği*'ne* ne dersin?

– Hadi başla.

Bayan Rosa yanlarından ayrılır; piyanist ve kemancı, tevekkül sahibi iki öğrenci gibi, defalarca çalmaktan usandıkları eski melodilerle kafenin uğultusunu bölerler.

Oyalı şalını almışsın, nereye böyle?
Alacalı entarinle, nereye?

* La verbena de la Paloma: Tomás Bretón'un bestelediği, 1894'te sahnelenen operet. (ç.n.)

Nota kâğıdına bakmadan çalarlar. Buna ihtiyaçları yoktur.

Kafasından neler geçmektedir Macario'nun:

"Söyleyeceğim ona, bak kızım, akşamları beş peseta, geceleri beş daha, iki de kahve, söylesene, olacak iş mi bu, diyeceğim. O da besbelli, senin on pesetanın yanında benim vereceğim dersleri de hesaba katsana budala, diyecek. Doğrusu bir melek şu Matilde, melek gibi kız."

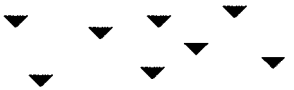
İçinden gülümser Macario; hafifçe yüzünün ifadesine de yansır bu. O günlerde kırk üç yaşını doldurmak üzere olan, kötü beslenmiş, duygusal bir adamdır Macario.

Seoane, hiçbir şey düşünmeden, müşterileri boş boş bakan gözlerle gelişigüzel tarar. Düşünmemeyi tercih eden bir insandır o. İstediği tek şey, günün çabucak, olabildiğince çabuk geçmesidir.

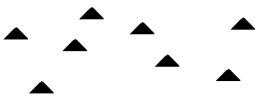
Üzerindeki küçük rakamların altın gibi ışıldamakta olduğu eski duvar saati dokuz buçuğu çalar. O şatafatlı saati, 1905 yılında Bayan Rosa'ya kur yapan, beyinsiz ve meteliksiz bir marki Paris Fuarı'ndan getirmiştir. Adı Santiago olan marki, o dönemde nüfuzlu biridir. Ne var ki, genç yaşta vereme yakalanır ve El Escorial'de hayata gözlerini yumar; saat ise, tezgâhın üzerinde, Bayan Rosa için erkeğini göremeden, marki içinse bir kap sıcak yemek yiyemeden geçen saatleri hatırlatmak için öylece kalır. Ne yaparsınız, kader!

Kafenin öbür ucunda Bayan Rosa yine aşka gelmiş, garsonlardan birini haşlamaktadır. Diğer garsonlar ise aldırışsız ve haince bir ifadeyle, bu sahneyi aynalardan izlemektedir.

Kafe yarım saate kadar boşalacak, hafızası ansızın siliniveren bir insana dönecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

– Hadi, yaylanın bakalım!

– Hoşça kalın, çok naziksiniz, çok teşekkür ederim.

– Bir şey değil. Uzaklaşın artık! Sizi buralarda görmek istemiyoruz bundan sonra.

Garson, karşısındakinde saygı uyandıran, ağırbaşlı bir sesle konuşmaya çalışmaktadır. Ancak o belirgin Galicia aksanı, takınmaya çalıştığı otoriter, sert ifadeyi silip süpürmekte; ağırbaşlılığını ise sevimli kılmaktadır. Başkalarının zoruyla tavır almak durumunda kalan mülayim insanların üst dudakları, sanki görünmez bir sineğin tacizine uğramış gibi, titrer durur.

– Kitabı size bırakabilirim isterseniz.

– Hayır, sizde kalsın.

Soluk benizli, oldukça sıska biridir Martín Marco. Üzerindeki pantolon lime limedir. Ceketi paçavraya dönmüştür. Elini, görüntüsü insanın içine işleyen kül rengi, kirli şapkasının siperliğine götürerek garsona veda eder.

– Hoşça kalın, çok naziksiniz, çok teşekkür ederim.

– Bir şey değil. Uzaklaşın artık. Bir daha görünmeyin buralarda.

Garsona bakar Martín Marco. Ona güzel bir sözle karşılık vermek ister.

– Bundan böyle dostunuz olduğumu bilmenizi isterim.

– Pekâlâ.

– Bu iyiliğinizin altında kalmayacağım.

Martín Marco, tel çerçeveli gözlüğünü düzeltir ve yola koyulur. O sırada, yüzü ona pek yabancı gelmeyen bir kız geçer yanından.

– Merhaba.

Kız, bir an Martín'e bakar, sonra yoluna devam eder. Gencecik, çok güzel bir kızdır. Giyimi kuşamı pek iyi değildir. Şapkacı olduğu izlenimi vermektedir. Hemen ayırt etmenizi sağlayan kendine özgü bir havası vardır şapkacı kızların. En iyi sütanneleri Pas'tan, en iyi aşçılar Viscaya'dan, güzelce giydirilip her yere götürülebilecek en iyi metresler ise şapkacı kızlardan çıkar.

Martín Marco ağır adımlarla bulvardan aşağıya, Santa Bárbara'ya doğru inmeye başlar.

Garson bir an öylece kalır kaldırımda.

– Bir kuruş yok adamın cebinde.

Paltolarına sıkıca sarınmış, soğuktan korunmaya çalışan insanlar hızla önünden geçmektedir.

Köşeye kıstırılmış hasta bir çocuk gibi şehre bakmakta olan Martín Marco, ellerini pantolonunun ceplerine sokar.

Meydanın ışıkları, mütecaviz ve yaralayıcı parıltılar saçıp durmaktadır.

Bay Roberto Gonzáles, kafasını kocaman muhasebe defterinden kaldırır, patrona bakar.

– Bana on beş peseta avans vermeniz mümkün mü acaba? Yarın karımın doğum günü de...

Yüreği temiz, dürüst bir insandır patron. Bütün komşuları gibi karaborsacılık yapan, ama içinde kötülük olmayan biridir.

– Elbette veririm. Ha şimdi almışsın, ha daha sonra; benim için fark etmez.

– Çok teşekkür ederim Bay Ramón.

Fırıncı, dana derisinden yapılmış şişkin cüzdanı cebinden çıkarır, Roberto'ya yirmi beş peseta verir.

– Sizden çok memnunum Gonzáles. Fırının muhasebe işini çok iyi yapıyorsunuz. Fazladan verdiğim on pesetayla da çocuklarınıza bir şeyler alın.

Sonra susar Bay Ramón. Başını kaşıdıktan sonra sesini alçaltarak ekler:

– Paulina'ya bir şey söylemeyin.

– Hiç merak etmeyin, söylemem.

Çizmelerinin burnuna çakılıp kalır Bay Ramón'un bakışları.

– Boşuna söylemiyorum bunu. Ketum, ağzı sıkı biri olduğunuzu biliyorum; ama kazayla ağzınızdan bir şey kaçıracak olursanız, onun dırdırından on beş gün kurtulamam. Burada benim borum öter gerçi. Ama kadın milletini bilirsiniz...

– Çok teşekkür ederim. Siz hiç merak etmeyin. Hiç işime gelmez konuşmak.

Bay Roberto sesini alçaltarak ekler:

– Çok teşekkür ederim.

– Teşekkür etmenize gerek yok. Bütün istediğim, burada severek çalışmanız.

Fırıncının söyledikleri Bay Roberto'yu duygulandırır. Hep böyle sevecen sözler sarf etse, bedava tutarım onun hesaplarını, diye geçirir içinden.

Elli bir elli iki yaşlarında, iri yapılı, bıyıklı, pembe yüzlü, fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı biridir Bay Ramón. Tan

yeri ağarırken kalkar, kırmızı şarap içer, hizmetçi kızların popolarını çimdikler; eski zanaatkârlar gibi dürüst bir hayat sürer. Yüzyılın başında Madrid'e geldiğinde, eskimesin diye omzunda taşımıştır çizmelerini.

Biyografisi beş satırdan ibarettir. Dokuz on yaşlarında Madrid'e gelmiş, bir fırında çalışmaya başlamış, yirmi bir yaşına gelip askere alınana kadar para biriktirip durmuştur. Şehre gelişinden askere gidişine kadar tek bir kuruş harcamamış, kazandığı bütün parayı elinde tutmuştur. Ekmek ve suyla idare ederek, tezgâhın altında sabahlayarak, kadın yüzü görmeden geçirmiştir o dönemi. Terhis olduğunda, kralın hizmetine girerken tasarruf sandığına yatırmış olduğu parayı çekerek bir fırın satın almıştır. On iki yılda yirmi dört bin real* biriktirmiştir; kazandığı paranın tamamıdır bu tutar. Ortalamaya vursanız, günde bir pesetadan biraz daha fazlaya gelmektedir. Askerliğini yaparken okumayı, yazmayı, toplama çıkarma yapmayı ve kadınlarla yatmayı öğrenmiş; askerlikten sonra fırını açmış, evlenmiş, on iki çocuk yapmış, bir takvim satın almış, oturup zamanı seyre dalmıştır. Şu saygıdeğer atalarımız Bay Ramón'a benziyor olmalılar.

Garson içeri girer. Ansızın yüzünde hissediverir sıcağı. Dışarıdaki soğuğun boğazına yapıştırdığı balgamı söküp atmak için hafifçe öksüresi gelir. Öksürebilse, belki daha rahat konuşabilecektir. İçeri girerken şakaklarının ağrıdığını hissetmiştir. Bayan Rosa'nın dudakları ile burnu arasındaki tüylerde şehvetli bir parıltının titreşip durmakta olduğunu da hisseder gibi olmuştur.

– Baksana, gel buraya!

* Real: Pesetanın dörtte biri. (ç.n.)

Garson, Bayan Rosa'ya doğru yönelir.

– Bastın mı tekmeyi?

– Evet efendim.

– Kaç tane?

– İki.

– Neresine vurdun?

– Vurabildiğim yerine, bacaklarına.

– Aferin. Otlakçı takımının anlayacağı dil budur.

Sırtında bir ürperti hisseder garson. Yaradılışında biraz cesaret olsa, o an, orada boğuverecektir kadını. Neyse ki öyle biri değildir. Bayan Rosa ise, zalimce bir ifadeyle sırıtmaktadır. Hani başkalarının başına gelen felaketlerle eğlenen insanlar vardır hayatta; felaketi daha yakından görebilmek için sefil mahalleleri dolaşıp ölüm döşeğindeki hastalara, yırtık pırtık battaniyelere sarınmış veremlilere, kemikleri henüz sertleşmemiş ama kanı çekilmiş ve karnı şiş çocuklara, on bir yaşında anne olan kız çocuklarına, uyuz hastalığına yakalanmış Kızılderili şeflerine benzeyen, vücutları çıbana gark olmuş kırk yaşındaki orospulara eski püskü hediyeler vermeye bayılan insanlar. Bayan Rosa o kategoriye girmez. Sözü geçen heyecanı, o tatlı ürpertiyi kendi mekânında yaşamak ister.

Günlerdir karısının yaş gününe meteliksiz yakalanmaktan korkan Bay Roberto nihayet gülümsemektedir. Büyük bir felaketten yakayı sıyırmıştır. Artık keyfi yerindedir.

"Yarın Filo'ya biraz şeker alırım," diye geçirir içinden. "Altı yaşında sanki, küçücük bir çocuk gibi... On pesetayla çocuklara ufak tefek bir şeyler alırım. Kendime de bir vermut... En çok sevdikleri şey, top. Altı pesetaya çok güzel toplar var..."

Ağır ağır, hatta haz duyarak düşünmektedir Bay Roberto. Yapmayı kurduğu iyilikler, birbirlerinden üç nokta ile ayrılmış bir halde kafasına üşüşüp durmaktadır.

Bu arada, sokak flamenkocusunun, fırının penceresinden içeriye sızmakta olan tiz, içe işleyen sesi ahşabı ve camı kat ederken detone olmakta; insan, şarkıyı bir kadın mı, yoksa bir çocuk mu söylüyor, seçememektedir. Müzik, elindeki kalemin arkasıyla dudaklarını kaşırken yakalamıştır Bay Roberto'yu.

Karşı kaldırımdaki oğlan çocuğu, bir tavernanın kapısında çığlık atmaktadır:

Başkasının eline bakanın
Halinden kim anlar
İyi mi kötü mü diye
Hep birilerinin yüzünü kollar

Tavernadan biraz bozukluk, üç dört zeytin atarlar; çocuk alelacele yerden toplar atılanları. Böcek gibi kımıl kımıl, kapkara, sıska bir oğlan çocuğudur. Yalın ayaktır. Göğsü çıplaktır. Altı yaşında göstermektedir. Şarkıyı, el çırparak, küçük kıçını sallayarak, tek başına söylemektedir.

Bay Roberto, ışıklığı kapatır, sonra olduğu yerde öylece kalır. Çocuğu çağırıp eline bir real tutuşturmak ister.

Sonra "Hayır," der içinden; sağduyu galebe çalmış, kendini toparlamıştır.

"Ne diyordum? Evet, Filo'ya biraz şeker alırım... Küçücük bir çocuk gibidir o..."

Cebinde yirmi beş peseta olmasına rağmen, içi pek rahat değildir Bay Roberto'nun.

İçindeki cılız ses, ürkekçe, "Her şeye iyi tarafından bakmak gerekir, öyle değil mi Roberto?" diye sorar.

"Öyle," der Roberto.

Martín Marco, Sagasta Caddesi'nde, lavaboların sergilendiği bir vitrinin önünde durur. Kuyumcu dükkânı ya da büyük bir otelin kuaför salonu gibi ışıl ışıldır önünde durduğu mağaza. Lavabolar ise, pırıl pırıl muslukları, pürüzsüz porselenleri ve tertemiz aynalarıyla, başka bir dünyaya, sözgelimi cennete ait oldukları izlenimi vermektedir. Beyaz, yeşil, pembe, sarı, mor, siyah, her renkten lavabo vardır vitrinde. Vay canına! Pırlanta bilezik gibi ışıldayan küvetler, otomobildeki gibi kumanda tablosu olan bideler, çift kapaklı ve karınlı, hayli gösterişli klozetler ve üzerine güvenli bir biçimde dirseğinizi yaslayabileceğiniz, özenle seçilmiş, ciltlenmiş kitaplarınızı -peklik çektiğinizde Hölderlin, Keats, Valéry; amel olduğunuzda ise Rubén ve Mallarmé, özellikle Mallarmé- yerleştirebileceğiniz şık rezervuarlar. İşin bokunu çıkarmışlar.

Martín Marco, özür dilermiş gibi bir ifade takınarak gülümser, vitrinin önünden uzaklaşır.

"Şu dünyanın haline bak!" diye geçirir içinden, "Birilerinin keyifle hacet gidermek için harcadığı parayla diğerleri bir yıl geçinmeye çalışıyor. Oh, ne âlâ! Sonunda hacetini giderirken keyif çatanların sayısı azalmayacaksa, diğerleri daha iyi beslenemeyecekse, savaşmaya değer mi? İşin kötüsü, biz entelektüeller, hâlâ kötü beslenmeye, hacetimizi kafede gidermeye devam ediyoruz. Bu meseleyi Tanrı'ya havale ettik artık."

Toplumsal sorunlarla meşguldür Martín Marco'nun zihni. Hiçbir konuda açık seçik bir fikri yoktur henüz. Düşünüp durmaktadır.

"Kiminin yoksul, kiminin zengin olması kötü bir şey," diye düşünür bazen. "Ne çok zengin olmalı insan, ne de çok yoksul. Her şey kararında olmalı. Hepimiz eşit olmalıyız. Dünyanın bu halini düzeltmek gerekir. İnsanlığı değiştirme işini üstlenecek bir bilginler kurulu atanmalı. Önce ufak tefek işlerle ilgilenirler, insanlara metrik sistemi falan öğretirler, sonra ısınıp açıldıkça daha önemli işlere el atarlar, bakarsın bütün şehirlerin yerle bir edilmesini, onların yerine sokakları dümdüz, bütün evleri kaloriferli, bir örnek şehirler kurulmasını buyururlar. Bütün bunlar biraz pahalıya mal olabilir elbette; ama bankalardaki onca para ne güne duruyor?"

Buz gibi bir rüzgâr yalayıp geçer Manuel Silvela Caddesi'ni; Martín saçma sapan şeyler düşünmekte olduğu duygusuna kapılır.

– Lavaboların canı cehenneme!

Karşıya geçerken, bir bisikletli çarpmamak için eliyle itmek zorunda kalır Martín'i.

– Salak herif! Şartlı salıverilen* tiplerdensin herhalde.

Kan beynine sıçramıştır Martín'in.

– Hey, baksana?

Bisikletli başını arkaya çevirir, ona el sallayarak uzaklaşır.

Goya Caddesi'nde, *Alimente usted su espíritu*** adlı sahafın önünde rastladığımız adam, elindeki gazeteyi okuyarak aşağıya doğru yürümektedir. O sırada yanından geçmekte olan hizmetçi kız ona seslenir:

– Merhaba Bay Paco!

Adam başını çevirir.

---

* Kitlesel tutuklamaların olduğu İç Savaş sonrası dönemde, şartlı tahliye çerçevesinde salınan birçok insan vardı. (ç.n)

** Alimente usted su espíritu: Ruhunuzu besleyiniz. (ç.n.)

– Aa, sen miydin? Nereye böyle?

– Eve dönüyorum. Evli olan kız kardeşimi ziyarete gitmiştim.

– İyi etmişsin.

Kızın gözlerine diker gözlerini.

– Bir sevgili edindin mi bu arada? Senin gibi bir kadın sevgilisiz yapamaz.

Kız kahkahayı basar.

– Gideyim artık. Çok acelem var.

– Hoşça kal güzelim. İşinden alıkoymayayım seni. Küçük beyi görürsen, saat on ikide Narváez'deki barda olacağımı söyle.

– Tamam, söylerim.

Kız uzaklaşır; kalabalığa karışıp gözden kaybolana kadar arkasından bakar Paco.

– Yürüyüşüne bak şunun. Dişi geyik gibi...

Belki şehvetli olduğundan, belki de gönül işlerine yatkınlığından, bütün kadınları güzel bulur Bay Paco. Az önce selamlaştığı kadın gerçekten güzeldir. Ama öyle olmasa da fark etmez. Her kadın İspanya güzelidir Paco için.

– Dişi geyik gibi...

Yola koyulur sonra. Yıllar önce kaybetmiş olduğu annesini hatırlar ansızın. Soylu bir aileden geldiği hemen anlaşılan o havalı kadının, gıdısı sarkmasın diye boynuna siyah ipekten kurdele takışını hatırlar. Paco'nun general ve marki olan dedesi, hayatını Burgos'ta yaptığı bir düello sonucunda kaybetmiştir. Onu öldüren adamın adı, Edmundo Páez Pacheco'dur. İlerici bir milletvekili, bozguncu fikirleri olan bir masondur. Büyük felakette*, Almería'da, çiçek hastalığından ölmüştür Bay Edmundo Páez Pacheco.

---

* Büyük felaket: 1898'de Amerika ile yapılan, son sömürgelerin kaybedilmesiyle sonuçlanan savaşa gönderme yapıyor. (ç.n.)

Daracık pamuklu mantosunun altında, olanca haşmetiyle ortadadır kızın göğüsleri. Ayakkabıları biraz deforme olmuştur. Işıltılı, ela gözleri hafifçe çekiktir. Konuşurlarken, gözlerini Paco'ya dikmiştir. "Ne o, evli kız kardeşinin evinden geliyormuş!" der içinden Paco. "Evli kız kardeş de nereden çıktı?"

Bir kadın, kucağında paçavralara sarılı çocuğuyla dilenmekte; şişman bir Çingene ise piyango bileti satmaktadır. El ele tutuşmuş, sarmaş dolaş olmuş çiftler, yağmura, rüzgâra ve soğuğa aldırmadan sevişmektedir.

Celestino, barın mutfağında, etrafı boş içki şişeleriyle sarılmış bir halde, kendi kendine konuşmaktadır. Öteden beri alışkındır buna. Delikanlılığında hemen sorardı annesi:

– Efendim?

– Bir şey yok. Öylesine konuşuyorum, kendi kendime.

– Ah, oğlum! Tanrı korusun, keçileri kaçıracaksın sonunda.

Celestino'nun annesi, Paco'nunki gibi hanımefendi değildir.

– Vermem efendim, vermem. Bu paraya vereceğime, her şeyi kırıp dökerim daha iyi. Ya gerçek değerine alırlar, ya da avuçlarını yalarlar. Adamla dalga geçiyorlar. İstemiyorum! Kimse kazıklayamaz beni! İstismar edemezler beni! Zorla güzellik olur mu? Dağ başı mı burası?

Takma dişlerini yerleştirir, öfkeyle yere tükürür Celestino.

– Öyle yağma yok!

Martín Marco, yürümeye devam eder, bisikletli adamı çabucak unutur.

– Şu Paco, entelektüellerin sefaleti meselesiyle uğraşsa ya! Ne gezer! Uyuşuğun tekidir o, hiçbir şeyle uğraşmaz.

Serbest bırakılalı beri, dişe dokunur hiçbir şey yapmadan sürtüp duruyor. Eskiden arada şiir falan yazardı hiç olmazsa. İyice serdi artık. Akıl verip durmaktan usandım. Ağzını açmayacağım artık. Aylaklık yaparak hayatı götürebileceğini sanıyor. Kendisi bilir.

Martín, içinin ürperdiğini hisseder; Hermanos Alvarez Quintero* Caddesi'nin köşesinde, metronun -dişçi koltuğundaki hastanın ağzı gibi iyice açılmış, bir dizi otomobil ve kamyonu yutmak üzere olduğu izlenimi veren- girişinden yirmi sentlik -dört tane- kestane alır.

Parmaklığa yaslanıp kestaneleri yemeye koyulur. Dalgın dalgın bakınır, tabelanın üzerindeki cadde adını okur.

"Şu işe bak!" diye geçirir içinden, "Şehrin göbeğindeki caddeye ismi verilecek, Retiro'ya heykeli dikilecek adam mısınız siz? Güler misin, ağlar mısın?"

Arada muhafazakârlık damarı kabarır Martín'in; saygıda kusur etmemek gerektiği hissine kapılır.

"Adam sen de! Bunca şöhreti bir biçimde hak etmiş olmalılar. Aa, evet! Hatırlıyorum. Hangi ukalanın sözleriydi onlar?"

Hafızasının derinliklerinde yuvalanmış bilgi kırıntıları, güveler gibi uçuşmaya başlar kafasında.

– Evet, hatırlıyorum. "İspanyol tiyatrosunda bir aşama..." "Bir dönemi sahneye aktarmak isteyişleri ve bunu başarmış olmaları..." "Endülüs'ün o sağlam geleneklerini sadakatle yansıtan bir tiyatro..." Kenar mahalle ağzıyla bağış kutusu dolaştıran hayırsever gibi adam. Ama yapacak bir şey yok! Olan olmuş artık. Bundan sonra kimse yerinden oynatamaz onları; Tanrı bile!

---

* Joaquín (1881-1938) ve Serafín (1873-1944) Alvarez Quintero: İç Savaş'tan sonra merkeziyetçilikten yana oldukları için yüceltilen fars yazarları. (ç.n.)

Entelektüel değerlerin sınıflandırılmasında kesin bir ölçütün, derli toplu bir listenin olmaması fena halde rahatsız etmektedir Martín'i.

– Her şey karman çorman.

İkisi buz, ikisi ateş gibidir kestanelerin.

Genç bir adamdır Pablo Alonso; modern işadamlarına özgü sportmen bir edası vardır. On beş gün önce, adı Laurita olan bir metres edinmiştir.

Güzel bir kızdır Laurita. Annesi, Lagasca Caddesi'nde kapıcılık yapmaktadır. On dokuz yaşındadır. Şimdi iki yüz elli pesetalık çantası olduğuna bakmayın siz; Pablo ile tanışmadan önce, rahatça harcayabileceği beş pesetası bile yoktu cebinde. Postacı olan sevgilisiyle hiçbir yere gidemezdi. Rosales Caddesi'ndeki evde, kronik soğuk algınlığından muzdaripti. Kulaklarında ve parmaklarında hemen seçilirdi soğuk ısırmasının izleri. Ya arkadaşı Estrella? Onun durumu öyle miydi? Karaborsacılıkla iştigal eden bir beyefendi onu Menéndez Pelayo'daki bir daireye yerleştirmişti.

Pablo Alonso başını kaldırır.

– Manhattan.

– Amerikan viskisi yok beyefendi.

– Barmene git, benim istediğimi söyle.

– Söylerim efendim.

Pablo yeniden tutar kızın elini.

– İşte böyle, Laurita. Muhteşem bir çocuktur. Kimse onun kadar iyi olamaz. Ama şimdi çok yoksul, perişan bir halde. Belki de gömleği bir aydır üstünde, ayakkabısı delik deşiktir şimdi.

– Zavallı çocuk! Peki, hiçbir şey yapmıyor mu?

– Yapmıyor. Bir sürü şey tasarlayıp duruyor kafasında.

Ama tasarlamakla kalıyor, hiçbir şey yapmıyor. Harcıyor zekâsını.

– Kalacak yeri var mı?

– Benim evimde kalıyor.

– Senin evinde mi?

– Evet. Sandık odasına bir yatak koydurdum. Oraya kıvrılıyor. Yağmuru, soğuğu yemiyor hiç olmazsa.

Sefaletin ne olduğunu iyi bilen Laurita, Pablo'nun gözlerini aranır. Çok duygulanmıştır.

– Ne kadar iyisin, Pablo!

– İyilikle falan alakası yok. Çok eski bir arkadaşım. Dostluğumuz savaş öncesine dayanıyor. Hiçbir zaman iyi değildi durumu. Ama şimdi iyice kötüleşti.

– Lise mezunu, öyle mi?

Pablo güler.

– Evet şekerim, lise mezunu. Hadi, konuyu değiştirelim artık.

On beş gündür temcit pilavı gibi ısıtıp ısıtıp öne sürdüğü konuya döner Laurita.

– Beni çok mu seviyorsun?

– Çok seviyorum.

– Herkesten daha mı çok?

– Herkesten daha çok.

– Daima sevecek misin?

– Daima seveceğim.

– Beni hiç terk etmeyeceksin, değil mi?

– Hiç terk etmeyeceğim.

– Arkadaşın kadar pasaklı olsam da terk etmez misin?

– Saçmalama.

İçkiyi masaya bırakmak üzere eğilirken gülümser garson.

– Şişenin dibinde birazcık kalmış beyefendi.

– Gördün mü!

Sarhoş bir orospu, flamenko söyleyen çocuğun kıçına tekmeyi yapıştırır. Etraftan sadece püritence bir itiraz yükselir:

– Yuh sana! Bu saatte bu kadar içilir mi be? Akşamı bekleyemedin mi?

Çocuk yere kapaklanmaz, yüzünü duvara çarpar. Zaten apaçık ortada olan sıfatları saydırır, eliyle yüzünü yoklar, sonra yürümeye başlar. Öteki tavernanın kapısında yeniden şarkı söylemeye koyulur.

Kumaşı biçerken
maharetli terzi
karides satan
Çingene oğlan geçti
Beni dinle terzi efendi
pantolonum daracık olsun
Ayinde küçük beyler
beni seyredursun

Çocuğun suratı insan suratından ziyade, evcil bir hayvanın, ağılda yaşayan pis ve sapkın bir hayvanın suratını andırmaktadır. Yaşı, insanın yüzüne acının nakşettiği kinizmin ya da tevekkülün izini süremeyeceğiniz kadar küçüktür. Güzel, saf, ne olup bittiğini anlamayanlara has aptalca bir ifade vardır yüzünde. Olup biten her şey bir mucizedir küçük Çingene için. Mucize eseri doğmuş, mucize eseri karnını doyurmuş, mucize eseri hayatta kalmıştır. Kendinde şarkı söyleyecek gücü bulabilmesi ise büsbütün mucizedir.

Gün geceye, gece yeniden güne bağlanır. Yılda dört mevsim vardır: İlkbahar, yaz, sonbahar, kış. Ve insan vücudunun açlık gibi, işeme isteği gibi hakikatleri vardır.

Dört kestaneyi çabucak bitirir, cebinde kalan son realle Goya'ya gitmek üzere yola koyulur Martín.

– Tuvalete oturmuş hacetini gideren insanların altında, kayarcasına Goya'ya doğru yol alıyoruz. Gazete okuyan ya da göbeğinin kıvrımlarını seyreden şu insanlar ne kadar tuhaf! İşte Colón: Hayli seçkin bir semt; dükler, noterler, darphane muhafızları. Serrano: Küçük beylerin ve küçük hanımların semti. Küçük hanımlar geceleri sokağa çıkmaz. Saat on oldu mu hayat biter bu mahallede. Şimdi hepsi yemektedir. Velázquez: Yaşasın! Küçük hanımlar daha fazla. Tren zarafetten geçilmiyor. Operaya mı gidiyoruz? Ne güzel! Pazar günü at yarışlarında var mıydın? Hayır. Goya: Son durak. Gösteri bitti.

Peronda topalmış gibi yürür Martín. Sık sık yapar bunu.

– Akşam yemeğini Filo'da mı yemeli? (İtmeyin hanımefendi! Ne aceleniz var?) Neyse, kafama göre takılırım.

Filo, Martín'in kız kardeşidir. Mecliste çalışan, Alcalá Zamora* yanlısı Roberto Gonzáles -kayınbiraderinin deyişiyle "Gonzáles hayvanı"- ile evlidir.

Gonzáles çifti, Ibiza Caddesi'nin sonunda, Salmón'un** hazırladığı yasa dolayısıyla yapılan sosyal konutlarda oturmaktadır. İt gibi çalışmakta, kıt kanaat geçinmektedirler. Filo, beş çocuğuna bakarak ve on sekiz yaşındaki bakıcı kızın kahrını çekerek akşama kadar didinip durmakta; Roberto ise, çalışma saatleri dışında, nerede ne iş bulursa yapmaktadır. Şansı ona sırt çevirdiğinde, ek iş bulamadığında efkârlanmakta, kara kara düşünmeye başlamakta, aksi bir adam olup çıkmaktadır. Neyse ki bu aralar şansı yaver gitmekte;

* Alcalá Zamora (1877-1944): Liberal siyasetçi. İkinci Cumhuriyet'in ilk devlet başkanı. (ç.n.)

1935'te Çalışma Bakanı olan Federico Salmón. (ç.n.)

defterlerini tuttuğu bir parfümeriden ayda iki kez giderek yirmi beş peseta, San Bernardo Caddesi'ndeki gösterişli fırından ise otuz peseta almaktadır.

Martín ile Roberto, her nedense, birbirlerini görmeye bile tahammül edememektedirler. Martín'e göre, Roberto açgözlü bir domuzdur. Roberto'ya göreyse, Martín yabani ve duygusuz bir domuzdur. Hangisinin haklı olduğunu bilemeyiz. Kesin olarak bildiğimiz şeyse, ikisinin arasında kalan zavallı Filo'nun, fırtınayı mümkün olduğunca hasarsız atlatmak için çırpınıp durarak ömrünü tükettiğidir.

Kardeşi geldiğinde, kocası evde değilse, ona sahanda yumurta yapar ya da sütlü kahve hazırlar. Ama kocası eski ceketini ve terliklerini giymiş oturmaktaysa, olay çıkarmasın, "Serseri! Asalak!" diye bağırıp kıyameti koparmasın diye, eski bir bisküvi kutusuna koyduğu yemek artıklarını bakıcı kızla aşağıya gönderir.

– Yaptıkları doğru mu, Petrita?

– Doğru değil beyefendi.

– Varlığınla tatlandırmış olmasaydın ağzıma sürmezdim bu artıkları güzelim.

Kıpkırmızı kesilir Petrita.

– Hadi, şu kutuyu verin artık. Hava çok soğuk.

– Soğuktan muzdarip olan yalnızca sen misin? Nezaketsizliğin âlemi yok!

– Affedersiniz...

Hemen atılır Martín:

– Rica ederim, önemi yok. Artık kadın kılığına girdiğinin farkında mısın?

– Susun lütfen.

– Tamam güzelim, sustum. Biraz vicdansız biri olsaydım ne yapardım biliyor musun?

– Susun lütfen.

– Korkudan ödünü koparacak bir şey.

– Susun lütfen.

Neyse ki o gün Filo'nun kocası evde değildir. Yumurtasını yer, kahvesini içer Martín.

– Ekmeğimiz yok. Çocuklar için alıyoruz biraz, karaborsadan.

– Gerek yok Filo. Teşekkür ederim. Çok iyisin sen, gerçek bir azizesin.

– Saçmalama.

Gözleri buğulanır gibi olur Martín'in.

– Evet, bir azizesin sen. Rezil herifin biriyle evlenmiş bir azize. Senin kocan aşağılık bir adam Filo.

– Sus lütfen. Dürüst bir adamdır o.

– Bırak Tanrı aşkına! Neyse, olan olmuş; beş encek vermişsin adama.

Kısa bir sessizlik olur. Evin öbür ucundan, dua eden bir çocuğun vızıltısı duyulur.

Filo gülümser.

– Javierín bu. Baksana, paran var mı?

– Yok.

– Al şu iki pesetayı.

– İstemem. Ne için alacağım? İki pesetayla ne yapılır ki?

– Doğru. Ama ne derler, az veren...

– Gerisini biliyorum.

– Sana sözünü ettiğim elbiseyi ısmarladın mı Laurita?

– Ismarladım Pablo. Manto pek yakıştı bana; giyince bayılacaksın.

Kadınları kendisine fiziğiyle değil cüzdanıyla bağlayan hayırsever bir öküz edasıyla gülümser Pablo Alonso.

– Ona ne şüphe! Sıkı giyinmelisin Laurita. Kadınlar giyinirken yalnızca şıklığı değil soğuğu da gözetmeliler.

– Elbette.

– Hem şık, hem de sıkı giyinmek çok mu zor? Siz kadınlar hayli çıplak dolaşıyorsunuz. Giyimine dikkat etmelisin, yoksa hasta olursun.

– Mutluluğumuza gölge düşmesin diye, buna çok dikkat ediyorum artık Pablo.

Laurita adamı sevmeye koyulur; adam durumdan hoşnuttur.

– Madrid'in en güzel kızı olmak isterdim; benden hep hoşlanasın diye. Öyle kıskanıyorum ki seni!

Kestaneci kadın, genç bir bayanla konuşmaktadır. Genç bayanın yanakları solgun, göz kapakları kırmızıdır; hasta olduğu izlenimi vermektedir.

– Hava ne kadar soğuk!

– Evet, berbat bir hava. Bir gün bir serçe gibi soğuktan donup kalacağım burada.

Genç bayan bir pesetalık kestaneyi çantasına atar; onun akşam yemeğidir bu kestaneler.

– Hoşça kalın Bayan Leocadia, yarın görüşürüz.

– Güle güle Bayan Elvira, iyi akşamlar.

Alonso Martínez Meydanı'na doğru yürümeye koyulur Elvira. Bulvarın köşesindeki kafede, camın arkasında, iki adam çene çalmaktadır. İkisi de gençtir; biri yirmili, diğeri otuzlu yaşlarını sürmektedir. Büyük olanın üzerinde edebiyat yarışması jüri üyesi, küçük olanın üzerinde ise romancı havası vardır. Aralarında şuna benzer bir konuşma geçtiği hemen hissedilmektedir:

– Şu ezeli sorunun ihmal edilegelmiş yönlerini ele aldığım romanımı Tereza de Cepeda rumuzuyla teslim ettim. O ezeli sorun ki...

– Çok iyi, çok iyi. Biraz su rica edebilir miyim?

– Elbette. Yazdıklarımı defalarca gözden geçirdim. Koskoca romanda en küçük bir ses uyumsuzluğu olmadığını gururla söyleyebilirim.

– Çok ilginç.

– Ben bu kanıdayım. Diğer arkadaşların gönderdiği eserlerin niteliğini bilmiyorum. Ne olursa olsun, eminim ki sağduyu ve doğruluk...

– Merak etmeyin, örnek alınası bir ciddiyetle çalışıyoruz.

– Ondan eminim. Ödüllendirilecek eser tartışmasız bir üstünlüğe sahip olacaksa yenilginin bir önemi yok. İnsanın cesaretini kıran şey...

Onların önünden geçerken, alışkın olduğu üzere, gülümser Bayan Elvira.

Yine sessizliğe gömülmüştür iki kardeş.

– Atlet var mı içinde?

– Elbette var. Atletsiz sokağa çıkılır mı bu havada?

– PA marka atletini mi giydin?

– Canım hangisini istediyse onu giydim.

– Affedersin.

Martín, Don Roberto tütünüyle bir sigara sarar kendine.

– Affettim Filo. Ama bu kadar şefkatli olma. Merhamet tepemi attırıyor.

Ansızın diklenir Filo:

– Hiç değişmeyeceksin sen.

– Neyse kapatalım bu konuyu. Baksana, Paco uğramadı mı? Bana bir paket getirecekti.

– Hayır, uğramadı. Goya Caddesi'nde görmüş onu Petrita. Seni saat on ikide Narváez'deki barda bekleyeceğini söylemiş.

– Saat kaç?

– Bilmiyorum, on sularında olmalı.

– Ya Roberto?

– Daha gelmez o. Bugün fırın günü. On buçuktan önce gelmez.

Kısa ama huzur dolu bir sessizliğe bürünür iki kardeş. Filo, Martín'in gözlerine bakar, sevecen bir sesle, "Otuz beş yaşına basıyorum yarın, farkında mısın?" diye sorar.

– Sahi ya!

– Unutmuş muydun?

– Aklımdan uçup gitmiş. İyi ki söyledin; bir hediye alırım hiç olmazsa sana.

– Saçmalama. Hediye alacak halin mi var?

– Küçücük bir şey, beni hatırlaman için.

Kadın ellerini onun dizlerine koyar.

– Ne isterim, biliyor musun? Yıllar önce yaptığın gibi, benim için bir şiir yazmanı. Hatırlıyor musun?

– Evet.

Üzgün bir edayla masaya çevirir gözlerini Filo.

– Geçen yıl kimse doğum günümü kutlamadı. Ne sen, ne de Roberto... İkiniz de unuttunuz.

İyi bir kadın oyuncu değildir Filo; elem yerine şımarma tınısı katmıştır sesine.

– Bütün bir geceyi ağlayarak geçirmiştim.

Onu öper Martín.

– Saçmalama Filo; gören de on beş yaşına basıyorsun sanır.

– Çok yaşlandım, değil mi? Şu yüzümdeki kırışıklara bak. Çocukların büyümesini bekleyeceğim, yaşlanıp duracağım ve nihayet öleceğim. Zavallı annem gibi.

Bay Roberto fırındadır. Deftere geçirdiği son kalemle ilgili notu özenle kurutur, defteri kapatır, üzerinde hesap yaptığı müsvedde kâğıtları yırtar.

Daracık pantolondan, ayindeki küçük beylerden söz eden şarkının sesi gelmektedir sokaktan.

– Hoşça kalın Bay Ramón, görüşmek üzere.

– Güle güle Gonzáles. Eşinizin doğum günü kutlu olsun. Ailece sağlıklı olmanızı dilerim.

– Teşekkür ederim Bay Ramón, Tanrı ne isteğiniz varsa versin.

Evlerine dönmekte olan iki adam, Madrid Arenası'nın önünden geçmektedir.

– Hava amma da soğuk! Taşaklarım dondu donacak.

– Benimkiler de öyle.

İki kardeş, daracık mutfakta çene çalmaktadır. Yanmayan kömür sobasının üzerinde bir gaz ocağı vardır.

– Bu saatlerde yukarı çıkamıyor gaz; alt katlardaki ocaklar tamamını çekiyor.

Gaz ocağında orta büyüklükte bir tencere kaynamaktadır. Masanın üzerinde, tavaya atılmak üzere hazırlanmış altı adet istavrit vardır.

– Kızarmış istavrite bayılır Roberto.

– Ne kadar zevk sahibi bir adam!

– Söyler misin Martín, ne yaptı bu adam sana? Niye ondan bu kadar nefret ediyorsun?

– Benim ondan nefret ettiğim falan yok; asıl o benden nefret ediyor. Bunu hissettiğim için kendimi savunmaya çalışıyorum. Bambaşka iki insan olduğumuzun farkındayım.

Belagatini sergileyen bir öğretmen edasına bürünmüştür Martín.

– Olanla yetinmeye, iyiyle kötüyü ayırmadan durumu idare etmeye gelmiş dünyaya. Bense tam tersine sonuna kadar iyiyle kötüyü ayırmaktan yanayım. İyi ve yapılması gereken şeylerin yanı sıra, kötü ve kaçınılması gereken şeyler de var; bunu biliyorum ben.

– Nutuk atmayı bırak!

– Hakikat neyse onu söylüyorum.

Lambanın ışığı bir süre titreşir, sonra ansızın çakar ve söner. Gaz ocağının maviye çalan, çekingen alevi tencerenin çeperini ağır ağır yalamaktadır.

– Hoppalaaa!

– İyice bozdular bu işi. Elektrik sık sık gidiyor artık.

– Dümen. Zam yapmak istiyor şirket. Zammı koparana kadar sürdürecekler bu oyunu. Şu an ne kadar ödüyorsun?

– On dört ile on altı peseta arasında değişiyor.

– Yakında yirmi, yirmi beş peseta ödersin.

– Ne yapalım?

– Bekleyin. Kendiliğinden düzelir belki.

Filo susmayı tercih eder. Martín'in tasavvur âleminde, hiçbir işe yaramayan çözümlerden biri biçimlenmiştir yine. Gaz ocağının belli belirsiz ışığında, o muğlak görüntüsüyle, yeraltında maden damarı arayan birini andırmaktadır.

Celestino, elektrik kesintisine arka bölmede yakalanmıştır.

– Şimdi hapı yuttum! Bu vicdansız herifler, bu karanlıkta soyup soğana çevirirler beni.

Vicdansız dediği, müşterileridir. El yordamıyla oradan çıkmaya çalışırken bir gazoz kasasını devirir. Müthiş bir gürültüyle karo taşlarına çarpar şişeler.

– Ağzına sıçtığımın elektriği!

Kapıdan seslenir biri:

– Ne oldu?

– Ne olacak! Kendi kuyumu kazmakla meşgulüm.

Bayan Visitación'a göre işçi sınıfını iyice ıslah etmenin yolu, Kadınlar Birliği'ndeki hanımefendilerin iskambil yarışmaları düzenlemesinden geçmektedir. "Gerçi onların çoğu özen gösterilmeyi hak etmeyecek ölçüde kızıl," diye düşünür, "Ama bir şeyler yemek zorundalar."

Müşfik bir insandır Bayan Visitación. İşçilerin yavaş yavaş açlıktan ölmeleri gerektiğini düşünenlerden değildir.

Az sonra gelir elektrik. Önce ampulün kılcal damarları andıran filamanı kızarır; sonra ansızın mutfağı kesif bir aydınlık kaplar. Çok kuvvetli, bembeyaz ışığın altında, rafa dizili küçük paketler, fincanlar ve tabaklar sanki yeni yapılmış ya da birden büyüyüvermiş gibi olanca ayrıntılarıyla öne çıkar.

– Mutfağın çok sevimli Filo.

– Temiz tutmaya çalışıyorum.

– Öyle olduğu aşikâr.

Martín, sanki ilk kez görüyormuş gibi, meraklı bakışlarla süzer mutfağı. Sonra kalkar, şapkasını alır, sigarasını eviyede söndürür, büyük bir özenle çöp kovasına atar.

– Pekâlâ Filo, çok teşekkür ederim. Ben gideyim artık.

– Bir şey değil canım, güle güle. Sana bir şeyler daha ikram edebilmeyi çok isterdim ama... Yediğin yumurtayı kendime saklıyordum. Doktor günde iki yumurta yememi söyledi.

– Tüh!

– Boş ver, dert etme. Senin de ihtiyacın var.

– Orası öyle.

– Ne kötü bir dönem geçiriyoruz Martín.

– Evet Filo. Ama er geç yoluna girecek her şey.

– Öyle mi dersin?

– Elbette. Öyle olması kaçınılmaz. Denizin kabarması gibi; zapt edilmesi imkânsız bir şey.

Kapıya doğru yeltenirken, sesini değiştirerek sorar Martín:

– Neyse... Petrita nerede?

– Bırak şimdi Petrita'yı.

– Yalnızca veda edecektim.

– Rahat bırak kızı. Korkmasınlar diye çocukların yanına gitti; onlar uyumadan ayrılmaz oradan.

Gülümseyerek devam eder Filo:

– Bazen ben de korkuyorum. Birden ölüverecekmişim gibi geliyor.

Merdivenden inerken, asansörle çıkmakta olan eniştesini görür Martín. Bay Roberto gazete okumaktadır. Asansör kapılarından birini açıp adamı iki katın arasında bırakmak gelir içinden.

Laurita ile Pablo karşılıklı oturmaktadırlar; ikisinin arasında duran zarif, küçük vazoda üç gonca gül vardır.

– Beğendin mi burayı?

– Çok beğendim.

Garson yanlarına gelir. Genç, iyi giyimli, siyah kıvırcık saçlı, kibar bir adamdır. Ona bakmamaya çalışır Laurita. Onun aşk ve sadakat anlayışı düz ve dolaysızdır.

– Bayan için et suyu çorba, fırında dil balığı ve tavuk

şinitzel, benim içinse et suyu çorba ve haşlanmış levrek istiyorum, sirkeli ve zeytinyağlı olsun.

– Başka bir şey yemeyecek misin?

– Hayır sevgilim, canım istemiyor.

Pablo garsona döner.

– Yarımşar şişe *Sauternes* ve *Borgoña** getirin. Bu kadar.

Laurita, masanın altından Pablo'nun dizini okşar.

– Rahatsız mısın?

– Hayır, değilim. Öğle yemeğinden sonra midem bozulmuştu. Şimdi iyiyim ama nüksetmesinden korkuyorum.

Bakışırlar; dirsekleri masanın üzerinde, küçük vazoyu biraz yana iterek birbirine kenetlenir elleri.

Biraz ötede başka bir çift oturmaktadır. Adam kadının elini bırakır, belli etmemeye özen göstermeksizin onları süzmeye koyulurlar.

– Pablo'nun düşürdüğü kızı tanıyor musun?

– Hayır. Hizmetçiye benziyor. Çok mu hoşlandın?

– Eh, fena sayılmaz.

– Koluna tak götür öyleyse; zorlanacağını sanmam.

– Uzatma.

– Asıl sen uzatma hayatım. Bana huzur ver. Seninle dalaşmaya niyetim yok. Bu aralar buna mecalim de yok.

Adam bir sigara yakar.

– Bu gidişin sonu iyi değil Mari Tere, haberin olsun.

– Ne kadar havalısın! Terk edip gidebilirsin. İstediğin bu, değil mi? Hâlâ yüzüne bakılan bir kadınım.

– Alçak sesle konuş. Tellallığın âlemi yok.

Bayan Elvira, romanı komodinin üzerine bırakır, ışığı söndürür. Yarım bardak su, bir çift eski çorap ve bitmeye

* Sauternes, Borgoña: Fransız şarapları. (ç.n.)

yüz tutmuş bir rujun yanında karanlığa terk edilir *Paris Sırları*[*].

Uyumadan önce daima biraz düşünür Bayan Elvira.

– Bayan Rosa haklı belki de. İhtiyara dönmekte fayda var. Bu şartlarda ayakta kalabilmem çok zor. Evet, salağın teki olduğu doğru. Ama başka bir seçeneğim yok gibi.

Bayan Elvira, azla yetinen biridir aslında. Ama yetinebileceği kadarını da bulamamaktadır artık. Dünyanın kaç bucak olduğunu anlayana kadar, gözlerinin çevresine kırışıklar yürümüş, dişleri kararıp çürümüştür. Çok şükür hastaneye falan düşmemiştir henüz; o sefil pansiyonda kalabilmektedir. Ama birkaç yıl içerisinde, en büyük hayali, hastanede radyatöre yakın bir yatak kapabilmek olacaktır muhtemelen.

Küçük Çingene, sokak lambasının altında, elindeki bozuk paraları saymaktadır. Gün hiç de fena geçmemiş; öğlen saat birden akşam saat on bire kadar şarkı söyleyerek beş peseta altmış sent toplamıştır. Üstelik hep bozuk para sıkıntısı vardır barlarda; şimdi hangi bara gitse, beş peseta bozukluk için elli sent vereceklerdir ona.

Yemek yiyebildiği her akşam, Preciados Caddesi'nin arkasında, Los Angeles yokuşundaki tavernada almaktadır soluğu küçük Çingene. Bir tabak fasulye, biraz ekmek ve bir tane muz üç yirmiye patlamaktadır ona.

O gün de tavernaya gider Küçük Çingene; oturur, garsonu çağırır, üç yirmiyi verir, beklemeye koyulur.

Yemekten sonra, saat ikiye kadar, Echegaray Caddesi'nde şarkı söylemeye devam eder. Sonra son tramvayın arkasına

* Paris Sırları: Eugenio Sue'nin (1804-1857) yazdığı, fahişelik yapmak zorunda kalan yoksul bir kızın başından geçenleri konu alan, o dönemde İspanya'da hayli revaçta olan roman dizisi. (ç.n.)

asılarak gider. Küçük Çingene, daha önce söyledim sanıyorum, altı yaşında falan olmalıdır.

Narváez Caddesi'nin sonunda, Paco'nun neredeyse her gece Martín'le buluşmakta olduğu bar vardır. Yukarı çıkarken sağda, zırhlı polis araçlarının park edildiği yere yakın, küçük bir bardır. Barın sahibi Celestino Ortiz, İç Savaş sırasında, Cipriano Mera'nın* birliğinde kumandanlık yapmıştır. Hayli uzun boylu, zayıf, kalın kaşları birbirine bitişik, yüzü hafifçe çopur bir adamdır. Colegiata Caddesi'nde yaptırdığı, üzerinde renkli mineden yapılmış Tolstoy portresi olan kocaman demir bir yüzük vardır sağ elinde. Dişleri takmadır; çok rahatsız olduğunda, çıkarıp tezgâhın üzerine bırakır. Celestino Ortiz, Nietzsche'nin *Aurora*'sının** kirlenmiş, eprimiş bir nüshasını yıllardır özenle saklamaktadır. Onun başucu kitabıdır *Aurora,* kutsal kitabıdır. Her fırsatta okur; ruhsal sorunlarının çözümünü onun sayfalarında bulur.

"Aurora," der kendi kendine, *"Ahlaki Önyargılar Üzerine Düşünceler.* Ne güzel bir başlık!"

Ön kapakta yazarın oval bir fotoğrafı, adı, kitabın başlığı, fiyatı (bir peseta) vardır; en altta da yayınevi belirtilmektedir: F. Sempere y Compañía, Palomar Caddesi 10, Valencia; Olmo 4 (şube), Madrid. Pedro González Blanco tarafından çevrilmiştir. İlk sayfada yayınevinin amblemi yer almaktadır: Altı defne çelengi, üstü *Arte y Libertad**** ibaresiyle çevrili, Frigya başlıklı kadın büstü.

---

* Cipriano Mera: Anarşist sendika CNT'nin ve Cumhuriyetçi Ordu'nun önde gelen isimlerinden biri. (ç.n.)

** Aurora: Tam adı *Tan Kızıllığı / Ahlaki Önyargılar Üzerine Düşünceler* olan, Nietzsche'nin Hıristiyan ahlakını ve yerleşik değerleri sorguladığı aforizmalarının yer aldığı kitap. (ç.n.)

*** Sanat ve özgürlük. (ç.n.)

Celestino'nun baştan sona ezbere bildiği paragraflar vardır o kitapta. Zırhlı polis araçlarının park yerinde görevli polisler geldiğinde, tezgâhın altına indirip vermut şişelerinin üzerine bırakır kitabı.

"Gerçi bunlar da benim gibi, halk çocuğu," der kendi kendisine. "Ama ne olur ne olmaz."

Celestino, tıpkı köy papazları gibi, Nietzsche'nin gerçekten çok tehlikeli olduğu kanısındadır.

Şakaya vurarak ve kaynak belirtmeksizin polislere kısa paragraflar aktarmayı alışkanlık haline getirmiştir.

– Merhamet, bize zevk veren, küçük dozlar halinde üstünlüğün hazzını hissettiren bir duygu olarak, intiharın panzehiri olmuştur.

Gülüşür polisler.

– Baksana Celestino, sen hiç papazlık yaptın mı?

– Asla! Mutluluk, ne tür olursa olsun, bize hava, ışık ve hareket etme özgürlüğü sağlar.

Kahkahadan kırılır polisler.

– Musluktan akan suyu.

– Kaloriferi de.

Celestino hiddetlenir, aşağılayıcı bir edayla, "Zavallı cahiller!" diye püskürür.

Bara takılan polislerin arasında suskun bir Galicia'lı vardır. Celestino ile arası çok iyidir. Birbirlerine siz diye hitap ederler.

– Her seferinde aynen tekrarlayabiliyor musunuz bu sözleri?

– Her seferinde aynen tekrarlayabiliyorum Garcia. Daha bir kez olsun şaşırmadım.

– Övgüyü hak eden bir maharet doğrusu.

Bayan Leocadia, sımsıkı sarınmış olduğu şalından elini çıkarır.

– Alın bakalım. İrilerinden sekiz tane.

– Teşekkür ederim.

– Saatiniz var mı bayım?

Adam, düğmelerini çözer, kocaman gümüş saatini çıkarıp bakar.

– On bire geliyor.

Savaşta kötürüm kalmış olan, şimdi yeni bakanlık binalarının yapımında puantör olarak çalışan oğlu, saat on birde onu almaya gelir. Hayırlı bir evlattır. Onun toparlanmasına yardım eder; sonra kol kola girip evin yolunu tutarlar. Covarrubias'ı tırmanıp Nicasio Gallego'ya saparlar. Kalmışsa, yolda kestane yerler. Kalmamışsa, bir tavernaya girip sıcacık sütlü kahve içerler. Eve varınca, yaşlı kadın mangalı yatağının yanına bırakır. İçinde hâlâ köz vardır; sabaha kadar dayanır.

Tam polisler çıkarken, Martín Marco girer bara. Celestino, onun yanına yaklaşır.

– Paco daha gelmedi. Akşamüzeri uğradı. Kendisini beklemenizi söyledi.

Kibrinden yanına varılmayan bir beyefendi edasıyla cevaplar Martín Marco:

– Pekâlâ.

– Ne alırsınız?

– Kahve. Sütsüz.

Ortiz, kahve makinesinin başına geçer, sakarini, fincanı ve kaşığı alır, kahveyi hazırlar, tezgâhtan çıkar, kahveyi masanın üzerine koyar, konuşmaya başlar. Konuşmaya başlamak için büyük bir çaba sarf etmekte olduğu, hafifçe parlayan gözlerinden okunmaktadır.

– Paranızı aldınız mı?

Martín, tuhaf bir yaratığa bakıyormuş gibi bakar Ortiz'e.

– Hayır. Her ayın beşinde ve yirmisinde aldığımı söylemiştim size.

– Evet ama...

– Devam edin.

– Bu kahveyle birlikte borcunuz yirmi iki peseta oluyor.

– Yirmi iki peseta mı? Merak etmeyin; vereceğim. Size olan borçlarımı paramı alır almaz ödedim bugüne kadar.

– Biliyorum.

– Öyleyse?

Kaşlarını hafifçe çatar, sesini yumuşatır Martín.

– Bunca ortak yanımız varken, bu konuda didişiyor olmamız inanılır gibi değil doğrusu.

– Haklısınız. Özür dilerim, canınızı sıkmak istemezdim. Ama vergi tahsilatı için geldiler bugün.

Kibirli, küçümseyici bir edayla başını kaldırır, gözlerini Celestino'nun çenesindeki sivilceye diker Martín.

Bir an için sevimlilik tınısı katar sesine.

– Ne oldu oranıza?

– Önemli bir şey değil, bir sivilce.

Kaşlarını yeniden çatar Martín. Sert ve mesafeli sesine döner.

– Verginizin sorumlusu ben miyim?

– Hoppala! Böyle bir şey söyledim mi ben?

– Söylemiş kadar oldunuz dostum. Ekonomik bölüşüm ve vergi sistemi ile ilgili sorunları yeterince konuşmadık mı sizinle?

Ustasını hatırlar ve diklenir Celestino.

– Veciz sözler beni vergiden kurtarmıyor.

– Ve bu durum sizi ziyadesiyle üzüyor, riyakâr beyefendi, öyle mi?

Martín, dudaklarında yarı tiksinme, yarı acıma ifadesi taşıyan bir gülümsemeyle, Celestino'ya diker bakışlarını.

– Nietzsche okuyorsunuz ha? Faydasını görmemişsiniz pek. Pinti küçük burjuvanın tekisiniz.

– Marco!

Aslan gibi kükrer Martín:

– Bağırın, bağırın! Polis dostlarınızı yardıma çağırın.

– Onlar dostlarım değil benim.

– İsterseniz bir de dayak atın. Umurumda bile değil. Param yok, anlıyor musunuz? Ayıp değil ya, param yok işte.

Martín kalkar, muzaffer adımlarla sokağa yönelir. Kapıya varınca dönüp seslenir:

– Ey erdemli tüccar! Ağlamayın. Yirmi küsur pesetayı denkleştireyim, hemen getireceğim size, verginizi ödeyip rahatlayasınız diye. Sizi vicdanınızla baş başa bırakıyorum. Şu kahveyi de önce hesabıma yazın, sonra münasip bir yerinize sokun. İstemiyorum.

Afallayıp kalır Celestino, ne yapması gerektiğini kestiremez. Bir an bira bardağını kapıp sokağa fırlamak, bardağı onun kafasına geçirmek ister; ama tam o sırada şu sözü hatırlar: Öfkeye teslimiyet, hayvanlığa yakın oluşun belirtisidir. Vermut şişelerinin üzerinden alıp çekmeceye koyar kitabı. Kimi zaman koruyucu meleği bile sırt çevirir insana; Nietzsche bile usulca ayrılır yanından, karşı kaldırıma geçer.

Pablo, taksi çağırmıştır.

– Daha çok erken. Vakit geçirmek için önce sinemaya gidelim istersen.

– Nasıl istersen Pablo. Ne yapacağımızın önemi yok; senin yanı başında olayım yeter.

O sırada komi yanlarına gelir.

– Taksi hazır beyefendi.

– Teşekkür ederim. Gidelim mi sevgilim?

Pablo, Laurita'nın mantosunu tutar. Arabaya bindiklerinde, Pablo'yu uyarır Laurita.

– Soyguncu bunlar! Sokak lambasının altından geçerken taksimetreye göz at. Daha şimdiden altı peseta yazıyor.

Martín, O'Donnell'ın köşesinde, Paco ile burun buruna gelir.

Onun "Merhaba"sını duyduğunda, şunu düşünmektedir:

– Evet, Byron* haklıymış: Bir oğlum olursa, hukukçu veya korsan gibi, sıradan biri yapacağım onu.

Elini Martín'in omzuna koyar Paco.

– Ne bu halin? Nefes nefese kalmışsın. Neden beni beklemedin?

Sayıklayan bir uyurgezer gibidir Martín.

– Az kalsın gebertiyordum domuz herifi!

– Kimden söz ediyorsun?

– Barmenden.

– Barmenden mi? Zavallı, bahtsız adam! Ne yaptı ki sana?

– Borcumu hatırlattı bana. Elime para geçer geçmez ödeyeceğimi çok iyi bildiği halde...

– Aldırma. Belki ihtiyacı vardır adamın.

– Sözüm ona vergi ödeyecekmiş. Hepsi aynı bokun soyu bunların.

Başını eğip sesini alçaltır Martín.

– Bir kafeden sepetlendim bugün.

– Dövdüler mi?

– Dövmediler ama niyetleri bozuktu. Artık bıçak kemiğe dayandı, Paco!

---

* Romantik İngiliz şairi Lord Byron'ın (1788-1824) "Bir oğlum olursa sıradan biri olsun / Ya bir hukukçu, ya da bir korsan" dizelerine gönderme. (ç.n.)

– Boş ver, kendini üzme. Değmez. Nereye gidiyorsun şimdi?

– Yatmaya.

– En iyisi bu. Yarın buluşuyor muyuz?

– Nasıl istersen. Filo'lara bırakırsın mesajını; geçerken uğrarım.

– Pekâlâ.

– İşte istediğin kitap. Bana kâğıt getirdin mi?

– Hayır, fırsatım olmadı. Yarın temin etmeye çalışırım.

Yatağında dönüp durmaktadır Bayan Elvira. Huzursuzdur. Öyle ki, gören akşam yemeğinde koca bir kuzuyu mideye indirmiş sanır. Oysa o, çocukluğunu ve Villalón'daki *picota*'yı düşünmektedir. Ona ara sıra musallat olan bir hatıradır bu. Savuşturmak için, uykuya dalana kadar Havarilerin Amentüsü'nü okur. O hatıranın hayli inatçı olduğu öyle geceler vardır ki, bu duayı yüz elli, hatta iki yüz kez okumak zorunda kalmıştır.

Arkadaşı Pablo Alonso'nun evinde, sandık odasına konulmuş kanepede gecelemektedir Martín. Dairenin bir anahtarı da ondadır. Bu konukseverliğe karşılık ondan beklenen tek şey üç kurala uymasıdır: Asla borç istemeyecek, odaya hiç kimseyi getirmeyecek ve sabah dokuz buçukta evden ayrılacak, gece on birden önce dönmeyecektir. Bu anlaşma yapılırken, hastalık hali göz önünde bulundurulmamıştır.

Sabahları Alonso'nun evinden çıktığında, postaneye ya da Banco de España'ya sığınmaktadır Martín. Oralar sıcaktır; üstelik telgraf ve cari hesap formlarının arkalarına şiir yazılabilmektedir.

Bazı günler, Alonso yeni sayılabilecek ceketlerinden birini verdiğinde, öğle yemeğinden sonra Palace'nin salonunda

boy göstermeye cüret edebilmektedir. Öyle şatafata meraklı olduğu falan söylenemez; farklı çevreleri tanıma gayreti içerisindedir yalnızca. Bu teşebbüslerinin önemli deneyimler olduğu kanısındadır.

Bay Leoncio Mastre, bavulunun üzerine oturup bir sigara yakar. Dana önce hiç hissetmediği ölçüde mutludur. İçinden -değişik bir yorumla- *La donna è móbile* aryasını* söylemektedir. Gençliğinde, memleketi Menorca Adası'nda düzenlenen çiçek şenliklerinden birinde, doğal çiçek ödülünü kazanmışlığı vardır.

Söylemekte olduğu aryanın sözleriyle, elbette Bayan Elvira'ya övgüler düzmektedir. Ancak, ilk dizede yanlış heceleri vurgulamak zorunda kalmış olması canını sıkmaktadır. Üç çözüm yolu vardır:

1. *Ah, güzel Elviiiracık!*
2. *Ah, güzeeel Elviiiracık!*
3. *Ah, güzeeel Elviraaacık!*

Hiçbiri güzel değildir aslında. Ama en iyisinin ilki olduğuna kuşku yoktur. Hiç değilse vurguların yeri *La donna è móbile*'de olduğu gibidir.

Bay Leoncio, gözlerini kısmış, mütemadiyen Bayan Elvira'yı düşünmektedir.

– Zavallıcık! Nasıl da tütün içmek istiyordu. Oğlum Leoncio, o paketi kıza armağan etmekle sanırım çok iyi bir iş yaptın.

Hülyaya dalıp gitmiştir Bay Leoncio. Öyle ki, kıçının altındaki tenekenin soğukluğunu bile hissetmemektedir.

---

* Verdi'nin Rigoletto operasının ünlü bölümü. (ç.n.)

Kapıya yanaşan taksiden iner Bay Suárez. Neşeli bir edayla topallamaktadır. Kelebek gözlüğünü düzeltip asansöre biner. Birlikte yaşadığı yaşlı anasıyla arası çok iyidir Bay Suárez'in. Her gece, yatmadan önce, üzerini örtmek ve hayır dualar etmek için oğlunun yanına gelmektedir yaşlı kadın.

– İyi misin yavrucuğum?

– Çok iyiyim sevgili anneciğim.

– Pekâlâ. Tanrı izin verirse sabaha görüşürüz yavrum. İyi örtün, üşütme. Hadi iyi geceler.

– Teşekkür ederim anneciğim, sana da iyi geceler. Bana bir öpücük ver.

– Al yavrum. Dua etmeyi unutma sakın.

– Unutmam anneciğim. Hadi iyi geceler.

Bay Suárez elli yaşlarındadır; annesi ise yirmi veya yirmi iki yaş daha büyük.

Üçüncü kata çıkar Bay Suárez, üzerinde C yazan kapının önünde durur, anahtarcığını çıkarır, kapıyı açar. Kravatını değiştirmek, saçlarını güzelce tarayıp kolonya sürünmek, sevecenlikle bir mazeret uydurup soluğu takside almak niyetindedir.

– Anneciğim!

Eve geldiğinde, Bay Suárez'in kapıdan annesine seslenişi, her seferinde, hani şu filmlerde izlediğimiz Tirol dağcılarının seslenişini andırmaktadır.

– Anneciğim!

Ön odanın ışığı açık olduğu halde, annesi karşılık vermez.

– Anneciğim! Anneciğim!

Bu durumdan huylanır Bay Suárez.

– Anneciğim! Anneciğim! Aman Tanrı'm! Eyvahlar olsun, içeri giremeyeceğim. Anneciğim!

Tuhaf bir güç onu itekler; koridora doğru atılır. Onu sürükleyen o tuhaf güç, merak duygusudur muhtemelen.

– Anneciğim!

Eli kapı tokmağına dokunmak üzereyken, ansızın geri döner, hızla kaçar oradan Bay Suárez. Dairenin kapısına ulaşınca yeniden seslenir:

– Anneciğim! Anneciğim!

Kalbinin hızla atmakta olduğunu hisseder, basamakları ikişer ikişer atlayarak çabucak aşağıya iner.

– Avam Kamarası'nın karşısındaki San Jerónimo Yolu'na götürün beni.

Taksi, Avam Kamarası'nın karşısındaki San Jerónimo Yolu'na götürür onu.

Bayan Rosa'nın garsonlara yaptığı hakaretleri izleyip durmaktan usanan Mauricio Segovia, yerinden kalkıp kafeyi terk eder.

"Şu dertli, pasaklı yağ tulumu mu, yoksa şu ahmak sürüsü mü, hangisinin daha iğrenç olduğunu kestiremiyorum. Bir gün yakalayıp şöyle herkesin içinde temiz bir sopa çekseler!"

Bütün kızıl saçlılar gibi, yufka yüreklidir Mauricio Segovia. Haksızlığa hiç tahammül edememektedir. Garsonların yapması gereken en doğru şeyin Bayan Rosa'yı pataklamak olduğu kanısındaysa, bunun nedeni, Bayan Rosa'nın onlara bayağı kötü davrandığını görmüş olmasıdır. Bunu yaptıklarında, hiç olmazsa kabarık bir hesabı kalem kalem halletmiş olacaklar, müstakbel vukuatları saymaya sıfırdan başlayabileceklerdir.

"Bütün mesele, işkembenin genişliği. Kimininki koskocaman, pelte gibi oluyor; kimininki de çakmak taşı gibi, ufacık ve sert."

Bay Ibrahím de Ostolaza y Bofarull, aynanın karşısına geçer, başını kaldırır, sakalını sıvazlar ve haykırır:

– Saygıdeğer akademi üyeleri, fazla zamanınızı almak istemiyorum... (Evet, çok iyi gidiyor... Şu kafanın duruşundaki azamete bak... Yalnız şu kol ağzına dikkat etmeli; fazlaca taşıyor, uçup gidiverecekmiş gibi.)

Piposunu yakar, odada volta atmaya başlar Bay Ibrahím. Sonra bir elini iskemlenin arkalığına koyar; pipoyu tutan öbür elini -heykellerdeki beyefendilerin ruloyu tuttuğu edaylayukarı kaldırır ve sürdürür konuşmasını:

– Bay Clemente de Diego'nun arzu ettiği şeyi, zilyetliğe dayalı mülkiyeti, bir hakkın icra edilmek yoluyla edinilmesini nasıl kabul edebiliriz? Bu argümanın ne kadar tutarsız olduğu gün gibi ortada saygıdeğer akademi üyeleri. Israrımı bağışlayınız lütfen ve öteden beri yapmakta olduğum mantığa daveti bir kez daha tekrarlamama müsaade ediniz. Düşünce âleminde onsuz hiçbir şey mümkün değildir. (Tam bu noktada, hiç şüphesiz, tasvip mırıltıları yükselecektir.) Mümtaz akademi mensupları, bir şeyi kullanmak için ona sahip olmak gerektiği apaçık ortada değil mi? Sizin de aynı kanaatte olduğunuzu gözlerinizden okuyorum. (Bu noktada, herhalde dinleyicilerden biri alçak sesle "Elbette, elbette" diyecektir.) O halde, bir şeyi kullanmak için ona sahip olmak gerekiyorsa, cümleyi tersine çevirerek, hiçbir şeyin sahip olmadan kullanılamayacağını da kabul etmemiz gerekiyor.

Bay Ibrahím dinleyicilere doğru hafifçe yaklaşarak, zarif bir hareketle robdöşambrının -daha doğrusu frağının- yakasını okşar. Sonra gülümser.

– O halde, sayın akademi üyeleri, bir şeyi kullanmak için ona sahip olmak gerektiği gibi, bir şeye sahip olmak için de onu satın almak gerekir. Bu, her şey için geçerlidir. Daha önce de ifade ettiğim gibi, onu satın almak gerekir.

Öncesinde edinilmeksizin, hiçbir şeye, kesinlikle hiçbir şeye sahip olunamaz. (Alkışlayarak sözümü kesebilirler. Hazırlıklı olmalıyım.)

Bay Ibrahím'in tumturaklı sesi fagotu andırmaktadır. O sırada, işten dönmüş olan komşunun karısına yönelttiği soru, odanın incecik duvarından içeri süzülür:

– Kakasını yaptı mı tatlı bebeğim?

Biraz üşüdüğünü hisseder Bay Ibrahím. Atkısını hafifçe düzeltir. Aynada görünen, atkısı değil, akşamları frağını giydiğinde taktığı siyah papyonudur.

Bay Mario de la Vega, hani şu puro içen matbaacı, lise mezununu yemeğe götürmüştür.

– Bakın, size ne diyeceğim! Yarın sabah hiç bana uğramayın, doğrudan çalışmaya başlayın. Hemen işe sarılınsın isterim ben.

Önce biraz afallar karşısındaki. Halledilmesi gereken bazı işlerinin olduğunu, bir iki gün sonra başlamasının daha uygun olacağını söylemeyi düşünür. Ama refüze edilme riskini göze alamaz.

– Elbette. Çok teşekkür ederim. Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışacağım.

– Bundan siz kazançlı çıkarsınız.

Bay Mario de la Vega gülümser.

– Anlaştık öyleyse. Hadi bakalım, iyi bir başlangıç yapalım; sizi yemeğe davet ediyorum.

Lise mezununun çehresi gölgelenir.

– Ama efendim...

Matbaacı onun sözünü keser:

– Hadi gelin. Başka bir sözünüz yoksa elbette. Densizlik etmek istemem doğrusu.

– Rica ederim, densizlik ettiğiniz falan yok. Yaptığınız şey, bunun tam tersi. Verilmiş herhangi bir sözüm yok.

Lise mezunu, cesaretini toplar, sözüne devam eder:

– Bu akşam için verilmiş hiçbir sözüm yok; emrinize amadeyim.

Bay Mario, tavernada, emri altında çalışanlara nasıl da iyi davrandığını, emri altında çalışanların hayatından nasıl memnun olduğunu, emri altındakilerin nasıl da ihya olduğunu, emri altında çalışanların ona nasıl baba gözüyle baktığını, emri altındakilerin matbaaya nasıl aşkla bağlandığını anlatarak kafa ütüler.

– Patron ile onun emri altında çalışanlar arasında işbirliği yoksa, iş asla iyiye gitmez. Ve işin iyiye gitmesi, herkesin yararınadır; patronun da, emri altındakilerin de. Şimdi bir dakikanızı rica edeyim, telefon edeceğim. Bir mesaj bırakmam gerekiyor.

Lise mezunu, yeni patronunun çektiği nutku dinleyince, işinin emir altında çalışmak olduğunu çok iyi anlamıştır. Bay Mario, yemeğin ortasında, her şeyin tam manasıyla anlaşılmamış olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak, baklayı ağzından çıkarır:

– Başlangıçta on altı peseta alacaksınız; ama sözleşme falan yok. Anlaşıldı mı?

– Evet efendim, anlaşıldı.

Avam Kamarası'nın karşısında taksiden iner Bay Suárez. Beklenmekte olduğu kafeye gitmek üzere Prado Caddesi'ne dalar. Daha kafeye gelmeden taksiden inmesinin nedeni, ne kadar telaşlı olduğunu belli etmek istememesidir.

– Ah be kuzum! Bir bilsen başıma geleni. Evde feci bir şey oldu sanırım. Sesleniyorum anneciğime; ne bir ses, ne bir nefes...

Kafeye bir konsomatrisin girdiği izlenimi veren, her zamankinden daha cilveli bir tını vardır Bay Suárez'in sesinde.

– Sakin ol, telaşlanma. Uyumuştur.

– Ay umarım öyledir.

– Hiç kuşkun olmasın. Yaşlı kadınlar öyledir, hemen uyuyakalırlar.

Yeşil kravatlı, kestane rengi ayakkabılı ve çizgili çoraplı arkadaşı, kendini beğenmişin, pervasızın biridir. Adı, José Giménez Figueras'tır. Sert sakalı ve Mağribi bakışlarıyla ürkütücü bir görünümü olmasına rağmen, lakabı İnce Kesim Pepecik'tir.

Mahcup bir edayla gülümser Bay Suárez.

– Ne kadar yakışıklısın Pepe!

– Kes sesini, ahmak! Duyacaklar.

– Nasıl da naziksin!

Bay Suárez yüzünü ekşitir, düşünceye dalar.

– Anneciğime ne oldu acaba?

– Kes artık!

Bay Giménez Figueras, nam-ı diğer İnce Kesim, Bay Suárez'in, nam-ı diğer Bayan Şipşak'ın bileğini kavrar.

– Bana bak, bücür! Hoşça vakit geçirmeye geldim buraya. Sevgili anneciğinin hikâyeleriyle kafamı ütüleme.

– Haklısın Pepe. Ama bana kızma ne olur! Büsbütün esiri oldum korkunun!

Bay Leoncio Maestre önemli bir sonuca varmış ve önemli bir karar almıştır. Vardığı önemli sonuç şudur: Bayan Elvira'nın sıradan biri olmadığı apaçık ortadadır, yüzünden okunmaktadır. Bayan Elvira, iyi bir aileden gelen, terbiyeli bir kızdır. Her nasılsa ailesiyle arası açılmış, evi terk etmiştir. İyi de yapmıştır. Oh olsun! Günümüzde birçok ailenin yaptığı gibi çocuklarını zapturapt altına almaya kalkarsan

olacağı budur. Bayan Elvira, elbette yıllardır kendisine hayatı zindan etmiş oldukları için evi terk etmiştir. Zavallı kızcağız! Velhasıl, herkesin hayatı bir muamma. Yüz ruhun aynası olmasa, işimiz zor.

– Tanrı aşkına, ona bakıp da orospunun teki olduğunu düşünebilir mi insan?

Bir kurt, Bay Leoncio Maestre'nin içini kemirip durmaktadır.

Bay Leoncio'nun aldığı önemli karar ise, Bayan Elvira'nın oraya yeniden gitmiş olabileceği ihtimalini değerlendirerek, akşam yemeğinden sonra Bayan Rosa'nın kafesine uğramaktır.

– Ailesiyle arası açılan mutsuz ve talihsiz kızların müzikli kafelerin müdavimi olması muhtemeldir.

Çarçabuk yer yemeğini Bay Leoncio Maestre. Kendine biraz çekidüzen verir, paltosunu ve şapkasını alır, kafenin yolunu tutar. Hadi şöyle söyleyelim: Bayan Rosa'nın kafesine şöyle bir göz atmak üzere evden çıkar.

Mauricio Segovia, CNS'nin* ilçe sekreterliğini kapmak üzere Madrid'e gelmiş olan kardeşi Hermenegildo'yu akşam yemeğine götürmüştür.

– İşler nasıl gidiyor?

– Eh işte... İyi gidiyor denebilir.

– Yeni bir gelişme var mı?

– Evet. Öğleden sonra Bay Rosendo'nun özel sekreteri José María ile birlikteydik. Olanca gayretiyle beni destekleyeceğini söyledi. Top onlarda artık; ne yapacaklarını göreceğiz. Ne dersin, atanır mıyım sence?

– Elbette atanırsın. Atanmaman için bir neden var mı?

* Cámara Nacional Sindicalista: Franco döneminde izin verilen tek sendika. (ç.n.)

– Bilmiyorum. Bazen çantada keklikmiş gibi geliyor bana, bazen de onlardan göreceğim tek ikbalin kıçımın ortasına yiyeceğim tekme olduğu hissine kapılıyorum. En kötüsü de işin böyle muallakta kalması.

– Sıkma canını; hepimiz aynı durumdayız. Biliyorsun, emeksiz yemek olmaz.

– Biliyorum elbette.

Sonrasında, yemeği neredeyse hiç konuşmadan bitirir iki kardeş.

– Bana bak, Almanların durumu hiç de iyi görünmüyor.

– Sorma, beni de huylandırmaya başladı onların hali.

Bay Ibrahím de Ostolaza y Bafarull, komşusunun bebeğinin kakasıyla ilgili lafını duymazlıktan gelir, atkısını düzeltir, elini yeniden iskemlenin arkalığına koyar ve sözüne devam eder:

– Evet, sayın akademi üyeleri, sizlerin huzurunda görüşlerini ifade etme şerefine nail olan bendeniz, ileri sürdüğü argümanın su götürür bir tarafı olmadığı inancındadır. (Su götürür tarafı olmamak deyimi uygunsuz, biraz avamca kaçar mı acaba?) Az önce yaptığımız karşılaştırmadan çıkan sonuçları, tartışmakta olduğumuz hukuki kavrama uyguladığımızda (az önce yaptığımız karşılaştırmadan çıkan sonuçları, tartışmakta olduğumuz hukuki kavrama uyguladığımızda ifadesi sanırım biraz uzun oldu), nasıl ki bir şeyi kullanmak için ona sahip olmak gerekiyorsa, benzer bir biçimde, bir hakkı icra etmek için de, bu her ne olursa olsun, ona sahip olmak gerektiği gün gibi ortadadır. (Ara.)

Komşu, kakanın rengini sorar; karısı, normal olduğunu söyler.

– Ve öncesinde edinilmeksizin, seçkin akademi üyeleri, hiçbir hakka sahip olunamaz. Sözlerimin billur gibi bir

kaynaktan fışkıran su misali apaçık olduğunu umuyorum. ("Evet, evet," sesleri.) O halde, sahip olunmayan bir şey icra edilemeyeceğine, dolayısıyla bir hakkı icra edebilmek için onu edinmiş olmak gerektiğine göre ("Elbette, elbette!"), ortaya attığı birçok kavramla ünlenmiş olan Profesör De Diego'nun arzu ettiği şey, icra etmek için bir edinme yolu olabileceği düşüncesi -eğer bu, edinilmemiş olan bir şeyin, hâlâ sahip olunmayan bir hakkın icra edilmesini teyit etmek anlamına geliyorsa- bilimsel olarak nasıl kabul edilebilir? (Tasvip imleyen ısrarlı mırıltılar.)

Yandaki komşu sorar:

– Fitil koydun mu?

– Hayır. Hazırlamıştım ama kendiliğinden yapıverdi. Bir kutu sardalye de satın almıştım. Sardalye konservesindeki yağın iyi geldiğini söylemişti annen.

– Sıkma canını. Akşam yemeğinde biz yeriz, olur biter. Böyle tuhaf takıntıları var annemin.

Karı koca, cilveli bir gülümseyişi takiben kucaklaşıp öpüşürler. Bebeğin kabızlığının artık endişe kaynağı olmaya başladığı bir noktada, her şey yeniden yoluna girmiştir.

Tasvip imleyen ısrarlı mırıltılar başladığında, başını öne eğerek, bakışlarını dalgın bir edayla çantasına ve su bardağına yönelteceği kısa bir ara vermesi gerektiğini düşünür Bay Ibrahim.

– Değerli akademi üyeleri, bir şeyin kullanımının -bir şeyi kullanma hakkının kullanımı ya da icra edilmesi değil sözünü ettiğim şey; henüz öyle bir hak yok çünkü- zamanla onu elinde bulunduranın onu mülk edinmesine, onun maliki olmasına yol açmasının fiili bir durum olduğunu, asla bir hak olamayacağını akılda tutmamız gerektiğini hatırlatma ihtiyacı duymuyorum. (Çok iyi.)

Muzaffer bir edayla gülümser Bay Ibrahím. Bir an hiçbir şey düşünmeksizin öylece kalır. Hem görüntüsü hem de iç âlemi itibarıyla mutlu bir adamdır. Kimsenin ona aldırmıyor olması umurunda bile değildir. Tarih ne güne duruyor, diye düşünür.

– Eninde sonunda herkesin hakkını verir o. Yüz yıl içinde hepimiz mezarı boylamış olacağız. Şu sefil dünyada dehayı önemsemiyorlar diye dertlenip durmanın ne âlemi var?

Bozuk, haşin, kulak tırmalayıcı bir zil sesi, o mahmurluğun içinden çekip çıkarır Bay Ibrahím'i.

Bu ne gürültü! Bu ne kabalık böyle! Görgüden eser kalmamış insanlarda! İster misin bir de yanlış kapıyı çalmış olsunlar!

Kendisi nutuk atarken ısıtıcının yanına oturmuş örgü örmekte olan karısı kalkar, kapıyı açmaya gider.

Bay Ibrahím kapıya kulak kabartır. Kapıyı çalan, dördüncü kattaki komşularıdır.

– Eşiniz evde mi?

– Evet beyefendi, konuşmasını hazırlıyor.

– Görüşebilir miyim?

– Elbette.

Hanımefendi sesini yükseltir:

– Ibrahím, üst kattaki komşumuz geldi.

Ibrahím hemen seslenir:

– Buyursun hanım, buyursun. Kapıda bekletme.

Bay Leoncio Maestre'nin beti benzi atmıştır.

– Söyleyin bakalım komşu, sizi hangi rüzgâr attı bizim fakirhaneye?

– Ölmüş!

– Ha?

– Ölmüş diyorum size.

– Ne?

– Evet beyefendi, ölmüş. Alnına dokundum; buz gibiydi.

Ibrahím'in karısı fal taşı gibi açar gözlerini.

– Kim ölmüş?

– Yan dairedeki kadın.

– Yan dairedeki kadın mı?

– Evet.

– Bayan Margot mu?

– Evet.

Ibrahím söze girer:

– Şu nonoşun anası mı?

Bay Leoncio onu onaylarken Ibrahím'in karısı atılır:

– Tanrı aşkına, böyle konuşma Ibrahím!

– Öldüğüne emin misiniz?

– Evet, Bay Ibrahím, ölmüş olduğu kesin. Havluyla boğmuşlar kadını.

– Havluyla mı?

– Evet, pelüş havluyla.

– Ne korkunç!

Bay Ibrahím emir yağdırıp volta atmaya ve herkesi sükunete davet etmeye başlar.

– Polisi ara Genoveva.

– Numarayı söylesene.

– Ben nereden bileyim, yavrucuğum! Rehbere baksana. Ve siz, dostum Maestre, merdivende nöbet tutun; aşağıya inen ya da yukarıya çıkan olmasın. Vestiyerde bir baston var; onu alın. Ben doktora haber vermeye gidiyorum.

Doktorun dairesinin kapısı açıldığında, serinkanlılıkla sorar Bay Ibrahím:

– Doktor evde mi?

– Evet efendim, evde. Bir dakika bekleyin.

Doktorun evde olduğunu zaten bilmektedir Bay Ibrahím. Doktor ne için çağırıldığını anlamak üzere kapıya geldiğinde, söze nasıl başlayacağını kestirmekte zorlanır. Sonunda gülümseyerek sorar doktora:

"Bebek nasıl? Bağırsakları düzeldi mi?"

Bay Mario de la Vega, akşam yemeğinden sonra, Eloy Rubio Antofagasta'yı, yani lise mezununu kahve içmeye davet eder. Tacizi sürdürmekte kararlıdır besbelli.

– Bir puro alır mısınız?

– Evet, alırım efendim. Çok teşekkür ederim.

– Vay be! Bakıyorum hiçbir fırsatı kaçırmıyorsunuz.

Mütevazı bir eda takınarak gülümser Eloy Rubio Antofagasta.

– Kaçırmam efendim.

Sonra ekler:

– İş bulduğum için çok mutluyum. O yüzden. Anlıyorsunuz değil mi?

– Ve akşam yemeği yediğiniz için.

– Evet efendim, akşam yemeği yediğim için de çok mutluyum.

Bay Suárez, İnce Kesim Pepe'nin ikram ettiği puroyu tüttürmektedir.

– Ay, içimi nasıl da güzel! Tıpkı senin gibi kokuyor.

Dostunun gözlerine diker bakışlarını Bay Suárez.

– Bir iki kadeh atalım mı? Yemek istemiyor canım. İştahım kapanıyor seninleyken.

– Peki, gidelim hadi.

– Ben ısmarlayacağım, tamam mı?

Bayan Şipşak ve İnce Kesim, dışarı çıkıp kol kola girerler. Soldaki, birkaç bilardo salonunun olduğu kaldırıma geçip,

Prado Caddesi boyunca, yokuş yukarı yürürler. Kimileri, onları görünce başını öbür tarafa çevirir.

– Şuraya girip bilardo oynayanları izleyelim mi biraz?

– Boş ver! Geçen gün istekayı suratıma yiyordum az kalsın.

– Ay, hayvan herifler! Ne kadar vahşiler! Ne görgüsüz tipler var ortalıkta! Nasıl korkmuşsundur kim bilir, İnce Kesim'cik!

Ansızın tepesi atar İnce Kesim Pepe'nin.

– Bana bak, İnce Kesim'cik senin anandır!

Bay Suárez, bunun üzerine yeniden histeri nöbetine yakalanır.

– Ah, anneciğim! Ne oldu acaba ona? Aman Tanrı'm!

– Susacak mısın sen?

– Affedersin Pepe. Bir daha annemden söz etmeyeceğim sana. Ah, zavallı kadın! Bana çiçek alır mısın Pepe? Kırmızı bir kamelya istiyorum; seninleyken kimse yanaşmasın diye.

İnce Kesim Pepe, mağrur bir edayla gülümser, kırmızı bir kamelya alır Bay Suárez'e.

– Yakana tak!

– Nereye istersen takarım.

Doktor, kadının öldüğünü, kesinlikle ölmüş olduğunu doğruladıktan sonra, sinir krizi geçiren, kendinden geçmiş bir halde öteye beriye tekme savurup durmakta olan zavallı Leoncio Maestre ile ilgilenmeye başlar.

– Aman doktor bey! Bir de bu ölüp kalmasın başımıza.

Bayan Genoveva Cuadrado de Ostalaza çok telaşlanmıştır.

– Merak etmeyin hanımefendi! Önemli bir şeyi yok onun. Ağır bir şok geçirdi.

Bay Leoncio, bir koltuğa oturmuş, gözlerini fırıl fırıl döndürmekte, ağzından köpükler saçmaktadır. O sırada bütün komşuları organize etmiştir Bay Ibrahím.

– Sakin olun. İhtiyacımız olan ilk şey sükûnet. Her aile reisi kendi meskenini inceden inceye araştırsın. Adaletin yerini bulması için işbirliği yapmalı, elimizden gelen desteği vermeliyiz.

– Evet beyefendi, çok doğru söylediniz. Böyle durumlarda yapılacak en iyi şey, birinin emir vermesi, diğerlerinin ise ona itaat etmesidir.

Cinayetin işlendiği apartmanda oturan ve hepsi İspanyol olan komşular, bir iki kelime eksiği ya da fazlasıyla bu veciz ifadeyi tekrarlar.

– Şuna bir fincan ıhlamur hazırlayın.

– Hay hay doktor bey.

Bay Mario ve lise mezunu Eloy, erkenden yatma konusunda hemfikirdir.

– Pekâlâ dostum, yarın iş başı yapıyoruz, değil mi?

– Evet efendim. Çalışmamdan çok memnun kalacaksınız.

– Ben de öyle olacağını umuyorum. Yarın sabah dokuzdan itibaren bunu gösterme fırsatınız olacak. Şimdi nereye gidiyorsunuz?

– Nereye olacak, eve gidiyorum. Yatmaya. Siz de erken mi yatarsınız?

– Hayatım boyunca erken yattım. Düzenli bir hayat sürerim ben.

Eloy Rubio Antofagasta kendisinin dalkavuk olduğu hissine kapılır. Dalkavukluk onun yaradılışında vardır muhtemelen.

– Eğer sizin için bir sakıncası yoksa Bay Vega, evinize kadar size eşlik edeyim.

– Memnuniyetle dostum. Bir puro daha içmeyi sağlama almış oluyorsunuz böylece.

– İnanın bunun için değil Bay Vega.

– Bırakın palavrayı. Hepimiz geçtik bu yollardan.

Bay Mario ve yeni redaktörü, havanın soğukluğuna aldırmaksızın, paltolarının yakalarını kaldırıp yola koyulurlar. Hoşlandığı konulardan söz açıldığında, ne soğuğu, ne sıcağı, ne de açlığı hissetmektedir Bay Mario.

Epeyce yürürler. Bir sokağın girişine geldiklerinde, insanların orada toplaşmış olduğunu, iki polisin kimsenin geçmesine izin vermediğini görürler.

– Bir şey mi olmuş?

Bir kadın onlara doğru döner.

– Bilmiyorum. İki yaşlı kadının bıçaklanarak öldürüldüğünü söylüyorlar.

– Vay canına!

Adamın biri lafa karışır.

– Mübalağa etmeyiniz hanımefendi; iki değil sadece bir.

– Bu kadarı hafif mi geldi size?

– Hayır hanımefendi, çok ağır geldi. Ama iki kişi olsaydı daha ağır gelecekti.

Genç bir adam bekleşen insanlara yaklaşır.

– Ne olmuş?

Kadınlardan biri onu meraktan kurtarır.

– Bir cinayet işlenmiş. Kızı pelüş havluyla boğmuşlar. Sanatçıymış.

İki kardeş, Mauricio ile Hermenegildo, felekten bir gece çalmaya karar verirler.

– Bak sana ne diyeceğim. Âlem yapmak için çok uygun bir gece. Sekreterliği sana verirlerse, önceden kutlamış oluruz; vermezlerse, böyle bir gece geçirmiş olmakla avunuruz. Sabaha kadar arpacı kumrusu gibi düşünüp durmanın âlemi yok. Yapılması gereken her şeyi yaptın sen; gerisi artık onlara kalmış.

Hermenegildo kaygılıdır.

– Evet. Sanırım haklısın. Bütün gün aynı şeyi düşünüp durursam, sinirimi bozduğumla kalacağım. Nereye istersen gidelim. Sen daha iyi bilirsin Madrid'i.

– Bir iki kadeh atalım mı?

– Böyle erkek erkeğe mi?

– Bir şeyler ayarlarız. Bu saatte karıdan kızdan geçilmez ortalık.

Mauricio Segovia ile kardeşi Hermenegildo, Echegaray Caddesi'ndeki barlarda kafayı çekerler. Nerede demleneceklerine karar veren Mauricio, itaat edip parayı bastıran ise Hermenegildo'dur.

– Sekreterliği kopardığımı farz edelim; içkiler benden.

– Pekâlâ. Kasabaya dönecek paran kalmazsa söylersin, imdada yetişirim.

Fernández y González Caddesi'ndeki barda, Mauricio'yu dirseğiyle dürter Hermenegildo.

– Şunlara bak; nasıl da cilveleşiyorlar.

Mauricio başını çevirir.

– Margarita Gautier* bunun yanında hiç kalır. Zavallı. Yakasındaki kırmızı kamelyaya bak. Çok hızlı bir yerdir burası.

Meyhanenin öbür ucundan gür bir ses yükselir:

– Ölçüyü kaçırma Bayan Şipşak! Biraz da sonraya sakla!

İnce Kesim Pepe yerinden kalkar.

– Dil uzatanı sokağa atarım!

Bay Ibrahím, sorgu hâkimine ifade vermektedir.

– Açıklığa kavuşturabildiğimiz hiçbir şey yok hâkim bey.

---

* Margarita Gautier: Alejandro Dumas'ın ünlü romanı *Kamelyalı Kadın*'ın baş karakteri. (ç.n.)

Her komşu kendi meskenini inceledi. Dikkate değer hiçbir şey bulamadık.

Zemin katta oturan hukuk danışmanı Bay Fernando Cazuela yere bakmaktadır. O bir şey bulmuştur.

Bay Ibrahím'in sözünü keser hâkim.

– Sırayla gidelim. Merhumenin ailesi var mı?

– Evet hâkim bey, bir oğlu var.

– Nerede?

– Kim bilir nerededir hâkim bey! Kötü huyları olan birisi.

– Zampara mı?

– Hayır hâkim bey, kadınlara düşkün değildir.

– Kumarbaz mı?

– Hayır. Bildiğim kadarıyla kumarbaz değil.

Hâkim, Ibrahím'e diker gözlerini.

– Öyleyse ayyaşın teki olmalı.

– Hayır. Ayyaş da değil.

Sevimsiz bir gülümseme peydahlanır hâkimin yüzünde.

– Neye kötü huy diyorsunuz siz beyefendi? Pul biriktirmeye mi?

Darılır Bay Ibrahím.

– Hayır beyefendi. Bildiğim pek çok kötü huy var. Onlardan biri de nonoşluk.

– Ha, anladım! Merhumenin oğlu nonoş, öyle mi?

– Evet sayın hâkim. Azılı bir nonoş.

– Pekâlâ beyler, hepinize çok teşekkür ederim. Şimdi lütfen evlerinize dönün. Gerekirse yeniden çağırırım sizi.

İtaatkâr komşular usulca evlerine dönerler. Bay Fernando Cazuela, zemin katın sağındaki dairesine ulaştığında, karısını gözyaşına gark olmuş bir halde bulur.

– Ah, Fernando! İstersen öldür beni! Ama oğlumuz hiçbir şey bilmesin.

– Sorgu hâkimi apartmandayken nasıl öldürebilirim seni! Git hadi yatağına. Bir de sevgilin Bayan Margot'un katili çıkarsa, işimiz iş!

Altı yaşlarındaki Çingene oğlan, sokakta toplaşan yüzlerce kişiyi eğlendirmek için el çırparak flamenko söylemektedir. Çok sevimlidir. Ve tanıdığımız biridir…

Kumaşı biçerken
maharetli terzi
karides satan
Çingene oğlan geçti

O sırada Bayan Margot'u morga götürmek üzere sokağa çıkarırlar; oğlan, ölüye saygı göstererek susar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bay Pablo, yemekten sonra Bay Francisco Robles y López-Patón ile bir el satranç oynamak üzere San Bernardo Caddesi'ndeki sakin bir kafeye gider. Saat beş, beş buçuk sularında Bayan Pura ile buluşup biraz dolaşmak üzere oradan ayrılacak; sonunda, daima kıvamsız bulduğu sütlü çikolatasını içmek üzere Bayan Rosa'nın mekânına demir atacaktır.

Pencerenin hemen yanı başındaki komşu masada dört adam domino oynamaktadır: Bay Roque, Bay Emilio Rodríguez Ronda, Bay Tesifonte Ovejero ve Bay Ramón.

Bay Francisco Robles y López-Patón, mahrem hastalıklar uzmanıdır. Kızı Amparo, Bay Emilio Rodríguez Ronda ile evlidir. Bay Ronda da doktordur. Bay Roque, Bayan Rosa'nın kız kardeşi Bayan Visi'nin kocasıdır. Bay Roque Moisés Vázquez, baldızına göre, dünyanın en kötü insanlarından biridir. Veteriner Yüzbaşı Bay Tesifonte Ovejero y Solana ise, yaşadığı kasabanın ileri gelenlerindendir. Biraz çekingendir. Zümrüt yüzük takmaktadır. Ve nihayet Bay

Ramón, fırıncıdır. Kafenin yakınlarında, hayli büyük bir fırını vardır.

Daima birlikte takılan bu altı arkadaş, arada küçük kaçamaklar yapan mazbut ve oturaklı insanlardır. İyi geçinirler, tartışmazlar. Oynadıkları oyun dışında, masadan masaya laf atarak konuştukları konular, incir çekirdeğini doldurmayan şeylerdir.

Bay Francisco, fillerinden birini kaybeder.

– Durum kötü!

– Hem de nasıl! Senin yerinde olsam oyunu bırakırdım.

– Ben bırakmam.

Bay Francisco, oyunda veterinerin partneri olan damadına bakar.

– Kız çocuğu ne âlemde Emilio?

Kız çocuğu dediği Amparo'dur.

– İyi... İyileşti sayılır. Normal hayatına geçer yarın.

– İşte buna sevindim! Annesi size gelecek akşamüzeri.

– Çok iyi. Siz de gelecek misiniz?

– Bilmiyorum. Gelmeye çalışacağım.

Bay Emilio'nun kayınvalidesinin adı Soledad'dır. Bayan Soledad Castro de Robles.

Bay Ramón, epeydir elinden çıkaramadığı çifte beşli taşı oynama fırsatını değerlendirir. Bay Tesifonte, beylik espriyi patlatır:

– Kumarda kazanan...

– Tersi de geçerli yüzbaşım. Anlarsın ya!

Bay Tesifonte'nin suratı asılır; arkadaşları gülüşürler. Aslına bakarsanız, şansı ne aşkta yaver gitmiştir Bay Tesifonte'nin, ne de kumarda. Bütün gün eve kapanır; dışarı yalnızca bir el oyun oynamak üzere çıkar.

Satranç partisini kazanmak üzere olan Bay Pablo, oyundan kopmuş, düşünceye dalmıştır.

– Baksana Roque, baldızın barut gibiydi dün.

Bay Roque, uzatma, her şeyden haberim var gibisinden bir eda takınır.

– Hep öyledir o. Yaradılıştan barut gibidir. Umacının tekidir benim baldız. Kızlarımın geleceğini düşünmesem, çoktan haddini bildirmiştim ona! Neyse, sabreden derviş muradına ermiş! Şişko ve sarhoş karılar fazla yaşamaz.

Hiç ilişmeden beklerse, birçok şeyin yanı sıra Café La Delicia'nın da bir gün kızlarına kalacağını düşünmektedir. Aslına bakarsanız, bu ıstırabı, elli yıl da sürse, katlanmaya değer bulmakta hiç de haksız sayılmaz Bay Roque. İkbal uğruna biraz feragat göstermekte beis görmemek gerekir.

Bayan Matilde ile Bayan Asunción, her gün, öğle yemeğinden hemen sonra, Fuencarral Caddesi'ndeki sütçü dükkânında buluşurlar. Oranın sahibi Bayan Ramona Bragado ile araları çok iyidir. Çok boyanan, hoşsohbet bir yaşlıdır Bayan Ramona. General Prim döneminde sahneye çıkmışlığı vardır.* En az yirmi yıl metresliğini yaptığı Casa Peña Zurana Markisi'nin, şu iki kere maliye müsteşarlığı yapan senatörün vasiyetiyle, muazzam bir skandal eşliğinde elli bin pesetalık bir mirasa konmuş, paraları har vurup harman savurmak yerine sağduyulu davranarak sütçü dükkânını devren satın almıştır. İşleri oldukça iyidir; sağlam müşterileri vardır. Pusulayı hiç şaşırmaz Bayan Ramona. Karşısına çıkan her fırsatı değerlendirip paraya tahvil eder. Sütçü dükkânını kullanarak en iyi çevirdiği işlerden biri de muhabbet tellallığıdır. Bir çanta almaya can atan genç kızların kulağına

* Birçok askeri ayaklanmaya öncülük etmiş olan liberal milletvekili General Prim, 1868-1870 yılları arasında başbakanlık yapmış, 1870 yılında ölmüştür. Kurguda 1943 yılında olduğumuza göre, Bayan Ramona'nın General Prim döneminde sahneye çıkmış olması pek mümkün gözükmemektedir. Yazar, bu abartıyla, Bayan Ramona'nın yaşlılığına gönderme yapmaktadır. (ç.n.)

yaldızlı palavralar fısıldamakta ve akabinde hazıra konmayı seven avare küçük beylerden para sızdırmaktır. Eli her işe yatkın olan insanlardandır Bayan Ramona.

O gün sütçü dükkânındaki toplantı hayli keyiflidir.

– Bize biraz çörek getirin Bayan Ramona; ben ısmarlıyorum.

– Hayrola şekerim! Piyango mu vurdu?

– Piyangonun âlâsı vurdu, Bayan Ramona! Paquita'dan mektup geldi; Bilbao'dan yazmış. Baksanıza, ne diyor.

– Ne diyor, söylesenize.

– Alın, kendiniz okuyun. Gözlerim gitgide bozuluyor. Şuradan aşağısını okuyun.

Gözlüğünü takıp okumaya başlar Bayan Ramona:

– "Sevgilimin karısı pernisiyöz anemiden öldü." Vay canına, şu işe bak! Bayan Asunción, yavrucuğun önü açıldı desenize.

– Devam edin, devam edin.

– "Artık korunmama gerek kalmadığını, eğer hamile kalırsam benimle evleneceğini söylüyor sevgilim." Gerçekten başınıza talih kuşu konmuş şekerim.

– Evet, Tanrı'ya şükürler olsun! Bu kız hep yüzümü güldürdü benim.

– Sevgilisi profesördü, değil mi?

– Evet, Bay José María de Samas, psikoloji, mantık ve ahlak bilimi profesörü.

– Öyleyse tebrik ederim şekerim. İyi bir yere kapılandırmışsınız onu.

– Evet, fena sayılmaz!

Bayan Matilda'nın da verilecek iyi bir haberi vardır. Paquita'nınki gibi kesin olmasa da iyi bir haberdir. Oğlu Florentino del Mare Nostrum'a, Barcelona'da, Paralelo Caddesi'ndeki salonlardan birinde sergilenecek olan ve milliyetçi bir arka

planı olduğu için otoritelerce destekleneceği umulan fiyakalı bir gösteride, *Melodías de la Raza*'da* rol alması için çok iyi bir teklifte bulunulmuştur.

– Büyük şehirde çalışacak olması bana huzur veriyor. Taşrada cehalet diz boyu; onun gibi sanatçıları taşa tutuyorlar. Diğer insanlardan ne farkları var ki! Bir seferinde, Jadraque'de iş öyle büyüdü ki, jandarma müdahale etti. Zamanında yetişmeselerdi, tek zevkleri çıngar çıkarmak ve büyük sanatçılara küfretmek olan o ruhsuz ve cahil yaratıklar zavallı yavrumu paramparça edeceklerdi. Meleğim benim, nasıl da korkmuştu!

Bayan Ramona onu onaylar.

– Evet, Barcelona gibi büyük bir şehirde olması çok daha iyi. Sanatına daha fazla değer verirler, daha saygılı olurlar. Her bakımdan çok daha iyi.

– Ah, ne demezsin! Turneye çıkacağını söylediğinde yüreğim ağzıma geliyor. Zavallı Florentino'cuğum! O duygulu haliyle, böylesine geri kafalı, onun deyişiyle böylesine ön yargılı bir izleyici kalabalığının önünde gösteri yapmak zorunda kalması ne kadar korkunç!

– Gerçekten de öyle. Neyse, artık bu mesele halloldu sayılır.

– Evet ama o işin ne kadar süreceği bilinmez ki!

Laurita ile Pablo, Gran Vía'nın arkasında, yoldan geçenlerin içeri girmeye cesaret edemedikleri lüks bir barda kahve içmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Hepsinin üzerinde örtü ve vazo olan hepi topu altı masa vardır barda. Masalara ulaşmak için, konyaklarını yudumlayan iki genç kadın ile evden sızdırdıkları paralarla barbut oynayan dört beş delişmen delikanlının olduğu tezgâhı geçmek zorundadırlar.

* Irk Melodileri. (ç.n.)

– Merhaba Pablo. Bakıyorum kimseye pas atmıyorsun artık. Âşıksın tabii.

– Merhaba Mari Tere. Alfonso nerede?

– Ailesinin yanında. Pek uslandı bu ara.

Laurita dudak sarkıtır. Kanepeye oturduklarında, her zamankinden farklı olarak, Pablo'nun elini tutmaz. Kızın bu tavrı Pablo'nun işine gelir.

– Kim bu kız?

– Bir arkadaş.

Laurita, üzgün ve yapmacıklı bir ifade takınır.

– Şimdi benim olduğum türden bir arkadaş mı?

– Hayır yavrum.

– Peki, ne tür bir arkadaş?

– Pekâlâ, arkadaş değil, tanıdık.

– Öyle ya, tanıdık. Bana bak Pablo!

Gözleri birden yaşarır Laurita'nın.

– Ne var?

– Çok huzursuz oldum.

– Neden?

– O kız yüzünden.

– Bak yavrum, kes artık, aranıp durma!

Laurita iç çeker.

– Şuna bak, bir de üste çıkıp azarlıyor beni!

– Üste çıktığım falan yok. Benim sabrımı taşırma.

– Gördün mü işte?

– Neyi gördüm mü?

– Bak, nasıl azarlıyorsun beni.

Pablo taktik değiştirir.

– Böyle yapma sevgilim! Seni azarladığım falan yok! Benim canımı sıkan, bu kıskançlık sahneleri. Ama biliyorum, ne desem kurtuluş yok! Ömrüm bu sahneyle geçti.

– Bütün sevgililerin aynı derecede kıskanç mıydı?

– Hayır Laurita, kimi daha fazla, kimi daha az kıskançtı.

– Ya ben?

– Sen hepsinden daha kıskançsın.

– Elbette böyle diyeceksin. Beni sevmiyorsun çünkü. İnsan ancak, benim seni sevdiğim gibi, çok, pek çok severse kıskanır.

Pablo, tuhaf bir yaratığa bakarmış gibi bakmaktadır Laurita'ya.

Laurita, şefkatli bir eda takınır.

– Bak, Pablo'cuğum.

– Pablo'cuğum deme bana! Ne istiyorsun?

– Aman be! Uyuzun tekisin sen.

– Hepinizin dilinde aynı sıfat.

Gülümser Laurita.

– Uyuzun teki olman umurumda bile değil ama. Seni böyle, olduğun gibi seviyorum. Aynı zamanda kıskanıyorum. Bak Pablo, günün birinde benden bıkarsan söyle, olur mu?

– Tamam, söylerim.

– Size kim inanır ki! Topunuz yalancısınız!

Kahvesini yudumlarken, artık Laurita'nın varlığından sıkıldığını fark eder Pablo Alonso. Çok güzel, ziyadesiyle çekici, hayli şefkatli, oldukça sadık ama adamakıllı yavan bir kızdır onun için Laurita.

Bayan Rosa'nın kafesindeki kahve saati müşterileri, çay saati müşterilerinden farklıdır; bütün kafelerde olduğu gibi. Hepsi gedikli müşterilerdir elbette, aynı divanlarda oturur, aynı fincanlarla içer, aynı karbonattan alır, aynı parayla ödeme yapar, aynı patron edepsizliğine katlanır. Ama yine de, nedendir bilinmez, öğleden sonra saat üçte gelen müşterilerin, saat yedi otuzda gelenlerle uzaktan yakından bir

alakası yoktur. Belki de hepsinin sahip olduğu tek özellik, bütün kalbiyle kendini oranın kıdemli muhafızı gibi hissetmektir. Öğle yemeğinden sonra gelenler akşam gelenler için, akşam gelenler ise öğle yemeğinden sonra gelenler için, tahammül edilen ama kale alınmayan davetsiz misafirden öte bir şey değildir. Bu iki grup ne bireysel anlamda ne de organizma olarak uyuşmaktadır. Eğer kahve saati müşterilerinden biri biraz sallanıp gitmekte gecikirse, yeni gelenler, yani çay saati müşterileri kötü kötü bakarlar ona; ne daha iyi ne de daha kötü, aynen kahve saati müşterilerinin erken gelen çay saati müşterisine baktıkları gibi bakarlar. Bana sorarsanız, iyi organize edilmiş bir kafede, sözgelimi Platon'un "Devlet"i* gibi bir kafede, gelenlerle gidenler döner kapıda bile karşılaşmasınlar diye, arada on beş dakikalık bir fasıla olmalıdır.

Öğle yemeğinden sonra, Bayan Rosa'nın mekânında, patronu ve garsonları bir yana bırakırsak, tanıdığımız tek kişi Bayan Elvira'dır. O da müşteriden ziyade kafenin demirbaşı sayılır.

– Ne haber Elvira'cığım? İyi uyudunuz mu?

– Evet Bayan Rosa, ya siz?

– Pek iyi uyuduğumu söyleyemem şekerim. Sabaha kadar tuvalete taşındım. Akşam yediğim bir şey dokunmuş olmalı; içim dışıma çıktı.

– Şimdi nasılsınız peki? Biraz daha iyi misiniz?

– Daha iyiceyim sanki. Ama dökülüyorum.

– Bilmez miyim! İshal bitkin düşürür insanı.

– Hem de nasıl! Karar verdim zaten; yarın sabaha kadar

* *Devlet*, Platon'un, hocası Socrates'in konuşmalarına dayanarak ideal devleti tasvir ettiği eseridir. Platon, hayal ettiği "Devlet"te insanları üç sınıfa (çalışanlar, bekçiler, yöneticiler) ayırmış, bunlardan her birinin konumunu ve işlevini ayrıntılı bir biçimde belirlemiştir. (ç.n.)

iyileşmezsem doktor çağıracağım. Çalışmak şöyle dursun, hiçbir şeye mecalim kalmadı. Bu tür işleri biliyorsunuz; başında durmazsanız...

– Haklısınız.

Sigara satıcısı Padilla, bir beyefendiyi, sattığı filtreli sigaraların izmarit tütününden yapılmamış olduğuna ikna etmeye çalışmaktadır.

– Bakın bayım, izmarit tütünü hemen belli olur. Ne kadar yıkanırsa yıkansın, tuhaf bir tadı vardır. Üstelik izmarit tütünü yüz fersah öteden sirke gibi kokar. Buyurun koklayın şunu; kokusunda hiçbir tuhaflık olmadığını göreceksiniz. Sigaralarımın *Gener* tütününden yapıldığını ileri sürecek değilim, müşterilerimi aldatmak istemem. Kesme tütünden yapılmıştır bunlar. Ama iyice elenip çeri çöpü ayıklanarak... Ayrıca makine ile değil, elle yapılmış; alın bakın isterseniz.

Alfonsito, ayak işlerine bakan çocuk, otomobilini kapının önüne bırakan bir beyefendiden talimat almaktadır.

– İyice anlamışsındır umarım. Bir pot kırmayasın sakın. Daireyi biliyorsun, zili çalıp bekleyeceksin. Fotoğrafa iyice bak; kapıyı şu uzun boylu, sarışın hanımefendi açacak olursa, ona "Napoleón Bonaparte" diyeceksin, güzelce dinle beni, eğer sana "Waterloo'da yenildi" cevabını verirse mektubu çıkarıp ona vereceksin. İyice anladın mı?

– Anladım efendim.

– Güzel. Napoleón'u ve alman gereken cevabı bir kâğıda not et. Yolda çalışırsın. Mektubu okuduktan sonra sana bir saat söyleyecek hanımefendi, altı, yedi ya da her neyse, iyice aklında tut, çabucak yetiştir bana. Anladın mı?

– Evet efendim.

– Güzel. Hadi, fırla şimdi! İşi kıvırırsan beş pesetayı kaptın demektir.

– Tamam efendim. Ama ya kapıyı başka biri açarsa?

– Sahi, bu da var hesapta. Başka biri açarsa, unut bunları, yanlış kapı çalmış gibi yaparsın. Yalandan "Bay Pérez burada mı oturuyor?" diye sorar, "Hayır," dediklerinde çekip gidersin, olur biter. Anlaşıldı mı?

– Evet efendim.

Tezgâhtar Consorcio López'i telefonla arayan, eski sevgilisi, ikizlerin annesi Marujita Ranero'dan başkası değildir.

– Madrid'de ne işin var senin?

– Kocamın ameliyatı için geldim.

Afallar López. İşini bilen biridir aslında; ama şimdi hazırlıksız yakalanmıştır.

– Çocuklar ne âlemde?

– Kocaman adam oldular. Bu yıl ortaokul sınavına girecekler.

– Zaman nasıl da geçiyor!

– Evet.

Marujita'nın sesi hafifçe titremektedir.

– Baksana.

– Efendim?

– Beni görmek istemiyor musun?

– Ama...

– Anlaşıldı. Artık çökmüş olduğumu düşünüyorsun.

– Saçmalama! Ne ilgisi var! Ama şu an...

– Şu an değil, bu gece işten çıktığında. Kocam sanatoryumda; ben bir pansiyonda kalıyorum.

– Hangisinde?

– Magdalena Caddesi'ndeki La Colladense'de.

López'in nabzı şakaklarında atmaktadır.

– İyi ama nasıl gireceğim içeri?

– Kapıdan. Sana bir oda tuttum, 3 numaralı odayı.

– Nasıl bulacağım seni?

– Uzatma. Budalalığın âlemi yok. Ben bulurum seni.

López, telefonu kapatıp tezgâha dönerken, dirseğiyle rafı indirir aşağı. *Cointreau*, *Calisay*, *Benedictine*, *Curaçao*, kremalı kahve ve nane likörlerinin olduğu rafı... Ve kıyamet kopar.

Filo'nun hizmetçisi Petrita, soda almak üzere Celestino Ortiz'in barına girer. Javierín'in gazı vardır. Zavallı çocuk sık sık gazlanmakta; böyle durumlarda sodadan başka hiçbir şey fayda etmemektedir.

– Baksana Petrita, senin hanımın kardeşi iyice havalandı bu aralar.

– Aldırmayın Bay Celestino. Zavallıcık çok zor durumda. Size borcu var mı?

– Elbette var. Tam yirmi iki peseta.

Arka tarafa doğru yürür Petrita.

– Soda alacağım. Işığı yakın.

– Düğmenin yerini biliyorsun.

– Hayır, siz yakın. Bazen elektrik çarpıyor insanı.

Işığı yakmak üzere arka tarafa geçer Celestino. Petrita, Celestino'ya sokulur.

– Yirmi iki peseta eder miyim sizce?

Celestino Ortiz soruyu anlamaz.

– Ha?

– Yirmi iki peseta eder miyim diyorum.

Yüzüne kan yürür Celestino'nun.

– Dünyaya değersin sen!

– Ya yirmi iki pesetaya?

Kızın üzerine atılır Celestino.

– Bay Martín'in hesabını silin.

Celestino Ortiz'in barının arka bölmesinde, kanatlarıyla kasırgalar yaratan bir melek gibidir Petrita.

– Bay Martín için bunu neden yapıyorsun?

– Canım istediği için. Şu dünyada onu herkesten fazla sevdiğim için. Başta sevgilim olmak üzere, bilmek isteyen herkese söyleyebilirim bunu.

Kıpkırmızı yanakları, titreşen memeleri, boğuk sesi, dağılmış saçları ve pırıltılar saçan gözleriyle, tuhaf bir güzelliği vardır Petrita'nın. Yeni çiftleşmiş dişi bir aslanı andırmaktadır.

– Bunun karşılığını veriyor mu sana?

– İzin vermiyorum ki.

Saat beşte, San Bernardo Caddesi'ndeki arkadaş meclisi dağılır. Yarım saat içinde evli evine, köylü köyüne dönmüş olur. Bay Pablo ile Bay Roque evlerinde; Bay Francisco ile damadı muayenehanededir. Bay Tesifonte çalışmaya koyulmuş; Bay Ramón fırının, o altın madeninin önünde, kepenklerin açılışını seyretmektedir.

Kafede iki kişi kalmıştır. Kuytu bir köşede sessizce sigara içmektedirler. Birinin adı Ventura Aguado'dur. Noterlik eğitimi görmektedir.

– Bir sigara versene.

– Al.

Sigarasını yakar Martín Marco.

– Adı Purita. Nasıl çekici bir kadın! Bir çocuk gibi yumuşacık, bir prenses gibi zarif. Hayat ne kadar iğrenç!

O sırada, Pura Bartolomé, zengin bir antikacıyla, Cuchilleros'taki küçük bir lokantada ikindi kahvaltısı etmektedir. Kızın son sözünü hatırlar Martín:

– Hoşça kal, Martín; biliyorsun öğleden sonraları hep pansiyondayım. Bana ulaşabilmek için telefon etmen yeterli. Ama bugün arama, birine sözüm var.

– Tamam.

– Hoşça kal. Bir öpücük ver.

– Burada mı?

– Elbette, budala! Millet karı koca olduğumuzu sanır.

Sigarasından kallavi bir nefes çeker Martín Marco. Sonra derin bir soluk alır.

– Neyse... On peseta versene bana Ventura; bugün hiçbir şey yemedim.

– Ne diyorsun ya! Böyle yaşanmaz ki!

– Ben de biliyorum böyle yaşanmayacağını.

– Bir iş bulamıyor musun?

– Hayır. İstenilen nitelikte iki makale yazacaksın, iki yüz peseta, yüzde dokuz da kesintisi var.

– Hapı yutmuşsun sen! Pekâlâ, hazır param varken al şunu. Babam bu aralar para musluğunu kıstı iyice. Al şu yirmi beş pesetayı. On peseta yetmez sana.

– Çok teşekkür ederim. İzin verirsen, senin paranla ben ödeyeyim hesabı.

Martín Marco, garsonu çağırır.

– İki kahve.

– Üç peseta.

– Şuradan alın lütfen.

Garson, elini cebine atıp yirmi iki peseta çıkarır, Martín'e verir.

Martín Marco ile Aguado'nun uzun yıllara dayalı, yakın bir dostlukları vardır. Savaştan önce hukuk fakültesinde birlikte okumuşlardır.

– Kalkalım mı?

– Nasıl istersen. Burada kalmamı gerektiren hiçbir şey yok.

– Aslına bakarsan benim herhangi bir yerde kalmamı gerektirecek hiçbir şeyim yok. Sen nereye gideceksin?

– Bilmiyorum. Vakit öldürmek için buralarda dolaşırım herhalde.

Martín Marco gülümser.

– Bekle de biraz karbonat alıp geleyim. Hazımsızlık çekiyorsan ondan iyisi yoktur.

Oviedo eyaletinin Vegadeo şehrinde doğmuş olan, elli üç yaşındaki Julián Suárez Sobrón, nâm-ı diğer Bayan Şipşak ile Cádiz eyaletinin Puerto de Santa María şehrinde doğmuş olan, kırk altı yaşındaki José Giménez Figueras, nâm-ı diğer İnce Kesim, emniyet genel müdürlüğünün mahzeninde, el ele tutuşmuş, içeri tıkılmayı beklemektedir.

– Ah, Pepe, bir fincan kahve nasıl iyi giderdi şimdi!

– Evet, yanında da bir kadeh *triple** İste bakalım; verirler belki.

Bay Suárez, İnce Kesim Pepe'den daha kaygılıdır. Giménez Figueras'ın bu tür olaylara daha alışkın olduğu bellidir.

– Baksana, bizi niye burada tutuyorlar?

– Ne bileyim ben! Erdemli bir hanımefendiyi, bir çocuk peydahladıktan sonra terk etmiş falan olmayasın?

– Ne kadar soğukkanlısın Pepe!

– Kaderde varsa düzülmek, neye yarar üzülmek.

– Haklısın. Beni üzen şey, anneciğime haber vermemiş olmam.

– Yine başlıyor musun?

– Hayır, hayır.

Onları, dün gece, Ventura de la Vega Caddesi'ndeki bir barda tutuklamışlardır. Onları aramakta olan polisler bara girmiş, biraz çevreye göz gezdirmiş, sonra şimşek gibi yanlarında bitivermişlerdir. Ne anasının gözüdür onlar! Ne alışkındır bu tür şeylere!

---

* Anasonlu, sert bir içki. (ç.n.)

– Bizimle gelin!

– Niçin götürüyorsunuz ki beni? Hiçbir şeye bulaşmayan, namuslu bir vatandaşım ben. Belgelerim de düzgün.

– İyi. Bunları sorguda anlatırsınız. Çıkarın şu çiçeği yakanızdan!

– Ama neden? Sizinle gelmem için bir neden yok. Kötü bir şey yapmadım ki ben.

– Sorun çıkarmayın. Şunları görüyor musunuz?

Bay Suárez, gösterilen şeye bakar. Polisin cebinden sarkan nikelaj kelepçe halkalarını görür.

Çoktan ayağa kalkmıştır İnce Kıyım Pepe.

– Bu beylerle gidelim Julián. Her şey açıklığa kavuşur.

– Tamam, gidelim. Vay canına, şu işe bak!

Emniyette fişlenmeleri gerekmemiştir. Daha önce fişlenmişlerdir zaten. Tarih düşüp, anlaşılmaz üç dört kelime karalamakla yetinirler.

– Neden tutukladınız bizi?

– Bilmiyor musunuz?

– Hayır, hiçbir şey bilmiyorum. Bilmem gereken şey ne?

– Zamanı gelince söylerler size ne olduğunu.

– Tutuklandığımı haber verebilir miyim?

– Yarın, yarın.

– Annem çok yaşlı, çok endişelenecek zavallı.

– Anneniz mi?

– Evet, tam yetmiş altı yaşında.

– Yapabileceğim bir şey yok. Söyleyebileceğim bir şey de yok. Yarın anlarsınız her şeyi.

Kocaman, kare şeklinde, alçak tavanlı, tel kafesin içindeki on beş mumluk ampulün iyi aydınlatamadığı bir hücreye tıkmışlardır onları. Önce hiçbir şeyi seçemez gözleri. Sonra karanlığa alıştıkça, kimi tanıdık simaları, yoksul eşcinselleri, arakçıları, yankesicileri, otlakçıları; başını hiç kaldırmadan,

yavaşlayan topaç gibi devrile devrile yürüyen o garibanları seçmeye başlar.

– Ah, Pepe, bir fincan kahve nasıl iyi giderdi şimdi!

İnsanın burnunda yakıcı bir kaşıntıya yol açan ekşi, keskin, berbat bir koku vardır içeride.

– Merhaba. Ne kadar erkencisin bugün! Neredeydin?

– Her zamanki yerde. Arkadaşlarla kahve içtim.

Kocasının kel kafasını öper Bayan Visi.

– Böyle erken gelince nasıl mutlu ediyorsun beni bir bilsen!

– Ee, kırkından sonra azanı teneşir paklar!

Bayan Visi gülümser. Her zaman gülümser zavallıcık.

– Bil bakalım bu akşam kim geliyor.

– Senin cadalozlardan biri olduğuna bahse girerim.

Oralı olmaz Bayan Visi.

– Hayır öyle biri değil, arkadaşım Montserrat geliyor.

– Aman ne kadar da iyi biriymiş!

– Elbette iyidir!

– Şu Bilbaolu papazın başka mucizelerinden de dem vurdu mu sana?

– Kapat çeneni! Zındıklığın âlemi yok! Neden ısrarla zevzeklik yapıp duruyorsun?

– Huyum kurusun.

Karısının salağın teki olduğu konusundaki kanaati her gün biraz daha pekişmektedir Bay Roque'nin.

– Bizimle oturacak mısın?

– Hayır.

– Keyfin bilir şekerim.

O sırada kapının zili çalar; Bayan Visi'nin arkadaşı içeri girdiğinde ikinci kattaki papağan sayıp dökmekle meşguldür.

– Bana bak, Roque! Artık tahammül edemiyorum. Edebini takınmazsa ihbar edeceğim şu papağanı.

– Bir papağanı ihbar etmek üzere geldiğini öğrendiklerinde, karakolda seni nasıl sarakaya alacaklarını düşünebiliyor musun?

Hizmetçi kız, Bayan Montserrat'ı salona alır.

– Hanımefendiye haber vereyim. Oturun lütfen.

Bayan Visi koşar adım misafirini karşılamaya gider. Bay Roque ise, bir süre tül perdenin arkasından durumu izler, sonra oyun kâğıtlarını çıkarır, şöminenin yanına oturur.

"Beşinci kâğıttan önce sinek vale gelirse iyiye işarettir. As gelmesi aşırı kaçar; delikanlı değilim artık," diye düşünür.

İskambil falı açarken kendine has kuralları vardır Bay Roque'nin.

Çektiği üçüncü kâğıt sinek valedir.

– Zavallı Lola! Başına gelecekleri bilsen! Acıyorum sana. Ama elden ne gelir...

Lola, Bay Robles'lerin eski hizmetçisi Josefa López'in kız kardeşidir. Josefa, bir dönem boyunca Bay Roque ile kırıştırmış; şimdilerde şişmanladığı ve yaşlandığı için yerini kız kardeşine bırakmıştır. Lola, oğlu yıldızların taklidini yaparak geçinen pansiyoncu Bayan Matilda'nın evini çekip çevirmektedir.

Bayan Visi ile Bayan Montserrat vır vır konuşmaktadırlar. Bayan Visi pek keyiflidir; on beş günlük *El querubín misionero** dergisinin son sayfasında kendisinin ve üç kızının isimleri vardır.

– Bunun hayal falan olmadığını, hakikatin ta kendisi olduğunu kendi gözlerinizle göreceksiniz şimdi. Roque! Roque!

Evin öbür ucundan bağırır Bay Roque:

– Ne istiyorsun?

– Çinlilerden söz eden dergiyi kıza ver; getirsin.

---

* Misyoner melek. (ç.n.)

– Ha?

Bayan Visi arkadaşına dert yanar:

– Hey ulu Tanrı'm! Şu erkek milleti söylenen hiçbir şeyi duymaz.

Sesini yükselterek kocasına yeniden seslenir:

– Onu kıza ver, getirsin; duyuyor musun beni?

– Evet.

– Kıza Çinlilerden söz eden dergiyi ver.

– Hangi dergiyi?

– Şu *El querubín* diyorum, hani Çinlilerden söz eden!

– Anlamıyorum söylediğini. Ne olmuş Çinlilere?

Bayan Visi, Bayan Montserrat'a bakarak gülümser.

– Şu kocam iyidir, hoştur ama söylenen hiçbir şeyi anlamaz şekerim. Müsaadenizle kendim gidip alayım şu dergiyi. Hemen dönerim.

Bay Roque'nin tandır masasında fal açmakta olduğu odaya girince sorar Bayan Visi:

– Söylediğimi duymuyor musun be adam?

Kafasını iskambil kâğıtlarından kaldırmaz Bay Roque.

– Çinliler için rahatımı bozacağımı düşünebilecek kadar saf olamazsın.

Bayan Visi, dikiş kutusunu karıştırır, *El querubín misionero*'nun aradığı sayısını bulur, alçak sesle söylenerek, neredeyse oturulamayacak ölçüde soğuk olan misafir odasına döner.

O telaşlı koşuşturma sırasında dikiş kutusunu açık bırakmıştır Bayan Visi. Bayan Visi'nin dergilerinden biri, teyel ipliği ile düğmelerin konduğu Nuh Nebi'den kalma bir boğaz pastili kutusunun arasından ürkekçe dışarı doğru sarkmıştır.

Sandalyesinde arkaya doğru kaykılarak dergiyi çekip alır Bay Roque.

– İşte burada.

İşte burada dediği, mucizeler kıvıran Bilbaolu papazdır.

Dergiyi okumaya başlar Bay Roque:

Rosario Quesada (Jaén), kız kardeşinin ağır kolitinin iyileştirilmesi, 5 peseta.

Ramón Hermida (Lugo), iş hayatında elde edilen muhtelif başarılar, 10 peseta.

María Luisa del Valle (Madrid), göz doktoruna gitmesine gerek kalmadan, bir gözündeki şişliğin iyileşmesi, 5 peseta.

Guadalupe Gutiérrez (Ciudad Real), asma kattan düşen on dokuz aylık bir bebeğin yarasının iyileştirilmesi, 25 peseta.

Marina López Ortega (Madrid), evcil bir hayvanın ehlileştirilmesi, 5 peseta.

Ziyadesiyle dindar olan dul bir bayan (Bilbao), hizmetçisinin kaybettiği tahvillerin bulunması, 25 peseta.

– Bana yutturamazlar. Olacak şey değil bu.

Arkadaşından özür dileme ihtiyacı hisseder Bayan Visi.

– Üşüyor musunuz Montserrat? Bazen buz gibi oluyor bu ev.

– Vallahi üşümüyorum Visitación. Burada çok rahat ediyor insan. Çok hoş, İngilizlerin dediği gibi, çok konforlu bir eviniz var.

– Teşekkür ederim, Montserrat. Her zamanki gibi çok naziksiniz.

Gülümser Bayan Visi. Listede adını aramaya koyulur. Uzun boylu, erkeksi, iri kemikli, hantal, bıyıklı, konuşmakta güçlük çeken, miyop Montserrat, tutamaçlı gözlüğünü gözüne yaklaştırır.

Gerçekten de, Bayan Visi'nin söylediği gibi, *El querubín misionero*'nun son sayfasında, kendisinin ve üç kızının isimleri vardır.

Bayan Visitación Leclerc de Moisés, Çinli iki çocuğun Ignacio ve Francisco Javier adlarıyla vaftiz edilmesi için, 10 peseta. Bayan Julia Moisés Leclerc, Çinli bir çocuğun Ventura adıyla vaftiz edilmesi için, 5 peseta. Bayan Visitación Moisés Leclerc, Çinli bir çocuğun Manuel adıyla vaftiz edilmesi için, 5 peseta. Bayan Esperanza Moisés Leclerc, Çinli bir çocuğun Agustín adıyla vaftiz edilmesi için, 5 peseta.

– İşte gördünüz. Ne diyorsunuz?

Takdir eden bir edayla başını sallar Bayan Montserrat.

– Ne diyebilirim ki? Mükemmel, gerçekten mükemmel. Çok çaba harcamak lazım. Yola getirilmesi gereken milyonlarca zındığın olduğunu düşününce, gözü korkuyor insanın. Zındıkların yuvalandığı ülkeler karınca gibi kaynıyor olmalı.

– Öyle olmalı. O sevimli Çinli yavrucakları düşünsenize! Biraz fedakârlık yapmaktan kaçınacak olursak, hepsi cehennemi boylayacak. Bizim yaptıklarımız devede kulak; cehennemin kapısı Çinliden geçilmiyor olmalı. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?

– Haklısınız şekerim.

– Düşündükçe tüylerim ürperiyor. Baksanıza, nasıl da lanetlenmiş şu Çinliler! Tıkılıp kalmışlar oraya; ne yapacaklarını bilemeden dolanıp duruyorlar.

– Dehşet verici bir şey doğrusu!

– Yürümeyi bilmeyen, daima aynı yerde solucanlar gibi çakılıp kalacak olan minicik yavrulara ne demeli?

– Ah, zavallı yavrucaklar!

– Tanrı'ya şükürler olsun ki İspanyol olarak doğmuşuz. Çin'de doğmuş olsaydık, bizim yavrularımız da cehennemi boylardı. Cehennemi boylasın diye çocuk yapacaksın; doğururken ve doğurduktan sonra çektiğin eziyet de cabası!

Diğerkâm bir edayla iç çeker Bayan Visi.

– Zavallı kızlarım! Ne büyük bir tehlike atlattıklarının farkında bile değiller. Tanrı'ya şükürler olsun ki İspanya'da doğdular. Ya Çin'de doğsalardı! Aynı şey onların da başına gelecekti, öyle değil mi?

Rahmetli Bayan Margot'un komşuları, Bay İbrahim'in evinde toplanmıştır. Yalnızca, hâkim kararıyla tutuklanmış olan Bay Leoncio Maestre; ara kat D'de oturan, Wagons-lits'te* çalışan ve şu an işte olan Bay Antonio Jareño; 2 B'de oturan zavallı deli, Bay Ignacio Galdácano ve rahmetlinin -kimsenin nerede olduğunu bilmediği- oğlu, Bay Julián Suárez eksiktir. 1 A, bir dersaneye aittir; dolayısıyla orada kimse yaşamamaktadır. Diğerleri, olaydan çok etkilenmiş olmaları hasebiyle, Bay Ibrahim'in fikir alışverişi davetine tek bir fire bile vermeden icabet etmişlerdir.

Davetliler, Bay Ibrahim'in küçük dairesine zar zor sığmış; çoğu, ölü bekler gibi, duvara ve eşyalara yaslanarak dikilmek zorunda kalmıştır.

"Beyler," diye söze girer Bay Ibrahim, "Bu toplantıya iştirakinizi rica etmek durumunda kaldım. Çünkü ikamet etmekte olduğumuz binada, normalin sınırlarını aşan bir olay vuku buldu."

4 B'de oturan pansiyoncu, Bayan Teresa Corrales, "Tanrı'nın hikmeti," diye atılır.

Bay Ibrahim, ciddi bir eda takınarak, "Tanrı'ya şükürler olsun," diye karşılık verir.

Onun sözünü "Amin!" diye tamamlar birileri.

"Dün gece," diye sözünü sürdürür Bay Ibrahim de Ostolaza, "Masumiyetinin bir an önce, tıpkı gün ışığı gibi yoğun, göz kamaştırıcı bir parlaklıkla ortaya çıkmasını arzu ettiğimiz komşumuz Bay Leoncio Maestre..."

* Wagons-lits: Bir demiryolu şirketi. (ç.n.)

"Adalet mekanizmasının işleyişine mani olmamalıyız!" diye atılır, 1 C'de oturan, sendikacı Bay Antonio Pérez Palenzuela. "Vakitsiz fikir beyanından imtina etmeliyiz! Bu apartmanın yöneticisi olarak, adli makamlara yapılacak her nevi baskıyı önlemek benim vazifemdir."

"Susun lütfen," diye çıkışır, 1 D'de oturan pedikürcü. "Müsaade ediniz, Bay Ibrahím sözünü bitirsin."

– Pekâlâ, devam ediniz Bay Ibrahím. Toplantıyı sekteye uğratmak istemem. Amacım sadece yüce adli makamlara saygıda kusur edilmemesini gözetmek ve onların kurulu düzeni koruma gayretlerine...

– Hişt! Müsaade edin de konuşsun Bay Ibrahím.

Bay Antonio Pérez Palenzuela nihayet susar.

– Az önce ifade ettiğim gibi, dün gece, Bay Leoncio Maestre, Bayan Margot Sobrón de Suárez'in, mekânı cennet olsun, başına gelen olayla ilgili kötü haberi bana ulaştırınca, hiç vakit kaybetmeden, şu an aramızda bulunan aziz, muhterem dostumuz, Doktor Bay Manuel Jorquera'dan, komşumuzun durumunu tam ve kesin olarak teşhis etmelerini rica ettim. Doktor Jorquera, mesleki haysiyetini olanca açıklığı ve azameti ile ortaya koyan bir çabuklukla teklifimi kabul ettiler ve birlikte kurbanın dairesine girdik.

Sahne alma faaliyetinin en mükemmel örneğini icra etmektedir Bay Ibrahím.

– Şimdi, ünlü doktor Jorquera'ya ve onun yanı sıra, tevazusu sebebiyle neredeyse perdenin arkasına saklanmakta olan diğer ünlü doktor, Bay Rafael Masasana'ya, huzurlarınızda teşekkürlerimizi sunmak için müsaadenizi rica ediyorum. Onlar komşumuz olmaları hasebiyle hepimizi şereflendirmişlerdir.

4 C'de oturan papaz, Bay Exuperio Estremera ile zemin katta oturan, El Fonsagradino barının sahibi Bay Lorenco Sogueiro, "Bravo!" diye atılırlar.

Toplantıya katılanların takdir dolu bakışları bir doktordan diğerine gezinip durmaktadır. Boğa güreşinden alnının akıyla çıkarak takdir kazanan matadorun, kendisini çağıran seyircinin önüne çıkarken -şansı yaver gitmeyen, pek başarılı olmayan- arkadaşını da yanına aldığı final sahnesini andırmaktadır bu tablo.

"Evet, saygıdeğer komşularım," diye haykırır Bay Ibrahím, "İşlenen korkunç cinayet karşısında bilimsel imkânların kifayetsiz kaldığı anlaşılınca, iyi bir Hıristiyan olarak, Tanrı'ya havale ettiğim iki temennim vardı: Hiçbirimizin (bu arada aziz dostum Bay Pérez Palenzuela'dan, sözlerimde, sizlere baskı yapma teşebbüsünün minicik bir emaresini dahi görmemesini istirham ediyorum) evet, hiçbirimizin bu menfur, alçakça işlenmiş cinayete bulaşmamış olması ve Bayan Margot'tan, günü geldiğinde kendimiz, akrabalarımız ve yakınlarımız için olmasını arzu ettiğimiz şerefli bir cenaze töreninin esirgenmemesi."

Ara kat A'da oturan Fidel Utrera, patavatsızın tekidir. "Bravo!" diye haykırası gelir ansızın; neyse ki, dilinin ucuna kadar gelen kelimeyi son anda yutmayı becerir.

– Varlığınızla fakirhaneyi şereflendirmenizi istirham etmemin nedeni budur saygıdeğer komşularım...

1 B'de oturan, Sisemón'un dul karısı, pansiyoncu Bayan Juana Entrena, Bay Ibrahím'i süzer. Ne müthiş bir ifade yeteneği! O ne güzellik! Ya tefsirdeki doğruluğa ne demeli? Sarih bir kitap gibi. Bayan Juana, Bay Ostolaza ile göz göze gelince, bakışlarını, ara kat C'de oturan, Cristi and Quico

kuaför salonunun sahibi ve yıllardır sırdaşı ve dert babası olan Francisco López'e çevirir.

Kesişen bakışların arasında kısa, özlü bir diyalog geçer:

– E, nasıl buldunuz?

– Fevkalade, hanımefendi!

Bay Ibrahím, çektiği söylevi otomatiğe bağlamıştır.

– ...ve dualarımızda Bayan Margot'u zikretmeyi ihmal etmeyelim, onun cenaze masraflarını hep beraber karşılayalım; ruhu şad olsun.

2 D'nin mülk sahibi Bay José Leciñena, "Ben kabul ediyorum," der.

1 A'da oturan levazım yüzbaşısı Bay José María Olvera, "Tamamen aynı fikirdeyim," diyerek onu destekler.

– Hepiniz böyle mi düşünüyorsunuz?

4 D'de oturan, Banco Hispano Americano'da çalışan Bay Arturo Ricote, kısık ama çatlak bir sesle, "Elbette, beyefendi!" der.

2 C'de oturan, deniz haritaları, gemi gravürleri ve maketleriyle dolu dairesi eskici dükkânını andıran emekli gemici Julio Maluenda ile 3 D'de oturan genç ustabaşı Rafael Sáez, "Elbette, elbette!" diyerek onaylar.

1 D'deki kiracı, tüccar Bay Bay Carlos Luque, "Bay Ostolaza yerden göğe kadar haklı. Müteveffa komşumuzun masraflarını karşılamalıyız," diyerek fikrini belirtir.

Adı *La clínica del chapín** olan kunduracı dükkânının sahibi Bay Pedro Pablo Tauste, genel eğilime ters düşmek istemediğinden, "Ben de sizlerle aynı fikirdeyim," der.

Zemin kat B'de oturan, bir önceki gece, apartman sakinleri, Bay Ibrahím'in talimatıyla caniyi ararken, evde karısının

* *La clínica del chapín:* Chapin kliniği. "Chapin" İspanyolcada hem "takunya" hem de "çarpık bacak" anlamına gelir." (ç.n.)

-çamaşır sepetinin içinde büzülüp saklanmaya çalışan- sevgilisiyle burun burana gelen hukuk danışmanı Bay Fernando Cazuela ise, "Münasip, tasvip edilesi bir fikir," der.

Zemin kat C'de oturan, Casimiro Pons'un Dul Eşi ve Mahdumları İplikhanesi'nin Madrid temsilcisi Bay Luis Noalejo, "Aynen katılıyorum," diyerek kapatır konuyu.

– Çok teşekkür ederim muhterem komşularım. Görüyorum ki hepimiz aynı fikirdeyiz. Hepimiz söz aldık, aynı fikirleri paylaştığımızı müşahede ettik. Nezaketle sunacağınız bağışları toplayıp, kilise hukuku alanındaki sağlam bilgisiyle her şeyi ayarlaması için, komşumuz, Tanrı'nın sadık hizmetkârı, papaz Bay Exuperio Estremera'ya teslim edeceğim.

Bay Exuperio, müteşekkir olduğunu ifade eden bir edaya bürünür.

– Verdiğiniz vazifeyi kabul ediyorum.

Toplantı sona ermiş, apartman sakinleri yavaş yavaş evlerine dağılmaya başlamıştır. Kimisinin işi gücü vardır; kimisi de, Bay Ibrahím'in işinin başından aşkın olduğunu düşünmektedir. Her türlü insan vardır bu dünyada; bir kısmı da, sadece bir saattir dikilmekten yorulduğu için gitmektedir. Toplantıda hiç ağzını açmayan tek kişi, Campsa'da çalışan, ara kat C'de oturan Bay Gumersindo López'dir. Düşünceye dalmış, aşağı inerken, merdivenin ortasında kendisine şöyle sorar:

– Bunun için mi işyerinden izin alıp geldim ben?

Bayan Ramona'nın sütçü dükkânından dönerken, hizmetçisiyle konuşmaktadır Bayan Matilde.

– Yarın öğle yemeği için karaciğer alın, Lola. Bay Tesifonte, sağlığa çok yararlı olduğunu söylüyor.

Ona gaipten haberler veren kişidir Bay Tesifonte. Hem de onun pansiyoneri.

– Güveçte böbrek yahnisine katmak için ciğer, biraz şarap ve doğranmış soğan.

Her şeye olur der Lola. Sonra pazarda ilk gördüğünü veya kafasına eseni alır gelir.

Seoane evden çıkmak üzeredir. Her akşam olduğu gibi, saat altı buçukta Bayan Rosa'nın mekânında keman çalmaya başlayacaktır. Karısı ise mutfakta, önünde çoraplar ve gömlekler, sökük dikmektedir. Ruiz Caddesi'nde, rutubetli, sağlığa uygun olmayan bir bodrum katında yaşamaktadırlar. Kirası yetmiş beş pesetadır. Neyse ki kafeye çok yakındır; tramvay masrafı yoktur Seoane'nin.

– Hoşça kal Sonsoles, görüşürüz.

Bakışlarını dikişten ayırmaz kadın.

– Güle güle Alfonso. Bana bir öpücük ver.

Bitkin bir görüntüsü vardır Sonsoles'in. Göz kapakları kızarmıştır. Ağlamayı henüz kesmiş olduğu izlenimi vermektedir hep. Madrid yaramamıştır zavallıya. Evlendiğinde güzel, dolgun vücutlu, ışıltılı, seyrine doyum olmayan bir kadındır. Oysa şimdi, eski halinden eser kalmamış, daha yaşlanmadan çökmüştür. Madrid'in taşı toprağı altın diyerek Madridli bir adamla evlenmiş, ama evdeki hesap çarşıya uymamış, işler yolunda gitmemiştir. Ávila eyaletine bağlı Navarredondilla'da yaşarken bir hanımefendidir, karnı tıka basa doymaktadır. Oysa şimdi, Madrid'de, geceleri çoğu zaman yatağa aç karna giren bedbaht bir kadındır.

Macario ile sevgilisi, VI. Fernando Caddesi'nde kapıcılık yapan, Matildita'nın teyzesi Bayan Fructuosa'nın mezbeleyi andıran evinde, bir bankın üzerinde el ele oturmaktadır.

– Allahaısmarladık.

Matildita ve Macario, fısıl fısıl konuşmaktadırlar.

– Hoşça kal minik kuşum. İşe gitmem gerek.

– Hoşça kal sevgilim. Yarın görüşürüz. Hep seni düşüneceğim.

Sevgilisinin elini doyasıya okşar Macario. Sonra kalkar. Omurgasında bir titreme hisseder.

– Hoşça kalın Bayan Fructuosa. Çok teşekkür ederim.

– Bir şey değil evladım. Güle güle.

Çok kibar bir çocuktur Macario. Her gün boyuna teşekkür eder durur Bayan Fructuosa'ya. Matildita'nın mısır püskülü gibi saçları ve hafif miyobu vardır. Çirkince olmakla birlikte, ufak tefek, şirin bir kızdır. Fırsat bulduğunda piyano dersi vermektedir. Kızlara ezberden tango çalmayı öğretmesi hayli etkileyicidir.

Para kazanmak için nakış işleyen annesine ve kardeşi Juanita'ya yardımcı olmaktadır.

Otuz dokuz yaşındadır Matildita.

El querubín misionero okurlarının bildiği üzere, Bayan Visi ile Bay Roque'nin üç kızı vardır. Birbirine ziyadesiyle benzeyen, her biri biraz arsız, her birinin aklı bir karış havada, üç genç kız.

En büyükleri Julita, yirmi iki yaşındadır. Saçları sarıya boyalıdır. Uzun saçlarını salıp ondüle yaptırdığında Jean Harlow'a* benzemektedir.

Ortancanın adı, annesininkiyle aynıdır: Visitación. Yirmi yaşında, kumral bir kızdır. Bakışları derin ve hülyalıdır.

En küçüklerinin adı Esperanza'dır. Resmiyet kazanmış bir ilişkisi vardır. Sevgilisi eve gelip gitmekte, babasıyla siyasetten konuşmaktadır. Esperanza on dokuzunu henüz bitirmiştir ve çeyizini düzmektedir.

* Jean Harlow: 1930'larda ünlenen, Amerikalı film yıldızı. (ç.n.)

Büyük kız Julita, bu aralar, noterlik sınavına hazırlanan bir oğlana abayı fena halde yakmıştır. Onun aklını başından alan oğlanın adı Ventura Aguado Sans'tır. Savaş yıllarını saymazsak, yedi yıldır boyuna sınava girmekte, bir türlü kazanamamaktadır.

Tarragona yöresinde, Riudecols'te badem üreticiliği yapan babası, "Bu arada şu kadastro sınavlarına da gir bari," deyip durmakta, ondan "Hayır baba, çok sıkıcı bir iş," karşılığını aldıkça, "İyi de, senin noterlik sınavını kazanacağın yok ki oğlum!" diye eklemektedir.

– Kazanacağım yok mu? İstediğim an kazanırım. Madrid ya da Barselona'ya atanmayacaksan katlandığın zahmete değer mi? O yüzden geri çekiyorum kendimi. Böylesi daha iyi. Noterlikte prestij çok önemli, baba.

– Dur hele. Valencia'ya ne dersin? Ya Sevilla? Ya Zaragoza? Oralar da oldukça iyidir her halde.

– Yaklaşım tarzın hatalı, baba. Ben inceden inceye düşündüm. Her şeyi hesapladım. Ama istersen vazgeçeyim bu sevdadan.

– İyice çığırından çıkarma işi. Yoluna devam et. Başladın bir kere. Durumu senden daha iyi değerlendiremem.

– Teşekkür ederim baba. Akıllı adamsın vesselam! Senin gibi bir babam olduğu için çok şanslıyım.

– Galiba haklısın. Benim yerime kim olsa, çoktan "Canın cehenneme!" demişti sana. Her neyse, kimi zaman, "Bir de bakmışsın noter oluvermiş!" diyorum kendi kendime.

– Biliyorsun, Zamora* bir günde alınmadı baba.

– Elbette. Ama yedi küsur yıldan bahsediyoruz. Bu kadar sürede ikinci bir Zamora bile alınabilirdi.

Gülümser Ventura.

---

* Zamora: İspanya'nın Kastilya Leon bölgesinde bir şehir. (ç.n.)

– Hiç şüphen olmasın, Madrid noteri olacağım baba. Bir *Lucky* alır mısın?

– Ne?

– Sarı tütünden yapılan bir sigara.

– Yok, istemem. Kendi sigaramdan şaşmam.

Oğlunun, böyle kızlar gibi sarı tütünden yapılan sigara içerek, asla noter olamayacağını düşünür Bay Ventura Aguado Despujols. Tanıdığı bütün noterler ciddi, ağırbaşlı ve ihtiyatlı kişilerdir. En önemlisi, hepsi karışık tütün içmektedir.

– Castán'ı* ezberledin mi?

– Hayır, ezberlemedim. Ezberlemek doğru değil.

– Ya medeni kanunu?

– Onu ezberledim. İstediğin yerden sorabilirsin.

– Sadece bilip bilmediğini öğrenmek istedim.

Ventura Aguado Sans, babasını parmağında oynatmakta, her şeyi inceden inceye düşünüp hesaplamaktan girip bakış tarzının yanlışlığından çıkarak, onu canından bezdirmektedir.

Bayan Visi'nin ortanca kızı Visitación, bir yıldır birlikte olduğu sevgilisinden henüz ayrılmıştır. Ayrıldığı çocuğun adı Manuel Cordel Esteban'dır. Tıp öğrencisidir. Visitación'un bir haftadır çıkmakta olduğu yeni sevgilisi de tıp öğrencisidir. İkame etme konusunda hiç zorlanmamaktadır Visitación.

Aşk konusunda güçlü bir sezgisi vardır Visi'nin. Daha Garibay'da çay içtikleri ilk gün, evin önünde vedalaşırlarken, ağırbaşlı bir edayla, onun elini sıkmasına imkân tanımış; ikinci gün, karşı kaldırıma geçerlerken, koluna girmesine izin vermiş; üçüncü gün, müzik dinlemek ve sessizce bakışmak üzere Café María Cristina'ya gittiklerinde, saatlerce elini tutmasına ses etmemiştir.

---

* El castán: José Castán Tobeñas'ın, İspanya'da yıllarca medeni hukukun el kitabı olarak kullanılan çalışması. (ç.n.)

Epeyce düşündükten sonra, cesaretini takınıp, "Böyle olur, bir erkekle bir kadın birbirini sevmeye başladığında," deyiverir oğlan.

Dördüncü gün, onun koluna girmesine engel olmaz. Farkında değilmiş gibi yapar.

– Hayır. Bugün sinemaya gitmem. Yarın.

Beşinci gün, sinemada, kaşla göz arasında kızın elini öpüverir. Altıncı gün, Retiro parkında, müthiş soğuk bir havada, özür olmayan bir özür, artık yelkenleri suya indirmiş bir kadının özrü dökülür dudaklarından:

– Hayır, hayır, lütfen yapma, yalvarırım bırak beni. Rujumu yanıma almadım; hem bir gören olur.

Nefesi kesilmiştir Visi'nin. Soludukça, burun kanatları titreşmektedir. Reddetmekte hayli zorlansa da, böylesinin daha doğru, daha zarif olduğunu düşünmektedir.

Yedinci gün, Bilbao Sineması'nın localarından birinde kızın beline sarılarak kulağına şunları fısıldar:

– Baş başayız, Visi... Sevgili Visi, hayatım...

Kız, başını oğlanın omzuna yaslar; zayıf, ince, çatallı, duygu dolu bir sesle konuşur:

– Evet, Alfredo, öylesine mutluyum ki!

Alfredo Angulo Echevarría'yı ateş basmıştır sanki; şakakları baş döndürücü bir hızla titreyip durmakta, kalbi müthiş bir hızla çarpmaktadır. "Böbrek üstü bezleri. Böbrek üstü bezleri, adrenalin salgılıyor," demekten kendini alamaz.

En küçükleri Esperanza, kırlangıç gibi hafif, güvercin gibi ürkektir. Herkes kadar sakıngan olsa da, müstakbel zevce rolünün kendisine pek yakıştığının farkındadır. Az konuşur, tatlı bir sesle konuşur ve herkese şunu söyler:

– Ne istersen, ne istersen yaparım.

Sevgilisi Agustín Rodríguez Silva, ondan on beş yaş büyüktür. Mayor Caddesi'ndeki bir eczanenin sahibidir.

Müstakbel damadı varlıklı biri olduğu için pek hoşnuttur kızın babası. Annesi de öyle, elbette.

– Savaş öncesinden kalma, artık hiçbir yerde bulunmayan Lagarto sabununu,* her şeyi, ondan istediğim her şeyi çabucak getirir bana.

Arkadaşları gıpta ederek bakarlar ona. Lagarto sabunu, ha! Ne şanslı kadın!

Telefon çaldığında, Bayan Celia çarşaf ütülemektedir.

– Efendim!

– Ben Francisco. Bayan Celia ile mi görüşüyorum?

– Merhaba, Bay Francisco! Hayırdır inşallah!

– Önemli bir şey yok. Bugün evde misiniz?

– Evet, evdeyim. Biliyorsunuz, pek dışarı çıktığım yok.

– İyi öyleyse. Ben dokuz gibi gelirim.

– Ne zaman isterseniz. Her zaman emrinizdeyim. Onu da çağırsam mı?

– Hayır, kimseyi çağırmayın.

– Peki, tamam.

Telefonu kapatır Bayan Celia. Parmaklarını çıtlatır. Bir kadeh atmak için mutfağa geçer. Kimi zaman işler yolunda gitmekte; kimi zaman her şey tersine dönmekte, hiç iş yapamamaktadır.

Bayan Ramona Bragado, Bayan Matilde ile Bayan Asunción dükkândan çıkar çıkmaz mantosunu giyer, bir matbaanın paketleme bölümünde çalışan bir kızı ayarlamak üzere, soluğu Madera Caddesi'nde alır.

---

* Lagarto sabunu: 1914 yılında üretilmeye başlayan ünlü İspanyol sabunu. (ç.n.)

– Victoria burada mı?

– Bakın, işte orada!

Kocaman bir masanın arkasında kitap paketlemektedir Victoria.

– Victoria, merhaba yavrum! İşten çıkınca dükkâna gelir misin? Yeğenlerimle kâğıt oynayacağız. Hoşça vakit geçirelim, eğlenelim biraz.

Kıpkırmızı olur Victoria.

– Peki hanımefendi, nasıl isterseniz.

Dokunsan ağlayacak gibidir Victoria; nasıl bir işe bulaştığının farkındadır. Daha on sekizinde olmasına rağmen yirmi yirmi iki yaşlarında göstermektedir. Çabucak serpilmiştir. Vereme yakalandığı için çürüğe çıkarılmış bir sevgilisi vardır. Çalışmak şöyle dursun, kolunu kıpırdatmaya dermanı yoktur zavallı çocuğun; bütün gününü, Victoria'nın işten çıkıp kendisine uğramasını bekleyerek, yatakta geçirmektedir.

– Nasılsın?

– Daha iyiceyim.

Annesi odadan çıkınca, yatağa yanaşıp öper onu.

– Öpme beni. Sana da bulaşmasın.

– Umurumda değil, Paco. Beni öpmekten hoşlanmıyor musun?

– Saçmalama. Elbette hoşlanıyorum.

– Gerisi vız gelip tırıs gider. Senin için her şeye katlanırım ben.

Victoria'nın pek solgun ve bitkin göründüğü bir gün, Paco sorar:

– Neyin var senin?

– Bir şeyim yok. Düşünceliyim sadece.

– Nedir seni düşünceye sevk eden şey?

– İlaçlarını alabilsen, yeterince beslenebilsen iyileşirsin.

– Olabilir, ama durumumu biliyorsun.

– Ben para bulabilirim.

– Sen mi?

Onu sarhoşlar gibi genizden konuşarak cevaplar Victoria:

– Evet, ben. Genç bir kadın, çirkin bile olsa daima para eder.

– Ne dedin?

Dingin, telaşsız gözükmektedir Victoria.

– Ne duyduysan onu dedim. Eğer seni iyileştirecekse, metresi olmamı isteyecek ilk zengin herife giderim.

Yüzü kızarır ve göz kapakları titremeye başlar Paco'nun. "Pekâlâ," der.

Bunu garipser Victoria. Ama Paco'yu şimdi biraz daha fazla sevmekte olduğunu hisseder.

Bayan Rosa, öfkeden çıldırmıştır. López, likör şişeleri ile ilgili olarak, destansı bir sözlü saldırıya maruz kalır. Sıçıp sıvamanın böylesi görülmemiştir şimdiye kadar.

– Sakin olun, hanımefendi! Kırılan şişelerin parasını ödeyeceğim.

– Elbette ödeyeceksin! Ben ödeyecek değilim herhalde! Ama iş bununla bitiyor mu? Çıkardığın rezalet ne olacak? Ya müşterilerin kapıldığı panik? Ya her şeyin yerlerde yuvarlanmasının yarattığı kötü tesir? Bu zararları kim tazmin edecek? Söylesene, hayvan herif! Sadece hayvan olsan neyse! Pis kızılın, pezevengin tekisin sen! Kabahat bende; topunuzu ihbar etmeliydim sizin! Yufka yürekli bir kadın olmasaydım görürdünüz gününüzü! Gözün kör mü be adam! Aklın hangi orospudaydı! Topunuz aynı bokun soyusunuz, öküzden farkınız yok! Bastığınız yeri bile görmüyorsunuz!

Beti benzi atmış olan Consorcio López, onu yatıştırmaya çalışmaktadır.

– Görünmez kaza hanımefendi, istemeden oldu.

– Ya nasıl olacaktı? Bile isteye yapacak hali yok ya! Bunun gibi boktan bir tezgâhtar, benim mekânımda, burnumun dibinde, canı öyle istedi diye, eline geçeni kırıp dökecek ha! Biliyorum, bir gün bu da gelecek başıma! Çok iyi biliyorum. Ama siz o günü göremeyeceksiniz! Canıma tak ettiği anda, hepiniz kodesi boylayacaksınız! Ama en başta sen! Sen hergelenin tekisin! Sizin gibi kanı bozuk olsaydım, çoktan göstermiştim size dünyanın kaç bucak olduğunu!

Herkes, dikkat kesilmiş, çıt çıkarmadan patronun bağırtılarını izlerken, uzun boylu, dolgun vücutlu, ilerlemiş yaşına rağmen hayli alımlı ve gösterişli bir kadın girer içeri; barın karşısındaki masalardan birine oturur. Kadını görünce, Bayan Rosa'dan artakalan azıcık kan da çekilir López'in yüzünden. On yılda, şahane, kanlı canlı, yüzünden sağlık ve kudret fışkıran bir kadın olup çıkmıştır Marujita. "Sokakta kim görse, iyi bir evlilik yapmış, iyi giyinen, iyi beslenen, buyruk vermeye alışkın, paşa gönlüne göre yaşayan, taşralı zengin bir kadın olduğunu çabucak anlar," diye düşünür López.

Marujita garsonlardan birine seslenir.

– Bir kahve getirin bana.

– Sütlü mü?

– Hayır, sütsüz. Şu bağırıp duran hanım kim?

– Buranın sahibi, yani patron.

– Buraya gelmesini söyleyin.

Zavallı garsonun elindeki tepsi titremeye başlar.

– Şimdi mi?

– Evet, şimdi. Benim çağırdığımı söyleyin.

Darağacına götürülen mahkûm edasıyla bara yönelir garson.

– Bir kahve, López. Sütsüz. Affedersiniz, hanımefendi!

Bayan Rosa garsona döner.

– Ne istiyorsun?

– Hiçbir şey. Ben bir şey istemiyorum. Şu bayan sizi çağırıyor da.

– Hangisi?

– İşte şu, yüzüklü olan, buraya bakan bayan.

– Beni mi çağırıyor?

– Evet, patronu çağır dedi bana; nedenini bilmiyorum. Zengin, önemli birine benziyor. "Patronunuza buraya kadar teşrif etmelerini söyleyin lütfen," dedi.

Kaşları çatık bir halde, Marujita'nın oturduğu masaya doğru seğirtir Bayan Rosa. López, gözlerini oğuşturur.

– İyi akşamlar. Benimle mi görüşmek istemiştiniz?

– Kafenin sahibi siz misiniz?

– Benim, buyurun.

– Öyleyse görüşmek istediğim kişi sizsiniz. İzin verin, önce kendimi tanıtayım. Bayan Gutiérrez'im ben. Bayan María Ranero de Gutiérrez. Size kartımı vereyim. Adresim var üzerinde. Eşim ve ben, Ciudad Real eyaletinde, Tomelloso'da yaşıyoruz. Toprağımız, geçimimizi sağlayan bir iki çiftliğimiz var orada.

– Ne güzel!

– Ama taşrada yaşamaktan usandık artık. Her şeyi satıp buraya gelmek, Madrid'de yaşamak istiyoruz. Savaştan sonra çok kötüleşti oralar. Kıskançlık, kin, bu tür şeyler, bilirsiniz.

– Evet, anlıyorum.

– İşte böyle. Üstelik çocuklar da büyüdü artık. Bildiğiniz sorunlar. Okusunlar, bir baltaya sap olsunlar derken, başlarını alıp gidecekler. Peşlerine düşmezsek büsbütün kaybedeceğiz onları.

– Haklısınız. Çok çocuğunuz var mı?

Biraz palavracıdır Bayan Gutiérrez.

– Evet. Beş çocuğumuz var. En büyükleri, ikizler. On yaşını bitirmek üzereler. Delikanlı oldular artık. İkizler önceki evliliğimden. Genç yaşta dul kaldım ben. Bakın, işte bunlar.

Fotoğrafta komünyon giysileriyle gözüken ikizleri bir yerden gözü ısırmaktadır Bayan Rosa'nın. Ama nereden olduğunu çıkaramaz.

– Yerleşmeden önce kolaçan edelim dedik Madrid'i.

– İyi yaptınız.

Bayan Rosa sakinleşmiştir artık. Birkaç dakika önceki halinden eser kalmamıştır. Bütün bağırganlar gibi, kendisinden daha kudretli birine çattığında kuzu kesilmektedir Bayan Rosa.

– Bir kafe işletmenin hiç de fena olmayacağı kanaatinde kocam. İyi çalışıldığında para kazandıran bir iş olduğunu söylüyor.

– Ne?

– Dolayısıyla, eğer uygun bir fiyat teklif edilirse, bir kafe satın almak istiyoruz.

– Benimkisi satılık değil.

– Hanımefendi, size satın diyen olmadı ki! Ayrıca bu kadar peşin hükümlü olmayın. Duruma göre her şey değişebilir. Sizden yalnızca düşünmenizi istiyorum. Kocam rahatsız bu aralar; kabasındaki çıban yüzünden ameliyat olacak. Daha sonra, bir süre Madrid'de kalmak istiyoruz. İyileştiğinde gelip sizinle konuşacak. Para ikimizin parası; ama işleri o çekip çevirir. Bu arada siz de düşünün isterseniz; ortada ne verilmiş bir söz, ne de atılmış bir imza var.

Hanımefendinin kafeyi satın almak istediği haberi, yıldırım gibi bütün masalara yayılır.

– Hangisi?

– Şuradaki.

– Zengin bir kadına benziyor.

– Kafe satın almaya kalkmış baksana! Emekli maaşıyla geçinen bir gariban olacak hali yok!

Haber bara ulaşınca, zaten can çekişmekte olan López yere bir şişe daha düşürür. Bayan Rosa, iskemlesi ve kalçası, hep birlikte arkaya dönerler; Bayan Rosa, havan topu gibi gümbürder:

– Hayvansın sen, hayvan!

Marujita, bu fırsatı değerlendirerek, hafifçe gülümser López'e. Öylesine ihtiyatlıdır ki, gülümseyişini López bile fark etmez.

– Siz ve eşiniz, şu sığır sürüsüne bakın da anlayın kafe işletmenin nasıl bir şey olduğunu!

– Çok mu kırıp döküyorlar?

– Ellerine ne verirseniz. Bana sorarsanız, bile isteye yapıyorlar. Bilirsiniz, eceli gelen sıçan, kedinin taşaklarını kaşır.

Martín, FUE* döneminde yoldaşı olan Nati Robles ile konuşmaktadır. Red de San Luis'te rastlamıştır ona; bir kuyumcunun vitrinine bakarken. Nati içeridedir; bileziğinin kilidini ayarlatmaya gelmiştir. Çok değişmiştir Nati; bambaşka bir kadın olmuştur. Üniversitedeki o sıska, pasaklı, makyajsız, albenisiz, ökçesiz ayakkabılı kız, şimdi ince, zarif, iyi giyimli, topuklu ayakkabılı, yosmaca ve ustalıkla takıp takıştıran bir hanımefendi olup çıkmıştır. Tanıyan da o olur zaten:

– Marco!

* Federación Universitaria Escolar: 1927'de diktatör Primo de Rivera ile mücadele etmek üzere kurulan, Franco rejimi tarafından kapatılan öğrenci sendikası. (ç.n.)

Martín ürkerek bakar kıza. Gözünün bir yerden ısırdığı ama kim olduğunu çıkaramadığı herkese korkuyla bakar Martín; üzerine yürüyüp tatsız şeyler söylemeye başlayacağını düşünür hep. Belki de kötü besleniyor olmasının bir tezahürüdür bu, kim bilir!

– Robles'im ben, tanımadın mı? Nati Robles.

Donakalmış, şaşkın şaşkın bakmaktadır Martín.

– Sen ha?

– Evet canım, ta kendisi.

Sevinçten uçar Martín.

– Vay canına! Nasılsın Nati? Düşeslere benzemişsin.

Nati gülümser.

– Düşes falan değilim hayatım. Olmak istemediğimi söyleyemem. Ama değilim işte, her zamanki gibi bekâr ve özgürüm. Acelen var mı?

Bir an tereddüt eder Martín.

– Aslına bakarsan, yok. Acele etmeye değecek bir hayat sürmediğim ortada değil mi?

Martín'in kolunu tutar Nati.

– Zevzekliğin hiç değişmemiş!

Tedirgin olur Martín, kolunu kurtarmaya çalışır.

– Görecekler bizi.

Kahkahayı patlatır Nati. Etraftaki insanların kafalarını çevirip bakmalarına yol açan bir kahkahadır bu. Çok güzel, güçlü, müzikal, cıvıl cıvıl, neşe dolu, çıngırağı andıran bir sesi vardır Nati'nin.

– Pardon canım, sahiplenilmiş olabileceğini düşünemedim.

Nati, omzuyla dürter Martín'i; bırakmak şöyle dursun, sımsıkı kavrar kolunu.

– Hiç değişmemiş halin.

– Hayır Nati! Şimdi daha kötü bir haldeyim.

Yürümeye başlar Nati.

– Canımı sıkma şimdi! Sanırım seni biraz silkeleyip kendine getirmek gerekiyor. Şiir yazmaya devam ediyor musun?

Şiir yazmaya devam ediyor olmaktan biraz utanır Martín.

– Doğrusunu istersen, evet. Sanırım iyice yapışmış yakama.

– Hem de fena halde yapışmış!

Yeniden güler Nati.

– Arsızlık, tembellik, mahcubiyet, çalışkanlık! Bunların bir terkibisin sen.

– Seni anlamıyorum.

– Ben de. Hadi, gidip bir yerde oturalım. Bu mutlu tesadüfü kutlamalıyız.

– Nasıl istersen.

Nati ve Martín, her tarafı aynayla kaplı Café Gran Vía'ya girerler. Yüksek topuklu ayakkabılarıyla, Martín'den biraz daha uzun gözükmektedir Nati.

– Şuraya oturalım mı?

– Oturalım. Gayet güzel.

Onun gözlerine bakar Nati.

– Bu ne nezaket böyle! Gören de yeni tavladığın kadın sanır beni.

Muhteşem bir koku yayılmaktadır Nati'den.

Cortés'in dul eşi Bayan Celia Vecino'nun evi, Santa Engracia Caddesi'nde, sol tarafta, Chamberí Meydanı'nın yakınındadır.

ABC'deki* ölüm ilanına bakılırsa, ticaretle uğraşan kocası, Bay Obdulio Cortés López, savaştan sonra, kızılların hâkim olduğu dönemde maruz kaldığı sıkıntılar yüzünden ölmüştür.

* ABC: İspanya'da yayımlanan muhafazakâr günlük gazete. (ç.n.)

Bay Obdulio, hayatı boyunca, örnek gösterilen, dürüst, onurlu, kusursuz, centilmenlik timsali bir insan olmuştur. Posta güvercinlerine olan merakıyla temayüz etmiştir. Öyle ki, ölümünden sonra, bu tür merakları olan insanlara hitap eden dergilerden birinde, içten ve sıcak bir övgüyle anılmıştır. Dergide, Bay Obdulio'nun gençlik fotoğrafının altında şu satırlar yer almaktadır: "Bay Obdulio Cortés López, İspanyol güvercinseverlerinin ünlü büyüğü, *Ey barış güvercini, özgürce uç* marşının söz yazarı, Almería Kraliyet Güvercinseverler Derneği'nin eski başkanı, bütün dünyadan haberler veren aylık Güvercinler ve Güvercinlikler dergisinin kurucusu ve yöneticisi. Kendisine hayranlığımızı, minnettarlığımızı ve vefatı nedeniyle duymuş olduğumuz üzüntüyü ifade etmeyi borç biliriz." Fotoğraf kalın, siyah bir çerçeve ile çevrelenmiştir. Altındaki yazıyı ulusal üstat Leonardo Cascajo kaleme almıştır.

Zavallı karısı, kimi güvenilir dostlara, kübik tarzda döşenmiş, turuncu ve mavi badanalı, hayli zevksiz odalar kiralayarak, kıt kanaat geçinmektedir. Odaların konforsuz oluşunun yarattığı dezavantaj; iyi niyet, nezaket, müşteri memnuniyetine verilen önem ve hizmet aşkıyla olabildiğince giderilmeye çalışılmaktadır.

En iyi müşterilere tahsis edilen, tahsisi itibar işareti olan ön odada, Bay Obdulio, altın varaklı bir çerçevenin içerisinden, dimdik bıyıkları ve yumuşak bakışlarıyla, kötü niyetli ve kurnaz bir aşk tanrıcığı gibi, dul karısının geçimini sağladığı gizli kapaklı işlere gözcülük etmektedir.

Muhabbet, Bayan Celia'nın evinin gözeneklerine kadar işlemiştir. Muhabbetin kimi zaman kekremsi, kimi zamansa ağdalı bir hal aldığı da olur elbette. İki küçük çocuk vardır Bayan Celia'nın başında. Çektiği onca derde, sıkıntıya ve

vitamin eksikliğine dayanamayarak dört beş ay önce ölen yeğeninin çocukları. Koridorda bir çift peydahlandığında, sevinçle bağırmaktadır çocuklar. "Yaşasın, yaşasın! Bir beyefendi daha geldi." Bir beyefendinin kolunda bir hanımefendiyle içeri girmesinin, ertesi gün yenilecek sıcak yemeğin işareti olduğunu bilmektedir yavrucaklar.

Sevgilisiyle eve ilk gelişinde, Ventura'ya şöyle demiştir Bayan Celia:

– Bakın, sizden istediğim tek şey, edepli, çok edepli davranmanız. Minicik çocuklar var bu evde. Gürültü etmeyin, Tanrı aşkına!

– Hiç merak etmeyin hanımefendi! İçiniz rahat olsun! Bir centilmen var karşınızda.

Ventura ile Julita, üç buçuk dörtten sekize kadar odaya kapanmaktadırlar. Çıt çıkmamaktadır onlardan. Müşterinin böylesine can kurban diye düşünmektedir Bayan Celia.

İlk gün, olması gereken seviyenin çok altındadır Julita'nın heyecanı. Odadaki her şeye dikkatle bakmakta, gördüğü her şey hakkında fikir beyan etmektedir.

– Şuna bak! Ne kadar kötü bir lamba! Fıskiyeye benziyor.

Ventura, ikisi arasında pek benzerlik göremez.

– Hayır canım, fiskiyeye falan benzemiyor. Saçmalamayı bırak, gel yanıma!

– Geliyorum.

Bay Obdulio, biraz sert bir ifadeyle, çerçevenin içinden onlara bakmaktadır.

– Baksana, kim şu adam?

– Ne bileyim ben! Ceset suratı gibi. Çoktan ölmüş olmalı.

Julia, odada dolaşmaya devam eder. Odanın içinde böyle dört dönmesine yol açan şey muhtemelen sinirli oluşudur. Ama bunu ele veren başka hiçbir belirti yoktur.

– Buraya kreton çiçek koymak de neyin nesi Tanrı aşkına! Daha güzel olduğunu sandıkları için mi talaşa saplıyorlar?

– Muhtemelen.

Bir an olsun susmamaktadır Julita.

– Baksana, şu kuzu tek gözlü! Zavallıcık!

Divandaki büyük yastıklardan birinin üzerine işlenmiş olan kuzu, gerçekten de tek gözlüdür.

Julita dur durak bilmemektedir; Ventura bozulmaya başlar.

– Uslanmaya niyetin yok mu senin?

– Ah, sevgilim, ne kadar kabasın!

İçinden şöyle demektedir Julita:

– Ah, sen nereden bileceksin, aşka parmak uçlarına basarak yaklaşmanın büyüsünü!

Sanatçı ruhludur Julita. Sevgilisinden çok daha fazla sanatçı ruhludur.

Marujita Ranero, kafeden çıkınca, ikizlerin babasına telefon etmek üzere yakındaki fırına girer.

– Beğendin mi beni?

– Elbette. Ama sen çıldırmış olmalısın Maruja!

– Çıldırdığım falan yok. Beni göresin diye geldim kafeye. Bu gece şaşırıp hayal kırıklığına uğramayasın diye.

– İyi de...

– Baksana, gerçekten hâlâ hoşlanıyor musun benden?

– Eskiden her şeyden çok severdim seni. Şimdi, yemin ederim, eskisinden daha çok hoşlanıyorum.

– Mümkün olabilseydi, benimle evlenir miydin?

– Hayatım...

– Şimdikinden çocuğum olmadı.

– O ne olacak?

– Kanseri çok ilerledi. Doktor, fazla yaşamaz diyor.

– Anlıyorum. Baksana…

– Efendim?

– Kafeyi satın almayı düşünüyor musun gerçekten?

– Sen istersen alırım. O ölünce evlenebiliriz. Sana düğün hediyesi olsun istemez misin?

– Ama hayatım…

– Evet tatlım, hayatta çok şey öğrendim. Üstelik zenginim artık. Dilediğim her şeyi yapabilirim. Her şeyi bana bırakıyor. Vasiyetini gösterdi. Birkaç ay içerisinde beş milyona para demeyeceğim.

– Ne?

– Evet, doğru duydun, sadece birkaç ay içerisinde, beş milyona para demeyeceğim.

– Anlıyorum.

– Çocukların resimlerini cüzdanında taşıyor musun?

– Evet.

– Ya benimkileri?

– Seninkileri taşımıyorum. Sen evlendiğinde yaktım onları. Böylesinin daha doğru olacağını düşündüm.

– Olsun. Bu gece yenilerini veririm sana. Kaç gibi gelirsin?

– Kafe kapanınca. Saat bir buçukta, bilemedin ikiye çeyrek kala.

– Gecikme, olur mu? Çıkınca doğru bana gel.

– Olur.

– Adresi hatırlıyor musun?

– Evet. Magdalena Caddesi'nde La Colladense.

– Doğru. Üç numaralı oda.

– Tamam. Kapatıyorum, buraya doğru geliyor lanet olası karı.

– Hoşça kal, görüşmek üzere. Sana bir öpücük göndereyim mi?

– Gönder.

– Al, bir değil, binlerce öpücük. Hepsi senin için.

Zavallı fırıncı kadın, vedalaşıp teşekkür eden Marujita Ranero'ya hiçbir karşılık veremez; donakalmıştır.

Bayan Montserrat, artık gitmesi gerektiğini düşünür.

– Hoşça kalın dostum Visitación. Sohbetiniz öyle güzel ki, elimde olsa, bütün gün burada kalıp sizinle muhabbet ederdim.

– Çok teşekkür ederim.

– İltifat değil, gerçeği söylüyorum. Ama kutsal ayini kaçırmak istemiyorum.

– Öyle mi?

– Evet. Dün gidemedim.

– Ben büsbütün dünya işlerine verdim kendimi. Tanrı günahlarımı affetsin!

Bayan Montserrat'ı uğurlarken şöyle söylemeyi kurar kafasında Bayan Visitación:

– Senli benli konuşmamızı ister misiniz? Ben artık resmiyeti bırakalım diyorum, ne dersin?

"Cana yakın bir kadındır Bayan Montserrat, bunu memnuniyetle karşılar," diye düşünür Bayan Visitación. Arkasından şunu eklemeyi kurar:

– Senli benli konuşacaksak, sen bana Visi de, ben de sana Montse. Ne dersin?

Çok müşfik bir insandır Bayan Montserrat. Eski dostudur üstelik. Bunu da kabul edecektir. Ama ne olur ne olmaz diye düşünür Bayan Visitación ve kapının eşiğinde şundan daha fazlasını söylemeye cesaret edemez:

– Güle güle dostum Montserrat. Bundan böyle daha sık görüşelim, arayı bu kadar açmayalım.

– Daha sık gelmeye çalışacağım artık.

– Umarım öyle olur.

– Bu arada, benim için uygun fiyata iki kalıp Lagarto sabunu bulma sözü verdiğinizi unutmayın, olur mu?

– Merak etmeyin, unutmam.

Bayan Montserrat'ın evden çıkışı, aynen eve girişi gibi, ikinci kattaki papağanın sayıp dökmesi eşliğinde olur.

– Ne iğrenç şey! Kim bu Tanrı aşkına?

– Ah, sormayın şekerim! Baş belası bir papağan.

– Ne kepazelik! Bu tür şeylere müsamaha edilmemesi gerekir.

– Çok haklısınız. Ben de ne yapacağımı şaşırdım.

Çok tehlikeli, edepsiz, aldırışsız, utanması arlanması olmayan, kimsenin yola sokmayı beceremediği bir papağandır Rabelais. Zaman zaman çikolata ya da Portekiz gibi zarif bir papağana yakışan kelimeleri telaffuz ettiği de oluyordur belki; ama o münasebetsiz, beklenmedik bir anda, özellikle sahibesinin resmiyet çerçevesinde ağırladığı misafirleri olduğunda, yaşlı kız kurusununkini andıran çatlak sesiyle bayağı kelimeleri ve küfürleri sıralayıvermesiyle temayüz etmiştir. Komşulardan birinin dinibütün oğlu, Rabelais'i doğru yola sokmaya çalışmış, ama hiçbir sonuç alamamıştır. Çabaları boşa gitmiş, onca emek ziyan olmuştur. Rabelais, hayal kırıklığına uğrayarak bu sevdadan vazgeçen öğretmeninden kurtulunca, on beş gün boyunca, kendisini dinleyen herkesin kıpkırmızı kesilmesine yol açacak ölçüde azıtmıştır. Öyle ki, demiryollarında kontrolör olarak çalışan, birinci katta oturan Bay Pío Navas Pérez, gidip sahibesini ikaz etmek durumunda kalmıştır.

– Bakın hanımefendi, şu papağanınızla ilgili mesele artık tahammül edilmez bir hal aldı. Size intikal ettirmek

istemedim bugüne kadar, ama her şeyin bir sınırı var. Kızım gelişme çağında, bu tür lafları duyması hoş değil. Bu meseleyi halletmelisiniz artık.

– Ah, Bay Pío, yerden göğe kadar haklısınız. Sizden özür diliyorum. İflah olmaz bir yaratık şu Rabelais! Onun kulaklarını çekeceğim.

Alfredo Angulo Echevarría, teyzesi Bayan Lolita Echevarría de Cazuela'ya açılmaktadır:

– Göreceksin, harika bir kızdır Visi. Çok modern, gösterişli, zeki, güzel; her bakımdan kusursuz bir kız. Galiba onu çok seviyorum.

Dalgın gözükmektedir teyzesi. Söylediklerinin onun için hiçbir şey ifade etmediğini düşünür Alfredo.

– Teyze, ilişkilerim konusunda anlattıklarımı hiç önemsemiyor gibisin.

– Aptalca konuşma! Önemsemez olur muyum hiç?

Sonra ellerini kenetler; tuhaf bir ifade peydahlanır yüzünde. Ve feryadı basarak, figan ederek, hüngür hüngür ağlamaya başlar. Fena halde ürker Alfredo.

– Ne oldu? Neyin var?

– Bir şey yok. Rahat bırak beni!

Alfredo, onu yatıştırmaya çalışır.

– İyi ama, ne oldu teyzeciğim? Farkında olmadan seni kıracak bir şey mi söyledim?

– Hayır. Rahat bırak beni! Ağlamak istiyorum.

İşi şakaya vurmayı dener Alfredo:

– Hadi teyze, bırak şu histeri numaralarını! Artık on sekizinde değilsin. Gören de aşk acısı çekiyorsun sanacak.

Bunu söyleyerek hayatının hatasını yapmıştır Alfredo. Benzi kül gibi olur Bayan Cazuela'nın; gözleri belerir ve küt

diye yüzükoyun düşer yere. Fernando eniştesi evde değildir; apartmanda önceki gece işlenen cinayetle ilgili fikir teatisinde bulunmak ve gerekli tedbirleri almak amacıyla yapılan toplantıya gitmiştir. Alfredo, Lolita teyzesini bir koltuğa oturtur, yüzüne hafifçe su serper. Teyzesi kendine gelince, hizmetçileri çağırır, bir fincan ıhlamur getirmelerini söyler.

Bayan Lolita, konuşabilecek duruma gelir gelmez, gözlerini Alfredo'ya diker, ağır ve donuk bir sesle şöyle der:

– Çamaşır sepetini kime satabilirim?

Alfredo'yu afallatır bu soru. Kafasını toplaması biraz zaman alır.

– Bilmem. Eskiciye herhalde.

– Al götür o halde. Onu görmek istemiyorum artık. Sana hediye ediyorum. Ne verirlerse senin olsun.

– Pekâlâ.

Kaygılanmıştır Alfredo. Eniştesi gelince, onu bir köşeye çeker, kulağına fısıldar:

– Enişte, bence teyzemi bir doktora götürmelisin. Sinirleri adamakıllı bozulmuş. Takıntıları da var; çamaşır sepetini alıp götürmemi söyledi, görmek istemiyormuş.

Hiç istifini bozmaz Bay Fernando Cazuela. Oralı bile olmaz. Alfredo, "Ona bakan, her şey yolunda sanır; en iyisi hiçbir şeye karışmamak, ne halleri varsa görsünler!" der içinden. "Delirirse delirsin! Her şeyi açıkça söyledim. Bundan ötesini kendisi bilir. İleride dövünüp duracak ama iş işten geçmiş olacak."

Mektup masanın üzerindedir. Antet şöyledir: Agrosil. Itriyat ve Ecza Deposu. Mayor Caddesi, 20. Madrid. Güzel bir el yazısı ile yazılmıştır mektup. Kuyruklar, çiçek desenleri ve kıvrımlarla bezelidir.

Sevgili Anneciğim,

Bu satırları, sizi sevindireceğini bildiğim bir haberi vermek için yazıyorum. Ama bu haberi vermeden önce, Tanrı'nın izniyle, sağlığınızın -benimki gibi- yerinde olmasını ve güzel kız kardeşim Paquita, kocası ve çocuklarıyla daha nice güzel yıllar geçirmenizi diliyorum.

Anneciğim, size bu dünyada artık yalnız (bu ifadeyi kullanırken elbette sizlerin varlığını ayrı bir yere koyuyorum) olmadığımı; bir aile, bir yuva kurmamı sağlayacak, işimde bana yardımcı olacak ve Tanrı izin verirse, iyi bir Hıristiyan olmanın faziletiyle beni mutlu edecek kadını nihayet bulduğumu söylemeliyim. Yazın, sizi çok özlemiş olan oğlunuzu görmek üzere buraya gelme azmini göstereceğinizi, böylece onunla da tanışacağınızı umuyorum. Yol masraflarını hiç düşünmeyin anneciğim; sizi görebilmek için her fedakârlığa katlanmaya hazır olduğumu bilmelisiniz. Sevgilimin melek gibi bir kız olduğunu göreceksiniz. Dürüst olduğu gibi, güzel, hamarat ve gösterişli bir kadındır. Onun adı bile (adı Esperanza'dır,) bana her şeyin yolunda gideceği umudunu aşılıyor. Sizin yaşlılığınızı da ışıtacak bir meşale olan müstakbel mutluluğumuz için Tanrı'ya bol bol dua etmenizi istirham ederim.*

Mektubuma son verirken, sizi çok seven ve asla unutmayan oğlunuzun muhabbetli öpücüğünü kabul etmenizi diliyorum.

*Tinín***

---

* (İsp.) Esperanza: Umut. (ç.n.)

Augustín Rodríguez Silva'nın mektubunda noktalar vardı ama virgüller yoktu. Virgülleri biz ekledik ve kimi önemsiz imla hatalarını düzelttik. (İspanyol yayımcının notu)

Mektubun yazarı, mektubu bitirdiğinde ayağa kalkar, bir sigara yakar ve yüksek sesle okur eserini.

– Doğrusu bayağı iyi oldu. Meşaleli final çok esaslı.

Sonra komodine yaklaşarak, "Biricik Augustín'ime, Esperanza'sının binlerce öpücüğüyle..." notuyla ithaf edilmiş olan deri çerçeveli fotoğrafı çapkın ve mütevazı bir Yuvarlak Masa şövalyesi* edasıyla öper. "Annem gelirse, saklarım bunu," der içinden.

Akşamüzeri, altı sularında, kapıyı açıp hafifçe seslenir Ventura:

– Hanımefendi!

Bayan Celia, ikindi kahvaltısı için kahve pişirmekte olduğu cezveyi bırakır.

– Hemen geliyorum! Bir şey mi istediniz?

– Evet. Zahmet olmazsa.

Taşmasın diye kahvenin altını kısar, çabucak önlüğünü omzuna atar, ellerini sabahlığıyla kurulayıp ona doğru seğirtir Bayan Celia.

– Siz miydiniz seslenen Bay Aguado?

– Evet. Kızmabiraderi verebilir misiniz?

Bayan Celia, salondaki servis masasından kızmabiraderi alır, iki sevgiliye verir, sonra tefekküre dalar. Şu çifte kumruların muhabbetinin tavsaması, ilişkilerinin kötüye gidiyor olması ihtimali, kesesinin akıbeti bakımından onu fena halde bunaltır.

Daima her şeyin iyi tarafını görmeye çalışan Bayan Celia, "Kim bilir, belki de bundan değildir," der içinden, "Kız rahatsızdır."

---

* Yuvarlak Masa Şövalyeleri: Britanya mitolojisine göre, Kral Arthur'un maiyetinde olan en yüksek şeref rütbesini almış kişiler. (ç.n.)

Bayan Celia, işi dışında, tanıştığı insanlara çabucak ısınan bir kadındır. Çok duygusaldır. Çok duygusal bir mamadır Bayan Celia.

Martín ile okul arkadaşı, bir saattir çene çalmaktadır.

– Peki hiç evlenmeyi düşünmedin mi?

– Hayır hayatım. Şimdilik düşünmüyorum. İyi bir kısmet çıkmadıkça evlenmeye niyetim yok. Yoksulluktan kurtulmayacaksan, evliliğin zahmetine katlanmaya değer mi? İleride evleneceğim. Her şey için zamanımız var.

– Ne mutlu sana! Ben hiçbir şeye zamanımız olmadığını düşünüyorum. Varsa bile, öylesine kısa ki, onu değerlendiremiyoruz.

Sevimli bir eda takınarak yüzünü buruşturur Nati.

– Of, Marco, veciz sözlerle kafa ütülemeye başlama yine!

Martín güler.

– İşin gücün dalgacılık Nati.

Nati, muzip bir ifadeyle bakar ona. Çantasını açar, mine işlemeli bir tabaka çıkarır.

– Sigara alır mısın?

– Teşekkür ederim, tütünüm bitmişti. Ne güzel bir tabaka bu!

– Fena sayılmaz. Birinin hediyesi.

Martín ceplerini kurcalamaya başlar.

– Kibrit olacaktı cebimde.

– Al şu çakmağı. Bu da birinin hediyesi.

– Vay canına!

Avrupalı havası vardır Nati'nin sigara içişinde. Ellerini kıpırdatışındaki rahatlık ve zarafet hemen göze çarpmaktadır. Gözünü ondan alamaz Martín.

– Ne tuhaf bir çiftiz, değil mi Nati? Sen iki dirhem bir çekirdek; bense üstü başı dağınık, leke içinde, dirsekleri dışarı fırlamış...

Onun söylediklerine omuz silker Nati.

– Böylesi daha iyi, akıllım! Etraftaki meraklılar apışıp kalıyorlardır.

Nati, sonsuz bir şefkatle, dünyayı verseler fark edilmesini istemeyeceği bir şefkatle ona bakarken, dışarıdan pek hissedilmeyen bir hüzün yavaş yavaş hâkimiyetine alır Martín'i.

– Neyin var?

– Bir şey yok. Arkadaşların sana Natacha dediklerini hatırlıyor musun?

– Evet.

– Ya Gascón'un seni İdari Hukuk dersinden atışını?

Nati de hüzünlenmeye başlar.

– Evet.

– Ya seni Oeste Parkı'nda öptüğüm akşamı.

– Bunu soracağını biliyordum. Evet, onu da hatırlıyorum. Çok düşündüm o akşamı; dudaklarından öptüğüm ilk erkeksin... Zaman nasıl da geçiyor! Dinle, Marco...

– Dinliyorum.

– Yemin ederim, orospu değilim.

Ağlama arzusu peydahlanır Martín'in içinde.

– Bunu neden söylüyorsun?

– Laf olsun diye değil, Marco. Daima biraz sadakat borcum oldu sana. Hiç değilse olan biteni anlatacak kadar...

Martín, sigarası ağzında, ellerini bacaklarının üzerinde kenetlemiş, bardağın ağzında dolaşmakta olan sineği izlemektedir. Konuşmaya devam eder Nati.

– O akşamı çok düşündüm. O zamanlar, yanımda bir erkeğe asla ihtiyaç duymayacağımı, siyasetin ve hukuk

felsefesinin hayatımı doldurmaya yeteceğini düşünüyordum. Ne kadar aptalmışım! Ama o akşam, hiçbir şey öğrenmedim. Seni öptüm ve hiçbir şey öğrenmedim. Tersine, hayatın öyle olduğunu, seninle ilişkimiz gibi olduğunu düşündüm. Ve sonra, öyle olmadığını gördüm…

Nati'nin sesi titremeye başlar.

– Çok daha kötü olduğunu gördüm.

Kendini zorlayarak onun sözünü keser Martín.

– Özür dilerim, Nati. Çok geç oldu. Gitmek zorundayım. Hesabı ben ödemek istiyorum ama beş kuruş param yok. Bana beş peseta borç verebilir misin?

Nati, çantasını karıştırır, masanın altında Martín'in elini yoklar.

– Al, elli peseta. Üstüyle bana bir armağan alırsın.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Polis memuru Julio García Morrazo, bir saattir Ibiza Caddesi'nde dolaşıp durmaktadır. Sokak lambalarının altında, fazlaca uzaklaşmadan, bir aşağı bir yukarı, yavaş yavaş yürümekte olduğu seçilmektedir. Düşünceli bir hali vardır. Adımlarını saydığı izlenimi vermektedir; kırk adım ileri, kırk adım geri, sonra sil baştan. Bazen birkaç adım daha atıp köşe başına kadar gitmeyi tercih etmektedir.

Polis memuru Julio García Morrazo, Galicia'lıdır. Savaştan önce çalışmamış; hayatını, kör babasını -gitarla Aziz Sibrán'ı öven şarkılar söylediği- yortulara götürerek geçirmiştir. Kimi zaman, şarap olduğunda, gayda çalmışlığı da vardır; ama çoğu zaman, gayda çalmayı başkalarına bırakıp dans etmeyi tercih etmiştir.

Savaş başlayıp askere çağrıldığında, süt danası gibi hayat dolu, vahşi tay gibi hoplayıp zıplamak isteyen, iri sardalyeye, koca memeli hizmetçilere ve Riberio şarabına düşkün bir delikanlıdır. Uğursuz bir gün, Asturias cephesinde, böğrüne

bir kurşun yemiş, hızla erimeye başlamış, bir daha toparlanamamıştır. İşin kötüsü, yarasının çürüğe çıkarılmayı gerektirecek kadar ağır olmadığı kanaatine varılmış; yeniden cepheye gönderilmiş, o yüzden tam manasıyla iyileşememiştir.

Savaş bitince, bir torpil uydurup polis memuru olmuştur Julio García Morrazo.

"Çiftçilik yapamazsın sen," demiştir babası, "Çalışmayı sevmiyorsun. Keşke gümrük kolcusu olabilsen!"

Julio García Morrazo'nun babası, yaşlanmış, yorulmuştur artık. Yortulara gitmek istememektedir.

– Evde kalacağım artık. Biriktirdiğim parayla geçinebilirim. Ama ikimizi birden doyurmaz o para.

Bu meseleyi günlerce enine boyuna düşünmüş, babasının kararlı olduğunu görünce kendi yolunu seçmiştir Julio.

– Gümrük kolculuğu zor; onbaşı ve çavuşlar başvuruyor. Polis olabilirim ama.

– O da fena değil. Biliyorsun, iki kişiye ekmek yok burada. Keşke olsaydı!

– Haklısın.

Polis memuru olunca sağlığı biraz düzelir Julio García Morrazo'nun. Zamanla beş altı kilo alır. Evet, tamamen sağlığına kavuşamamıştır, ama halinden şikâyetçi de değildir; savaşta birçok arkadaşı, yanı başında, sırt üstü serilip kalmıştır. Uzağa gitmeye gerek var mı? İşte kuzeni Santiaguiño, el bombasıyla dolu sırt çantasına kurşunu yemiştir. Ondan geriye kalan en büyük parçanın boyu bir karış bile yoktur.

Polis memuru Julio García Morrazo, işinden memnundur. Beleş tramvaya binmek, başından beri onun ruhunu okşayan bir şeydir. "İşte, otorite böyle bir şey," diye düşünmektedir.

İtaatkâr ve disiplinli bir memurdur; kendisini korgeneral sanan diğer polisler gibi ne oldum delisi değildir; o nedenle,

amirleri ziyadesiyle sevmektedir onu. Kendisine ne söylenirse yapmakta, kimseye surat asmamakta, her şeyin oluruna bakmaktadır. Böyle yapmaktan başka çaresi olmadığını bilmekte, hiçbir şeye kafasını takmamaktadır.

"Emre itaat ettiğim sürece, korkacak bir şey yok," diye düşünmektedir, "Amir dediğin emir verir. Onların sırmaları, yıldızları var; benimse yok."

Düzene iyice uyum sağlamıştır. Başına dert açmak istememektedir.

– Yeter ki her gün sıcak bir yemek yiyebileyim ve yapmam gereken tek şey, karaborsacıları takip etmek olsun.

Victorita, akşam yemeğinde annesiyle atışır.

– Ne zaman bırakacaksın şu veremli adamı? Ne kazanacaksın bu ilişkiyi sürdürerek?

– İstediğim şeyi.

– Evet, önce verem mikrobu, sonra şişmiş bir karın.

– Ne yaptığımın farkındayım ben. Bu mesele benden başka hiç kimseyi ilgilendirmez.

– Ne bilirsin ki sen! Sümüklünün tekisin. Dünyadan haberin yok senin!

– Ne istediğimi biliyorum ben.

– Pekâlâ. Ama şunu sakın unutma: Hamile kalacak olursan, adım atamazsın bu eve.

Benzi kül gibi olur Victorita'nın.

– Anneannem böyle mi demişti sana?

Annesi ayağa kalkar, var gücüyle iki tokat yapıştırır suratına. Kılını bile kıpırdatmaz Victorita.

– Orospu! Terbiyesiz! Orospunun önde gidenisin sen! Anneyle böyle konuşulmaz!

Dişlerinden sızan kanı mendiliyle siler Victorita.

– Evlatla böyle konuşulur mu? Hastalığı, çektiği sefalet yetmezmiş gibi, bütün gün veremli deyip duruyorsun sevgilime.

Fırlayıp mutfaktan çıkar Victorita. O ana kadar sessiz kalan baba araya girer:

– Huzur ver kıza. Böyle konuşman doğru değil! Şu oğlandan ne istiyorsun? Bırak, ne istiyorsa yapsın. Üzerine varırsan daha kötü olur. Zaten ne kadar ömrü kaldı ki zavallının!

Kendini yüzükoyun yatağa atmış olan kızın kesik hıçkırıkları mutfağa kadar ulaşmaktadır.

– Işığı söndür kızım! Uyu artık.

El yordamıyla elektrik düğmesini bulur, ışığı söndürür Victorita.

Bay Roberto, evine gelir, kapının zilini çalar; anahtarları, diğer pantolonunun cebinde kalmıştır. Pantolonunu değiştireceği zaman, kendi kendine "Anahtarları aktarmayı unutma," deyip durduğu halde, hep aynı şey gelmektedir başına. Kapıyı karısı açar.

– Merhaba Roberto.

– Merhaba.

Elinden geldiğince iyi davranmaya, ona karşı nazik olmaya çalışmaktadır karısı. Roberto ise, ailesini geçindirebilmek için it gibi çalışmaktadır.

– Üşümüş olmalısın. Terliklerini giy; ocağın yanında ısıttım onları.

Bay Roberto, terliklerini ve artık sadece evde kullandığı eski ceketini giyer. Vaktiyle kahverengi üzerine beyaz çizgileriyle hayli şık ve zarif olan ceketini...

– Çocuklar ne âlemde?

– İyi. Yattılar bile. Ama küçüğü uyutmak biraz zor oldu. Hastalanacak gibi.

Mutfağa yönelirler. Evlerinde kışın oturulabilecek tek yer orasıdır.

– O serseri otlanmaya geldi mi yine?

Cevap vermekten kaçınır karısı. "Ne olur ne olmaz, belki kapıda karşılaşmışlardır," diye düşünür. "Kimi zaman, her şey yolunda gitsin, olay çıkmasın diye çabalarken, pot kırıverir insan, ortalık birbirine girer. En iyisi susmak."

– Akşam yemeği için istavrit kızarttım sana.

Çok sevinmiştir Bay Roberto. İstavrit tavası en sevdiği yemeklerden biridir.

– Harika.

Şefkatli bir eda takınarak gülümser kadın.

– Alışverişten artırdığım üç beş kuruşla yarım şişe de şarap aldım. Çok çalışıyorsun; ara sıra biraz şarap içmende fayda var.

Kayınbiraderinin domuz sıfatını yakıştırdığı Gonzáles, yoksul ve dürüst bir aile babasıdır, bahtsızın tekidir. Hemen yumuşayıverir.

– Ne kadar iyisin hayatım! Böyle zor dönemlerde, sen olmasan ne yapardım bilmiyorum. Hep bunu düşünüyorum. Biraz sabretmemiz lazım. En zor dönem, şu ilk yıllar. Hele bir on yıl geçsin, işimi oturtayım, göreceksin bak, her şey yoluna girecek.

Karısını yanağından öper Bay Roberto.

– Beni çok mu seviyorsun?

– Evet Roberto, bunu biliyorsun.

Karı koca, yemekte çorba içerler; istavrit tavası, üzerine de bir tane muz yerler. Yemek bitince, gözlerini karısına diker Bay Roberto.

– Yarın ne alayım sana?

Kadın gülümser. Yüzünde mutluluk ve minnettarlık ifadesi vardır.

– Ah, Roberto! Ne kadar hoş! Bu yıl da unutacağını sanmıştım.

– Seni budala! Niye unutayım ki? Geçen yılı karıştırma. Bu yıl...

– Kendimi öyle değersiz hissediyorum ki!

Bu hissiyatı azıcık daha devam etse, gözyaşına boğulacak gibidir kadın.

– Hadi söyle! Hediye olarak ne istersin?

– Ama hayatım, maddi durumumuz o kadar kötü ki...

Bay Roberto, tabağına bakar, sesini alçaltarak, "Fırından avans aldım," der.

Kadın, şefkatli ve kederli bir ifadeyle bakar ona.

– Hay aksi! Lafa dalıp sütünü unuttum. Ne kadar aptalım!

Karısı tel dolaba yöneldiğinde, Bay Roberto sözünü sürdürür.

– Çocuklara ufak tefek bir şeyler almam için ayrıca on peseta verdi.

– Ne kadar iyisin Roberto!

– Hayır hayatım, sana öyle geliyor. Herkes gibiyim ben. Ne daha iyi, ne de daha kötü.

Bay Roberto sütünü içer. Karısı, iyi beslenmesi için, her gün bir bardak süt vermektedir ona.

– Çocuklara bir top alayım diyorum; para artarsa, kendime de bir vermut. Sana söylemeyecektim güya; görüyorsun işte, ağzımda bakla ıslanmıyor.

Bay Mario de la Vega, şu zengin matbaacı, Bayan Ramona Bragado'ya telefon eder. Günlerdir peşinde olduğu biri hakkında bilgi almak istemektedir.

– Üstelik aynı meslektensiniz. Bir matbaada çalışıyor kız. Sanırım çırak daha.

– Öyle mi? Hangisinde?

– Madera Caddesi'nde, El Porvenir'de çalışıyor.

– Evet, biliyorum orayı. İyi, çok iyi. Aynı camiadanız. Baksanıza, bu işin olacağından eminsiniz değil mi?

– Elbette. Merak etmeyin siz; işimi bilirim ben. Yarın işten çıkınca bir bahane uydurup sütçü dükkânına uğrayın.

– Peki.

– Güzel. Ne yapıp edip, siz gelene kadar kızı dükkânda tutacağım. İş iyice olgunlaştı gibi geliyor bana; hedefe ulaşmak üzereyiz. Sefaletten iyice bunalmış bir halde zavallıcık. Tahammül gücü kalmadı. Artık avcumuzun içinde. Hasta bir sevgilisi var üstelik. Ona ilaç almak zorunda. Bunların en kolay elde edilenleri, âşık olanlarıdır. Göreceksiniz, çantada keklik.

– Umarım.

– Şüpheniz olmasın. Ama bakın Bay Mario, anlaştığımız rakamın bir kuruş altına inmem. Makul bir fiyat zaten.

– Tamam. Bakarız.

– Bakacak bir şey yok. Her şeyi konuştuk, anlaştık. Bakın bayım, vazgeçerim bu işten.

– Peki, peki. Tamam.

Bay Mario, görmüş geçirmiş adam edasıyla güler. Atını sağlam kazığa bağlamakta kararlıdır Bayan Ramona:

– Anlaştık mı?

– Evet, anlaştık.

Masaya dönünce, karşısındakine şöyle der Bay Mario:

– Başlangıç ücretiniz on altı peseta. Anlaştık mı?

– Evet efendim, anlaştık.

Karşısındaki, okumak için dirsek çürütmüş ama bir baltaya sap olamamış yoksul bir delikanlıdır. Ne talihi iyidir, ne de sağlığı. Birçok verem hastası vardır ailesinde. Kardeşi Paco, ayakta duracak mecali kalmadığı için çürüğe çıkarılmıştır.

Kapılar kilitlenmiştir artık. Gece kuşları, sayıları gitgide azalarak, otobüslere doğru akmaktadır.

Gecenin sonuna doğru, ürkütücü bir esinti binaların arasında ıslık çalarak dolaşırken, sokak şehvetli ve gizemli bir havaya bürünmeye başlar.

Bu saatlerde Madrid'de dolaşan erkekler ve kadınlar, gece hayatını alışkanlık edinmiş, sokağa akmaya can atan katıksız gece kuşlarıdır: Saçları boyalı, ağır kokular sürünmüş, üzerinde yer yer beyaz tüyler olan siyah, frapan kürk manto giymiş kışkırtıcı kadınlarla dolu Gran Vía kabare ve kafelerinin varlıklı müşterileri; geceleri vakit öldürmek için toplanıp çene çalan, kıyıda köşede kalmış barlarda kahve ve likör içen çulsuzlar. Onların yapamayacağı tek şey evde kalmaktır.

Diğerleri, arızi gece kuşları, sadece bazı geceler, o da kafalarına estiği için değil önceden belirlenmiş bir program dâhilinde dışarı çıkan sinema müşterileri, daha kapılar kilitlenmeden evin yolunu tutmuştur. Evine en önce dönenler, şehir merkezinde yaşayan, taksi bulmaya çalışan, iyi giyimli, aceleci sinema müşterileridir: Aktrislerin adını neredeyse tastamam söyleyebilen, hatta bazıları arada Orfila Caddesi'ndeki İngiliz Büyükelçiliği Lokali'ne film izlemek üzere davet edilen, Callao, Capitol ve Palacio de la Música müşterileri. Sinemadan anlarlar. Mesela varoşlarda yaşayan sinema müdavimleri gibi "Joan Crawford'un harika bir filmi" demezler; daima camiaya yeni kabul edilmiş biriyle konuşuyormuş gibi bir eda takınarak, "Tam Fransız işi, hoş bir René Clair komedisi" ya da "Muhteşem bir Frank Capra dramı" derler. "Tam Fransız işi" ifadesinin tam olarak ne anlama geldiğini asla bilmezler, ama önemi yoktur bunun;

küstahlık çağındayız. Saf insanların, apaçık ortada olan şeyleri ne olup bittiğini anlamadan, tribünden şaşkın şaşkın izledikleri bir gösterideyiz.

Yönetmenlerin adı, varoşlardan gelen sinema müşterilerinin umurunda bile değildir. Fazla aceleci değildir onlar; daha kötü giyimli ve -en azından günün bu saatlerinde– daha gamsızdırlar; daha sonra, kapılar kilitlenirken dönerler evlerine. Geze geze Narváez, Alcalá, Tívoli ya da Salamanca'ya gider; fiyakalı ve şairane isimleri olan, insanoğlunun hiçbir zaman çözümlenememiş muazzam sırlarını ortaya koyan, Gran Vía'da haftalarca oynadığı için artık şöhreti sönmeye yüz tutmuş filmleri izlerler.

Varoşlardan gelen sinema müşterileri, *Kuşku, Marco Polo'nun Maceraları* ve *Şafak Sökmezse*'yi izleyebilmek için, bir süre daha beklemek zorundadırlar.

Polis memuru Julio García Morrazo, öyle volta atıp dururken, tam köşe başına ulaştığında, barmen Celestino'yu hatırlar.

– Ne şeytan herif şu Celestino! Neler de geliyor aklına! Ama kafayı yediğinden falan değil, dünya kadar kitap okumuş.

Celestino Ortiz, şu öfkeye teslimiyet ve hayvanlıktan dem vuran sözü hatırlamasının hemen ardından, kitabını, o biricik kitabını, vermut şişelerinin üstünden alıp çekmeceye koymuştur. Şu işe bakın! Martín Marco, kafası kırılmadan bardan çıkmış olmasını tamamen Nietzsche'ye borçludur. Bu bağlantı, mezarından kaldırabilirdi Nietzsche'yi!

Deli olduğu için Bay Ibrahím'lerdeki toplantıya katılamayan Ignacio Galdácano ile aynı binada oturan pedikürcü Bay Camilo'nun karısı Bayan Clarita Morales de Pérez'in

kız kardeşi María Morales de Sierra, ara kattaki dairesinde, tül perdenin çekili olduğu pencerenin önünde, Bayındırlık Bakanlığı'nda teknisyen olarak çalışan kocasıyla çene çalmaktadır.

– Şu polisi gördün mü? Birini bekliyormuş gibi, volta atıp duruyor.

Cevap vermez kocası. Gazetesini okurken, karısından hayli uzak, sessiz, büsbütün farklı bir âleme savrulmuş gibidir. Dış dünya ile bağlarını koparma konusunda bu kadar maharetli olmasa, evde gazete falan okuyamazdı Bay José Sierra.

– Yine buraya doğru geliyor. Ne yapıyor bu adam? Meraktan çatlayacağım şimdi. Halim selim insanların yaşadığı sakin bir mahalle burası. Biraz ötede, zifiri karanlık arena bölgesinde dolaşıyor olsa anlarım.

Eski arena bölgesi, Bayan María'nın evinin az ötesindedir.

– Orası farklı elbette. Yolunu kesip soyarlar orada insanı. Ama burası öyle mi? Tanrı'ya şükür, ortalık sütliman! Sıçanlar bile deliğinden çıkmaz burada.

Gülümseyerek kocasına doğru döner Bayan María. Onu görmez, hâlâ okumakta olan kocası.

Epeydir ağlamakta olan Victorita'nın kafasında, Manastıra kapanmaktan orospuluk yapmaya kadar türlü çeşitli tasarı cirit atıp durmaktadır. Bunların her biri, eve dönmekten daha iyi gözükmektedir. Sevgilisi çalışabilecek durumda olsa, birlikte kaçmayı önerecektir. İkisi de çalıştığında, karınlarını kolayca doyurabileceklerini düşünür çünkü. Ama hiçbir şey yapmadan, neredeyse hiç konuşmadan bütün gün yatmaktan başka bir şey gelmemektedir sevgilisinin elinden. "Ne yapalım, alınyazısı böyleymiş!" der içinden.

Bu tür hastaların, iyi beslenerek ve bazı iğneleri yaptırarak iyileştiği, büsbütün iyileşmese de epeyce toparlanıp yıllarca yaşayabildiği, evlenip normal bir hayat sürebildiği söylenmektedir. Ama bunun için gerekli parayı nasıl bulacağını bilemez Victorita. Daha doğrusu, bilir de, ilk adımı bir türlü atamaz. "Paco duyacak olursa, anında bırakır beni," diye düşünür. "Kötü bir şey yapacaksam, sadece Paco'nun iyiliği için yapacağım." Kimi zamansa, Paco'nun ona şöyle diyeceğini hayal eder: "Peki, ne istersen yap. Bana göre hava hoş." Ama hemen ardından, Paco'nun asla böyle bir şey söylemeyeceği gerçeğini kabullenir. Her halükârda, evinde yaşayamayacağını anlamıştır artık. Her gün aynı teraneyle, onun için hayatı çekilmez bir hale getirmiştir anası. Ama hiç kimsenin yardımı olmaksızın böyle bir şeye kalkışmak, Tanrı korusun, çok tehlikelidir. Victorita, bu meseleyi enine boyuna tartmış, hem iyi hem de kötü yanları olduğu sonucuna varmıştır. Her şey yolunda giderse ne âlâ! Ama her şeyin yolunda gitmesi, ender rastlanan bir durumdur. Kimi zamansa her şey ters gider. Şansa ve yardımına sığınacağı birine ihtiyacı vardır. Ama kim yardım eder ki ona? Elli pesetayı bir araya getirebilmiş, geçinebilmek için gündeliğine muhtaç olmayan tek bir tanıdığı yoktur. Çok yorgundur Victorita. Bütün gün ayakta çalışmaktadır matbaada. Sevgilisinin sağlığı ise gitgide kötüleşmektedir. Annesi, süvari çavuşu gibi, bağırıp çağırmaktan başka bir şey bilmemektedir. Babasına gelince, asla sırtını yaslayamayacağı, yufka yürekli, yarı sarhoş bir adamdır. Halbuki Victorita ile birlikte paketlemede çalışan Pirula'nın şansı nasıl da yaver gitmiştir. Bir beyefendi alıp götürmüştür onu. Hem sevilmekte, hem sayılmakta; istediği önünde, istemediği ardında, kraliçeler gibi yaşamaktadır. "Ondan

para istesem, hayır demez Pirula. Ama yüz pesetadan fazla vermeye de yanaşmaz. Neden yanaşsın ki?" Bir düşes gibi yaşamaktadır şimdi Pirula. Çok iyi giyinmekte, radyolu bir evde oturmakta; ona herkes hanımefendi diye hitap etmektedir. Bir gün ona sokakta rastlamıştır Victorita. O beyefendiyle geçirdiği bir yıl içerisinde nasıl tanınmaz bir hale gelmiştir. Aynı kız değildir artık. Hatta büyümüş gibidir. Bu kadarında gözü yoktur Victorita'nın.

Polis memuru Julio García Morrazo, hemşerisi bekçi Vega Calvo ile çene çalmaktadır.

– Ne berbat gece!

– Daha beterini de gördük.

Polis ve bekçi, aylardır her gece bıkıp usanmadan, büyük bir zevkle sürdürdükleri muhabbete başlamışlardır.

– Demek Porriño'lusunuz ha?

– Öyle sayılır. Mos'tanım ben. Oraya çok yakın.

– Salvatierra'da evli bir kız kardeşim var, adı Rosalía.

– Nalbur Burelo'nun karısı, değil mi?

– Ta kendisi, efendim.

– Durumu iyi desene.

– Öyle olmalı. İyi bir evlilik yaptı.

Ara kattaki hanımefendi kestirimde bulunmaya devam eder. Dedikoducunun tekidir zaten.

– Şimdi de bekçinin yanına gitti. Komşulardan biriyle ilgili bilgi topluyor herhalde. Ne dersin?

Örnek bir metanet ve tevekkülle gazetesini okumaya devam etmektedir Bay José Sierra.

– Bekçiler olup biten her şeyi bilirler, öyle değil mi? Bizim ruhumuzun bile duymadığı şeyleri dinlemekten bıkıp usanmışlardır.

Bay José Sierra, o sırada sosyal güvenlikle ilgili bir makaleyi henüz bitirmiş, geleneksel İspanyol meclisinin işlev ve imtiyazlarından dem vuran başka bir makaleye geçmiştir.

– Mesela şu evlerden birinde gizli bir mason oturuyor olabilir. Suratına bakınca anlaşılmıyor ki insanın ne mal olduğu!

Tuhaf bir ses çıkar Bay José Sierra'nın boğazından. "Evet", "hayır", "belki" veya "kim bilir" olarak anlaşılabilecek ölçüde tuhaf bir ses... Bay José, karısına katlanmak zorunda olduğu için, hiç konuşmadan, yalnızca arada "Hım!" sesi çıkararak, saatler hatta günler geçirmeyi öğrenmiştir. Böylece, nezaketi elden bırakmadan, karısının budalanın teki olduğunu idrak etmesini sağlamaktadır.

Bekçi, kız kardeşi Rosalía'nın yaptığı evlilikten memnundur. Yörede sayılan insanlardır Burelo'lar.

– Şimdiden dokuz çocukları var; onuncusu da yolda.

– Evleneli çok oldu herhalde.

– Epeyce oldu. On yıldır evliler.

Polis hesaplamaya çalışır. Daha sonuca varamadan, esas konuya döner bekçi.

– Biz Cañiza tarafındanız, Covelo'luyuz. Dazlaklardan söz edildiğini duydunuz mu hiç?

– Hayır efendim, duymadım.

– İşte onlardanız biz.

Buna bir karşılık vermek zorunda hisseder kendini polis memuru Julio García Morrazo.

– Babamla bana da Tilki derler.

– Sahi mi?

– Kötüye çekmeyin bunu. Lakap işte. Herkes öyle der.

– Yapma ya?

– Aldırmam ben. Ama tifüsten ölen kardeşim Telmo, kendisine Dalyarak dediklerinde sinirden küplere binerdi.

– Bazı insanların fitratında kötülük var, değil mi?

– Haklısınız. Kimileri şeytan ruhlu oluyor. Hor görülmeye hiç tahammül edemezdi kardeşim.

– Öylelerinin sonu hep kötü olur.

– Evet, öyle oluyor.

Birbirlerine hödük olmadıklarını göstermek için, daima Kastil İspanyolcası konuşurlar.

Polis memuru Julio García Morrazo, o saatlerde hüzünlenmeye başlar.

– Ne güzeldir bizim memleket, değil mi?

Bekçi Gumersindo Vega Calvo, bildiğiniz Galicia'lılardan değildir. Septik bir Galicia'lıdır. Toprağının bereketini dile getirmekten utanan biridir.

– Fena değildir.

– Elbette değildir. Tam yaşanacak yer! Öyle değil mi?

– Öyle, öyle.

Baş başa kalan sıkı fıkı insanlar dinlesin ya da dans etsin diye bestelenmiş bir fokstrotun nağmeleri, karşı kaldırımdaki bardan buz gibi sokağa akmaktadır.

O sırada peydahlanan bir adam seslenir:

– Bekçi!

Hatıralara dalmıştır bekçi.

– Orada yetişen şeylerin en iyileri patatesle mısırdır. Bizim olduğumuz yerde şarap da üretilir.

Bu kez biraz daha teklifsizce seslenir adam:

– Sindo!

– Geliyorum.

Narváez metro istasyonunun girişinde, Alcalá Caddesi'ne birkaç adım kala, bir beyefendiyle birlikte yürümekte olan Uruguaylı arkadaşıyla karşılaşır Martín. Görmezlikten gelir kızı.

– Merhaba Martín, bu ne dalgınlık böyle?

Çaresiz, ona doğru döner.

– Merhaba Trinidad, görmemişim seni.

– Gelin tanıştırayım sizi.

Martín onlara yaklaşır.

– Bu, yakın bir dostum; bu da Martín, yazardır.

Zarafetten yoksun, eğitimsiz, beğenilme kaygısı olmayan, ucuz bir fahişedir Uruguaylı. Aldatıcı bir tatlılığı bile olmayan, kötü bir fahişe, vücudu -ve muhtemelen ruhu- sivilce ve yumruyla dolu, insanın içini kaldıran bir kadın; vicdansız, meslek aşkından, mesleki yetenekten, nezaketten ve hatta -belki de kendisinden en az talep edilebilecek şey olan- şirinlikten bile mahrum, sefil bir orospu... İriyarı, tüylü, at gibi bir kadındır. Bir buçuk pesetaya babasını bile satacak yaradılıştadır. Pezevengi, kimi soyluların şoförlüğünü yapan biridir; onun elinde bir kuruş para bırakmaz. Canı çıkasıya yediği her dayak, kadını kamçılamaktadır. Engereğinkini andıran bir dili vardır Uruguaylının; seri halde iftira atar. Kimi zaman nonoşlara takar; onlar hakkında gelişigüzel konuşur. Kimi zaman kendi arkadaşlarıyla uğraşır. Bazen de az önce yattığı müşterileri çekiştirir. Vakti gelince herkes nasibini alacaktır bu bombardımandan. Bu aralar hırsını lezbiyenlerden, o yumuşak, tatlı, hüzünlü, Hint sümbülü gibi uçuşkan ve sessiz, sevgi dolu orospulardan çıkarmaktadır.

Buenos Airesli olduğu için Uruguaylı derler ona.

– Bu gördüğün adam, karşındaki, şiir yazar. Hadi bakalım, selamlaşın artık! Tanışma faslı bitti.

İki erkek, onun sözünü dinleyip el sıkışır.

– Memnun oldum. Nasılsınız?

– Çok tokum. Teşekkür ederim.

Uruguaylının yanındaki, şakacı geçinen tiplerdendir.

Adamla kız kahkahayı basarlar. Uruguaylının dişleri çürük ve siyahtır.

– Hadi gel, birlikte kahve içelim.

Martín, kararsız kalmıştır, belki de adamın bundan hoşlanmayacağını düşünmektedir.

– Aslında... Bilmiyorum...

– Hadi canım, gelin bizimle. Uzatmaya gerek yok!

– Peki, çok teşekkür ederim, fazla kalamam ama.

– Ne aceleniz var dostum? Gece uzun. Kalın bizimle. Şahsen ben, şairleri çok severim.

Köşedeki kafeye otururlar; sırnaşık adam herkese kahveyle konyak söyler.

– Sigara satıcısına söyleyin, buraya gelsin.

– Peki efendim.

Çiftin karşısına oturur Martín. Uruguaylının çakır keyif olduğu her halinden bellidir.

– Bana bak moruk, sevgilinle ilişkinde dikkatli ol!

– Sevgilimle mi?

– Kimden bahsettiğimi biliyorsun. Marujita'yı kastediyorum elbette.

– Neden?

– Pek iyi değil gibi geliyor bana. Hastalık kaptı.

– Öyle mi düşünüyorsun?

– Ne düşünmesi! Adım gibi biliyorum.

Martín kaygılı bir ifade takınır.

– Zavallı kız!

– Dalavereci karı! Ne daha fazla konuşasım var, ne de artık o evde kalasım. Ya Bayan Jesusa öğrenirse! Öğrensin

varsın, daha iyi! "Annem elime bakıyor," diyor Marujita. Biz havayla besleniyoruz sanki.

O sırada sigara satıcısı gelir.

– İyi geceler Bay Flores. Epeydir görünmüyordunuz. Bir arzunuz var mı?

– Evet. Bize iyisinden iki puro ver. Uruguaylı, sigaran var mı?

– Az kaldı. Bir paket alıver.

– Hanıma da bir paket sigara ver, sarı tütünden.

Celestino Ortiz'in barı boşalmıştır. Ön cephesi koyu yeşile boyanmış, küçücük bir mekândır. Adı *Aurora – Vinos y comidas*'tır.* Şimdilik yemekli değildir. İşler biraz yoluna girince, yemek servisine de başlayacaktır. Bir anda hepsi birden olmaz elbette.

Son müşteri, bir polis, tezgâha kurulmuş, kadehindeki berbat anasonlu içkiyi yudumlamaktadır.

– İşte söylemeye çalıştığım şey bu. Maval okumasınlar bana.

Polis gider gitmez kepengi indirecek, şiltesini çıkarıp uyuyacaktır. Gece hayatını sevmez Celestino. Erken yatmak, olabildiğince sağlıklı bir hayat sürmek ister.

– Bana vız gelir tırıs gider bayım!

Celestino'nun barda yatmasının iki nedeni vardır: birincisi, böylesi hayli ekonomiktir; ikincisi, bu yolla gece barın soyulması ihtimalini bertaraf etmiş olmaktadır.

– Kötülüğün kaynağı daha yukarıda, kesinlikle burada değil.

Celestino, at kılından yapılmış şilteyi yan yana sıraladığı sekiz on sandalyenin üzerine koyarak kocaman bir yatak

* Şafak – Şarap ve Yemek. (ç.n.)

yapmayı çabucak öğrenmiştir. Arada bir yere düştüğü de olmaktadır elbette.

– Metrodaki karaborsacıları enselemek, haksızlık bence. İnsanoğlu karnını doyurmak zorunda. İş bulamazsa, başının çaresine bakacaktır. Hayat pahalılığı ortada; karneyle verilenler ise dişinin kovuğuna bile yetmez. Kusura bakmayın ama, sigara ya da ekmek satıyor diye zavallı kadınların peşine polis takmak hiç doğru değil.

Diyalektikten anlamaz polis memuru.

– Emir kuluyum ben.

– Anlıyorum. Ayırt etmeyi bilirim dostum.

Polis gidince, yatağını yapıp uzanır ve okumaya başlar. Işığı kapatıp uykuya dalmadan önce okumayı sever Celestino; günün yorgunluğunu böyle atar. Yatakta romans ve beşlik bent okur. Nietzsche'yi gündüze bırakır. Bir yığın romans ve beşlik dize vardır elinde; kimisini a'dan z'ye ezbere bilir. Hepsi güzeldir; ama en çok *Küba'da İsyan*'ı ve *İki Sadık Âşığın, Bay Jacinto del Castillo ile Bayan Leonor de la Rosa'nın, Aşk Yeminlerini Tutmak İçin İşlediği Cinayetlerin Hikâyesi*'ni sever. Sonuncusu, o mükemmel giriş bölümüyle, klasik romanslardan biridir:

Kutsal Bakire Meryem
İlahi cennetin meşalesi
Yüce Yaradan'ın sevgilisi
Tanrı'nın Oğlu'nun
ve Kutsal Ruh'un annesi
En müşfik varlık döllendi
İlahi kudret ve faziletle
Senin bakire rahminde

Ve dokuz ayın bitiminde
Doğdu en kutsal varlık
İnsan kılığına bürünerek
İnsanoğlunu kurtarmak üzere
Senin dokunulmamış rahmini
İffetli, temiz, pürüzsüz
ve saf bırakarak

Bu eski romanslar onun gözdesidir. Kimi zaman, bu zevkine meşruiyet sağlamak için, halkın bilgeliğinden falan dem vurarak zırvalamaya başlar.

Onbaşı Pérez'in idam mangasının karşısında sarf ettiği sözleri de çok beğenir Celestino:

Askerler, ne yapalım
Alınyazım böyleyse
Bana acısız bir ölüm bahşedin
Yirmi peseta var size
Gerçi bir suçum yok
Böyle öldürülmeyi hak edecek
Bari iyi nişan alın
Diyor Pérez size
İki kişi kafama sıksın
İki kişi kalbime

Işığı söndürmek üzereyken, "Vay canına! Ne adamlar varmış eskiden!" der Celestino, yüksek sesle.

Yarı karanlık salonun dibinde, uzun saçlı, bohem kılıklı bir kemancı, tutkuyla Monti'nin Çardaş'ını çalmaktadır.

Müşteriler içmektedirler. Erkekler viski, kadınlar şampanya; on beş gün öncesine kadar kapıcılık yapmakta olan kadınlarsa nane likörü. Masaların çoğu boştur; erkendir henüz.

– Şu nane likörüne bayılıyorum Pablo!

– O halde içebildiğin kadar iç Laurita, sana engel olan mı var!

– Baksana, bunun seks arzusunu kamçıladığı doğru mu?

Çağırıldığı yere gider bekçi.

– İyi geceler efendim.

– Merhaba.

Bekçi, anahtarı çıkarıp kapıyı açar. Yaptığı hizmeti küçümseyen bir eda takınır.

– Çok teşekkür ederim.

Sahanlığın ışığını yakar bekçi. Giriş kapısını kilitler. Sopasıyla yere vura vura, sohbete devam etmek üzere polisin yanına gider.

– Her akşam bu saatlerde gelir, sabahın dördüne kadar kalır. Çatı katında fıstık gibi bir sevgilisi var, Bayan Pirula.

– Böyleleri de var hayatta.

Ara kattaki kadın gözlerini onların üzerinden ayırmaz.

– Ayrılmadıklarına göre, önemli bir şey konuşuyor olmalılar. Baksana, bekçi kapı açmaya gidince polis onu bekliyor.

Nihayet gazeteyi bırakır kocası.

– Seni ilgilendirmeyen işlere burnunu sokmaktan nasıl da hoşlanıyorsun! Hizmetçi kızlardan birini bekliyordur adam.

– Ne demezsin! Hemencecik çözüverdin meseleyi.

Çatı katında sevgilisi olan adam, paltosunu çıkarıp antredeki kanepeye bırakır. Antre çok küçüktür; iki kişilik kanepe ile yaldızlı aynanın altındaki raftan başka eşya yoktur.

– Ne haber Pirula?

Anahtarın sesini duyunca kapıya gelmiştir Pirula.

– Ne olsun? Benim hayatımda senden başka bir şey yok Javier'ciğim.

Hayli zarif ve görgülü olduğu izlenimi veren genç bir kadındır Bayan Pirula. Oysa amcık, göt, yarak gibi kelimeleri kullanmayı bırakalı daha bir sene bile olmamıştır.

Loş bir ışıkla hafifçe aydınlatılmış olan arka odadan radyonun yumuşacık sesi gelmektedir: Baş başa kalan sıkı fıkı insanlar dinlesin ya da dans etsin diye bestelenmiş bir fokstrotun tatlı, ağır ve rahatlatıcı nağmeleri.

– Hanımefendi, benimle dans eder misiniz?

– Çok teşekkür ederim beyefendi, biraz yorgunum, bütün gece dans ettim.

Adamla kadın kahkahayı basarlar, ama Uruguaylı ile Bay Flores gibi değil elbette. Sonra da öpüşürler.

– Küçücük bir kızsın sen Pirula.

– Sen de okul çocuğusun Javier.

Her birinin bir eli diğerinin belinde, iki yanı çiçek açmış akasyalarla bezeli bir bulvarda yürüyormuş edasıyla arka odaya giderler.

– Bir sigara?

Ritüel, her gece aynıdır. Sarf edilen sözler de aşağı yukarı öyle. Değişimden pek hoşlanmayan, kuvvetli bir içgüdüsü vardır Bayan Pirula'nın. Kariyer yapacak gibi gözükmektedir. Şimdilik bir şikâyeti de yoktur zaten. Onu kraliçe gibi yaşatmakta, sevip saymaktadır Javier.

Victorita'nın bu kadarında gözü yoktur. Karnını doyurmak ve eğer iyileşirse sevgilisiyle birlikte olmaktan başka bir şey istememekte; ama içinde bulunduğu şartlar, hiç arzu

etmediği halde, onu fahişelik yapmaya zorlamaktadır. Hayatı boyunca hiç fahişelik yapmamış, sevgilisinden başka kimseyle yatmamıştır. Güçlü bir iradesi vardır; ateşli bir kız olmasına rağmen, arzularını dizginleyebilmektedir. Paco'ya her zaman dürüst davranmış, onu bir kez olsun aldatmamıştır.

Bir gün, Paco'nun daha hastalanmadığı dönemde, "Bütün erkeklerden hoşlanıyorum," demiştir ona, "O yüzden, önünü alamam diye, senden başka kimseyle yatmıyorum."

Bunu itiraf ederken, kıpkırmızı kesilmiş olsa da, gülmekten bayılmıştır kız. Oğlansa hiç hoşlanmamıştır bu şakadan.

– Senin için diğerlerinden farkım yoksa, istediğini yap. Canın ne çekiyorsa yapabilirsin.

Sevgilisi hastalandığı sırada, bir gün, iyi giyimli bir adam takılmıştır peşine.

– Bakar mısınız hanımefendi, nereye gidiyorsunuz böyle acele acele?

Kız bu durumdan hoşlanmıştır; hali tavrı yerindedir adamın. Hoş, zarif, böyle bir durumda nasıl davranılacağını bilen biridir.

– Rahat bırakın beni; işe gidiyorum.

– Niye bırakayım ki sizi? İşe gidiyor olmanıza sevindim doğrusu. Bu, gençliğinizin ve güzelliğinizin yanı sıra, aynı zamanda iffetli olduğunuzu da gösteriyor. Ama sizinle biraz konuşmamızda ne kötülük olabilir?

– İş bu kadarla kalsa!

– Başka ne olabilir ki?

Boş bulunup ağzından kaçırır genç kız:

– Canımın çektiği şey olabilir...

Yüz ifadesinde en küçük bir değişiklik olmaz iyi giyimli adamın.

– Elbette! Karşınızdakinin de eli armut toplamıyor hanımefendi. O da elinden geleni yapacaktır.

– Ve izin verileni.

– Evet, haklısınız, izin verileni.

Adam, bir süre Victorita'ya eşlik eder. Madera Caddesi'ne yaklaştıklarında, adamla vedalaşır Victorita:

– Hadi hoşça kalın. Artık peşimi bırakın; matbaadan birileri bizi görebilir.

Kaşlarını çatar adam.

– Buralarda bir matbaada mı çalışıyorsunuz?

– Evet, hemen şurada, Madera Caddesi'nde. Bu yüzden peşimi bırakmanızı istedim. Başka bir gün görüşürüz.

– Bekle biraz.

Kızın elini tutarak gülümser adam.

– Bunu gerçekten istiyor musun?

Victorita da gülümser.

– Ya siz?

Gözlerini kızın gözlerine diker adam.

– İşten kaçta çıkıyorsun bu akşam?

Victorita, gözlerini kaçırır.

– Yedide. Ama beni almaya gelmeyin. Sevgilim var benim.

– Seni almaya geliyor mu?

Artık sesinde hüzün vardır Victorita'nın:

– Hayır, beni almaya gelmiyor. Hoşça kalın.

– Görüşmek üzere desek?

– Pekâlâ, nasıl isterseniz. Görüşmek üzere.

Saat yedide, mesaisi bitince, El Porvenir'den çıkar Victorita. Tam Escorial Caddesi'nin köşesinde, kendisini bekleyen adamla burun buruna gelir.

– Fazla zamanınızı almayacağım hanımefendi. Sevgilinizle buluşmanız gerektiğini biliyorum.

Adamın yeniden sizli bizli konuşmaya başlaması şaşırtır Victorita'yı.

– Sevgilinizle ilişkinizde sorun çıkarmak istemem. Böyle bir niyetim olmadığını biliniz.

San Bernardo Caddesi'ne doğru inmektedirler. Adam oldukça düzgün davranmakta, karşı kaldırıma geçerken bile kolunu tutmaya kalkışmamaktadır.

– Sevgilinizle epeyce mutlu olabileceğinizi düşünmek sevindiriyor beni. Bana kalsa hemen yarın evlendirirdim sizi.

Göz ucuyla bakar adama Victorita; konuşurken ona bakmamaktadır adam, kendi kendine konuşuyormuş gibidir.

– Beğendiği, takdir ettiği bir kadın için, çok mutlu olmasından başka ne dileyebilir ki insan?

Bulutlarda uçuyor gibidir Victorita. Mesafeli olduğu, belli belirsiz, biraz hüzün veren, uzak ve imkânsız bir mutluluktur hissettiği.

– Gelin, girelim şuraya. Çok soğuk, yürüyüşe uygun değil hava.

– Peki.

Victorita ile adam, Café Sen Bernardo'ya girip, dipteki masalardan birinde karşılıklı otururlar.

– Ne istersiniz?

– Sıcak bir kahve.

Garson gelince, adam siparişi verir:

– Hanımefendiye sütlü espresso ve çörek getirin. Bana da sade espresso.

Sarı tütünden sigarasını çıkarır adam.

– Sigara içer misiniz?

– Hayır, sigara içmiyorum pek.

– Pek içmemek ne demek?

– Ara sıra içerim. Mesela Noel gecesi.

Üstelemez adam. Sigarasını yakıp paketi cebine koyar.

– Evet hanımefendi, bana kalsa sevgilinizle hemen yarın evlendirirdim sizi.

Victorita, adamın gözlerine bakar.

– Neden istiyorsunuz bunu? Bizi evlendirmekle elinize ne geçecek?

– Hiçbir şey, hanımefendi. Evlenmeniz ya da bekâr kalmanız ne herhangi bir fayda sağlar ne de zarar verir bana. Sevgilinizle evlenmenizin sizi mutlu edeceğini düşündüğüm için söyledim bunu.

– Beni mutlu eder elbette. Saklamaya gerek var mı?

– Gerek yok. Görüyorsunuz, konuşunca anlaşabiliyor insanlar. Sizinle konuşmak istediğim şeyin, evli ya da bekâr olmanızla bir alakası yok.

Hafifçe öksürür adam.

– Umuma açık bir yerdeyiz. Etrafımızda insanlar, aramızda ise bu masa var.

Adam, bacaklarını hafifçe Victorita'nın dizlerine sürter.

– Sizinle açık konuşabilir miyim?

– Evet. Kabahat işlemediğiniz sürece...

– Her şeyi açıkça ifade ederken kabahat işlemek imkânsızdır hanımefendi. İş teklifi gibi bir şey benimkisi. İsterseniz kabul edersiniz, istemezseniz reddedersiniz. Hiçbir yükümlülüğünüz yok.

Biraz afallamıştır genç kız.

– Konuşabilir miyim?

– Evet.

Adam, duruş biçimini değiştirir.

– Öyleyse hemen konuya gireyim hanımefendi. Sizi kandırmaya falan çalışmadığımı, her şeyi olduğu gibi anlattığımı göreceksiniz.

İçerinin havası boğucu ve sıcaktır. Keten mantosunu hafifçe arkaya doğru atar Victorita.

– Nasıl başlayacağımı bilemiyorum. Beni çok etkilediniz hanımefendi.

– Ne söyleyeceğinizi tahmin edebiliyorum.

– Sanırım yanılıyorsunuz. Sözümü kesmeyin. Ben bitirdikten sonra konuşursunuz.

– Peki, devam edin.

– Güzel. Beni çok etkilediğinizi söylüyordum hanımefendi. Yürüyüşünüz, çehreniz, bacaklarınız, beliniz, göğüsleriniz...

– Evet, anlıyorum, her şeyim.

Üstünlük taslayan bir ifadeyle gülümser kız.

– Tam olarak öyle: Her şeyiniz. Ama gülmeyin lütfen; ben çok ciddiyim.

Adam, yine bacaklarını Victorita'nın dizlerine sürter, onun elini tutar. Müşfik ve dirayetli bir edayla izin verir ona Victorita.

– Yemin ederim, çok ciddiyim. Her şeyinizden hoşlanıyorum. Dipdiri, sıcacık vücudunuzu hayal ediyorum; onun tatlı rengini...

Victorita'nın elini iyice sıkar adam.

– Zengin değilim, size çok fazla şey sunamam.

Adam, Victorita'nın elini çekmeyişine şaşırır.

– Ama sizden istediğim şey de çok fazla değil.

Yine hafifçe öksürür.

– Çırılçıplak görmek istiyorum sizi. Sadece görmek. İstediğim şey bundan ibaret.

Adamın elini sıkar Victorita.

– Gitmek zorundayım. Geç kalıyorum.

– Haklısınız. Ama önce cevap verin bana. Sizi çırılçıplak görmek istiyorum. Size el sürmeyeceğime, kılınıza bile

dokunmayacağıma söz veriyorum. Yarın sizi yoklayacağım. Fahişe falan olmadığınızı, iffetli bir kadın olduğunuzu biliyorum... Şunu almanızı rica ediyorum. Kararınız ne olursa olsun. Kendinize beni hatırlatacak bir şey almanız için. Lütfen kabul edin.

Adamın masanın altından uzattığı parayı alır genç kız. Parayı alırken eli titremez.

Kalkar, kapıya doğru yönelir Victorita. Yan masada oturan bir adam arkasından seslenir:

– Merhaba, gurur abidesi Victorita! Markilerle düşüp kalkmaya başlayalı beri biz yoksullara selam vermez oldun bakıyorum.

– Merhaba Pepe.

El Provenir'de çalışan işçilerden biridir Pepe.

Uzun süredir ağlamaktadır Victorita. Bir yığın tasarı, metronun çıkışındaki insanlar gibi, kaynaşıp durmaktadır kafasında. Manastıra kapanmaktan orospuluk yapmaya kadar yeltenebileceği her şey anasına katlanmaktan daha iyi gözükmektedir ona.

Sesini yükseltir Bay Roberto.

– Petrita! Ceketimin cebinden tütünümü getir!

Karısı araya girer:

"Bağırma hayatım! Çocukları uyandıracaksın."

– Uyanmazlar. Melek gibi uyuyorlar. Uykuya bir daldılar mı, artık kimse uyandıramaz onları.

– Ne istiyorsan söyle ben getireyim. Petrita'yı çağırma artık, canı çıkmıştır zavallının.

– Boş versene! Onlara vız gelir bu kadar iş. Sen ondan çok daha yorgunsundur.

– Ve çok daha yaşlı!

– Hadi canım sen de! Yaşını göstermediğini sen de biliyorsun.

Elinde tütünle mutfağa gelir hizmetçi kız.

– Antreden gazeteyi de getir.

– Peki beyefendi.

– Baksana, komodinin üzerine de bir bardak su koy.

– Peki beyefendi.

Filo, yine müdahale eder.

– Ben hepsini yaparım; bırak da yatsın artık kız.

– Yatsın mı? Bıraksan hemen dışarıda alır soluğu, sabahın ikisine, üçüne kadar dönmez.

– Orası öyle...

Bayan Elvira, dönüp durmaktadır yatakta. Kaygılı ve huzursuzdur. Peş peşe kâbus görmektedir. Bayan Elvira'nın yatak odası, eski elbise ve kadın kokar. Orada kadın kokusu, parfüm değil, bozulmuş balık kokusudur. Soluk soluğadır Bayan Elvira; başı ateş, karnı buz gibi, aman vermeyen, ürkütücü bir rüyada debelenmekte; eski somya, acı çeken bir varlık gibi gıcırdayıp durmaktadır altında.

Kapkara bir kedi, tüylerinin yarısı dökülmüş, gözlerinde dehşet veren bir parıltı, yüzünde esrarlı bir gülümseyiş, epeyce uzaktan Bayan Elvira'nın üzerine atlar. Kadın, tekme ve yumruk atarak savunur kendini. Kedi, odadaki eşyaların üzerine düşer, yeniden yatağa çıkmak için lastik top gibi zıplar. Kedinin yarılmış karnı, nar gibi kıpkırmızıdır. Götünden zehirli, pis kokulu, rengârenk bir çiçeği andıran, havai fişek izine benzer bir şey sarkmaktadır. Çarşafı başına çeker Bayan Elvira. Yatağın içinde, gözü dönmüş bir sürü cüce çılgınca mastürbasyon yapmaktadır. Bir hayalet gibi süzülür kedi, Bayan Elvira'nın karnına yapışır. Göbeğini

yalar. İnsanın ödünü koparan kahkahalarla gülmeye başlar. Dehşete kapılır Bayan Elvira, hayvanı odadan dışarı atar. Bunu becerene kadar helak olmuştur; çünkü kedi kurşun gibi ağırdır. Cüceleri ezmemeye çalışır Bayan Elvira. Cücelerden biri "Meryem Ana! Meryem Ana!" diye seslenir ona. O sırada, gövdesini morina balığı gibi yassılaştırarak, kapının altından geçer kedi. Bir celladınki gibi, menhus bakışları vardır. Komodinin üzerine çıkar, hunharca Bayan Elvira'ya diker gözlerini. Bayan Elvira, nefes almaya bile cesaret edemez. Kedi yastığa iner, budala bir âşık gibi, usulca ağzını ve göz kapaklarını yalamaya başlar Bayan Elvira'nın. Dili, apış arası gibi sıcacık, kadife gibi yumuşacıktır. Dişleriyle geceliğinin bağlarını çözer. Damar gibi muntazam atmakta olan yarılmış karnını gösterir. Arkasından sarkan çiçek, gitgide gürleşip güzelleşmektedir. Kürkü yumuşacıktır. Göz kamaştırıcı bir ışık yürür odaya. İnce yapılı bir kaplan halini alana kadar büyür kedi. Umutsuzca debelenip durmaktadır cüceler. Bayan Elvira, zangır zangır titremektedir. Kedi dudaklarını yaladıkça, Bayan Elvira'nın nefesi kesilir. Kedi, uzamaya devam eder. Soluk alamaz Bayan Elvira. Boğazı kurumuştur. Önce ihtiyatla, sonra edepsizce aralar bacaklarını...

Ansızın uyanır ve ışığı yakar Bayan Elvira. Geceliği terden sırılsıklam olmuştur. Üşüdüğünü hisseder, doğrulur, mantosuyla ayaklarını örter. Kulakları çınlamaktadır. Meme uçları, o şaşaalı günlerde olduğu gibi, gururla dikleşmiştir.

Işığı kapatmadan uyur Bayan Elvira.

– Evet, on beş peseta avans verdim. Ne var bunda? Yarın karısının doğum günü.

Yeterince sert olmayı beceremez Bay Ramón. Kendisini ne kadar zorlarsa zorlasın, bir türlü başaramaz bunu.

– Bir de ne var bunda diyor! Kör müsün sen? Daha ne olsun? Yüz kere söyledim sana; bu gidişle yoksulluktan kurtulamayacağız. Sen ortalığa saçasın diye mi para biriktiriyoruz!

– İyi de, hayatım, maaşından keseceğim sonra. Benim ne zararım var? Parayı bağışlamadım ki!

– Ne o, maaşından kesecekmiş! Tabii unutmazsan!

– Hiç unuttuğum olmadı şimdiye kadar.

– Olmadı mı? Ya Bayan Josefa'ya verdiğin yedi peseta? O yedi peseta nerede?

– İlaç alması gerekiyordu hayatım. Hâlâ ne durumda, baksana!

– Söyler misin bana, elâlemin hastalığından bize ne?

Sigarasını yere atıp ayağıyla söndürür Bay Ramón.

– Paulina, sana bir şey söyleyeyim mi?

– Ne söyleyeceksen söyle.

– Bu dükkânda benim borum öter, anladın mı? Ne yaptığımı biliyorum ben. Boş yere huzurumuzu kaçırma.

Son çıkışını alçak sesle homurdanarak yapmak zorunda kalır Bayan Paulina.

Uyku tutmaz Victorita'yı. Anası olacak canavar karıyı takmıştır kafasına.

– Ne zaman bırakacaksın şu veremli herifi?

– Asla bırakmayacağım; sarhoşlardan çok daha fazla memnun eder insanı veremliler.

Victorita, böyle bir şey söylemeye asla cesaret edemez elbette anasına. Sevgilisi bir iyileşse... Onun iyileşmesi için her şeyi göze alabilir Victorita.

Yatakta dönüp dururken ağlamaya devam eder. Biraz para bulabilse, iyileşecektir sevgilisi. Bilirsiniz, yoksul veremliler nalları diker, zengin veremlilerse, büsbütün iyileşmeseler de,

kör topal yola devam ederler. Para bulmak kolay değildir elbette; farkındadır bunun Victorita. Bunun için biraz şanslı olmak gerekir. Şans dışında her şey elindedir insanın. Ama talih kuşu, ancak canı isterse gelip başına konar insanın. O da kırk yılda bir...

Sevgilisinin vicdanı el vermediği için, o adamın teklif ettiği otuz bin peseta uçup gitmiştir.

– Hayır, hayır, değil otuz bin, yüz elli bin peseta da verseler istemiyorum bunu.

"Bize ne zararı var ki?" der kızcağız, "Bir iz bırakmaz. Kimsenin ruhu da duymaz."

– Göze alabilir misin bunu?

– Senin için, evet. Biliyorsun.

Otuz bin peseta verecek olan adam, Victorita'ya tavsiye ettikleri tefecidir.

– Hemen verir sana üç bin pesetayı. Ömür boyu öder dursun. Ama avcuna sayar parayı.

Onu görmeye gider Victorita. Üç bin peseta ile evlenebilecektir. Sevgilisi henüz hasta değildir. Üşütüp durmakta, öksürmekte, çabuk yorulmaktadır. Ama henüz yatağa düşmemiştir.

– Üç bin peseta istiyorsun, öyle mi kızım?

– Evet efendim.

– Neden peki?

– Şey, evlenmek için efendim.

– Âşıksın öyleyse.

– Şey, evet...

– Sevgilini çok mu seviyorsun?

– Evet efendim.

– Pek çok mu seviyorsun?

– Evet efendim, çok seviyorum.

– Herkesten çok mu seviyorsun?

– Evet efendim, herkesten çok.

Elindeki yeşil kadife takkeye iki tur attırır tefeci. Armut gibi sipsivri bir kafası; soluk, pörsük ve yapış yapış saçları vardır.

– Peki, bakire misin yavrum?

Tepesi atar Victorita'nın.

– Ne bok yemeye soruyorsunuz şimdi bunu?

– Bir nedeni yok yavrum. Sadece merak ettim... Ayrıca üslubuna da dikkat etmelisin. Hayli terbiyesiz olduğunun farkında mısın?

– Bunu siz mi söylüyorsunuz?

Tefeci gülümser.

– Hayır, böyle davranmana gerek yok yavrum. Hepi topu, bekâret zarının sağlam mı yırtık mı olduğu... Bu da yalnızca seni ve sevgilini ilgilendirir.

– Bence de.

– İşte bu kadar.

Tefecinin gözleri, baykuşunkiler gibi parlamaktadır.

– Baksana?

– Efendim?

– Sana üç bin yerine otuz bin verseydim, ne yapardın?

Nefesi kesilmiştir Victorita'nın.

– İstediğiniz her şeyi.

– İstediğim her şeyi mi?

– Evet efendim, her şeyi.

– Her şeyi, ha?

– Evet, her şeyi.

– Ya sevgilin? O ne yapardı benim için?

– Bilmiyorum. İsterseniz sorarım.

Tefecinin solgun yanaklarında iki küçük kırmızı gül peydahlanır.

– Peki, senden ne istediğimi biliyor musun güzelim?

– Hayır efendim, onu siz söyleyeceksiniz.

Tefecinin sesi hafifçe titremektedir.

– Çıkar memelerini.

Kız, yakasını açıp çıkarır memelerini.

– Otuz bin pesetanın ne demek olduğunu biliyor musun?

– Evet efendim.

– Bu kadar parayı bir arada gördün mü hiç?

– Hayır efendim, hiç görmedim.

– Ben sana göstereceğim. Sen ve sevgilin, isterseniz tabii.

Bayağı bir esinti, can çekişen bir kelebek gibi, eşyalara çarpa çarpa, ağır ağır dolaşır odada.

– Ne diyorsun?

Bir arsızlık selinin, içinden yüzüne doğru akmakta olduğunu hisseder Victorita.

– Ben tamam diyorum. Otuz bin peseta alacaksam, bütün hayatımı size itaat ederek geçirebilirim. Hatta öbür dünyadaki hayatımı da...

– Peki, sevgilin ne der bu işe?

– Soracağım ona. Bakalım ne diyecek.

Bayan María'nın oturduğu binanın giriş kapısı açılır; gencecik, çocuk denebilecek yaşta bir kız dışarı çıkar, karşı kaldırıma geçer.

– Şuna baksana! Galiba bizim binadan çıktı.

Polis memuru Julio García, bekçi Gumersindo Vega ile vedalaşır.

– Bahtın açık olsun!

– Sağ ol. Buna gerçekten ihtiyacım var.

Bekçi, yalnız kalınca, polis memurunu düşünmeye başlar. Sonra Bayan Pirula'yı hatırlar. Sonra da, geçen yaz,

sopasının sivri ucunu, haddini aşan bir serserinin böğrüne batırıvermesini... Bu sonuncusu, bekçiyi güldürür.

– Nasıl da tabanları yağlamıştı lanet olası herif!

Bayan María, storu indirir.

– Ne günlere kaldık! Şu insanların haline bak!

Sonra, birkaç saniye susar.

– Saat kaç oldu?

– On ikiye geliyor. Hadi, yatalım artık.

– Yatalım mı?

– Evet, iyi olur.

Filo, çocukların yanına gidip dua eder. Almayı hiçbir zaman ihmal etmediği bir tedbirdir bu.

Bay Roberto, takma dişlerini yıkar, bir su bardağının içine koyup üzerini -kenarlarını çekirdek külahınınki gibi küçük kıvrımlarla süslediği- bir parça tuvalet kâğıdıyla örter. Sonra, günün son sigarasını yakar. Her gece, yatakta, takma dişleri olmadan sigara tüttürmeye bayılır Bay Roberto.

– Çarşaflarımı yakma.

– Merak etme, yakmam hayatım.

Kıza yaklaşıp kolundan tutar polis memuru.

– Umudu kesmiştim artık.

– Geldim işte.

– Neden bu kadar geciktin?

– Anlatayım. Çocuklar bir türlü uyumadılar. Sonra beyefendiyle ilgilendim. Petrita, su getir! Petrita, ceketimin cebinden tütünü getir! Petrita, antreden gazeteyi getir! Bütün gece bir şeyler getirmemi isteyecek diye düşünmeye başlamıştım.

Petrita ve polis memuru, arena bölgesine doğru giden bir caddenin girişinde gözden kaybolurlar.

Soğuk bir esinti, kızın yorgun bacaklarından yukarı tırmanır.

Javier ve Pirula, tek sigarayı birlikte içmektedirler. Şimdi içtikleri, gecenin üçüncü sigarasıdır.

Odada sessizlik hüküm sürmekte; arada şehvetle ve sükûnetle öpüşmektedirler.

Yanak yanağa divana uzanmış, gözleri kısık, tatlı bir uyuşukluk içerisinde, neredeyse hiçbir şey düşünmüyor olmanın tadını çıkarmaktadırlar.

Sonra daha uzun, daha derin, daha yoğun öpüşmeye başlarlar. Kız, derin derin, inliyormuş gibi solumaktadır. Javier, kucakladığı gibi yatak odasına götürür onu.

Muare yatak örtüsünün üzerinde, tavana asılı açık menekşe rengi porselen avizenin silueti seçilmektedir. Yatağın yanında küçük bir elektrik sobası yanmaktadır.

Sıcak hava, kızın yorgun bacaklarından yukarı tırmanır.

– O şey komodinin üzerinde mi?

– Evet... Konuşma...

Tevrat'ın o vahşi ve alabildiğine dürüst âşıkları gibi yoksul ve kadere boyun eğmiş çiftlerin konforsuz sığınağı olan arena bölgesinde, garaja doğru giden eski, aksak, köhne, karoseri tangırdayan, sert ve keskin frenli tramvayların sesi işitilir.

Gündüz, bütün gün taş savaşı yapan kavgacı ve şamatacı çocuklara ait olan arazi, kapılar kilitlendikten sonra -bir köşeye gizlenmiş meçhul bir radyodan yayılan nağmeler eşliğinde sükûnetle dans etmenin, sevişmeden önce nefis kokulu bir sigara tüttürmenin, basit ve kesinlikle güvenli korunma yöntemlerini kulağa fısıldamanın mümkün olmadığı- kirlice bir cennete dönüşür. Öğle yemeğinden sonra,

kertenkele gibi güneş ışığıyla beslenmeye gelen yaşlılara ait olan arazi, çocukların ve elli yaşlarındaki çiftlerin yatıp uykuya dalmalarıyla birlikte, kimsenin kimseyi atlatmadığı, bahane ileri sürmediği, herkesin ne yapmak istediğini bildiği, sabahı seksek oynayarak geçirmiş olan kız çocuğunun çizdiği şekillerin ve bütün boş zamanını bilye oynayarak geçirmiş olan oğlan çocuğunun kazdığı yuvarlak, kusursuz çukurcukların hâlâ durduğu yumuşacık toprağın üzerinde güzelce ve biraz haşince sevişilen dolaysız bir cennete dönüşür.

– Üşüyor musun Petrita?

– Hayır Julio. Senin yanında kendimi çok iyi hissediyorum.

– Beni çok mu seviyorsun?

– Tahmin edemeyeceğin kadar çok seviyorum.

Canı yatmak istememiştir Martín Marco'nun; şehirde aylak aylak dolaşmaktadır. Büsbütün meteliksizdir. Metronun kapanmasını, gecenin hasta görünümlü son tramvaylarının ortalıktan çekilmesini beklemektedir. O zaman, şehrin daha fazla kendisine, kendisi gibi -ellerini kimi zaman sıcak bile olmayan boş ceplerine sokmuş, kafası boş, gözleri boş, yüreğinde kimsenin bilmediği dipsiz ve giderilemez bir boşluk, amaçsızca dolaşan- insanlara ait olduğunu hissedecektir.

Martín Marco, nerede yürüdüğünün bile farkında olmadan, ağır ağır, Torrijos'tan Diego de León'a çıkar. Príncipe de Vergara, yani General Mola* üzerinden, ortasında -bakımlı küçük bir bahçede redingotuyla dikilmekte olan- Salamanca markisinin olduğu Salamanca Meydanı'na iner. Tek başına

* Caddenin aslında Príncipe de Vergara olan adı, daha sonra General Mola olarak değiştirilmiştir. General Mola, meşru cumhuriyet hükümetine karşı 1936'da gerçekleştirilen faşist ayaklanmada Franco ile işbirliği yapan generallerden birinin adıdır. (ç.n.)

dolaşmaktan, şehrin geniş caddelerinde uzun, yorucu yürüyüşler yapmaktan hoşlanır Martín Marco. Gündüz olunca, o caddeler, mucizevi bir şekilde, satıcıların bağırtıları, hizmetçi kızların içten ve edepsiz şarkıları, otomobillerin kornaları, küçük çocukların, o sevimli, yaman, ehlileştirilmiş kurt yavrularının viyaklamaları ile dolup taşacaktır. Martín Marco, az ötedeki tahta banka oturur, Madrid Nüfus Müdürlüğü, Nüfus Cüzdanı Dairesi antetli zarfın içindeki izmaritlerden birini çıkarıp yakar.

Bir nevi hüzün ve mutluluk antolojisidir sokaklardaki banklar. Soluklanan astımlı yaşlı adam, dua kitabını okuyan papaz, bit ayıklayan dilenci, karısıyla bir şeyler yiyen duvarcı, yorgun düşmüş veremli, kocaman gözleriyle hayal kuran deli, kornetini dizlerine dayamış sokak çalgıcısı; her biri kendi arzularının esiri olan bütün bu insanlar, kan dolaşımının sırrını bir türlü çözememiş yorgun vücutlarının kokusunu bankın üzerine bırakırlar. O derin iniltinin ardından; dinlenen genç kız, uzun bir aşk romanı okuyan kadın, zamanın geçmesini bekleyen kör kadın, sosisli sandviçini silip süpüren daktilocu küçük kız, acılarına katlanmaya çalışan kanserli kadın, yarı açık ağzından salya akan geri zekâlı kadın, tablasını kucağına koymuş incik boncuk satıcısı, işeyen adamları seyretmeye bayılan küçük kız... Onlar da...

İzmarit zarfını kız kardeşinin evinden almıştır Martín Marco. Artık izmarit, çivi ya da karbonat taşımaktan başka bir işe yaramayacak olan bir zarf... Nüfus cüzdanı kaldırılalı aylar olmuştur. Fotoğraflı, hatta parmak izli yeni kimlik kartları verileceği söylenmektedir. Ama kim bilir ne zaman. Malûm, devlet işleri ağır yürümektedir.

Sonra askerlerine dönüp şöyle der Celestino:

– Cesaret yiğitlerim! Zafer için ileri! Korkanlar burada kalsın! Yalnızca cesareti olanlar, bir ideal için canını verebilecek olan gerçek yiğitler gelsin benimle!

Birliktekiler sessizdir; duygulanmış, onun sözlerine kulak kesilmişlerdir. Askerlerin gözlerinde, savaşma arzusunun öfkeli parıltısı seçilmektedir.

– İnsanlığın iyiliği için mücadele ediyoruz! Çabalarımız boşa gitmeyecekse, bugün ektiklerimizi ileride evlatlarımız biçecekse, feda olsun canımız!

Birliğin tam üzerinden düşman uçakları geçer; kimsenin kılı kıpırdamaz.

– Düşman tanklarına, kalbimizdeki inançla karşı koyacağız!

Askerler, sessizliği bozarlar:

– Var ol!

– Kahrolsun güçsüzler, tabansızlar ve rahatsız olanlar!

– Var ol!

– Ve sömürücüler, vurguncular ve zenginler!

– Var ol!

– Ve emekçilerin ekmeğiyle oynayanlar!

– Var ol!

– Banco de España'nın altınlarını paylaşacağız!

– Var ol!

– Ama büyük hedefe, nihai zafere ulaşabilmek için, özgürlük uğruna can vermemiz gerekiyor!

Gevezeliği üzerindedir Celestino'nun.

– Öyleyse ileri! Yılmadan, bir an olsun duraksamadan ileri!

– İleri!

– Ekmek ve özgürlük için savaşıyoruz!

– Var ol!

– Hepsi bu kadar! Herkes görevini yapsın! İleri!

Celestino, ansızın hacetini giderme ihtiyacı hisseder.

– Bir dakika!

Askerler şaşırmıştır. Celestino, biraz yürür, ağzı kurumuştur. Bulanıklaşıp belirsizleşmeye başlar askerler.

Şiltesinden kalkar, barın ışığını yakar, bir yudum soda içip soluğu tuvalette alır Celestino Ortiz.

Laurita, nane likörünü bitirmiş; Pablo, viskisini yuvarlamıştır. Uzun saçlı kemancı ise, dramatik bir edayla, duygusal çardaşları ve Viyana valslerini döktürmeye devam etmektedir muhtemelen.

Pablo ile Laurita baş başadır artık.

– Beni asla terk etmeyeceksin, değil mi Pablo?

– Asla, Laurita.

Mutludur Laurita. Hatta çok mutludur. Yine de kalbinin derinliklerinde, çok hafif, belli belirsiz bir kuşku peydahlanıvermektedir.

Yavaşça soyunurken, gözlerindeki yatılı öğrenci hüznüyle adama bakar Laurita.

– Asla, değil mi?

– Asla, göreceksin.

Pembe çiçeklerle bezeli beyaz bir kombinezon vardır kızın üzerinde.

– Beni çok mu seviyorsun?

– Delicesine.

Ayakta, gardırop aynasının önünde öpüşürler. Adamın ceketine yasladığı memeleri hafifçe ezilir Laurita'nın.

– Utanıyorum Pablo.

Pablo güler.

– Zavallı küçük kız!

Kızın ufacık bir sutyeni vardır.

– Çözsene şunu.

Yukarıdan aşağıya doğru, kızın sırtını öpmeye koyulur adam.

– Oh!

– Ne oldu?

Başını hafifçe eğerek gülümser Laurita.

– Ne yaramaz adamsın!

Adam, yeniden dudaklarından öper kızı.

– Hoşuna gitmiyor mu?

Kız, Pablo'ya karşı derin bir minnet duyar.

– Gidiyor Pablo. Hem de çok.

Üşümeye başlayınca, Alcántara, Montesa ve Naciones caddelerindeki evleri dolaşmaya karar verir Martín. Kırık dökük kaldırımlardan yükselen ağaçları ve randevu evlerine girip çıkanları seyreden, kırmızı tuğlayla örülmüş duvarların arkasında yaşananları hayal ederek eğlenen yoksul ve düşünceli yayalarıyla, küçük ve esrarlı bir caddedir Naciones.

Aslında Martín için pek eğlenceli bir atmosfer yoktur içeride. Ama hem vakit öldürecek, hem de ev ev dolaşırken biraz ısınacaktır.

Biraz da içerideki muhabbetten nasiplenecektir elbette. Kızlardan bazıları, şu on beş pesetalık olanlar, hayli cana yakın tiplerdir. Pek güzel olmasalar da, iyi kalpli ve sevecendirler. Augustin ya da Cizvit okullarına verdikleri bir çocukları vardır; sonunda orospu çocuğunun teki olmasın diye sonsuz çaba harcadıkları, bazen, pazar günleri, süslenmeden, başlarını örterek görmeye gittikleri bir çocuk. Diğerleri, daha gösterişli olanlar, özenticilikleri ve takındıkları o düşes havaları ile tahammül edilmesi güç tiplerdir. Güzel olmakla birlikte kötücül ve despotturlar. Bir köşede

gizledikleri çocukları yoktur onların. Şatafatlı fahişeler, çocuklarını aldırırlar; buna imkân bulamazlarsa, doğar doğmaz, başına bir yastık koyup üzerine oturarak boğarlar.

Düşünerek, arada kendi kendine mırıldanarak yürümektedir Martín.

– Yirmi yaşındaki hizmetçi kızların hâlâ altmış pesetaya talim ediyor olmaları çok anlamsız.

Sımsıkı vücudu, tertemiz yüzü, düzgün bacakları, bluzunu ve kazağını kabartan memeleriyle Petrita'yı hatırlar.

– Nasıl da çekici bir yaratık! Mesleğinde başarılı olur, biraz para biriktirir umarım. Böyle namusuyla yaşaması daha iyi. Balıkçının ya da polisin biri baştan çıkarmaz umarım. Boş yere vaktini harcadığını anlayacaktır o zaman. Neyse, kendi bileceği iş!

Lista üzerinden General Pardiñas'ın köşesine ulaştığında, Martín'i durdururlar. Ellerini yukarı kaldırmasını isterler, üstünü ararlar, belgelerini sorarlar.

Ayaklarını kaldırım taşlarının üzerinde hışır hışır sürüyerek yürümektedir o sırada. Ziyadesiyle hoşlandığı bir oyundur bu...

Erkenden yatar Bay Mario de la Vega. Bayan Ramona'nın ayarladığı işin yolunda gidebilmesi için, yarın dinç olması gerekmektedir.

On altı peseta ile işe başlayacak olan delikanlı, Madera Caddesi'ndeki El Porvenir'in paketleme servisinde çalışan kızın kaynı değildir henüz. Çünkü kardeşi Paco, veremin acımasız pençesine düşmüştür.

– Pekâlâ delikanlı, yarın görüşürüz.

– Hoşça kalın efendim. Tanrı günahlarınızı affetsin! Size minnettarım. Çok teşekkür ederim.

– Bir şey değil evladım, bir şey değil. Önemli olan, iyi çalışman.

– Elimden geleni yapacağım efendim.

Gece, açık havada, zevkle inlemektedir Petrita. Vücudundaki bütün kan yüzüne yürümüştür.

Polis memurunu çok sever Petrita. İlk sevgilisidir onun; bekâretiyle vedalaşmasına vesile olan adamdır. Köydeyken, daha şehre gelmeden, bir namzet ortaya çıkmış, ama o da fazla ileri gitmeye fırsat bulamamıştır.

– Oh Julio, oh! Nasıl da canımı yakıyorsun! Koca hayvan! Azgın herif! Oh, oh!

Hayatın sıcacık nabzı, kızın pembe gerdanında atmaktadır. Tam orayı ısırır adam.

Bir süre, sessizce, hiç kıpırdamadan dururlar. Biraz düşünceli gibidir Petrita.

– Julio.

– Efendim.

– Beni seviyor musun?

Ibiza Caddesi'nin bekçisi, belki gelen olur diye aralık bıraktığı bir sokak kapısından içeri girer.

Sahanlıktaki otomatik ışığı yakar; kolçağının açıkta bıraktığı, soğuktan uyuşmuş parmaklarını hohlar. Sahanlıktaki ışık söner. Ellerini ovuşturur, ışığı yeniden yakar. Sonra tütün kesesini çıkarır, sigarasını sarmaya başlar.

Korkudan körpe fidan gibi titremekte olan Martín, telaş içerisinde, yalvararak konuşmaktadır:

– Belgelerim yanımda değil, evde bıraktım. Yazarım ben, adım Martín Marco.

Öksürmeye başlar Martín; sonra gülmeye çalışır.

– Ha, ha! Affedersiniz, biraz üşütmüşüm de! Evet, biraz üşütmüşüm, ha, ha!

Polisin kendisini tanımamasına şaşırmıştır Martín.

– Movimiento'da* çalışıyorum. Şurada, Génova Caddesi'ndeki bölge sekreterliğinden sorabilirsiniz. Son makalem birkaç gün önce çeşitli taşra gazetelerinde, Huelva'daki Odiel'de, León'daki Proa'da, Cuenca'daki Ofensiva'da yayımlandı. Makalenin başlığı, "Katolik Isabel'in Manevi Ölümsüzlüğünün Nedenleri".

Sigarasından bir nefes çeker polis.

– Hadi, gidin artık. Gidip yatın, hava soğudu.

– Teşekkürler. Teşekkürler.

– Bir şey değil. Hey, bir dakika!

Martín'in yüreği ağzına gelir.

– İlham perileriniz eksik olmasın.

– Teşekkürler. Teşekkürler. Hoşça kalın.

Hızlanır Martín. Arkasına bakmaya cesaret edemez. Nedenini bilmediği müthiş bir korku bütün bedenini sarmıştır.

Bay Roberto, gazetesini bitirmek üzereyken, biraz da nezaketen, başını omzuna yaslamış olan karısını okşar. Bu mevsimde, bacaklarını daima eski bir paltoyla örtmektedirler.

– Yarın nasıl bir gün Roberto? Kederli mi, mutlu mu?

– Çok mutlu bir gün hayatım.

Filo gülümser. Ön dişlerinden birinde derin, kapkara, yuvarlak bir çürük vardır.

– Aslına bakarsan öyle.

Heyecanlanıp içtenlikle gülümsediğinde, çürüğünü unutup dişlerini ortaya sermektedir Filo.

---

* El Movimiento Nacional: Franco rejiminin, basının denetlenmesini de üstlenmiş olan temel siyasi örgütü. (ç.n.)

– Evet Roberto, haklısın. Ne kadar mutlu bir gün olacak!

– Elbette öyle olacak, Filo! Hep söylüyorum sana. Yeter ki hepimizin sağlığı yerinde olsun.

– Tanrı'ya şükürler olsun, hepimizin sağlığı yerinde Roberto.

– Evet, yakınmaya hakkımız yok. Durumu çok daha kötü olan nice insan var. İyi kötü yuvarlanıp gidiyoruz işte. Bundan fazlasında gözüm yok benim.

– Benim de, Roberto. Tanrı'ya ne kadar şükretsek azdır, öyle değil mi?

Kocasına çok düşkündür Filo. Ona minnettardır; kocasının azıcık ilgi göstermesi, içini kıvançla doldurmaktadır.

Derken Filo'nun ses tonu biraz değişir:

– Baksana Roberto.

– Efendim.

– Bıraksana şu gazeteyi.

– Nasıl istersen...

Filo, Bay Roberto'nun kolunu tutar.

– Baksana.

– Efendim.

Aşk dolu bir edayla fısıldar:

– Beni çok mu seviyorsun?

– Elbette seviyorum yavrucuğum. Elbette. Bu nereden çıktı şimdi?

– Pek çok mu seviyorsun?

Vaaz verir gibi konuşmaktadır Bay Roberto. Ciddi bir şey söylediği zaman, hep böyledir: Genizden konuşur, vaiz gibidir.

– Senin düşündüğünden de çok!

Soluk soluğa, şakakları ateş gibi, dili damağına yapışmış, boğazında müthiş bir ağırlık, bacaklarında dermansızlık, doludizgin gitmektedir Martín. Karnı, teli kopmuş müzik

kutusu gibidir. Kulakları uğuldamaktadır. Miyop gözleri, hiçbir şeyi seçemez olmuştur.

Koşarken düşünmeye çalışır. Her nasılsa sokağın iki yanında dizili evlere çarpmadan yol alan kocaman bir tren gibidir şu an kafası. Düşünceler kafasının içinde koşuşturmakta, itişip kakışmakta, çarpışmakta, düşmekte ve kalkmaktadır.

Bu soğukta, vücudunda boğucu, soluğunu kesen, nemli, müşfik denilebilecek bir sıcaklık hisseder. Binlerce görünmez iple yumuşak, tatlı hatıralarla dolu başka sıcaklıklara bağlanan bir sıcaklık...

– Anacığım, anacığım, okaliptüs buharı bu, okaliptüs buharı, daha fazla okaliptüs buharı yap, ne olur...

Başı ağrımaktadır. Alnında şiddetli, ritmik, feci bir zonklama hissetmektedir.

– Ah!

İki adım atar.

– Ah!

İki adım daha atar.

– Ah!

Yine iki adım atar.

Elini alnına götürür Martín.

Danalar gibi, arenadaki gladyatörler gibi, mezbahadaki domuzlar gibi terlemektedir.

– Ah!

İki adım daha atar.

Hızlı hızlı düşünmeye başlar.

– Neden korkuyorum ki? Ha, ha! Neden korkuyorum? Neden, neden? Altın bir dişi vardı. Ha, ha! Neden korkuyorum? Neden, neden? Altın diş bana yakışırdı. Ne muhteşem! Ha, ha! Etliye sütlüye karışmıyorum! Asla. Etliye sütlüye karışmıyorsam bana ne yapabilirler ki? Ha, ha! Ne biçim

adam! Altın dişi var. Neden korkuyorum? Korku ne işe yarar ki! Ha, ha! Birdenbire, pat! Altın bir diş. Eller yukarı! Belgelerin! Belgelerim yanımda değil. Ha, ha! Altın dişim de yok. Altın dişim olsa da olmasa da, Martín Marco'yum ben. Ha, ha! Bu ülkede biz yazarları Tanrı bile tanımıyor. Ah, Paco'nun da altın bir dişi olsaydı keşke! Ha, ha! İşbirlikçi ol, işbirlikçi ol, budalalık etme, görürsün sonra... O ne gülüştü öyle! Ha, ha! İnsanı deli eder bunlar! Bu dünya delilerin dünyası. Zır deliler! Tehlikeli deliler! Ha, ha! Kız kardeşimin altın bir dişe ihtiyacı var. Param olsaydı, yarın altın bir diş hediye ederdim ona. Ha, ha! Katolik Isabel'in de, bölge sekreterliğinin de, âlemin manevi ölümsüzlüğünün de canı cehenneme! Anlaşıldı mı? İstediğim tek şey, karnımı doyurmak. Karnımı doyurmak. Latince mi konuşuyorum? Ha, ha! Yoksa Çince mi? Bakın, tam şuraya bir altın diş takın. Herkes anlar bunu. Ha, ha! Herkes. Karın doyurmak! Ne dersiniz? Bir paket sigara almak istiyorum; o hayvan herifin izmaritlerini içmek istemiyorum artık. Ne dersiniz? Bu dünya çok boktan. Herkes kendi çıkarını kolluyor. Siz ne düşünüyorsunuz? Herkes. Sesi en gür çıkanlar, ayda bin peseta verdiniz mi susuveriyor. Ya da altın bir diş. Ha, ha! Sonuçlarına katlanmak ve bütün pis işleri halletmek ise bize, aç ve sefil olanlara düşüyor. Harika! Gerçekten harika! Topunuzun canı cehenneme! Amcık ağızlılar!

Hırsla tükürür Martín. Durur, az ötedeki evin gri duvarına yaslanır. Hiçbir şeyi açık seçik bir şekilde görememektedir. Bir an, yaşayıp yaşamadığını bile kestiremez.

Tükenmiştir Martín.

Gonzáles'lerin yatak odasındaki mobilyalar kaplamadır. Gösterişsiz ve soluktur. Eski göz alıcı parlaklığından eser

yoktur artık. Yatak, iki komodin, konsol ve gardırop. Bir türlü ayna taktıramamışlardır gardırobun kapısına. Onun yerine takılmış olan ham, çıplak, solgun kontrplak, bu ayıbı ele vermektedir.

Tavandaki yeşil karpuzlu lamba sönüktür. Yeşil karpuzlu lambanın ampulü yoktur, dekoratiftir. Bay Roberto'nun komodininin üzerinde duran çıplak ampul aydınlatmaktadır odayı.

Bay Roberto'nun iş arkadaşlarının düğün hediyesi olan, yatağın başucundaki duvarda asılı taşbasması Ebedi Kurtarıcı Meryem Ana ikonu, beş mutlu doğuma refakat etmiştir şimdiye kadar.

Nihayet gazetesini bırakır Bay Roberto.

Ustaca öpüşürler. Roberto ile Filo, yıllar geçtikçe, sınırsız bir dünya keşfetmişlerdir.

– Bir dakika Filo, takvime baktın mı?

– Takvimi boş ver Roberto! Seni nasıl sevdiğimi görmüyor musun? Her gün biraz daha fazla.

– İyi de Filo, böyle tedbirsiz mi yapacağız?

– Evet Roberto, böyle tedbirsiz yapacağız.

Filo'nun pembeleşmiş yanakları ışımaktadır.

Bay Roberto, filozofça fikir yürütür:

– Pekâlâ, beş enceğin beslendiği yerde altıncısı da nasiplenir nasıl olsa, değil mi?

– Elbette nasiplenir hayatım, elbette. Tanrı sağlık versin de gerisi kolay. Ayağımızı yorganımıza göre uzatırız, olur biter.

Bay Roberto, gözlüğünü çıkarır, kılıfına sokar, takma dişlerinin içerisinde esrarengiz bir balık gibi uzandığı su bardağının yanına bırakır.

– Geceliğini çıkarma, üşüteceksin.

– Umurumda değil. Beni arzulamanı istiyorum.

Edepsizce gülümsemektedir Filo.

– Kocacığım beni çok arzulasın istiyorum.

Çıplakken hâlâ güzelcedir Filo.

– Beni hâlâ beğeniyor musun?

– Her gün biraz daha fazla beğeniyorum seni.

– Ne oldu? Durma.

– Çocuklardan biri ağlıyormuş gibi geldi.

– Hayır sevgilim, hepsi mışıl mışıl uyuyor. Devam et...

Mendilini çıkarır, ağzını siler Martín. Bir çeşmeye rastlar, eğilip su içer. Kana kana içmeyi hayal etmektedir; ama çabucak geçer susuzluğu. Su, buz gibi soğuktur. Don yapmıştır hava.

Kafası atkıyla sımsıkı sarılı bir bekçi yaklaşır yanına.

– Su içiyorsunuz ha?

– Şey, evet... Yani... Biraz su içiyordum...

– Ne berbat bir gece, değil mi?

– Sormayın, feci bir gece.

Bekçi uzaklaşır. Sokak lambasının altında, cebindeki zarfı açıp güzel bir izmarit bulmaya çalışır Martín.

– Doğrusu tatlı bir adamdı polis. Gerçekten öyleydi. Sokak lambasının altındayken istedi belgelerimi. Herhalde beni korkutmamak için. Üstelik hemen bıraktı beni. Etliye sütlüye karışan biri olmadığımı, üstüme vazife olmayan işlere burnumu sokmadığımı anlamış olmalı. İnsan sarrafıdır bu adamlar. Altın bir dişi, muhteşem bir paltosu vardı. İyi bir delikanlı, zarif bir insan olduğu ortada...

Martín, bütün vücudunun titrediğini, kalp atışlarının gitgide hızlandığını hisseder.

– On beş pesetam olsaydı, bunlar başıma gelmezdi.

Fırıncı, karısına seslenir.

– Paulina!

– Ne istiyorsun?

– Leğeni getir!

– Ne? Yine mi?

– Hadi, çeneni kapat, yanıma gel.

– Geliyorum, geliyorum. Yirmi yaşında mısın be adam!

Fırıncıların yatak odası, iyi bir işçilikle som cevizden üretilmiş, sahipleri gibi sağlam ve güvenilir mobilyalarla döşelidir. Duvarda, her biri altın yaldızlı çerçeve içerisinde ışıldayıp duran üç resim vardır: Alman gümüşünden bir *Kutsal Yemek* reprodüksiyonu; Murillo'nun *Kutsal Bakire*'lerinden birinin taş basması; beyaz duvağı ve siyah kıyafeti içerisinde gülümseyen Paulina ile fötr şapkalı, altın köstekli, posbıyık Bay Ramón'un boy gösterdiği evlilik fotoğrafı.

Martín, Alcanta üzerinden villaların olduğu yere iner, Ayala'ya sapar ve bekçiyi çağırır.

– İyi geceler beyefendi.

– Merhaba. Hayır, bu değil.

Ampul ışığının altında "Villa Filo" yazısı seçilmektedir. Artık puslu, bulanık, belli belirsiz de olsa, aile saygısı hâlâ hüküm sürmektedir Martín'in iç âleminde. "Şu kız kardeşimin başına gelen... Neyse," diye geçirir aklından, "Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler. İş işten geçtikten sonra, dövünmenin ne yararı var!" Hafif meşrep bir kadın değildir kız kardeşi. Aşkın nerede nihayete ereceği bilinmez. Nerede başlayacağı da... İnsan bir köpeği anasından daha fazla sevebilir. Kız kardeşine gelince... "Ne yapalım! Erkek dediğin yaratık azmayagörsün, önüne geleni becerir. Galicia'lı polisin dediği gibi, bir kez kalktı mı, Tanrı tanımaz o lanet olası yarak. Biz erkekler seks konusunda hâlâ hayvanlar gibiyiz."

"Villa Filo"nun harfleri, kara, kaba, soğuk ve fazla muntazamdır. Zarafetten nasibini almamıştır.

– Özür dilerim bayım, Montesa'da bir tur atacağım.

– Nasıl isterseniz.

"Sefil herifin teki, şu bekçi," diye düşünür Martín, "Bütün bekçiler öyledir zaten. Ölçüp biçmeden ne gülümser, ne de surat asarlar. Meteliksiz olduğumu bilse, beni sille tokat kovalar, sopasını sırtımda paralar."

Ara katta oturan Bayan María, yatağa girmiş, kocasıyla konuşmaktadır. Kırk kırk iki yaşlarındadır Bayan María. Kocası ondan beş altı yaş fazla göstermektedir.

– Baksana Pepe.

– Ne var?

– Bana biraz soğuk davranıyorsun sanki.

– Hadi canım, sen de!

– Bana öyle geliyor.

– Nereden çıkardın bunu?

Aslında ne iyi, ne de kötü davranmaktadır Bay José Sierra karısına. Takıntılı insanların karşılarına alıp insanmış gibi konuştukları eşya muamelesi yapmaktadır sadece.

– Baksana Pepe.

– Ne var?

– Savaşı kim kazanacak?

– Sana ne, be kadın! Bırak şimdi bunları, uyu artık.

Gözlerini tavana diker Bayan María. Biraz sonra, yine kocasına seslenir.

– Baksana Pepe.

– Ne var?

– Havluyu getireyim mi?

– Pekâlâ, madem istiyorsun, getir bakalım.

Montesa Caddesi'ndeki binanın önünde, yapması gereken tek şey demir kapıyı itmek, sonra evin kapısını tıklatmaktır. Zilin üzerinde düğme yoktur; açıkta kalan tel, insanı çarpabilir. Bunu daha önceki ziyaretlerinde öğrenmiştir Martín.

– Merhaba Bayan Jesusa. Nasılsınız?

– İyiyim yavrum, ya sen?

– Gördüğünüz gibi işte! Şey, Marujita evde mi?

– Hayır yavrum. Dün gece gelmedi. Ben de merak ediyorum. Birazdan gelir umarım. Beklemek ister misin?

– Olur, beklerim. İşim gücüm yok nasıl olsa.

Saçları sarıya boyalı, iriyarı, sevimli, yardımsever, eskiden güzel olduğunu hemen hissettiren, insan canlısı, girgin bir kadındır Bayan Jesusa.

– Gel, bizimle birlikte mutfakta otur. Aileden sayılırsın sen.

– Peki.

Üzerinde bir sürü su kabının kaynamakta olduğu ocağın çevresinde, yüzlerinde mutlu ya da hüzünlü olduklarına dair en küçük bir işaret olmayan beş altı kız pineklemektedir.

– Hava ne kadar soğudu!

– Burası iyi ama, değil mi?

– Evet, gerçekten iyi burası.

Bayan Jesusa, Martín'in yanına sokulur.

– Hadi, ocağa yaklaş. Donmuşsun. Palton yok mu senin?

– Yok.

– Vah zavallı!

Merhametten hoşlanmaz Martín. Aslında o da Nietzsche'cidir.

– Bayan Jesusa, Uruguaylı evde mi?

– O burada, ama meşgul. Bir beyefendiyle odaya kapandılar. Geceyi burada geçireceklermiş.

– Hadi ya!

– Patavatsızlık etmek istemem ama söyler misin, neden arıyorsun Marijuta'yı? Hoşça vakit geçirmek için mi?

– Hayır. Ona bir mesaj getirdim.

– Hadi canım, bırak saçmalamayı! Maddi durumun kötü mü?

Martín, gülümser, ısınmaya başlamıştır.

– Kötü değil, Bayan Jesusa, berbat!

– Budala oğlan! Toprağı bol olsun, nasıl severdim anneni! Oysa sen, bu haldesin ve bana güvenmiyorsun.

Ateşin başında ısınan kızların yanına gider Bayan Jesusa. Roman okumakta olan sıska kızın omzuna dokunur.

– Hadi Pura, bununla yukarı çık, zaten hasta gibisin. Gidip yatın. Aşağı inmene gerek yok. Yarın işlerini yoluna koyarım, merak etme.

Pura, hasta gibi olan kız, Martín'e bakıp gülümser. Genç, çok güzel, incecik, biraz solgun, gözlerinin altı halka halka, kötü yola düşmüş bakire edalı bir kızdır.

Bayan Jesusa'nın elini tutar Martín.

– Çok teşekkür ederim Bayan Jesusa. Daima çok iyi davranıyorsunuz bana.

– Kes sesini soytarı! Bilirsin, seni öz oğlum gibi severim.

Üç kat merdiven ve bir tavan arası odası.

Bir yatak, bir leğen, beyaz çerçeveli küçük bir ayna, bir askı ve bir sandalye.

Bir adam ve bir kadın.

Aşk olmayınca, sıcaklık aranır. Pura ile Martín, daha iyi ısınmak için, bütün giysilerini yatağın üzerine atarlar. Işığı söndürürler ("Hayır, hayır. Uslu dur! Öylece kal!") ve yeni evliler gibi sarılıp uyurlar.

Dışarıdan, "Geliyorum," diye bağıran bekçilerin sesi gelir arada.

İnce tuğla bölmenin öte yanından, bir somyanın, ağustos böceğinin şarkısı gibi çılgın ve içten gıcırtısı duyulur.

Sabahın bir buçuk ya da ikisinde, gece, şehrin o tuhaf kalbinin üzerine kapanır.

Binlerce erkek, yaban kedisi gibi pusuya yatmış, birkaç saat sonra üstlerine çullanacak sert, acımasız günü düşünmeksizin, karılarına sarılmış uyumaktadırlar.

Lise mezunu yüzlerce genç, o mahrem, ulvi, pek hassas, tek kişilik kötü alışkanlığın ağına düşmüştür.

Ve birkaç düzine genç kız, beklerler, -ne beklerler, Tanrı'm? Böyle aldanmalarına gönlün nasıl elverir?- kafalarında yaldızlı hayaller, öylece beklerler...

BEŞİNCİ BÖLÜM

Eve, akşam sekiz buçuğa doğru döner Julita. Kimi zaman daha erken geldiği de olur.

– Julita, yavrum! Merhaba!

– Merhaba anneciğim!

Ahmakça kurumlanarak, kızını tepeden tırnağa süzer kadın.

– Nerelerdeydin bakayım?

Kız, şapkasını piyanonun üzerine bırakır, aynanın önünde uzun saçlarını eliyle kabartır. Annesine bakmadan, dalgınca cevap verir.

– Buralarda dolaşıyordum.

Şefkatli bir sesle konuşur anne. Kızına yaranmak ister gibi bir hali vardır.

– Buralarda dolaşıyormuş! Koca günü sokakta geçiriyor, ama eve gelince, seni bu kadar seven annene hiçbir şey anlatmıyorsun. Üstelik neler yaptığını dinlemekten hoşlandığımı bildiğin halde.

Pudralığının arkasına bakarak rujunu tazelemektedir kız.

– Babam nerede?

– Bilmiyorum. Biraz önce çıktı, daha dönmez. Neden sordun?

– Hiç, öylesine sordum. Sokakta rastladım. O yüzden aklıma düşmüş olmalı.

– Koskoca Madrid'de karşılaşmış olmanız enteresan doğrusu.

– Hadi canım sende! Ne koskocası! Avuç içi kadar yer Madrid. Santa Engracia Caddesi'nde gördüm onu. Fotoğraf çektirdiğim binadan çıkarken.

– Bana fotoğraf çektireceğinden bahsetmemiştin.

– Sürpriz yapmak istemiştim... Benim çıktığım binaya giriyordu. Hasta bir arkadaşı varmış orada; onu ziyarete gelmiş.

Kız, aynadan annesine bakar. Kimi zaman, suratına baktığında, aptalın teki olduğunu düşünmektedir onun.

– Bundan da haberim yok.

Üzülmüştür Bayan Visi.

– Bana hiçbir şey anlatmıyorsun.

Julita gülümser, öpmek için annesinin yanına gider.

– Dünya tatlısıdır benim annem!

Bayan Visi, kızını öper, başını arkaya atar, kaşını çatar.

– Öf! Leş gibi tütün kokuyorsun!

Somurtur Julita.

– İçmedim ki! Kadınlara yakışmıyor diye içmem. Bunu çok iyi bilirsin.

Sert bir eda takınır anne.

– Öyleyse... Biri seni öpmüş olmalı.

– Aman Tanrı'm! Sen beni ne sanıyorsun anne?

Kızının ellerini tutar zavallı kadın.

– Affedersin yavrucuğum, haklısın! Neler saçmalıyorum!

Bir an düşünceye dalar. Sonra kendi kendine konuşuyormuş gibi mırıldanır:

– Kızları için her şeyin tehlikeli olduğunu düşünür anneler.

Gözlerinden iki damla yaş akıtır Julita.

– Ne tuhaf şeyler söylüyorsun!

Annenin yüzünde zoraki bir gülümseme peydahlanır. Kızının saçlarını okşar.

– Hadi bırak çocukluğu! Bana aldırma sen! Şaka yapıyordum.

Julita dalgındır, annesinin sözlerini duymuyor gibidir.

– Anne...

– Efendim?

Bay Pablo, karısının yeğenlerinin kendisine dünyayı zindan etmeye geldiklerini, öğleden sonrasını mahvettiklerini düşünmektedir. Onlar olmasa, her zaman bu saatlerde yaptığı gibi, Bayan Rosa'nın kafesine gidip sıcak çikolatasını yudumlayacaktır şimdi.

Karısının yeğenlerinin isimleri Anita ve Fidel'dir. Bayan Pura'nın, Zaragosa Belediyesi'nde çalışan, Ebro Nehri'nde meclis başkanının kuzenini boğulmaktan kurtardığı için liyakat madalyası alan erkek kardeşinin kızıdır Anita. Fidel ise onun kocasıdır; Huesca'da bir pastanesi vardır. Balayını geçirmek üzere birkaç günlüğüne Madrid'e gelmişlerdir.

İnce bıyıklı bir gençtir Fidel. Açık yeşil renkte kravat takmaktadır. Yeniyetmeliğinde, hazırlıksız olduğu, temizliği gözetmeksizin yaşadığı gece hayatı yüzünden hastalığa, açıkça söylemek gerekirse, idrar yolları enfeksiyonuna yakalanmıştır. Şansının pek yaver gitmemesinin etkisi de vardır bunda elbet. Pastanenin müşterileri huylanmasın diye bunu herkesten saklamış, irini azar azar gazinonun

tuvaletine bırakarak zamanla iyileşmiştir. O dönemde, tepsiye dizili yapışkan, sarı kremalı çörekler, onları her gördüğünde önünü alamadığı bir mide bulantısına sebep olmuştur. Altı yedi ay önce, Zaragoza'da düzenlenen bir tango yarışmasını kazanmış; şimdi karısı olan genç kızla da o akşam tanıştırılmıştır.

Fidel'in babası da pastacıdır. Bağırsaklarını kumla temizleyen, Pilar Meryemi ve Pilar halk danslarından başka laf bilmeyen, çok kaba bir adamdır. Kültürlü ve girgin geçinir; vaktiyle, birinde *Joaquín Bustamante, Tüccar,* diğerinde gotik harflerle *Joaquín Bustamante Valls, İspana'nın tarımsal ürününün iki katına çıkarılması projesinin sahibi* yazan iki ayrı kart taşımıştır. Öldüğünde sayılar ve planlarla dolu dağ gibi bir kâğıt yığını bırakmıştır geride. Kendi buluşu olan bir sistemle, iki katına çıkarmak istemiştir mahsulü: Suyu artezyen kuyularından, güneşi ise aynalardan alan, verimli toprakla doldurulmuş devasa taraça kümesi.

Pastane, 1898'de Filipinler'de ölen abisinden miras kalmıştır Fidel'in babasına. Ona manasız gelen La Endulzadora* adını, Al Solar de Nuestros Mayores** olarak değiştirmiştir. Bunun için yarım yıldan daha uzun bir süre uğraşmış, sonunda benzer en az üç yüz isimden mürekkep bir liste hazırlamıştır.

Cumhuriyet döneminde, babasının ölümünden sonra, pastanenin adını yeniden değiştirerek El Sorbete de Oro*** yapmıştır Fidel.

Yaman bir önseziyle, Al Solar de Nuestros Mayores adını bazı düşünce akımlarıyla bağdaştırmış; bir pastanenin politik bir adının olmasını çok manasız bulmuştur.

---

* Tatlıcı Kız. (ç.n.)

** Büyüklerimizin Yeri. (ç.n.)

Altın Şerbet. (ç.n.)

– Bizim işimiz, isteyene çörek ve pasta vermektir. Cumhuriyetçilerle muhafazakârlar aynı parayı ödüyorlar.

Gençler, bildiğiniz gibi, balayını geçirmeye gelmişlerdir Madrid'e ve teyzelerine uzun bir ziyaret yapmak zorunda hissetmişlerdir kendilerini. Bay Pablo, onları başından nasıl savacağını bilememektedir.

– Demek Madrid'i sevdiniz, ha?

– Şey... Evet.

Biraz duraladıktan sonra mukabelede bulunur Bay Pablo:

– İyi.

Bayan Pura'nın huzuru iyice kaçmıştır. Ama genç çift bunu anlamış gibi görünmemektedir pek.

Victorita, Fuencarral Caddesi'ne, hani şu iki kere maliye müsteşarlığı yapan beyefendinin eski sevgilisi Ramona Bragado'nun sütçü dükkânına gider.

– Hoş geldin Victorita! Gelişin beni nasıl mutlu etti bilsen!

– Merhaba Bayan Ramona.

Şirin ve hürmetkâr bir edayla gülümser Bayan Ramona.

– Sözüne sadık kalacağını biliyordum.

Victorita da gülümsemeye çalışır.

– Buna çok alışık olmalısınız.

– Ne demek istiyorsun?

– Duydunuz işte. Önemli değil.

– Şekerim, bu ne şüphecilik böyle!

Mantosunu çıkarır Victorita. Bluzunun yaka düğmeleri açıktır. Yalvarış mı, utanç mı, acımasızlık mı; ne olduğu kestirilemeyen tuhaf bir ifade vardır gözlerinde.

– Böyle iyi miyim?

– Şekerim, neyin var senin?

– Bir şeyim yok. İyiyim.

Bayan Ramona, gözlerini öteye çevirir, eski arabuluculuk becerilerini uyandırmaya çalışır.

– Hadi bakalım, bırak artık çocukluğu. İçeri geç. Yeğenlerim kâğıt oynuyorlar; katıl onlara.

Öylece durur Victorita.

– Hayır Bayan Ramona. Hiç zamanım yok. Sevgilim beni bekliyor. Biliyor musunuz, dolap beygiri gibi hep aynı şeyin etrafında dönüp durmaktan usandım artık. İkimiz için de en iyisi, bir an önce sadede gelmek, öyle değil mi? Beni anlıyor musunuz?

– Hayır şekerim, anlamıyorum.

Saçları biraz karışıktır Victorita'nın.

– Öyleyse daha açık konuşayım: Nerede o zampara?

Afallamıştır Bayan Ramona:

– Ne?

– O zampara nerede, diyorum. Anlamadınız mı? O herif nerede?

– Ay vallahi orospunun tekisin sen!

– Ne derseniz deyin, umurumda bile değil. Herifin birine ilaç alabilmek için başka bir herifin kollarına atmak zorundayım kendimi. Getirin şu herifi!

– İyi ama şekerim, neden böyle konuşuyorsun?

Sesini yükseltir Victorita:

– Başka türlü konuşmak içimden gelmiyor da ondan, pezevenk karı! Anlaşıldı mı? İçimden gelmiyor da ondan!

Gürültüyü duyan yeğenler kapıda peydahlanırlar. Onların arkasında da Bay Mario'nun suratı belirir.

– Ne oluyor teyze?

– Ah, sormayın! Şu entrikacı, nankör karı bana vurmaya kalktı.

Büsbütün sakindir Victorita. Halt etmek üzereyken,

herkes büsbütün sakindir. Halt etmemeye karar vermek üzereyken de öyle.

– Artık başka zaman gelirim hanımefendi. Müşterileriniz daha az olduğunda.

Kapıyı açıp dışarı çıkar genç kız. Daha köşeye varmadan yetişir ona Bay Mario. Elini şapkasına götürerek, "Affedersiniz hanımefendi," der, "Lafı gevelemenin âlemi yok; olanlardan bir ölçüde ben sorumluyum. Ben..."

Onun sözünü keser Victorita:

– Vay canına! Nihayet tanışabildik. Ne kadar mutluyum bilemezsiniz. Peşimde koşturup duruyordunuz. İşte karşınızdayım. Yemin ederim, sevgilimden başka kimseyle yatmadım bugüne kadar. Üç hatta dört aydır erkek yüzü görmedim. Sevgilimi çok seviyorum. Sizi hiçbir zaman sevmeyeceğim. Ama para verirseniz yatağınıza girerim. Canıma tak etti artık. Beş on peseta, sevgilimi kurtarabilir. Onu aldatıp aldatmamak umurumda değil artık. Yeter ki onu kurtarabileyim. Sevgilimi iyileştirirseniz, benden bıkana kadar sizin olurum.

Sesi titremektedir genç kızın. Sözü bitince ağlamaya başlar.

– Affedersiniz...

İblisin teki de olsa biraz duygusaldır Bay Mario. Boğazı düğümlenmiştir.

– Sakin olun hanımefendi! Gelin, kahve içelim. İyi gelir size.

Kafede, Victorita'ya şöyle der Bay Mario:

– Sevgiline götürmen için para vereceğim sana. Ama ne yaparsak yapalım, o bildiğinden şaşmayacak. Sence de öyle değil mi?

– Evet, öyle. Ne düşünürse düşünsün. Hadi, yatağınıza götürün beni.

Dalgındır Julita. Söylenenleri duymaz. Aklı bir karış havadadır.

– Anne...

– Efendim?

– Sana bir itirafta bulunacağım.

– Sen mi? Güldürme beni Julita!

– Ciddiyim anne. İtiraf etmem gereken bir şey var.

Ancak çok dikkatli bakıldığında fark edilebilecek, minicik bir titreme vardır annenin dudaklarında.

– Söyle öyleyse kızım.

– Şey... Bilmiyorum cesaret edebilecek miyim...

– Hadi yavrum, uzatma artık! Ne söyleyeceksen söyle. Anne daima arkadaşıdır, sırdaşıdır kızının.

– Peki öyleyse...

– Hadi kızım, söyle.

– Anne...

– Efendim?

Bir an cesaretini toplayıp söze girer Julita.

– Neden tütün kokuyorum biliyor musun?

– Neden?

Soluğu kesilmiştir annenin; dokunsalar pat diye düşecektir yere.

– Bir erkekle yakınlaştım. Puro içiyordu.

Rahat bir nefes alır Bayan Visi. Ama aklı, ciddi olması gerektiğini söyler.

– Sen ha?

– Evet, ben.

– Ama...

– Hayır anne, korkma! Çok iyi biri.

Hayal âleminde olduğu izlenimi vermektedir kız. Görseniz kadın şairlerden biri sanırsınız.

– Çok iyi, anne! Çok iyi.

– Peki, dürüst mü? Önemli olan bu, yavrum.

– Evet anne, dürüst biri aynı zamanda.

Artık sönmeye yüz tutmuş olsa da, yaşlı insanların iç âleminde uyuklamakta olan arzu, ansızın Bayan Visi'nin kalbinde kımıldamaya başlar.

– Peki yavrum, ne diyeceğimi kestiremiyorum. Hayırlısı olsun.

Julita'nın göz kapaklarında, en hassas aletle bile tespit edilemeyecek kadar minik bir titreme olur.

– Teşekkür ederim anne.

Ertesi gün öğleden sonra saat birde kapı çalındığında, Bayan Visi dikiş dikmektedir.

– Tica, kapıyı aç!

Escolástica, herkesin kısaca Tica diye seslendiği yaşlı ve pasaklı hizmetçi, sokak kapısını açmaya gider.

– Taahhütlü bir mektup geldi hanımefendi.

– Taahhütlü bir mektup mu?

– Evet.

– Allah Allah!

Postacının defterini imzalar Bayan Visi.

– Al şunu. Bahşiş ver adama.

Zarfın üzerinde, *Sayın Julia Moisés, Hartzenbusch Caddesi, 57, Madrid* yazmaktadır.

– Ne olabilir? Kartona benziyor.

Zarfı ışığa tutar Bayan Visi, ama hiçbir şey göremez.

– Çok merak ettim. Kızıma taahhütlü bir mektup. Çok tuhaf!

Julia'nın fazla gecikmeden geleceğini, az sonra kuşkularından kurtulacağını düşünür Bayan Visi. Dikişine devam eder.

– Ne olabilir ki?

Saman rengindeki büyük boy zarfı yeniden eline alır. İyice inceler, içindekini yoklar.

– Ne budalayım ben! Bir fotoğraf bu! Kızın fotoğrafı! Ne kadar çabuk gönderdiler!

Bayan Visi zarfı yırtar; bıyıklı bir beyefendi dikiş kutusunun üzerine düşer.

– Aman Tanrı'm! Şu adama bak!

Uzun uzun bakar, uzun uzun düşünür, ama nafile...

– Kim bu adam?

Bıyıklı beyefendinin adı Bay Obdulio'dur. Bayan Visi bunu bilmez. Bayan Visi dünyada olup biten hiçbir şeyi bilmez.

Julia gelince, annesi onu karşılar.

– Julita, kızım, bak bir mektubun var. Fotoğraf olduğunu anlayınca, senin fotoğrafını gönderdiklerini sanıp açtım zarfı. Nasıl çıktığını çok merak ediyordum.

Kimi zaman annesine despotça davranmaktadır Julita. Kaşlarını çatar.

– Nerede?

– İşte burada, al! Birisi şaka yapmış olmalı.

Fotoğrafa bakınca bembeyaz kesilir Julita.

– Evet, çok tatsız bir şaka.

Anne, olan biteni gitgide daha az anlamaktadır.

– Onu tanıyor musun?

– Hayır. Nereden tanıyayım?

Bay Obdulio'nun fotoğrafını ve fotoğrafa eşlik eden, üzerinde kötü bir el yazısıyla "Bunu tanıyor musun şekerim?" yazan kâğıdı alıkoyar Julita.

Sevgilisiyle buluşunca, ona şöyle der Julita:

– Bak, ne çıktı postadan.

– Ceset suratlı herif!

– Evet, ceset surat.

Bir an sessiz kalır Ventura. Yüzündeki ifade, bir entrika çevirmekte olduğu izlenimi vermektedir.

– Ver şunu bana. Ne yapacağımı biliyorum ben.

– Al.

Julita'nın kolunu sıkar Ventura.

– Bak ne diyeceğim.

– Söyle!

– Artık buluşma yerini değiştirmeliyiz. Bu iş midemi bulandırdı benim.

– Haklısın, benim de. Merdivende babamla karşılaştım dün.

– Seni gördü mü?

– Gördü elbette.

– Peki, ne dedin?

– Fotoğraf çektirmeye geldiğimi söyledim.

Düşünceye dalar Ventura.

– Evde dikkatini çeken bir şey var mı?

– Hayır, şimdilik yok.

Julita'yla buluşmasından az önce, Luchana Caddesi'nde Bayan Celia ile karşılaşmıştır Ventura.

– Merhaba, Bayan Celia!

– Merhaba, Bay Aguado! Sizi Tanrı çıkardı karşıma. Karşılaşmış olmamıza çok sevindim. Size önemli bir haberim var.

– Bana mı?

– Evet, sizi ilgilendiren bir şey. İyi bir müşterimden olacağım ama başka çare yok. Başıma dert açılsın istemem. Siz ve sevgiliniz, gözünüzü dört açın. Kızın babası bizim eve gelmeye başladı.

– Sahi mi?

– Evet, duydunuz işte.

– Ama...

– Aması maması yok. Durum bu.

– Peki, anlaşıldı. Çok teşekkür ederim.

Akşam yemeği bitmiştir.

Ventura, kısa mektubunu bitirmiş, zarfin üzerini yazmaktadır: *Sayın D. Roque Moisés, Hartzenbusch Caddesi, 57, Şehir.*

Mektup daktiloyla yazılmıştır:

Beyefendi,

Mahşerde aleyhinizde kullanılabilecek bir fotoğrafı ilişikte gönderiyorum. İhtiyatı elden bırakmayın ve oyun oynamaya yeltenmeyin. Tehlikeli olabilir. Yüzlerce göz sizi adım adım izliyor. Boynunuzu sıkıvermek için bir an olsun tereddüt etmeyecek ellerin sayısı ise hayli kabarık. Dikkatli olun; 1936'da kimlere oy verdiğinizi biliyoruz.

Mektup imzasızdır.

Mektubu alınca soluğu kesilir Bay Roque'nin. Bay Obdulio'nun kim olduğunu çıkaramaz. Ama mektup onun ödünü koparmıştır.

"Masonlar yapmış olmalı," diye düşünür, "Bütün izler bunu gösteriyor. Fotoğraf, aldatmacadan başka bir şey değil. Suratına bakınca otuz yıl önce ölmüş olmalı dedirten bu sefil herif kim acaba?"

Paquita'nın annesi Bayan Asunción, Sisemón'un dul eşi, Bay İbrahim ile zavallı Bayan Margot'un pansiyoncu komşusu Juana Entrena'ya, kızının başına konan talih kuşunu anlatmaktadır.

Bayan Juana Entrena ise, altta kalmamak için, olanca ayrıntısıyla, Bay Suárez'in, namı diğer Bayan Şipşak'ın annesinin trajik ölümünü anlatmaktadır Bayan Asunción'a.

Bayan Asunción ile Bayan Juana eski arkadaş sayılırlar. İç Savaş'ta, Madrid'in tahliyesi sırasında aynı kamyonette olmaları dolayısıyla tanışmaktadırlar.*

– İşte böyle şekerim. Ne kadar mesudum bilemezsin! Paquita'nın sevgilisinin karısının nalları diktiğini öğrenince sevincimden çıldıracağımı sandım. Tanrı günah yazmasın; kimsenin kötülüğünü istemem ben. Ama kızımın saadetini gölgeliyordu o kadın.

Bayan Juana, bakışları döşemeye çakılıp kalmış bir halde, kendi konusuna döner. Bayan Margot'un öldürülmesi konusuna...

– Bir havluyla! İnanabiliyor musunuz buna? Bir havluyla! Yaşlı bir kadına reva görülen şeye bakınız! Bir havluyla boğmuş kadını; tavuk boğazlar gibi. Eline de bir çiçek tutuşturmuş. Gözleri açık kalmış zavallının. Söylediklerine göre, baykuşa benziyormuş. Gidip bakmaya cesaret edemedim, böyle şeylerden çok etkileniyorum. Kimsenin günahına girmek

* 1936 yılının kasım ayında, Franco'nun birlikleri Madrid'i işgal ettiğinde, Cumhuriyet Hükümeti ile birlikte Madrid'deki yaşlılar ve çocuklar da Valencia'ya nakledilmişti. (ç.n.)

istemem ama bu işte oğlunun parmağı var gibi geliyor bana. Huzur içinde yatsın; bilmem haberiniz var mı, oğlu nonoştu. Yaramaz insanlarla düşüp kalkardı. Zavallı kocam, her zaman şunu söylerdi: Su testisi su yolunda kırılır.

Bayan Juana'nın rahmetli kocası Bay Gonzalo Sisemón'un hayatı, ona üçüncü sınıf bir kerhanede musallat olan kalp sektesi ile noktalanmıştır. Arkadaşları, bir sorun çıkmasın diye, ölüsünü apar topar bir taksiye koymuşlar; Bayan Juana'ya, Medinaceli'li İsa'sını görmek için kuyrukta beklerken öldüğünü söylemişlerdir.* Bayan Juana da buna kanmıştır. Bay Gonzalo'nun ölüsünün pantolon askısız gelmesi ise, Bayan Juana'nın gözünden kaçmıştır.

"Zavallı Gonzalo!" demiştir karısı, "Zavallı Gonzalo! Tek tesellim, dosdoğru cennete gittiğini ve şimdi orada bizlerden çok daha mutlu olduğunu bilmek. Zavallı Gonzalo!"

Bayan Juana'nın anlattıkları bir kulağından girip öbür kulağından çıkmıştır Bayan Asunción'un; sözüne, Paquita'nın hikâyesiyle, kaldığı yerden devam eder.

– Şimdi Tanrı'nın izniyle bir de hamile kalsa! Asıl buna kısmet derim ben! Herkesin saydığı bir adamdır sevgilisi. Öyle serseri falan değil, gerçek bir profesör. Kız hamile kalırsa, ant içtim, Cerro de los Angeles'e yürüyerek gideceğim.** Ne dersiniz, iyi düşünmüş müyüm? Kızımızın mutluluğu için ne yapsak az, öyle değil mi? Canım kızım! Sevgilisi serbest kalınca kim bilir nasıl sevinmiştir.

Saat beşi çeyrek geçe ya da beş buçukta, hastalarını muayene etmek üzere eve gelir Bay Francisco. Bekleme

* Madridli katolikler, her ayın ilk cuması, İsa'ya saygılarını sunmak üzere, Medinaceli'li Kilisesi'nin önünde kuyruk oluşturmaktadır. (ç.n.)

Getafe yakınlarındaki Cerro de los Angeles'te, İsa'nın Kutsal Kalbi anıtı bulunmaktadır. (ç.n.)

salonunda ciddi bir ifade ile sessizce onu bekleyen birkaç hasta vardır daima. İşine ortak ettiği damadıyla birlikte çalışmaktadır Bay Francisco.

Bay Francisco'nun hayli revaçta olan muayenehanesi her ay para basmaktadır. Sokağa bakan dört balkonu kaplayan göz alıcı bir tabelası vardır muayenehanenin: *Instituto Pasteur-Koch. Sahibi ve yöneticisi, Dr. Francisco Robles. Verem, akciğer ve kalp hastalıkları. Röntgen, deri hastalıkları, zührevi hastalıklar, frengi. Elektrokoagülasyonla hemoroit tedavisi. Vizite: 5 peseta.* Glorieta de Quevedo, Bravo Murillo, San Bernardo ve Fuencarral'den gelen yoksul hastalar haddinden fazla güvenmektedir Bay Francisco'ya.

"Bir bilgedir o," demektedirler, "Gerçek bir bilge. Gözünden hiçbir şey kaçmayan, çok tecrübeli bir doktor."

Onları pek konuşturmaz Bay Francisco.

Ses tonuna şefkatli bir ifade katarak, sırdaşça bir edayla, "Yalnız inançla iyileşemezsiniz dostum," der, "Daha baştan ölmeye mahkûmdur çabasız inanç. Hiçbir işe yaramaz. Kendinizden de bir şey katmanız, itaatkâr ve sabırlı, çok sabırlı olmanız gerekir. Kendinizi koyuvermemeniz, biraz iyileşir gibi olunca buraya gelmekten vazgeçmemeniz gerekir... Kendini iyi hissetmek, iyileşmek değildir, kesinlikle değildir! Maalesef yalnızca hain ve dönek değil, aynı zamanda kurnazdır hastalığı üreten virüsler."

Biraz şarlatandır Bay Francisco. Kolay değil, koskoca bir ailenin yükü vardır omuzlarında.

Sülfamit isteyen utangaç ve çekingen hastaları, neredeyse tersleyerek caydırır.* Eczacılıktaki gelişmeleri kalbi sıkışarak izlemektedir Bay Francisco.

---

* Mikroplara karşı hayli etkili olan sülfamitin halk arasında kullanımı İkinci Dünya Savaşı sırasında çok yaygınlaşmıştı. (ç.n.)

"Gün gelecek, biz doktorlara gerek kalmayacak" diye düşünür. "Eczanelerde ilaç listeleri olacak; hastalar kendi reçetelerini kendileri yazacak."

Birisi ona sülfamitten mi söz etti, hemen şu cevabı yapıştırır Bay Francisco:

– Ne istiyorsanız yapın, ama bir daha buraya gelmeyin. Bile isteye kendi kanını mahveden birini sağlığına kavuşturma sorumluluğunu üstlenemem.

Daima müthiş etkilidir bu sözler.

– Hayır, hayır, siz ne derseniz o olsun, yalnız sizin dediğinizi yapacağım.

Evin arka odalarından birinde çorapların söküğünü dikerken, hayal gücünü başıboş bırakmıştır Bayan Soledad. Onun hayal gücü, tavuğun uçuşu gibi hantal, sınırlı ve anaçtır. Mutlu değildir Bayan Soledad. Hayatını çocuklarına adamış; ama çocukları onu mutlu etmeyi bilememiş ya da istememiştir. On bir çocuğu olmuştur ve hepsi hayattadır. Hemen hepsi çekip gitmiştir uzaklara; kimisi büsbütün kayıptır. İki büyük kızı, Soledad ve Piedad, uzun zaman önce, Primo de Rivera'nın iktidardan düştüğü sırada rahibe olmuşlar, birkaç ay önce, küçük kardeşleri María Auxiliadora'yı da peşlerinden manastıra sürüklemişlerdir. Sadece iki tanesi oğlandır çocukların. Oğlanların büyüğü Francisco, onun üçüncü çocuğu ve gözbebeğidir. Carabanchel'de askeri doktordur; ara sıra gelip geceyi evde geçirmektedir. Kızlardan sadece Amparo ile Asunción evlidir. Amparo, babasının asistanı Bay Emilio Rodríguez'le; Asunción ise, Guadalajara'da sağlık teknisyenliği yapan Bay Fadrique Méndez'le. Çalışkan, becerikli bir adamdır Bay Fadrique Méndez. Çocuklara iğne, itibar sahibi yaşlılara lavman yapmaktan radyo tamir etmeye, hatta lastik torbalara yama yapmaya kadar, elinden her iş

gelmektedir. Zavallı Amparo'nun çocuğu yoktur; hiç olmayacaktır üstelik. Sağlığı hep bozuktur; hayatı, kimisi geçici, kimisi kronik, bir yığın hastalıkla boğuşarak geçmiştir. Önce düşük yapmış, sonra başına bir sürü dert açılmıştır. Sonunda yumurtalıklarını ve rahatsızlığa yol açan daha birçok şeyini aldırmak zorunda kalmıştır. Asunción ise güçlü kuvvetli bir kızdır. Üç tane nur topu gibi çocuğu vardır: Pilarín, Fadrique ve Saturnito. En büyükleri beş yaşını bitirmiş, okula bile başlamıştır.

Bay Francisco ile Bayan Soledad'ın çocuklarına göz atmaya devam ediyoruz. Sıradaki, Trini'dir. Bekâr, oldukça çirkin bir kızdır. Biraz para denkleştirip Apodaca Caddesi'nde bir tuhafiyeci dükkânı açmıştır.

Küçük, temiz, özenle yönetilen bir mekândır. Küçücük vitrininde, yün çileleri, çocuk elbiseleri ve ipek çoraplar sergilenmektedir. Üst kısmında köşeli harflerle *Trini,* onun altında daha küçük harflerle *Mercería** kelimelerinin yazılı olduğu, açık mavi bir tabelası vardır. Yakında oturan, kıza derin bir sevgi besleyen genç bir şair, bir öğle yemeğinde, boş yere durumu ailesine açıklamaya çalışmıştır:

– Sizler farkında değilsiniz ama, adı *Trini* olan şu küçük ve kuytu dükkânlar bende nostaljiye yol açıyor.

"Aklını kaçırmış bu oğlan," demiştir babası, "Ben ölünce hali ne olacak bilmiyorum."

Trini'nin şair komşusu, uzun saçlı, solgun çehreli, esin perisi kaçmasın diye çevresinde olup biten şeylerle ilgilenmekten sakınan bir delikanlıdır. Kör ve sağır, ama ışıklı bir kelebeğe benzer esin perisi. Gelişigüzel uçan, bazen duvara toslayan, bazen yıldızlardan daha yükseklere tırmanan bir kelebeğe. Birer küçük kırmızı leke vardır Trini'nin şair komşusunun

* Mercería: Tuhafiyeci. (ç.n.)

yanaklarında. Kimi zaman, esin perisi geldiğinde, düşer bayılır kafelerde. Etraftakiler, tel kafesinde cırcırböceği gibi uyuyan şairi, dezenfektan kokusuyla kendine gelsin diye, tuvalete taşımak zorunda kalırlar.

Trini'den sonra, Martín'in fakülteden arkadaşı olan, haddinden fazla iyi giyinen Nati; Nati'den sonra ise, kısa bir süre önce en büyük iki kıza katılarak rahibe olan María Auxiliadora gelmektedir. Çocuk listesi, üç küçük afetle nihayete ermektedir. Bunlardan Socorrito, erkek kardeşi Paco'nun arkadaşlarından ressam Bartolomé Anguera ile kaçmıştır. İkisi Caños Caddesi'ndeki bir atölyede bohem hayatı sürmekte; ama soğuktan tir tir titremektedir. Bir gün donup kalacaklardır. Kız, arkadaşlarına mutluluğundan dem vurmakta; eserini yaratmasında Bartolo'ya yardımcı olduğunu, bu uğurda bütün sıkıntılara seve seve katlanacağını söylemektedir. Eser kelimesinin telaffuzunda, büyük harfle yapılan, ulusal sergi jüri üyelerine yaraşır muazzam bir vurgu vardır.

"Ulusal sergilerde kriter falan yok," demektedir Socorrito, "Ne halt ettiklerinin farkında değil onlar. Ama önemli değil. Eninde sonunda benim Bartolo'ma madalya vermek zorunda kalacaklar."

Socorrito gittiğinde, evde kızılca kıyamet kopmuştur.

Erkek kardeşi Paco, "Madrid'de kalmasaydı bari!" demiştir. Coğrafi bir şeref mefhumu vardır Paco'nun.

Üç küçüğün ikincisi, María Angustias, şarkıcı olacağım diye tutturmuş, kendisine Altın Carmen adını yakıştırmıştır. Rosario Giralda ve Esperanza de Granada isimlerinin üzerinde de durmuş; ama gazeteci bir arkadaşı, "Hayır," demiştir, "Altın Carmen daha uygun." O sırada, María Angustias, annesi daha Socorrito'nun sebep olduğu ızdırapla

boğuşurken, her şeye boş verip, Murcia'lı bir bankerle, Estanislao Ramírez'le kaçmıştır. Ama zavallı annesinin akıtacak gözyaşı kalmamıştır artık.

En küçükleri Juan Ramón, cins-i latife daha yakındır. Bütün gününü aynada kendini seyrederek ve yüzüne kremler sürerek geçirmektedir.

Saat yedi sularında, Bay Francisco birine telefon eder. Söyledikleri pek iyi seçilmemektedir.

– Bugün evde misiniz?

– ...

– İyi öyleyse. Ben dokuz gibi gelirim.

– ...

– Hayır, kimseyi çağırmayın.

Kız trans halindedir. Bakışları uzaklarda, dudaklarında mutlu bir gülümseme, hayal dünyasında kaybolup gitmiştir.

– Çok iyi biri anne, çok iyi, çok iyi. Elimi tuttu, gözlerimin içine baktı...

– Daha ileri gitmedi mi?

– Gitti. Bana iyice sokulup şöyle dedi: Julita, kalbim aşkınla yanıyor, artık sensiz yaşayamam ben, beni reddedersen hayatın hiçbir manası kalmaz, kaderin insafına terk edilmiş bir cisim gibi amaçsızca sürüklenir dururum.

Bayan Visi gülümser. Duygulanmıştır.

– Tıpkı baban kızım, tıpkı baban.

Bayan Visi, gözlerini kısar; tatlı ve buruk bir huzurla düşünceye dalar.

– Elbette... Zaman geçiyor... Bana yaşlandığımı hissettirdin Julita.

Birkaç saniye sessiz kalır Bayan Visi. Sonra mendilini gözlerine götürür, iki damla mahcup gözyaşını kurular.

– Ama anneciğim!

– Bir şey yok yavrum. Duygulandım. Ne kadar çabuk büyüdün! Sana iyi bir koca nasip etmesi için dua edelim Tanrı'ya. Layık olduğun adamın eşi olmayı nasip etmesi için...

– Peki anneciğim.

– Ve Tanrı aşkına çok dikkatli ol Julita! Yalvarırım sana, kimseye güvenme! Erkekler anasının gözüdür. Yalnızca kendilerini düşünürler. Onların tatlı palavralarına aldanma sakın. Erkeklerin hoppa kızlarla gönül eğlendirdiklerini, ama sonunda namuslu kızlarla evlendiklerini asla unutma.

– Öyle anneciğim.

– Elbette öyle yavrum. Ve benim tam yirmi üç yıl baban için muhafaza ettiğim şeyi sen de muhafaza et. Bizim gibi varlıklı olmayan namuslu kadınların kocalarına sunabileceği biricik şeydir o.

Hüngür hüngür ağlamaya başlar Bayan Visi. Julita onu teselli etmeye çalışır.

– Merak etme anneciğim.

Kafedeyiz. Bayan Rosa, Bayan Elvira'ya ishal olduğunu, bütün geceyi yatak odasıyla tuvalet arasında koşturarak geçirdiğini anlatmaya devam etmektedir.

– Yediğim bir şey dokunmuş olmalı; bazen bozuk oluyor yiyecekler; başka bir şey gelmiyor aklıma.

– Kesinlikle ondandır.

Artık Bayan Rosa'nın kafesine yerleştirilmiş bir mobilya gibidir Bayan Elvira; her şeye evet deme temayülündedir. Bayan Rosa ile arkadaş olmak onun için çok önemlidir.

– Burulma falan da oldu mu?

– Ah sorma hayatım! Hem de ne burulma! Gök gümbürdüyordu sanki karnımda. Yemeği fazla kaçırdım sanırım. Ne demişler, boşboğazla pisboğaz beladan kurtulmaz.

Başıyla onaylamaya devam etmektedir Bayan Elvira.

– Evet, çok yemek sağlığa zararlıymış. Sindirime iyi gelmezmiş.

– İyi gelmez mi dedin? Berbat ediyor ayol!

Sesini biraz alçaltarak sorar Bayan Rosa:

– İyi uyuyor musunuz?

Bayan Rosa, kimi zaman sen, kimi zaman siz diye hitap etmektedir Bayan Elvira'ya. İçinden nasıl gelirse.

– Evet, uyku düzenim genellikle iyidir.

Hemen çıkarımını yapar Bayan Rosa:

– Öyleyse akşamları az yiyorsunuz.

Bayan Elvira biraz afallar.

– Evet, çok yemem. Pek az yerim.

Bir sandalyenin arkalığına dayanır Bayan Rosa.

– Dün akşam mesela, ne yediniz?

– Dün akşam mı? Az bir şey. Biraz ıspanak, iki küçük dilim mezgit.

Halbuki bir pesetalık, yani tam yirmi tane kızarmış kestane yemiştir Bayan Elvira. Üstüne de tatlı niyetine bir tane portakal.

– İşin sırrı burada. Tıka basa yemenin âlemi yok.

Aslında tam tersini düşünmektedir Bayan Elvira. Ama sesini çıkarmamayı tercih eder.

Bay Ibrahím de Ostolaza'nın komşusu, adı *La Clínica del Chapín* olan kunduracı dükkânının sahibi Bay Pedro Pablo Tauste, izbe mekânının kapısından içeri girmekte olan Bay Ricardo Sorbedo'yu görür. Hali perişandır zavallının.

– İyi akşamlar Bay Pedro, girebilir miyim?

– Buyurun Bay Ricardo. Sizi hangi rüzgâr attı buraya?

Uzun, karman çorman saçları; boynuna gelişigüzel atıverdiği solgun renkli atkısı; deforme olmuş, yağ lekesiyle bezeli, yırtık pırtık elbisesi; modası geçmiş, benekli papyon kravatı ve yeşil, geniş kenarlı, kirli şapkasıyla yarı dilenci, yarı sanatçı havalı tuhaf bir tiptir. İnsanların saflığından ve hayırseverliğinden istifade ederek otlakçılıkla geçinmekte, bu yolla hayatını iyi kötü sürdürüp gitmektedir. Bay Pedro Pablo ona hayranlık duymakta, arada eline bir peseta sıkıştırmaktadır. Ufak tefek, kıpır kıpır, edası tumturaklı, karşısındakini sayan, açık ve ölçülü konuşan, büyük bir ihtimamla muhteşem cümleler kuran bir adamdır Bay Ricardo.

– İyi bir rüzgârın attığını söyleyemem dostum. İyilik gitgide azalıyor bu sefil dünyada. Şimdi huzurunuzda bulunmama sebep olan şey de kötülüğün ta kendisi.

Hep aynıdır girizgâh. Bay Pedro Pablo bu veciz sözlere alışkındır. Topçular gibi aşırtma atış yapmaktadır Bay Ricardo.

– Bir teklik ister miydiniz?

– İhtiyacım olmadığı halde, bu muazzam jestinize mukabelede bulunmak için kabul edeceğim aziz dostum.

– Estağfurullah.

Çekmecesinden bir peseta çıkarıp Bay Ricardo Sorbedo'ya uzatır Bay Pedro Pablo Tauste.

– Az ama...

– Evet Bay Pedro, hakikaten az. Ama bunu teklif etme cömertliğini göstermeniz, benim için paha biçilmez bir mücevher kıymetinde.

– İyi öyleyse.

Martín Marco ile arası hayli iyidir Bay Ricardo Sorbedo'nun. Arada karşılaşırlar, bir banka oturup sanattan, edebiyattan konuşurlar.

Yakın zamana kadar bir sevgilisi de vardır Bay Ricarco'nun. Bıktığı, sıkıldığı için bırakmıştır kızı. Adı Maribel Pérez'dir kızın. Şehvetli, duygusal ve azıcık ukala bir orospucuktur. Bay Ricardo Soberdo her şeyin kötüye gitmekte olduğundan yakındıkça, felsefe yaparak teselli etmeye çalışmıştır onu:

– Üzülme! Nalları dikmek öyle kolay değil. Cork Belediye Başkanı* bile bir aydan uzun süre dayandı.

Çiçeklere, çocuklara ve hayvanlara bayılır Maribel. Oldukça görgülü, ince davranışlı bir kızdır.

Bir gün, Progreso Meydanı'nda gezinirlerken, şöyle bir diyalog geçmiştir aralarında:

– Ay, şu sarı saçlı oğlana bak Ricardo, ne tatlı şey!

– Diğerleri gibi. Diğer çocuklardan farksız. Eğer daha önce ölmezse, büyüdüğünde tüccar olacak, bilemedin Tarım Bakanlığı'nda memur. Dişçi de olabilir. Kim bilir, belki de kendini sanata verip ressam ya da boğa güreşçisi olur; cinsel sorunlarla falan uğraşır.

Sevgilisinin sözlerini pek anlayamamıştır Maribel.

"Çok kültürlüdür Ricarco'cuğum," demiştir arkadaşlarına. "Kalıbımı basarım buna. Bilmediği şey yok."

– Evlenecek misiniz peki?

– Evet. İlk fırsatta. Ama önce bu işi bırakmamı istiyor. Karı, kavun gibi kesmece alınırmış. Sanırım haklı.

– Olabilir. Baksana, ne iş yapıyor sevgilin?

– Şimdilik pek bir şey yaptığı yok şekerim. Er geç bir baltaya sap olur elbette. Öyle değil mi?

– Elbette şekerim. Bir şey bulunur ille.

Maribel'in babasının, yıllar önce, Colegiata Caddesi'nde mütevazı bir korseci dükkânı vardır. Sonra devretmiştir

* İrlanda'nın bağımsızlığı için mücadele eden Cork Belediye Başkanı Terence Mac Swiney (1879-1920), hapishanede yaptığı açlık grevinin yetmiş beşinci gününde ölmüştü. (ç.n.)

orayı. Çünkü karısı Eulogia, Aduana Caddesi'nde kızların hizmet edeceği bir bar açmanın daha iyi olacağını aklına koymuştur bir kez. Eulogia'nın barı El Paraíso Terrenal*, sahibesi kafayı üşütüp ayyaş bir flamenko gitarcısı ile kaçana kadar çok iyi iş yapmıştır.

"Kepazeliğe bak!" demiştir Maribel'in babası Bay Braulio, "Benim karım, kendisini açlıktan öldürecek sefil bir herifle gönül ilişkisine giriyor!"

Bu olaydan az sonra, zatürreden ölür zavallı Bay Braulio. Cenaze törenine katılanlar arasında, Eulogia ile Carabanchel Bajo'da yaşayan Paco el Sardina da vardır. Ziyadesiyle üzgün ve pişmandır.

Cenaze töreninde, son görevini yapmak üzere Astorga'dan gelen Bay Braulio'nun erkek kardeşine şöyle demiştir Paco el Sardina:

– Ölüyü örtekorlar, deliğe dürtekorlar!

– Öyle, öyle.

– Sultan Süleyman'a bile kalmamış bu dünya! Öyle değil mi?

Este'ye** giden otobüste, "Elbette öyle, Sultan Süleyman'a bile kalmamış," diyerek cevaplamıştır onu Bay Braulio'nun kardeşi Bay Bruno.

– Huzur içinde yatsın, çok iyi bir insandı kardeşiniz.

– Elbette. Öyle olmasaydı canınıza okumuştu sizin.

– Doğru söze ne denir!

– Lakin müsamahakâr olmak iyidir hayatta.

Cevap vermemiştir El Sardina. Bay Bruno'nun açık fikirli bir herif olduğunu düşünmüştür.

– Öyle olduğuna şüphe yok! Çok açık fikirli bir herif. Beğensek de beğenmesek de, açık fikirli olduğunu inkâr edemeyiz.

* El Paraíso Terrenal: Dünyevi cennet. (ç.n.)

** Este: Madrid mezarlığı. (ç.n.)

Sevgilisinin Cork Belediye Başkanı'ndan dem vuran argümanı pek ikna edici gelmemiştir Bay Ricardo Sorbedo'ya.

– Haklısın hayatım. Ama inan olsun, Cork Belediye Başkanı'nın açlık grevi benim karnımı doyurmuyor.

– Boş ver oğlum, sıkma canını. Her gecenin sabahı, her kışın bir baharı vardır.

Bay Ricardo Sorbedo ile Maribel, bu sohbeti yaparken, Mayor Caddesi'nde, vilayetin karşısındaki barda oturmaktadırlar. Önlerinde birer kadeh beyaz şarap vardır.

Cebinde bir pesetası olan Maribel, Bay Ricardo'ya şöyle demiştir:

– Hadi gidip bir yerde birer kadeh beyaz şarap içelim. Sokaklarda sürtmekten, tir tir titremekten usandım.

– Olur. İstediğin yere gidelim.

İki sevgili, Bay Ricardo'nun -arada onlara sütlü kahve ve çörek ısmarlayan- şair arkadaşını beklemektedirler. Adı Ramón Maello'dur. Refah içinde yüzmemekle birlikte, karnı tok sırtı pek biridir. İyi aile çocuğu olduğu için, cebinde daima üç beş kuruşu vardır. Apocado Caddesi'nde, Trini'nin tuhafiyeci dükkânının üzerinde oturmaktadır. Babasıyla arası pek iyi olmasa da evi terk etmek zorunda kalmamıştır. Ayrıca sağlığı da pek yerinde değildir; evi terk etmenin hayatına mal olabileceğini düşünmektedir.

– Baksana, geleceğinden emin misin?

– Evet hayatım. Ramón ciddi biridir. Biraz ayakları havadadır ama ciddi ve yardımsever bir insandır. Mutlaka gelecektir.

Bir yudum şarap içer ve düşünceye dalar Bay Ricardo Sorbedo.

– Baksana Maribel, bunun tadı neye benziyor?

Maribel de bir yudum alır şaraptan.

– Bilmem. Ben yalnızca şarap tadı alıyorum.

Bir an sevgilisinden fena halde iğrendiğini hisseder Bay Ricardo.

"Kuş beyinli karı!" der içinden.

Farkına bile varmaz bunun Maribel. Zavallı kız hiçbir şeyin farkında değildir zaten.

– Şuna baksana, ne güzel bir kedi! Nasıl da mutlu, değil mi?

Siyah, parlak tüylü, besili, uykusunu almış bir kedi, başrahip gibi sabırlı ve bilgece bir edayla, en az dört parmak genişliğindeki eski ve mükemmel süpürgeliğin üzerinde yürümektedir.

– Bence çaya benziyor. Tam manasıyla çay tadında.

Birkaç taksi şoförü, tezgâha kurulmuş içkilerini yudumlamaktadırlar.

– Bak, bak! Düşmemeyi nasıl beceriyor? İnanılır gibi değil!

Barın bir köşesinde, başka bir çift, el ele, hayran hayran bakışmaktadır.

– Mide boş olunca, galiba her şey çay tadı veriyor insana.

Kör bir adam, masaları dolaşarak tombala çektirmektedir.

– Şu siyah tüylerin güzelliğine bak! Maviye çalıyor. Ne güzel kedi!

Kapı açıldıkça, soğuk bir esinti, tramvayların esintiden de soğuk gürültüsüyle karışarak içeri sızmaktadır.

– Şekersiz çay, mide ağrıdığında içilen çaya benziyor.

O sırada, telefon, kulak tırmalayıcı bir sesle çalmaya başlar.

– İp cambazı gibi. Sirkte çalışabilir bu kedi.

Elini yeşil ve siyah çizgili önlüğüyle kurulayıp ahizeyi kaldırır barmen.

– İçilesi bir şey değil şekersiz çay; doldur küvete, banyo yap.

Ahizeyi yerine koyar koymaz seslenir barmen:

– Bay Ricardo Sorbedo!

Bay Ricardo, uzaktan barmene el sallar.

– Ne var?

– Bay Ricardo Sorbedo siz misiniz?

– Evet. Bana bir mesaj mı var?

– Evet, Ramón'dan. Annesi hastalanmış; gelemeyecekmiş.

San Bernardo Caddesi'ndeki fırında, hesapların tutulduğu bölmede, karısı ve -dün almış olduğu yirmi beş pesetanın yarattığı şükran duygusuyla, yarım kalan bazı işleri tamamlamak ve birkaç gelir gider hesabını toparlamak için o gün işyerine gelmiş olan- Bay Roberto Gonzáles ile birliktedir Bay Ramón.

Üçü, oldukça iyi ısıtan odun sobasının etrafında çene çalmaktadır. Sobanın üzerinde, eski bir ton balığı kutusu içerisinde, birkaç defne yaprağı kaynamaktadır.

Bay Roberto'nun keyfi yerindedir. Fırıncılara fıkra anlatır.

– Sonra sıska, "Siz domuzun tekisiniz," der şişkoya. O da sıskaya döner, cevabı yapıştırır: "Hep böyle koktuğumu mu sanıyorsunuz?"

Gülmekten kırılır Bay Ramón'un karısı. Hıçkırık tutmuştur; elleriyle gözlerini örterek haykırır:

– Yeter, susun Tanrı aşkına! Katılıp kalacağım şimdi.

Ve Bay Roberto, başarısını perçinlemek için yeni bir atak yapar:

– Ve bunlar bir asansörün içerisinde vuku bulmaktadır.

Gürültülü kahkahalar atar kadın. Gözünden yaş gelir. Kaykılır sandalyesinde.

– Yeter, susun n'olur!

Bay Roberto da gülmektedir.

– Sıska, küplere binmiş olmalı.

Bay Ramón, ellerini göbeğinin üzerinde kavuşturmuş, ağzında sigarası, bir Bay Roberto'ya, bir karısına bakmaktadır.

– Keyfi yerindeyken insanı kırıp geçiriyor şu Bay Roberto.

Hâlâ yorulmamıştır.

– Sizin için bir fıkram daha var Bayan Paulina.

– Yeter, susun Tanrı aşkına!

– Peki, bekleyeyim biraz; kendinize gelin. Acelesi yok.

Bayan Paulina, hâlâ şişkonun lafını hatırlayıp kahkahayı patlatmakta, dolgun bacaklarına seri halde şaplak atmaktadır.

Hastaydı, meteliksizdi; ama intihar etmesinin nedeni, burnuna soğan kokusu gelmesiydi.

– Leş gibi soğan kokuyor. Feci bir soğan kokusu var.

– Soğan kokusunu da nereden çıkardın? Benim burnuma gelmiyor. Pencereyi açayım mı?

– Açma, faydası olmaz. Koku geçmez. Duvarlardan geliyor. Ellerim de soğan kokuyor.

Sabır abidesi gibidir kadın.

– Ellerini yıkamak ister misin?

– Hayır, istemem. Kalbim bile soğan kokuyor.

– Sakin ol!

– Olamam. Soğan kokuyor.

– Hadi, biraz uyumaya çalış.

– Uyuyamam. Her şey soğan kokuyor.

– Bir bardak süt getireyim mi?

– Süt falan istemiyorum. Ölmek istiyorum. Yalnızca ölmek istiyorum. Gitgide daha fazla soğan kokuyor. Bir an önce ölmek istiyorum.

– Saçma sapan konuşma.

– İstediğim gibi konuşurum! Soğan kokuyor!

Adam ağlamaya başlar.

– Soğan kokuyor!

– Tamam canım, haklısın, soğan kokuyor.

– Elbette soğan kokuyor. Ne iğrenç bir koku!

Kadın pencereyi açar. Gözleri yaşarmış olan adam bağırmaya başlar.

– Kapat şu pencereyi! Soğan kokusunun gitmesini istemiyorum!

– Nasıl istersen.

Kadın pencereyi kapatır.

– Su istiyorum. Ama bardakta değil, fincanda.

Kadın, kocasına bir fincan su getirmek üzere mutfağa gider.

Fincanı yıkarken, korkunç bir böğürtü duyar. Ansızın iki akciğeri birden patlayıveren bir insanın böğürtüsü.

Gövdenin, avlunun karo taşlarına çarparken çıkardığı sesi duymamıştır kadın. Sadece, şakaklarına çok uzun bir iğne batırılmış gibi, soğuk ve keskin bir acı hissetmiştir.

– Ah!

Açık pencereden uçup gider kadının çığlığı. Kimse cevap vermez. Yatak boştur artık.

Birkaç komşu, avluya bakan pencerelerden başını uzatır.

– Ne oldu?

Kadın konuşamaz. Konuşabilse, şöyle diyecektir:

– Hiç. Biraz soğan kokuyordu da...

Seoane, Bayan Rosa'nın kafesinde keman çalmaya giderken, gözlükçüye uğrar. Renkli gözlüklerin fiyatını öğrenmek ister. Gitgide kötüleşmektedir karısının gözleri.

– Bakın efendim, fantezi Zeiss camları olan bir gözlük, iki yüz elli peseta.

Kibarca gülümser Seoane.

– Hayır, hayır, daha ucuz bir şey istiyorum.

– Hay hay efendim. Bakınız, belki bu model hoşunuza gider, yüz yetmiş beş peseta.

Gülümsemeye devam etmektedir Seoane.

– Hayır, anlatamadım galiba, on beş yirmi peseta civarında bir şey istiyorum ben.

Tezgâhtar bakışlarıyla fena halde aşağılar Seoane'yi. Beyaz önlüğü, komik bir kelebekgözlüğü vardır. Saçlarını ortadan ayırmıştır. Yürürken kıvırıp durmaktadır.

– Onları eczaneler satar. Size yardımcı olamadığım için üzgünüm.

– Peki, hoşça kalın, rahatsız ettiğim için özür dilerim.

Eczanelerin vitrinlerine baka baka yoluna devam eder Seaone.

Fotoğraf filmi banyosu da yapan daha gösterişli eczanelerin vitrininde vardır gerçekten aradığı gözlükler.

– On beş pesetalık gözlüğünüz var mı?

Tezgâhtar, güzel ve yardımsever bir kızdır.

– Var efendim. Ama tavsiye etmem; çok dayanıksız. Biraz daha pahalı ama oldukça iyi bir model verebilirim size.

Kız, tezgâhın çekmecelerini karıştırır, birkaç tabla çıkarır.

– Bakın, bu yirmi beş peseta, bu yirmi iki, bu otuz, bu elli, bu on sekiz peseta, pek iyi değil, bu yirmi yedi...

Cebinde sadece on beş peseta vardır Seoane'nin.

– Şu on sekiz peseta olan pek iyi değil mi dediniz?

– Evet. Ucuz etin yahnisi misali. Ama şu yirmi iki pesetalık gözlük için aynı şeyi söyleyemem.

Seoane kıza gülümser.

– Peki hanımefendi, çok teşekkür ederim. Biraz düşüneyim ben. Rahatsız ettiğim için özür dilerim.

– Estağfurullah beyefendi! Görevimiz.

Vicdan azabı, için için yüreğini kemirmektedir Julita'nın. Bayan Celia'nın evinde geçirdiği akşamüstleri, sonsuz lanete bulanmış o görüntüler, bir bir geçmektedir gözünün önünden.

Bir an için. Yalnızca bir an. Sonra çabucak toparlar kendini. Yanaklarından süzülmeye başlayan gözyaşlarını zapt eder.

Odasına kapanır. Komodinin çekmecesinden siyah muşambayla kaplı bir defter çıkarır. Defter, tuhaf hesaplarla doludur. Bir kurşunkalem bulur, birtakım sayılar yazar; sonra, dudakları büzülmüş, gözleri kısık, elleri ensesinde, bluzunun düğmeleri açık, aynaya bakarak gülümser.

Aynaya göz kırparken, güzeldir Julita. Hem de ziyadesiyle...

– Bugün beraberliği yakaladı Ventura.

Gülümser Julita. Alt dudağı titrer. Hatta çenesi de hafifçe titremektedir.

Tozunu almak için kapağına üfler defterin. Sonra yerine koyar.

– Bu gidişin sonu nereye varacak bilmiyorum.

Pembe bir şeritle süslenmiş anahtarla çekmeceyi kilitlerken, hafifçe pişmanlık hissederek, "Şu Ventura da doymak bilmiyor" diye düşünür.

Ama yatak odasından çıkarken, içini bir iyimserlik dalgası kaplayıverir yine. Böyledir bu işler!

– İyiden iyiye azdı bu lanet olası Katalan!

Martín, Nati Robles'ten ayrılır, bir gün önce borcunu ödemediği için kapı dışarı edildiği kafenin yolunu tutar.

"Kırk küsur pesetam kaldı," diye düşünür. "Kendime birkaç sigara satın alıp, kafedeki o iğrenç karıya haddini bildirmemde bir beis olmasa gerek. Nati'ye de yirmi beş otuz pesetalık iki gravür hediye ederim."

On yedi numaralı tramvaya atlar, Glorieta de Bilbao'ya gider. Bir berber dükkânının aynasında, saçını ve kravatının düğümünü düzeltir.

– Hiç de fena görünmüyorum...

Dün çıktığı kapıdan girer kafeye. Aynı garsonla muhatap olmak, hatta mümkünse aynı masaya oturmak niyetindedir.

Yoğun ve yapışkan bir sıcaklık vardır kafede. Çalgıcılar, Martín'i bulanık, uzak ve tatlı hatıralara savuran bir şarkıyı, La Cumparsita'yı çalmaktadırlar. Patron, önceden çalışılmış olduğu izlenimi veren bir edayla kollarını havaya kaldırıp sonra hızlıca göbeğinin üzerine indirerek bağırıp çağırmakta; ama kimse ona aldırış etmemektedir. Martín, dünkü olayın geçtiği masanın yanındaki boş masaya oturur. Garson, hemen yanına gelir.

– Sinirden kudurmuş bir halde. Sizi görürse tepinmeye başlar.

– Kendisi bilir. Şu beş pesetayı alın lütfen, bana bir kahve getirin. Dünden bir yirmi borcum vardı, bugün de bir yirmi, iki kırk eder. Üstü kalsın. Açlıktan nefesi kokan biri değilim ben.

Garson afallar kalır. Her zamankinden daha aptalca bir ifade vardır suratında. Daha masadan uzaklaşmadan, Martín onu yeniden çağırır.

– Ayakkabı boyacısını yollayın.

– Peki.

– Sigara satıcısını da.

– Peki.

Bunları yapabilmek için çok zorlamıştır kendini Martín. Biraz başı ağrımaktadır; ama Aspirin istemeye cesaret edemez.

Ötede, garson Pepe ile konuşmakta olan Bayan Rosa, şaşkın şaşkın Martín'e bakmaktadır. Martín onu görmezden gelir.

Kahvesini getirirler. Birkaç yudum alır, tuvalete gitmek üzere ayağa kalkar. Parasıyla aynı cebe koyduğu mendilini nerede çıkardığını daha sonra bir türlü hatırlayamayacaktır.

Masaya dönünce ayakkabısını boyatır ve doksan sentlik sigaraya beş peseta bayılır.

– Şu berbat şeyi götürün, patron kendisi içsin. Kahve falan değil bu, düpedüz bulaşık suyu.

Çalımlı bir hareketle ayağa kalkar, ciddi bir ifadeyle kapıya yönelir, sakin bir edayla kapıyı açıp dışarı çıkar.

Sokağa çıkınca, bütün vücudunun titremekte olduğunu fark eder. Ama iyi iş çıkarmıştır doğrusu. Adam gibi davranmayı becermiştir sonunda.

Pansiyon arkadaşı veteriner Yüzbaşı Bay Tesifonte Ovejero'ya şöyle der Ventura Aguado Sans:

– Gözünüzü açın yüzbaşım! Kırıştırmaktan daha kolay bir şey yok Madrid'de. Hele şimdi, savaştan sonra, her zamankinden çok daha kolay. İşi iyice azıttı kadınlar. Yapman gereken tek şey, her gün onlara biraz zaman ayırmak. Zahmetsiz rahmet olmaz!

– Evet. Bu zahmete katlanmayı göze almalıyım.

– Elbette almalısınız dostum. Hiç çaba göstermeden nasıl eğlenebilirsiniz? Kendiliğinden ayağınıza gelmez kadın denilen varlık. Diğer yerler gibi değil burası.

– Doğru söylüyorsunuz.

– Öyleyse uyanık olacaksınız yüzbaşım! Cüretkâr ve yüzsüz olacaksınız! En önemlisi, çuvalladığınızda hayal kırıklığına uğramayacaksınız! Birinden iş çıkaramadınız mı? Hiç önemli değil. Hemen bir diğerine bordalayacaksınız.

Bay Roque, pansiyoncu Bayan Matilde'nin hizmetçisi Lola'ya bir pusula gönderir:

"Saat sekizde Santa Engracia'ya gel. Daima seninim, R."

Lola'nın kız kardeşi Josefa López, uzun yıllar, Bayan Soledad Castro de Robles'in evinde hizmetçilik yapmıştır. O dönemde, ara sıra köyüne gideceğini söyleyerek doğumevine gitmiş, orada birkaç gün geçirmiştir. Böylece beş çocuğu olmuş; çocukların hepsini, sevabına, Chamartín de la Rosa rahibeleri büyütmüştür. İlk üçü Bay Roque'den, dördüncüsü Bay Francisco'nun büyük oğlundan, sonuncusu ise bu bereketli madeni keşfetmekte hayli geciken Bay Francisco'dandır. Bu beyefendilerden her birinin babalığı gün gibi ortadadır.

"Her şeyi yapabilirim," der Josefa, "Ama hoşlandığım adamı boynuzlamam. Bıkınca defeder, kurtulurum. Ama defedene kadar, güvercinler gibi, teke tek."

O zamanlar, biraz iri yapılı, güzel bir kadındır Josefa. Şimdi Atocha Caddesi'nde öğrenciler için pansiyon işletmekte, beş çocuğuyla birlikte orada yaşamaktadır. Mahallenin dedikoducuları, havagazı tahsildarıyla işi pişirdiğini; bakkalın on dört yaşındaki oğlunun suratının pancar gibi kızarmasına onun sebep olduğu söyleyip durmaktadırlar. Bu dedikodulardaki doğruluk payını belirlemek hayli güçtür.

Kız kardeşi Lola daha gençtir. Ama o da iri yapılı ve koca memelidir. Bay Roque ona bijuteriden bilezik aldığında ya da pasta ısmarladığında, sevinçten havaya uçmaktadır. Josefa kadar dürüst değildir; anlaşıldığı kadarıyla, mahallenin oğlanlarıyla kırıştırıp durmaktadır. Bir gün, Bayan Matilde onu Ventura'yla basmış, ama bu konuda ağzını açmamayı tercih etmiştir.

Kız, Bay Roque'nin gönderdiği pusulayı alır, hazırlanır ve Bayan Celia'nın evine gider.

– Gelmedi mi henüz?

– Daha gelmedi, geçin şöyle.

Yatak odasına girer, soyunur ve yatağın üzerine oturur Lola. Bay Roque'ye sürpriz yapmak istemiştir; kapıyı açar açmaz, onu karşısında çırılçıplak otururken görecektir.

Bayan Celia, anahtar deliğinden izlemiştir onu. Kızların soyunmasını seyretmeye bayılmaktadır. Seyrederken ateş basar arada; o zaman finosunu çağırır:

– Pierrot! Pierrot! Gel bakalım sevgilinin kucağına!

İşgal ettiği odanın kapısını aralar Ventura.

– Hanımefendi.

– Geliyorum.

Ventura, Bayan Celia'nın eline on beş peseta sıkıştırır.

– Önce küçük hanım çıkacak.

Bayan Celia, her duaya amin der.

– Nasıl isterseniz.

Ventura, kız gidene kadar sigara tüttürüp vakit öldürmek için sandık odasına geçer. Kız, başı önünde, merdivenden iner.

– Hoşça kal şekerim.

– Hoşça kalın.

Bayan Celia, Lola'nın Bay Roque'yi beklemekte olduğu odanın kapısını tıklatır.

– Büyük odaya geçmek ister misin? Boşaldı.

– Pekâlâ, geçeyim.

Ara katın sahanlığında, Bay Roque ile karşılaşır Julita.

– Merhaba yavrum! Nereden geliyorsun böyle?

Şafak atmıştır Julita'da.

– Şey... Fotoğrafçıdan. Ya sen? Nereye gidiyorsun?

– Şey... Hasta bir arkadaşımı ziyarete; bayağı ağırlaşmış zavallı.

Babasının Bayan Celia'nın evine geliyor olabileceğini düşünmek ağırına gider kızın; babanın ağırına giden şey ise, kızının aynı şeyi yapıyor olabileceğini düşünmesidir.

"Yok artık! Ne budalayım! Olacak şey mi bu!" der içinden Bay Roque.

Kızı ise, "Doğrudur herhalde arkadaşına gittiği," diye düşünür, "Gerçi kırıştırma temayülü vardır babamın ama buraya gelecek kadar alçalmış olamaz."

Ventura çıkarken, Bayan Celia durdurur onu.

– Biraz bekleyin, kapı çalındı.

Bay Roque'dir gelen, biraz rengi atmıştır.

– Merhaba! Lola geldi mi?

– Geldi, öndeki odada.

Kapıya iki kez hafifçe vurur Bay Roque.

– Kim o?

– Benim.

– Gir.

Ventura, bir belagat ustası edasıyla, yüzbaşıyla konuşmaya devam etmektedir.

– Bakın, bu ara, bir kızla, adını telaffuz etmenin manası yok, bayağı tıkırında giden bir ilişkim var. İlk defa gördüğümde, bundan iş çıkmaz demiştim. Yine de yoklamak için yanaştım ona; pisi pisine elimden kaçırmış olmayayım dedim. İki güzel laf ettim, iki vermut ısmarladım, yanında biraz karides, düşürdüm kızı. Gık demeden her istediğimi yapıyor şimdi. Geçen ağustosun sonuna doğru Barceló'da tanıştık; daha bir hafta geçmeden, doğumgünümde, yatağa attım. Enayilik edip onu baştan çıkarmayı başkalarına bıraksaydım, şimdi halim sizinkinden farksız olurdu.

– Çok iyi becermişsiniz. Bravo doğrusu! Ama insanda şans olacak! Şansın yoksa, ne yapsan nafile.

Yerinden sıçrar Ventura.

– Şans mı? Yanılıyorsunuz! Şans diye bir şey yoktur dostum. Şans dediğin, kadın gibidir; sokakta salınıp dururken sessizce seyredene değil, peşinden koşana teslim olur. Bütün gün burada pinekleyip nonoş oğlanın vurguncu anasını seyretmekle ve inek hastalıklarını hatmetmekle olmaz bu iş. Bu kafayı değiştirmeniz lazım.

Seoane, La Cumparsita'yı bitirir, kemanını piyanonun üzerine bırakır ve Macario'ya seslenir:

– Tuvalete kadar gidiyorum.

Masaların arasından geçerken, gözlük fiyatları kafasını kurcalayıp durmaktadır.

– Yirmi iki pesetalık hiç fena değil. Biraz daha beklemekte fayda var.

Üzerinde *Caballeros** yazan kapıyı ayağıyla iter: İki pisuar; tel muhafazalı, on beş mumluk, cılız bir ampul. Kafesinin içerisinde cırcırböceğini andıran dezenfektan tablet, manzaraya hâkimdir.

Tuvalette yalnızdır Seaone. Duvara yaklaşır, yere bakar.

– Vay canına!

Tükürüğü boğazına yapışır, kalbi küt küt atmaya başlar. Uzayıp giden bir uğultu, kulaklarına yürür. Yere çakılıp kalmıştır bakışları. Kapı kapalıdır. Hızla eğilir Seaone. Evet, yirmi beş peseta. Biraz ıslanmıştır. Olsun, ne önemi var! Mendiliyle kurular banknotu.

Ertesi gün eczaneye gider.

– Otuzluk olsun hanımefendi, otuz pesetalığı verin bana.

* Caballeros: Baylar. (ç.n.)

Lola ve Bay Roque, kanepede oturmuş, konuşmaktadırlar. Paltosu sırtında, şapkası dizlerinin üzerindedir Bay Roque'nin. Lola ise çırılçıplaktır, ayak ayak üstüne atmıştır. Odada soba yanmaktadır; içerisi oldukça sıcaktır. Bu tuhaf çiftin görüntüsü, gardıropun aynasından aksetmedir: Atkılı ve kaygılı bir Bay Roque; çırılçıplak ve keyifsiz bir Lola.

Bay Roque, sözünü tamamlar:

– İşte hepsi bu.

Lola önce göbeğini kaşır, sonra parmağını koklar.

– Bak ne diyeceğim!

– Ne diyeceksin?

– Kızın ve ben, galiba aynı yolun yulcusuyuz. Al birini vur ötekine!

Bay Roque bağırır:

– Sus! Kapa çeneni!

– Tamam, sustum.

Sigara tüttürürler. Tombul, çırılçıplak ve havaya duman savuran Lola, sirklerdeki fokları andırmaktadır.

– Kızının fotoğraf hikâyesi de senin hasta arkadaş hikâyen gibi martaval. Permanganatla banyo etmek zorunda kalmış olmasınlar Julita'nın fotoğrafını!*

– Sus diyorum sana!

– Şu sus lafını bırak artık hayatım! Saçmalamayı da bırak! Kör müsün sen?

Hatırlayacaksınız, daha önce şöyle demiştik:

"Bay Obdulio, altın varaklı bir çerçevenin içerisinden, dimdik bıyıkları ve yumuşak bakışlarıyla, kötü niyetli ve kurnaz bir aşk Tanrıcığı gibi, dul karısının geçimini sağladığı gizli kapaklı işlere gözcülük etmektedir."

* Permanganat, o dönemde zührevi hastalıkların tedavisinde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. (ç.n.)

Gardırobun sağında, saksılığın arkasındadır Bay Obdulio. Soldaki çerçevede, genç Bayan Celia, etrafına finolarını almış, arz-ı endam etmektedir.

– Hadi giyin, hiçbir şey yapacak halim yok.

– Pekâlâ.

"Alacağın olsun kız çocuğu!" der içinden Lola, "Bunun acısını çıkarırım ben senden."

"Önce sen mi çıkacaksın?" diye sorar Bay Roque.

"Hayır, sen çık," der Lola, "Ben daha giyineceğim."

Bay Roque çıkar; Lola, kapıyı sürgüler.

"Kimse yokluğunu fark etmez burada," der içinden; duvardan indirip çantasına atar Bay Obdulio'yu. Lavaboda saçlarına biraz çekidüzen verir ve bir sigara yakar. Sonra zile basar.

Biraz tepkiseldir sanki, yüzbaşı Tesifonte'nin cevabı:

– Pekâlâ... Şansımızı deneyelim öyleyse...

– Sahi mi?

– Evet dostum. Hovardalığa çıkarken beni de çağırın. Birlikte gidelim, tamam mı?

– Tamamdır bayım. Çıkacağım ilk sefere sizi de götüreceğim.

Eskicinin adı, José Sanz Madrid'dir. Eski elbise ve "sanat objesi" alıp sattığı; öğrencilere smokin, meteliksiz damatlara frak kiraladığı iki dükkânı vardır.

– Şuraya girip deneyin. Çok çeşidimiz var.

Gerçekten de öyledir. Yüzlerce elbise, yüzlerce askıda, kendilerini indirip havalandıracak müşterileri bekleyip durmaktadır.

Dükkânlardan biri Estudios Caddesi'nde, diğeri, daha iyi iş yapanı Magdalena Caddesi'nin ortalarındadır.

Yatmadan önce oynaşmayı sevmektedir Bay José; o gün ikindi kahvaltısından sonra, Purita'yı sinemaya götürür. Calderón'un karşısındaki Cine Ideal'e giderler. Antonio Vico'nun *Erkek Kardeşi ve O* ve Mercedes Vecino'nun *Bir Aile Meselesi* filmleri oynamaktadır. İkisi de çocuklara münasip görülen filmlerdendir. Ideal'in iyi yanı, filmleri ara vermeden oynatması ve çok büyük olmasıdır. Her zaman yer bulunabilmektedir.

Yer gösterici, lambasını yakar.

– Nerede oturmak istersiniz?

– Buraya oturalım. Burası iyi.

Purita ve Bay José, arka sıraya otururlar. Bay José, kolunu kızın omzuna atar.

– Ne var ne yok?

– Hiç, bildiğin gibi.

Purita, perdeye bakar. Bay José, kızın ellerini tutar.

– Ellerin buz gibi.

– Evet. Hava çok soğuk.

Bir süre sessiz kalırlar. Bay José, koltuğunda rahat edemez, sürekli kımıldanır durur.

– Baksana.

– Ne var?

– Ne düşünüyorsun?

– Boş ver...

– O meseleyi kafana takma. Paquito'nun işini halledeceğim. Sosyal Yardım'da arkadaşım var, sözü geçen biri, bilmem ne valisinin kuzeni.

Bay José, elini kızın yakasına doğru kaydırır.

– Ay, çok soğuk!

– Merak etme, şimdi ısıtırım.

Bluzunun üzerinden, Purita'nın koltuk altına sokar elini adam.

– Koltuk altın ne kadar sıcak!

– Evet.

Purita'nın koltuk altı, sanki ateşlenmiş gibi sıcacıktır.

– Paquito'yu kabul ederler mi dersin?

– Ben eminim hayatım. Arkadaşımın tek sözü yeter.

– Peki arkadaşın yapmak isteyecek mi bu işi?

Bay José'nin diğer eli, Purita'nın jartiyerindedir. Kışın jartiyer kullanır Purita. Biraz sıska olduğu için, yuvarlak lastikler çoraplarını iyi tutmamaktadır. Yazın çorap giymez. Hiç de sanıldığı kadar ucuza çıkan bir şey değildir çorap giymek.

– Ne istesem yapar. Bana karşı hissettiği gönül borcu hayli kabarık.

– Umarım öyle olur! Tanrı yardımcımız olsun!

– Göreceksin. Yapacak.

Kız, düşünceye dalar. Bakışları hüzünlüdür, uzaklardadır. Bay José, kızın bacaklarını aralayıp mıncıklamaya başlar.

– Paquito'yu bakımevine kabul etseler, ne kadar iyi olur!

Kızın en küçük kardeşidir Paquito. Beş kardeşi vardır Purita'nın. En büyükleri, yirmi iki yaşındaki Ramón, Afrika'da askerliğini yapmaktadır; on sekiz yaşındaki zavallı Mariana yatalaktır; bir matbaada çıkarlık yapan Julio, on dördünü sürmektedir; Rosita on bir, en küçükleri Paquito ise dokuz yaşındadır. Ailenin ikinci çocuğu olan Purita, yirmi yaşındadır ama daha büyük göstermektedir.

Çocuklar yapayalnızdır. Babaları, hepimizin bildiği nedenlerle kurşuna dizilmiş, anneleri ise 1941'de veremden ve açlıktan ölmüştür.

Julio, matbaada dört peseta kazanmaktadır. Gerisini, gündüz sokaklarda sürterek, akşam yemeğinden sonra ise Bayan Jesusa'nın evine demir atarak, Purita denkleştirmek zorundadır.

Çocuklar, Ternera Caddesi'ndeki bir binanın tavan arasında yaşamaktadır. Purita ise, bir pansiyonda kalmakta, böylece telefonla rahatça randevu verebilmektedir. Purita, her öğlen, saat on ikide veya birde, onları görmeye gider. Randevusu olmadığında, onlarla öğle yemeği de yer. O günlerde, isterse akşam yiyebilsin diye, öğle yemeğini ayırırlar pansiyonda.

Uzunca bir süredir, kızın yakasının içindedir Bay José'nin eli.

– Gidelim mi artık?

– Sen bilirsin.

Bay José, pamuklu mantosunu giymesine yardım eder Purita'nın.

– Elimizi biraz çabuk tutalım, olur mu? Karımın kulağına kar suyu kaçmış.

– Nasıl istersen.

– Al bakalım şunu.

Bay José, yirmi beş pesetayı, Purita'nın -boyası insanın eline sinen- mavi çantasına sokuşturur.

– Bereket versin.

Kapıda vedalaşırlar.

– Baksana, adın ne senin?

– José Sanz Madrid. Ya seninki? Purita gerçek adın mı?

– Elbette, niye yalan söyleyeyim ki! Adım Pura Bartolomé Alonso.

Bir süre durup şemsiyeliğe bakarlar.

– Pekâlâ, gitmeliyim artık.

– Güle güle Pepe, öpücük yok mu?

– Var elbette hayatım.

– Paquito'nun işiyle ilgili bir gelişme olursa beni ararsın, değil mi?

– Elbette. Merak etme, telefon edeceğim sana.

Pansiyonerlerine seslenir Bayan Matilde:

– Bay Tesi! Bay Ventura! Yemek hazır!

Bay Tesifonte'yi görünce, "Yarına ciğer ısmarladım, bayılacaksınız," der.

Yüzbaşı başını çevirip bakmaya bile yeltenmez. Aklı başka yerlerdedir.

– Oğlan haklı galiba. Burada böyle loğusa gibi oturup durarak kız düşürülemeyeceği âşikar.

Ayinde, Bayan Montserrat'ın çantası çalınmıştır. "Kepazelik! Artık kilisede bile hırsız var!" Üç küsur pesetadan başka bir şey yoktur içinde. Ama epeyce iyi ve kullanışlı bir çantadır.

Tantum Ergo'nun* -ah, Bayan Montserrat'ın o soytarı yeğeni José María yok mu, Alman ulusal marşının müziğiyle söylerdi bu ilahiyi- okunması bitmiş, kendi kendine ibadet eden birkaç kadından başka kimse kalmamıştır sıralarda.

Az önce, *Visitas al Santísimo*'nun** sayfaları arasında bulduğu kâğıtta yazılı olan cümleleri düşünür Bayan Montserrat: "San Luis Gonzaga'ya adanmış olan bu perşembe, ruha, beyaz zambakların rayihasını ve kusursuz bir pişmanlıkla akıtılan gözyaşlarının güzelim tadını taşımaktadır. Masumlukta, bir melekten farksızdı Luis. Nedamette, Tebaid'li***

* Tantum Ergo: Thomas Aquinas tarafından 1264 yılında yazılmış olan Ortaçağ Latin ilahisi Pange Lingua'nın son iki kıtası. (ç.n.)

** Visitas al Santínismo: Yoksul çocuklar için açtığı okullarla ünlenen P. Manjón'un (1846-1923) dinî eseri. (ç.n.)

*** Tebaid: Antik Mısır'ın güneyinde, münzevi Hıristiyan keşişlerin rağbet ettiği bölge. (ç.n.)

münzevilerle yarışırdı. Santa María Magdalena de Pazzis, Tanrı'nın ona Gonzaga'nın cennetteki zaferini işaret ettiği vecdinde, şöyle haykırır..."

O sırada başını yana çevirir Bayan Montserrat; çantanın yerinde yeller esmektedir.

Önce durumun vahametini idrak edemez; zihni mutasyonlar, yoktan var olmalar ve vardan yok olmalarda doludur.

Julita bir kez daha defterini yerine kaldırır ve -Bayan Matilde'nin pansiyonerleri gibi- akşam yemeği için sofraya yönelir.

Annesi şefkatle yanaşıp makas alır yanağından.

– Ağlıyor muydun sen? Gözlerin kızarmış.

Somurtarak cevap verir Julita.

– Hayır anne. Düşünüyordum.

Edepsizce gülümseyerek, "Onu mu?" diye sorar Bayan Visi.

– Evet.

Kol kola girerler.

– Baksana, adı ne?

– Ventura.

– Ne şeytansın sen! Demek o yüzden Çinli bebeğe Ventura adını koydun.

Kız, gözlerini kısar.

– Evet.

– Onu tanıyalı epey oldu öyleyse.

– Bir buçuk iki aydır, arada görüşüyoruz.

Suratı asılır annenin.

– Neden bana hiçbir şey söylemedin şimdiye kadar?

– Onun açılmasını bekledim.

– Haklısın kızım. Ne aptalım ben! Kesinlik kazanmadan

asla konuşmamak gerekir böyle şeyleri. Ketum olmakta fayda var.

Bacaklarında bir kasılma, göğsünde ise bir yanma hisseder Julita.

– Haklısın anne, ziyadesiyle ketum olmakta fayda var.

Yeniden gülümser Bayan Visi.

– Peki, ne iş yapıyor?

– Noterlik sınavlarına hazırlanıyor.

– İyi bir yere atansa bari.

– Şansı yaver gider umarım. Birinci sınıf noter olması için iki, ikinci sınıf noter olması için bir mum yaktım.

– Çok iyi yapmışsın kızım. Eşeğini sağlam kazığa bağla. Ben de daima öyle yaparım. Baksana... Soyadı ne?

– Aguado.

– Hiç de fena değil, Ventura Aguado.

Bayan Visi kikirder.

– Ah, yavrucuğum! Rüya gibi! Julita Moisés de Aguado.

Kızın bakışları kaybolup gitmiştir.

– Hı hı.

Bu hayalin düşen bir ampul gibi tuz buz olup dağılmasından korkan anne, ortada fol yok yumurta yokken çabucak civcivleri saymaya kalkar:

– İlk çocuğun oğlan olursa, dedenin adını veririz: Roque. Roque Aguado Moisés. Ne büyük mutluluk! Ah, baban öğrenince kim bilir nasıl sevinecek!

Julita, akıntıyı geçmiş, salimen öbür yakaya varmıştır. Başka biriymiş gibi söz etmektedir kendisinden artık. Annesinin safiyeti dışında hiçbir şeye aldırış etmemektedir.

– Kız olursa, senin ismini vereceğim anne. Visitación Aguado Moisés de güzel bir isim.

– Teşekkür ederim yavrum, çok teşekkür ederim. Beni

duygulandırıyorsun. Ama ben oğlan olmasını arzu ederim, dünyanın erkeklere ihtiyacı var.

Yine bacakları titremeye başlar kızın. "Evet anneciğim," der, "Hem de nasıl!"

Anne, ellerini karnının üzerinde kavuşturmuştur.

– Bakarsın din adamı olur.

– Neden olmasın?

Bayan Visi bakışlarını yukarıya yöneltir, tavanda rutubet lekeleri vardır.

– Hayatım boyunca, papaz bir oğlum olmasını hayal ettim.

Şu an Madrid'in en mutlu kadınıdır Bayan Visi. Kızını belinden tutar, tıpkı Ventura'nın Bayan Celia'nın evinde yaptığı gibi, sallamaya başlar.

– Kim bilir, belki de papaz bir torunum olur.

Kucaklaşırlar ve şımarık şımarık gülüşürler.

– Ah, hayata nasıl bağlandım bilsen!

Eserini biraz daha süslemek ister Julita.

– Evet anne, hayat güzel sürprizlerle dolu.

Alçak, bulanık ve ahenkli bir sesle konuşmaya başlar.

"Sanırım çok şanslıyım," der ve kulaklarında hafif bir uğultu hisseder; sonra "Ventura'yı tanıdığım için," diye ekleyerek tamamlar sözünü.

Anne, daha sağduyulu bir profil sergilemekten yanadır.

– Göreceğiz bakalım yavrum, göreceğiz. Umarım öyledir. İnancı elden bırakmamak lazım. Neden olmasın? Faziletiyle hepimizi terbiye edecek bir torun! Muhterem bir vaiz! Şaka bir yana, bakarsın günün birinde Aziz Peder Roque Aguado Moisés'in yönettiği ruhani törenlerin haberleri çıkmaya başlar gazetelerde. O zaman ben epeyce yaşlanmış olurum kızım; ama göğsüm gururla kabarır.

– Benim de anneciğim.

Kendine gelmiş, övünçle yürümektedir Martín.

– Böyle haddini bildirirler işte insana! Ha, ha!

Adımlarını hızlandırır. Neredeyse koşar adım gitmekte, arada zıplamaktadır.

– Bakalım ne diyecek şimdi o yaban domuzu!

Yaban domuzu dediği, Bayan Rosa'dır.

Glorieta de San Bernardo'ya gelince, Nati'nin hediyesini hatırlar.

– Belki hâlâ açıktır Rómulo'nun dükkânı.

Sahaftır Rómulo. Bazen ilginç gravürler de olur mezbeleliğinde. Üniversiteyi geçince sağa sapar, Rómulo'nun inine ulaşır.

Kapıda bir kâğıt asılıdır: "Kapalı. Mesajınız varsa kapının altından atın." İçeride ışık vardır. "Rómulo fişlerini düzenliyor ya da bir siparişle uğraşıyor olmalı," diye düşünür Martín.

Avluya açılan küçük kapıyı tıklatır.

– Merhaba Rómulo!

– Merhaba Martín, bu ne sürpriz!

Martín sigara paketini çıkarır; Rómulo'nun masanın altından çektiği mangalın başına geçip sigaralarını tüttürürler

– Jaén'deki kız kardeşime mektup yazıyordum. Artık hep burada yaşıyorum, yalnızca yemek yemek için çıkıyorum dışarı. Bezen onu bile istemiyor canım, bütün gün hiçbir yere kımıldamıyorum. Karşıdan bir kahve getirtiyorum; o yetiyor bana.

Arkalığı dağılıp gitmiş, artık sadece raf işlevi gören hasır sandalyenin üstündeki kitapları karıştırır Martín.

– Kayda değer bir şey yok.

– Evet. Ama şu kitap, Ramonones'in *Notas de Una Vida*'sı* ilgini çekebilir. Çok zor bulunuyor.

* Notas de Una Vida: Bir Ömrün Notları. (ç.n.)

– Evet.

Kitapları yere bırakır Martín.

– Baksana, iyi bir gravür var mı elinde?

– Ne kadarlık bir şey istiyorsun?

– Yirmi yirmi beş pesetalık.

– Yirmi beş pesetaya güzel bir şey verebilirim sana. Pek büyük değil ama otantik. Üstelik çerçevesi falan da var. Öyle satın aldım. Birine hediye etmeyi düşünüyorsan kaçırma.

– Bir kıza hediye edeceğim.

– Bir kıza mı? Umarım rahibe falan değildir. Neyse, birazdan gösteririm sana. Önce rahat rahat sigaramızı içelim; arkamızdan kovalayan yok nasıl olsa.

– Nasıl bir şey?

– Şimdi görürsün. Altında küçük figürlerin olduğu bir Venüs. Toscano ya da Provens lehçesiyle yazılmış satırlar var üzerinde.

Sigarasını masanın üzerine bırakıp koridorun ışığını yakar Rómulo. Az sonra, önlüğünün yeniyle tozunu almaya çalıştığı bir çerçeveyle döner.

– Bak, işte bu.

Güzel, ışıl ışıl bir gravürdür.

– O dönemin renkleri.

– Öyle görünüyor.

– Kesinlikle öyle. Bundan emin olabilirsin.

Sarışın, çırılçıplak, kafası çiçeklerle taçlandırılmış bir Venüs'ü tasvir etmektedir gravür. Yaldızlı bir çerçevenin içerisinde, ayakta durmaktadır. Uzun saçları, arkada, dizlerine kadar uzanmaktadır. Karnının üzerinde –ziyadesiyle sembolik kaçan- bir rüzgârgülü, sağ elinde bir çiçek, sol elinde bir kitap vardır. Venüs'ün gövdesi, yıldızlarla bezeli, mavi bir göktedir. Çerçevenin alt kısmında iki küçük daire göze

çarpmaktadır; kitabın altına düşen dairenin içerisinde boğa, çiçeğin altındakinin içerisinde ise terazi burcunun simgeleri seçilmektedir. Gravürün alt kısmında, ağaçlarla çevrili bir çayır vardır. İki müzisyenden biri lavta, diğeri arp çalmakta; ikisi oturan, biri gezinen üç çift ise sohbet etmektedir. Üst köşelerde, yanaklarını şişirmiş, üflemekte olan iki melek, en altta ise seçilemeyen dört satır vardır.

– Ne diyor burada?

– Arkasına bak. Cardinal Cisneros Enstitüsü'nden Profesör Rodríguez Entrena'ya çevirttim.

Çerçevenin arkasında, kurşun kalemle yazılmış dört satır vardır:

Ateşiyle namlıdır Venüs
tutuşturur şarkısız edemeyen incecik kalpleri
Danslarla, başıboş eğlentilerle
Yoldan çıkarır, kışkırtır aşkı

– Beğendin mi?

– Evet. Bu tarz şiirlere bayılırım. Asıl güzelliği muğlaklığında, öyle değil mi?

– Evet, bana da öyle geliyor.

Martín yine sigara paketini çıkarır.

– Sigaran bol bakıyorum.

– Bugünlük böyle. Bazen bir tane bile bulamıyorum. Biliyorsun, genellikle eniştemin izmaritleriyle yetiniyorum.

İhtiyatlı davranarak, cevap vermekten kaçınır Rómulo. Enişte konusunun Martín'i zıvanadan çıkardığını bilmektedir.

– Kaça bırakırsın?

– Yirmiye. Yirmi beş demiştim ama sana yirmiye veririm. Bana on beşe mal oldu ve neredeyse bir yıldır rafta duruyor. Yirmi iyi mi?

– Pekâlâ, bana beş peseta ver.

Elini cebine atar Martín. Bir an duraksar, bir şey düşünüyormuş gibi kaşlarını çatar. Sonra mendilini çıkarıp dizlerinin üzerine serer.

– Nereye gitmiş olabilir bu?

Sonra ayağa kalkar.

– Nasıl olur?

Pantolonunun ceplerini kurcalar. Ceplerini ters yüz eder.

– İyi halt ettim! Bir bu eksikti!

– Ne oldu?

– Ne sen sor, ne ben söyleyeyim.

Ceketinin ceplerini karıştırır, kartvizit ve gazete kupürleriyle dolu cüzdanını çıkarır.

– Şimdi papazı buldum işte!

– Bir şey mi kaybettin?

– Evet, yirmi beş peseta...

Tuhaf duygular içerisindedir Julita. Bir an gelir, içinde bir eziklik hisseder; hemen ardından, gülümsememek için zor tutar kendini.

"İnsan beyni hiç de mükemmel bir alet değil," diye düşünür. "Karşımızdakinin kafasından geçenleri bir kitap gibi okuyabilseydik nasıl olurdu? Yok, yok, böylesi, hiçbir şey okuyamıyor olmamız, karşımızdakine -siktirici yalanlardan ibaret de olsa- yalnızca söylemek istediğimiz şeyleri söylüyor olmamız çok daha iyi."

Ara sıra, yalnız olduğunda, küfretmeyi sever Julita.

Sokakta el ele yürürken, gezintiye çıkmış amca yeğen gibidirler. Kapıcının durduğu bölmenin önünden geçerlerken, kız başını öte yana çevirir. Öyle düşüncelidir ki, merdivenin ilk basamağını görmez.

– İyi misin?

– Evet.

Bayan Celia, onlara kapıyı açar.

– Hoş geldiniz Bay Francisco!

– Hoş bulduk dostum! Kız içeri girsin. Sizinle konuşmak istiyorum.

– Pekâlâ. Sen şöyle geç yavrum. İstediğin yere otur.

Kız, yeşil kılıf geçirilmiş bir koltuğa ilişir. On üç yaşındadır. Memeleri iki gonca gül gibi sivrilmeye başlamıştır. Merceditas Olivar Vallejo'dur adı. Arkadaşları ona kısaca Merche der. Ailesi savaşta yok olup gitmiş; kimisi ölmüş, kimisi göç etmiştir. Ninesinin görümcesiyle yaşamaktadır. Üstü başı dantelden geçilmeyen, palyaço gibi boyanan, peruka takan, yaşlı bir kadındır. Adı Bayan Carmen'dir. Mahalledeki lakabı ise, Pelo de Muerta.* Ama sokak çocukları ona Saltaprados** der.

Bayan Carmen, Merceditas'ı beş yüz pesetaya satmış; onu, hani şu muayenehanesi olan Bay Francisco satın almıştır.

Bayan Celia, "Henüz açmış körpe karanfil gibi Bay Francisco!" der adama. Sonra kıza döner: "Bak yavrum, Bay Francisco'nun tek isteği, seninle biraz oynamak. Er ya da geç, başına gelecek bu nasıl olsa! Anlıyor musun?"

Moisés ailesinin akşam yemeği son derece keyiflidir o gün. Bayan Visi sevincinden uçmakta, Julita utangaç utangaç gülümsemektedir. Kafasında kırk tilki dolaşmakta, hiçbirinin kuyruğu bir diğerininkine değmemektedir.

Nedenini henüz bilmedikleri sevinç, Bay Roque ve diğer iki kıza da sirayet etmiştir. Ara ara, kızının merdivende

* Pelo de Muerta: Ölü Saçı. (ç.n.)

** Saltaprados: Çekirge. (ç.n.)

söylediği şeyi hatırlar Bay Roque: "Şey... Fotoğrafçıdan..." Ve elindeki çatal titremeye başlar. Titreme geçene kadar, kızına bakmaya cesaret edemez.

Yatakta dönüp durmakta, hep aynı şeyi düşünmektedir Bayan Visi.

– Kızına kısmet çıktığını biliyor musun?

– Julita'ya mı?

– Evet, noterlik sınavlarına hazırlanan bir genç.

Çarşafı hışırdatarak karısına doğru döner Bay Roque.

– İyi de hemen ortalığı velveleye verme sakın. Tellal çağırtmaya bayılırsın sen. Bekleyip görelim bakalım, ne olacak.

– Aman, pişmiş aşa su katmakta üstüne yoktur senin!

Mutlu rüyalar görerek uyur Bayan Visi. Saatler sonra, rahibeleri yoksul manastırın sabah çanıyla uyanır.

Bayan Visi, her şeyi hayra yormaya, her şeyi uğurlu saymaya ve her şeyde mutluluk alameti görmeye hazırdır artık.

ALTINCI BÖLÜM

Sabah olmuştur.

Yarı uykulu bir halde, şehrin uyanışını işitmektedir Martín. Örtünün altında, yanında çıplak ve diri bir kadın, şehrin gürültüsünü, o tantanalı nabız atışlarını dinlemek hoşuna gitmiştir: Bu soğukta, hüzünlü ve kimsesiz mezarlık bölgesinden gelen, sıska bir atın ya da canından bezmiş gri bir eşeğin ağır ve kederli adımlarla saatlerdir sürüklemeye çalıştığı eskici arabalarının Fuencarral ve Chamartín'den inişi, Ventas ve Injurias'tan çıkışı; erkenden kalkıp General Porlier Caddesi'ne, meyve tezgâhlarını kurmaya giden kadınların uğultusu; uzaktan gelen, belli belirsiz korna sesleri; çantaları omuzlarında, taze, mis gibi kokan azıkları ceplerinde, okula gitmekte olan çocukların bağırtıları.

Daha yakından gelen, evdeki sabah telaşının yumuşak gürültüsü, hafifçe çınlamaktadır Martín'in kulağında. Hayli erkenci olan ama öğle uykusunu hiç sektirmeyen Bayan Jesusa, yardımcılarının gündelik işlerini düzenlemektedir. Onların bir bölümü yaşlı, çökkün orospulardır. Ama çoğu sevecen,

cana yakın ve evcimendir. Sabahları yedi yardımcısı vardır Bayan Jesusa'nın. İki hizmetçisi, öğle yemeğine, yani saat ikiye kadar, boş buldukları yatakta -her gece olduğu gibi, ateşi sönmeye yüz tutmuş mangalın başında örgü örerek, ayağında bebeğini sallayarak, bir türlü bitmeyen, upuzun bir aşk romanı okuyarak, şansı yaver giderse bir çift çorap satın almasını sağlayacak karmaşık ekonomik stratejileri gözden geçirerek uyumadan kendisini bekleyen o büyüleyici genç karısını, ne halt ettiğinin farkına bile varmadan, ilk kez, vücudu katır gibi koşum yarası ve çıbandan geçilmeyen herhangi bir orospuyla aldatan genç kocanın iniltilerinin şiltenin kılları arasında hâlâ yankılanmakta olduğu; derin, dipsiz bir mutsuzluğu başucundaki demir parmaklıkların arasına hapsederek az önce boşalmış olan, mezar gibi, esrarlı bir yatakta- uyur.

Nizam intizam yanlısı bir kadın olan Bayan Jesusa, ev işlerini yardımcıları arasında paylaştırır. Yatak takımları her gün yıkanmaktadır. Her yatağın iki takımı vardır. Müşterilerden herhangi biri yatak takımını paralayacak olursa, -ki her türlü insan vardır bu dünyada, bunu kasten yapanlar bile vardır- büyük bir ihtimamla elden geçirilir. Bugünlerde yatak takımı bulmak imkânsızdır. Evet, bitpazarında çarşaf ve yastık kılıfı bulunabilmektedir ama ateş pahasıdır.

Bayan Jesusa'nın, sabah sekizden öğlen bire kadar çalışan beş çamaşırcısı, iki ütücüsü vardır. Her biri üç peseta alır; ama üstlendikleri işin öyle insanı perişan eden bir tarafı yoktur. Elleri zarif, saçları briyantinlidir ütücülerin. Öyle tevekkül sahibi değillerdir. Sağlıkları pek iyi değildir, erken yaşlanmışlardır. İkisi de çocuk yaşta hayata atılmıştır. Ama hiç para biriktirememişlerdir. Şimdi bunun bedelini ödemektedirler. Çalışırken ağustosböceği gibi şakımakta, süvari çavuşları gibi ölçüsüzce içki içmektedirler.

Birinin adı Margarita'dır. Sağlığında Delicias İstasyonu'nda hamallık yapmış olan bir adamın kızıdır. On beş yaşındayken, José adında -hakkında başka hiçbir şey bilmediği- bir sevgilisi olmuştur. Bombilla gazinolarına takılan dans tutkunlarından biridir oğlan. Bir gün kızı Prado Korusu'na atmış, sonra başından savmıştır. Bunun üzerine sokaklarda sürtmeye başlamış; ve sonunda, elinde çantasıyla, Antón Martín barlarına düşmüştür Margarita. Hikâyenin bundan sonrası, kolayca tahmin edebileceğiniz gibi seyretmektedir.

Diğerinin adı Dorita'dır. Onu ise, tatilde, köylüsü olan bir papaz okulu öğrencisi becermiştir. Artık hayatta olmayan bu öğrencinin adı Cojoncio* Alba'dır. Bu isim, kazmanın teki olan babasının pis şakalarından biridir. Oğluna bu adı verip veremeyeceği konusunda arkadaşlarıyla akşam yemeğine bahse girmiş, sonunda bahsi kazanmıştır. Bebeğin vaftiz edildiği gün, babası Bay Estanislao Alba ile arkadaşları zil gibi sarhoş olur; "Kahrolsun kral, yaşasın federal cumhuriyet," diye nara atarlar. Melek gibi bir kadın olan zavallı anne, Bayan Conchita Ibáñez, hüngür hüngür ağlar, "Ah, bu ne rezalet, bu ne kepazelik! Kocam böyle mutlu bir günde zilzurna oldu!" deyip durur.

Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen, vaftiz törenlerinde hâlâ aynı şekilde yakınmaktadır kadın:

– Ah, bu ne rezalet, bu ne kepazelik! Kocam böyle bir günde zilzurna oldu!

Daha sonra León Katedrali özel heyet üyeliğine kadar yükselecek olan öğrenci, San José de Calasanz'ın mucizelerini tasvir eden cafcaflı resimler göstererek Dorita'yı Cuerño'nun kıyısına kadar sürükler ve oradaki bir çayırda

* Cojón: Taşak. (ç.n.)

kader ağlarını örer. İkisi de, León vilayetine bağlı Valdeteja köyündendir. Kız, oğlana eşlik ederken, hiç de ikbale doğru yürümediğini sezinlemiş, ama budala gibi kaderin akışına bırakmıştır kendini.

Dorita'nın bir oğlu olmuştur. Ama papaz okulu öğrencisi, daha sonra izin alıp köye geldiğinde, kızın yüzünü bile görmek istememiştir.

"Kötü bir kadın o. Şeytanın dölü. Sinsiliği ve becerikliliği ile en ölçülü erkeği bile ayartabilecek bir yaratık. En iyisi görmezden gelmek!" dediği rivayet edilir.

Evden kovarlar Dorita'yı. Kucağında bebeği, köy köy dolaşır durur. Bir gece, Palencia vilayetinde, Burejo Nehri'nin üzerindeki mağaralardan birinde ölür zavallıcık. Kimseye hiçbir şey söylemez annesi. Boynuna birkaç taş bağlayıp, alabalıklar yesin diye nehre atar. Yapacak başka bir şey kalmayınca, oturup ağlar, insan yüzü görmeden, bir lokma bir şey yemeden, beş gün mağarada kalır.

On altı yaşındadır ve sahipsiz bir köpeğin, başıboş bir hayvanın kederli ve dalgın havası vardır artık üzerinde.

Madrid'e gidebilmesi için gerekli parayı toparlayana kadar, kırık dökük bir mobilya gibi, Valladolid ve Salamanca kerhanelerinde sürünür durur. Madrid'e gelince, Madera Caddesi'nin altında, sol tarafa düşen bir eve yerleşir. Çalışan kızlar hep yabancı olduğu için, birleşmiş milletler diye anılmaktadır ev. Fransızlar, Polonyalılar, İtalyanlar, bir Rus, hayli esmer ve tüylü bir Portekizli... Ama Fransız kızlar çoğunluktadır: Sığır çobanını andıran Alzaslılar; çeyiz parası biriktirmek için kötü yola düşen dürüst Normandiyalılar; kendileriyle yatmak için yedi pesetasına kıyan şoförlere ve satıcılara burun kıvıran, kimisinin geçmişi hayli şaşaalı, marazi Parisliler. Derken, Valdepeñas'lı bir para babası,

Bay Nicolás de Pablos, Dorita'yı o evden çekip alır ve onunla nikâhlanır.

Çok güzel şiirler yazan, felsefe ve edebiyat eğitimi almakta olan yeğeni Pedrito'ya şunu söylemiştir Bay Nicolás:

– Bana zevk verecek, etli butlu, azgın bir karı istiyorum, anlıyor musun? Şöyle okkalı, taş gibi bir karı. Gerisi laf ü güzaf.

Üç çocuk verir kocasına Dorita. Ama üçü de ölü doğar. Zavallı kadının çocukları, ters geldiği için boğuluvermiştir.

Mason olduğundan dem vurulan Bay Nicolás, '39 yazında İspanya'dan kaçmak zorunda kalır. Kendisinden bir daha haber alınamaz. Kocasının ailesinin yanına gitmeye cesaret edemez Dorita. Evdeki üç beş kuruş suyunu çekince, eski mesleğine döner. Ama pek başarılı olamaz. Olanca iyi niyetine, beğenilmek için çırpınıp durmasına rağmen, tatmin edici bir müşteri portföyü oluşturamaz. '40'lı yılların başlarıdır. Eskisi gibi genç değildir artık. Üstelik son yıllarda rekabet iyice kızışmış, genç ve güzel bir sürü kız girmiştir piyasaya. Bu işi sırf zevk için, eğlence olsun diye yapan, böylelikle diğerlerinin ekmeğine mani olan bir yığın küçük hanım da cabası.

Bayan Jesusa ile tanışana kadar, Madrid'de sürünür durur Dorita.

– Güvenilir bir ütücüye ihtiyacım var. Gel başla istersen. Çarşafları kurutacaksın, biraz da ütüleyeceksin. Hepsi bu. Üç peseta veriyorum. Ama her gün. Öğleden sonra serbestsin. Geceleri de.

Öğleden sonraları, kötürüm bir kadını Recoletos'ta gezdirmeye ya da María Cristina'da müzik dinlemeye götürmektedir Dorita. Ona iki peseta verir, bir de kahve ısmarlar kadın. Kendisi de sıcak çikolata içer. Adı Bayan Salvadora'dır

kadının. Vaktiyle ebelik yapmıştır. Huysuzun tekidir. Her şeyden yakınmakta, homurdanıp durmakta, mütemadiyen küfretmektedir. Şu beş para etmez dünyanın yakılıp yıkılması gerektiği kanaatindedir. İki pesetayı ve bir fincan kahveyi muhafaza edebilmek için ona tahammül etmekte, onun her söylediğini yalandan tasvip etmektedir Dorita.

Zavallı kadın, bazı geceler -parmakları soğuktan uyuşmuş, kafası uzaklarda, kalbinde sınırsız bir şefkat- Retiro'nun duvarlarının arkasında, askerlere ve öğrencilere hizmet vererek üç dört peseta kıvırır; sonra Ronda'nın öbür tarafındaki Marqués de Zafra Caddesi'ne kadar yürüyerek ya da hava soğuksa Manuel Becerra'ya kadar metroya binerek, uyumak üzere eve gider.

İki ütücü, her biri ayrı bir masada, yamalı çarşafların üzerinde ütüyle tempo tutarak şarkı söylemekte, ara sıra da çene çalmaktadır.

– Karneyle verilen azığı sattım dün. Çeyrek okka şekeri dört buçuğa verdim. Çeyrek litre zeytinyağını da üç pesetaya. İki yüz gram fasulyeye iki peseta aldım. Kurtlanmıştı. Kahve bana kaldı.

– Ben kızıma verdim. Hepsini ona veriyorum. Haftada bir yemeğe götürüyor beni.

Tavan arasındaki odadan, ütücülerin konuşmalarını işitir Martín. Ama konuşulanları seçemez. Detone seslerini, ütünün masaya vuruşunu duyar. Uyanalı epeyce olmuştur. Ama gözleri hâlâ kapalıdır. Hiç kımıldamadan, uyuyormuş gibi yaparak, ara ara kendisini ihtimamla öpen Pura'yı hissetmek istemektedir. Onun, yüzüne sürtünen saçlarını, çarşafın altındaki çıplak vücudunu, soluk alıp verirken çıkardığı -öyle yapmasa asla fark edemeyeceği- hafif hırıltıyı hisseder.

Böylece, uzun bir süre oyalanır. Aylardır böyle mutlu bir gecesi olmamıştır. On yaş gençleşmiş, yeniden delikanlı olmuş gibi hisseder kendini. Gülümser. Yavaşça açar gözlerinden birini.

Dirseklerini yastığa dayamış, onu seyretmektedir Pura. Martín'in uyandığını görünce gülümser.

– İyi uyudun mu?

– Çok iyi uyudum Purita. Ya sen?

– Ben de. Senin gibi bir erkekle uyumak çok güzel. Hiç rahatsız etmiyorsun insanı.

– Boş ver. Başka şeylerden konuşalım.

– Nasıl istersen.

Bir süre sessiz kalırlar. Yeniden öper onu Pura.

– Romantik birisin sen.

Martín gülümser. Hüzünlü bir ifade vardır yüzünde.

– Hayır. Sadece duygusalım.

Kızın yüzünü okşar.

– Solgun görünüyor yüzün. Yeni gelin havası var senin üzerinde.

– Saçmalama.

– Evet yeni evlenmiş gibisin.

Pura ciddi bir ifade takınır.

– Ama öyle değilim!

On altı yaşındaki şair edasıyla, yumuşacık, duygu dolu bir öpücük kondurur kızın gözlerine.

– Benim için öylesin Pura! Tastamam öylesin!

Martín'e minnet duyar kız. Hüzünlü, uysal bir ifadeyle gülümser.

– Hiç fena olmazdı hani!

Doğrulup oturur Martín.

– Juan Romón'un, *Tesellinin yüce, sıcacık hayali* satırıyla başlayan sonesini biliyor musun?

– Hayır. Kim bu Juan Ramón?

– Şair.

– Şiir mi yazıyor?

– Elbette.

Bir an büyük bir öfkeyle bakar Pura'ya Martín. Ama yalnızca bir an.

– Dinle bak.

Tesellinin yüce, sıcacık hayali
Keder denizlerimin şafağı
Tertemiz kokusuyla huzur veren zambak
Büyük acılarımın ilahi bedeli

– Nasıl da hüzünlü! Ne kadar güzel!

– Hoşuna gitti mi?

– Hem de nasıl!

– Sana gerisini de okurum sonra.

Belden yukarısı çıplak vaziyette, kafasını soğuk suyla dolu derin bir kazana daldırıp çıkarmaktadır Bay Ramón.

Güçlü kuvvetli, tıka basa yiyen, nezle falan olmayan, içkisini içen, dominosunu oynayan, hizmetçi kızların kıçını çimdikleyen, gün ağarırken kalkan ve kendini bildi bileli çalışan bir adamdır.

Çocuk değildir artık Bay Ramón. Yükünü tutmuş olduğu için, o mis kokulu ama sağlığa zararlı fırının başında ter dökmesine gerek kalmamıştır artık. İç Savaş'tan bu yana, işini titizce çekip çevirdiği yazıhanesine kapanmıştır. Müşterilerini -hepsinin yaşını, konumunu, şartlarını, hatta görünüşünü gözeterek kurduğu pitoresk düzenle- memnun etmeye çalışmaktadır.

Bu arada, Bay Ramón'un göğsünün kılları âdeta buz tutmuştur.

– Kalksana kızım! Bu saate kadar yatmak da nereden çıktı? Hanımefendi misin sen?

Kız hemen kalkar, hiçbir şey söylemeden mutfağa gider, yüzünü yıkar.

Hafifçe, belli belirsiz bir öksürük tutmaktadır onu sabahları. Üşüttüğünde ise kuru kuru, boğuk boğuk öksürmektedir.

Bazı sabahlar, "Ne zaman bırakacaksın şu sefil veremliyi?" diye sorar annesi.

İşte o zaman, aslında bir çiçek kadar tatlı, toprağından sökülüp alındığında gıkını çıkarmayacak kadar yumuşak olan genç kızın anasını öldüresi gelir. "Geberesice karı! Pis yılan!" diye mırıldanır.

Pamuklu mantosunu giyip, bütün gün ayakta, paketleme bölümünde çalıştığı, Madera Caddesi'ndeki matbaanın, El Porvenir'in yolunu tutar Victorita.

Her zamankinden çok daha fazla üşür bazen ve içinde muazzam bir ağlama isteği uyanır.

Bayan Rosa, oldukça erken kalkar, sabah yedideki ayini hiç kaçırmaz.

Bu mevsimde, sıcak tutan, kendi icadı, flanel bir gecelik giymektedir Bayan Rosa.

Kiliseden dönerken birkaç *churro** alır; ön kapıdan, masaların üzerine baş aşağı konulmuş sandalyeleri, üstleri örtülmüş kahve makinesi ve piyanosuyla ıssız bir mezarlığı andıran kafeye girer. Kendine bir kadeh *ojén* koyar ve kahvaltı etmeye koyulur.

* Kızartılmış hamur tatlısı. (ç.n.)

Kahvaltı ederken, kötü günler yaşamakta olduğumuzu düşünür. Tanrı o günleri göstermesin, Almanların kaybedecekmiş gibi göründükleri savaşı düşünür; gitgide daha talepkâr, daha küstah, daha kibirli olan garsonları, tezgâhtarı, komiyi, müzisyenleri, hatta ayak işlerine bakan oğlanı düşünür.

Yudum aralarında alçak sesle, gelişigüzel, abuk subuk konuşur durur kendi kendine. İpe sapa gelmez şeyler söyler.

– Burada benim borum öter, anladınız mı? İşinize gelirse! Canım çekerse bir kadeh daha yuvarlarım. Kimseye hesap vermek zorunda değilim ben. Kafama eserse, şu şişeyi aynaya fırlatırım. Şu an yapmıyorsam, istemediğimdendir. Canım isterse kepenkleri indirir, feriştahı gelse bir fincan kahve vermem. Buradaki her şey benim; alnımın teriyle kazandım bunları.

Sabahın erken saatlerinde, kafenin her zamankinden çok daha fazla kendine ait olduğunu hisseder Bayan Rosa.

– Kafenin kediden ne farkı var? Daha büyük, o kadar... O da benim, kedi gibi... İstersem siktir ederim, istersem eşek sudan gelinceye kadar döverim.

Bay Roberto González, evinden meclise kadar yürümenin yarım saatten fazla sürdüğünü göz önünde bulundurmak durumundadır. Çok yorgun olmadıkça, her yere yayan gider Bay Roberto González. Yürüyüş, bacakları esnetmesinin yanı sıra, günde bir yirmi, ayda otuz altı, yılda ise neredeyse dört yüz elli peseta tasarruf sağlamaktadır.

Bay Roberto González, bir fincan tahıl kahvesi ve yarım francala ile kahvaltı eder. Francalanın diğer yarısını, bir parça Mancha peyniriyle birlikte, öğlene doğru nefsini köreltsin diye işe götürür.

Bay Roberto Gonzáles, durumundan hiç şikâyetçi değildir. Çok daha kötü durumda olan nice insan vardır. Her şey bir tarafa, sağlığı yerindedir. Eh, önemli olan da budur zaten.

Flamenko söyleyen çocuk, mezarlık yolundaki bir köprünün altında uyur. Flamenko söyleyen çocuk, Çingene ailesinin onsuz edemediği, ailenin her üyesinin ona yaslanarak kendini daha iyi hissettiği bir duyguyla, o mutlak özgürlük ve bağımsızlık duygusuyla yaşar.

Flamenko söyleyen çocuk, yağmur yağdığında ıslanır, hava soğuduğunda donar, ağustos ayında, köprünün gölgesi pek işe yaramadığı için, kavrulur: Sina Tanrısı'nın eski kanunudur bu.

Flamenko söyleyen çocuğun bir ayağı burkulmuştur. Bir kütüğe takılıp yuvarlanmış; canı çok yanmıştır. Bir süredir topallayarak yürümektedir.

Martín'in alnını okşar Purita.

– Çantamda beş peseta, biraz da bozukluk var. Kahvaltı için bir şeyler aldırayım mı?

Çok mutludur Martín. Utangaçlığı üzerinden atmıştır. O durumda kim olsa, öyle hisseder.

– İyi olur.

– Ne istersin? Kahve ile çiğ böreğe ne dersin?

Gülümser Martín. Heyecanlanmıştır.

– Kahvenin yanında çörek daha iyi gider.

– Nasıl istersen.

Martín'i öper Purita. Martín, yere atlar, odada iki tur atar, yeniden yatağa uzanır.

– Bir öpücük daha versene bana.

– İstediğin kadar alabilirsin.

Hiç utanmadan, izmarit dolu zarfı çıkarıp bir sigara sarar. Purita, bir şey söylemeye cesaret edemez. Bir zafer parıltısı seçilmektedir Martín'in gözlerinde.

– Hadi, getirsinler bakalım şu kahvaltıyı.

Purita, çıplak vücudunun üzerine elbisesini geçirir, koridora çıkar. Yalnız kalınca kalkar, aynada kendine bakar Martín.

Morgda, masalardan birinin soğuk mermeri üzerinde, gözleri açık, huzur içinde uyumaktadır Bayan Margot. Morgdaki ölüler, ölü insanlara değil, öldürülmüş kuklalara, zembereği boşanmış oyuncak palyaçolara benzer.

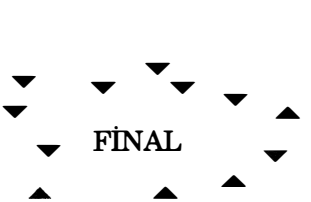
Boğazlanmış bir kukla, ölü bir insandan daha hazindir.

Erken uyanır Bayan Elvira. Ama kalkmaz. İyice örtünerek, kendi meselelerini düşünerek ya da yorgandan azıcık dışarı sarkan eliyle tuttuğu, o kalın, yağ lekesinden geçilmeyen, iyice yıpranmış *Paris Sırları*'nı okuyarak yatakta kalmayı tercih eder.

Şehirdeki erkeklerin ve kadınların kalpleri üzerinde solucan gibi sürünerek; onların yeni yeni açılan ama asla yeni ufuklar, yeni görünümler, yeni biçimler keşfedemeyecek olan bakışlarına okşarcasına çarparak, ağırlığını yavaş yavaş hissettirir sabah.

Sabah, şu ebediyen tekrarlanacak olan sabah, yine de, şehrin, şu mezarlığın, şu yağlı direğin, şu arı kovanının çehresini değiştirmek için biraz oyalanır.

Tanrı günahlarımızı affetsin!

Üç dört gün geçmiştir. Şehirde Noel atmosferi hüküm sürmektedir. Küçük bir kiliseden gelen tatlı, müşfik çan sesleri, sokaklardaki gürültüyü alt ederek, körpe sürgünler veren yaşlı bir bitkiyi andıran Madrid'in üzerinde yankılanmaktadır. İnsanlar hızla geçip gitmektedir. Kimse yanı başında kafasını kaldırmadan yürüyen, belki midesi bozulmuş, belki akciğerinde kist çıkmış, kim bilir belki de kafayı üşütmüş olan adamı umursamamaktadır.

Filo'nun evindeyiz. Kahvaltı ederken gazete okumaktadır Bay Roberto. Kahvaltısı bitince, vedalaşmak üzere, rahatsız olduğu için hâlâ yatmakta olan karısının yanına gider.

– Şimdi gazetede gördüm. Her şey apaçık ortada. Bu çocuk için bir şeyler yapmak gerekir. Biraz düşünelim bakalım. Aslında hak etmiyor bunu ama neyse.

Filo ağlamakta; çocuklardan ikisi, yatağın yanında, olan bitene hiçbir anlam veremeden öylece bakarlar. Gözpınarlarından süzülüp durmaktadır yaşlar. Yüzünde, belli belirsiz, neredeyse kaybolup gitmiş -döşeme taşlarının üzerinde kanları

hâlâ tüterken, ağzında sigarası, aklında hizmetçi kızlardan biri, çatlak sesiyle arya söyleyerek, bir yargıç kayıtsızlığıyla onları boğazlayan kasabın önlüğündeki artıkları ömrünün son anının mecalsizliğiyle yalamakta olan süt danalarının yüzündekine benzer- kederli bir ifade vardır.

Ne zamandır toprağın altında yatmakta olan ölüleri kimse hatırlamaz.

Aile içinde şöyle denilir:

– Unutmayın, zavallı annemizin ölüm yıldönümü yarın.

Hesabı tutan daima kız kardeşlerden biridir. En üzgün olanı...

Arkasında hizmetçi kız, her gün Corredera'ya, alışveriş yapmaya gider Bayan Rosa. Pazara, kafedeki sabah telaşı bitince uğrar. Öğlene doğru, el ayak çekilmeye başlayınca, tezgâhların başında biter.

Kimi zaman kız kardeşiyle karşılaşır pazarda. Yeğenlerini daima sorar Bayan Visi'ye. Bir gün, şöyle bir konuşma geçer aralarında:

– Ya Julita?

– Bildiğin gibi.

– O kıza bir koca lazım artık.

İki gün geçer aradan. Bayan Visi, pazarda görür görmez, Bayan Rosa'nın yanında alır soluğu. Sevincinden uçmaktadır.

– Kıza bir kısmet çıktı, biliyor musun?

– Sahi mi?

– Evet.

– Nasıl biri?

– Pırlanta gibi bir çocuk hayatım. Nasıl mutluyum bir bilsen!

– İyi, iyi, çok iyi. Umarım bir aksilik çıkmaz.

– Hayatım, neden bir aksilik çıksın ki?

– Bilmem ki! Şimdiki gençlere güven olmuyor pek.

– Of, Rosa! Ne kadar karamsarsın!

– Hayır şekerim, karamsar falan değilim. İşin sonucuna bakarım ben. İyi sonuçlanırsa, ne âlâ!

– Anlıyorum.

– Yok kötü sonuçlanırsa...

– Bir başkasını bulur.

– Bekâretini muhafaza ettiği sürece sorun yok.

Birbirlerini uzun uzadıya, merakla incelemekte olan insanların iki uzun sıra halinde karşı karşıya oturduğu tramvaylar hâlâ faaliyettedir.

– Şuna baksana! Boynuzlanmış bir koca olduğu suratından okunuyor zavallının. Ya bir bisiklet yarışçısıyla kaçmıştır karısı, ya da bir iaşe memuruyla.

Yol uzunsa eğer, insanlar birbirlerinden hoşlanmaya başlar. Az önce inen, nerede oturduğunu bilmediğimiz, belki de ömrümüz boyunca bir daha hiç görmeyeceğimiz o hali perişan kadını düşünüp duygulanırız.

– Başı dertte olmalı. Kocası işsiz kalmıştır belki; bir sürü çocuğu da vardır.

Her zaman, genç, iri yapılı, aşırı makyajlı, frapan bir kadın vardır tramvayda. Kocaman, yeşil, deri çantası, yılan derisi ayakkabısı ve yanağında yapma beni olan bir kadın...

– Zengin bir eskicinin karısına benziyor. Bir doktorun metresi de olabilir. Frapan metrese bayılır doktorlar. Açıkça şunu ifade etmektedirler bu tercihleriyle: "Görmeye değer doğrusu, değil mi? İyice baktınız mı? Birinci sınıf mal!"

Atocha'dan gelmektedir Martín. Ventas'a gelince tramvaydan iner, Este'ye doğru yürümeye başlar. Yıllar önce,

Noel'e birkaç gün kala vefat eden annesi Bayan Filomena López de Marco'nun mezarını ziyarete gitmektedir.

Gazeteyi katlar ve zili çalar Pablo Alonso. Laurita, yorganın altına saklanır. Hizmetçi kadının onu yatakta görmesinden utanmaktadır hâlâ. Hepi topu iki gün olmuştur bu evde yaşamaya başlayalı. Lagasca'daki kapıcı dairesinden ayrılınca yerleştiği, Preciados Caddesi'ndeki pansiyon öyle kötüdür ki!

– Girebilir miyim?

– Girin. Bay Marco evde mi?

– Hayır efendim, az önce çıktı. Eski siyah kravatlarınızdan birini istedi. Matemdeymiş.

– Verdiniz mi?

– Evet efendim.

– İyi. Banyoyu hazırlayın.

Hizmetçi kız, odadan çıkar.

– Gitmem lazım Laurita. Zavallı çocuk! Bir bu eksikti!

– Zavallıcık! Bulabilecek misin onu?

– Bilmiyorum. Postaneye ve Banco de España'ya bakacağım. Sabahları genellikle oralarda olur.

Este'ye giden yolda, eski teneke ve tahtadan yapılmış sefil barakalar hemen göze çarpmaktadır. Birkaç çocuk, yağmurdan artakalan su birikintilerine taş atmaktadır. Yazın, Abroñigal Nehri'nin henüz büsbütün kurumadığı dönemde, sopayla kurbağa avlayacak, nehrin kirli, pis kokulu suyunda oynaşıp duracaklardır. Birkaç kadın, çöp yığınlarını kurcalamaktadır. Yaşlı, muhtemelen kötürüm bir adam, bir kulübenin kapısında, ters çevrilmiş bir kovanın üzerinde oturmakta; izmarit dolu bir gazete kâğıdını ılık sabah güneşine sermektedir.

– Farkında değiller, hiçbir şeyin farkında değiller...

O sırada, annesine ithaf ettiği soneyi yazmaya başlamış, "laurel"le* kafiyeli bir kelime aramakta olan Martín, şu sıkça dile getirilen argümanı hatırlar; evet, üretim değil, bölüşümdür düğüm noktası.

– Bunların durumu, benimkinden de kötü. Ne acımasızlık! Şu dünyanın haline bak!

Soluk soluğa, dili bir karış dışarıda, Narváez Caddesi'ndeki bara ulaşır Paco. Barın sahibi Celestino Ortiz, polis memuru García'ya bir kadeh *cazalla*** vermektedir.

– İnsan vücudundaki moleküllere zararlıdır aşırı alkol. Size daha önce de söylediğim gibi, üç sınıfa ayrılır bu moleküller: Kan molekülleri, kas molekülleri ve nihayet sinir molekülleri. İşte bunların hepsini yakar, perişan eder aşırı alkol. Ara sıra bir kadeh içmek faydalıdır yine de; mideyi sıcak tutar.

– Bence de öyle.

– İnsan beyninin esrarlı bölgelerini de aydınlatır.

Ağzı bir karış açık, hayran hayran bakmaktadır polis memuru García.

– Söylendiğine göre, antik dönemin Yunan, Roma ve Kartaca filozofları, doğaüstü bir güce sahip olmak istediklerinde…

Tam o anda kapı hızla açılır; buz gibi bir esinti, tezgâhı yalayıp geçer.

– Ah, şu kapı!

– Merhaba Bay Celestino!

Celestino Ortiz için, hitap tarzı çok önemlidir. Potansiyel protokol şefidir Celestino. Hemen müdahale eder:

– Dostum Celestino!

---

* Laurel: Defne. (ç.n.)

** Cazalla: Cazalla'da üretilen bir brendi. (ç.n.)

– Pekâlâ. Bırakın şimdi bunları. Martín buraya uğradı mı?

– Hayır. Geçenlerde kafası bozulup gitmişti. O günden bu yana uğramadı. İnanın bu iş canımı çok sıkıyor.

Polise sırtını döner, "Alın, okuyun şunu!" der Paco.

Katlanmış bir gazeteyi Ortiz'e uzatmıştır.

– Şurada, aşağıda.

Kaşlarını çatarak, ağır ağır okur Celestino.

– Çok fena!

– Maalesef öyle.

– Ne yapmayı düşünüyorsunuz?

– Bilmiyorum. Siz ne dersiniz? En iyisi kız kardeşiyle konuşmak, öyle değil mi? Hemen yarın Barcelona'ya gönderebilirsek...

Torrijos Caddesi'nde, bir ağacın dibinde, bir köpek can çekişmektedir. Bir taksi karnının ortasından geçerek çiğnemiştir zavallıyı. Dili dışarı sarkmış, yalvaran gözlerle bakmaktadır. Birkaç düzine insan, toplaşmış seyretmekte; birkaç çocuk, ayaklarıyla dürtmektedir hayvanı.

Az ötede yürümekte olan Bayan Jesusa, tam o sırada Purita Bartolomé'ye rastlamıştır.

– Ne olmuş orada?

– Bir kuçukuçunun beli kırılmış.

– Zavallı!

Purita'nın kolunu tutar Bayan Jesusa.

– Martín'in başına geleni duydun mu?

– Hayır, ne olmuş?

– Dinle.

Gazeteden birkaç satır okur Purita'ya Bayan Jesusa.

– Ne olacak şimdi?

– Bilmiyorum hayatım. Korkarım durum hiç iç açıcı değil. Gördün mü onu?

– Hayır, o günden beri görmedim.

Birkaç çöpçü gelir, can çekişen köpeği arka ayaklarından tutup çöp arabasına atar. Havada uçarken, acıdan derin derin, umutsuzca ulur hayvan. Topluluk, bir süre çöpçüleri seyreder, sonra dağılır. Her biri ayrı bir yere gider. Belki de içlerinden biri, solgun çehreli bir çocuk, sinsice, belli belirsiz gülümseyerek, köpeğin can çekişmesini seyretmekten keyif almıştır.

Ventura Aguado, telefonda sevgilisi Julita ile konuşmaktadır.

– Hemen şimdi mi?

– Evet hayatım, hemen şimdi. Yarım saate kadar Bilbao metro istasyonunda olacağım. Gecikme sakın!

– Merak etme, gecikmem. Hoşça kal.

– Hoşça kal. Bir öpücük göndersene.

– Al bakalım, şımarık herif.

Yarım saat sonra, Ventura, Bilbao metro istasyonunda kendisini beklemekte olan Julita'ya ulaşır. "Ne oldu acaba?" diye çok meraklanmış, hatta telaşa kapılmıştır Julita.

– Çok bekledin mi?

– Hayır, daha beş dakika bile olmadı geleli. Ne oldu?

– Anlatacağım şimdi. Şuraya girip oturalım.

Birahaneye girip, dipteki karanlık masaya otururlar.

– Oku.

Kız okuyabilsin diye bir kibrit yakar Ventura.

– Arkadaşının başı dertte desene.

– Bütün bildiğim bundan ibaret. Seni bunun için çağırdım.

Düşüncelidir Julita.

– Ne yapacak şimdi?

– Bilmiyorum, daha görmedim onu.

Kız, sevgilisinin elini tutar, sigarasından bir nefes çeker.

– Hay aksi!

– Bütün pireler köpeğin çelimsizini emer. Ibiza Caddesi'ndeki kız kardeşine yollamayı düşünmüştüm seni.

– Onu tanımıyorum ki!

– Fark etmez. Benim yolladığımı söylersin. İyisi mi, hemen git sen! Paran var mı?

– Hayır.

– Al şu on pesetayı. Taksiyle gidip gel. Elimizi ne kadar çabuk tutsak, o kadar iyi. Onu saklamaktan başka çaremiz yok.

– İyi ama... Başımız derde girmez mi?

– Bilmiyorum. Başka çaremiz yok. Yalnız başına bırakırsak bir çılgınlık yapabilir Martín.

– Peki, sen bilirsin.

– Hadi, git artık.

– Kaç numara?

– Bilmiyorum. Narváez'den yukarı çıkarken, soldan ikinci sokağın köşesi. Sokağın adını bilmiyorum. Karşıya geçeceksin; çift numaralı binalardan biri. Kocasının adı González, Roberto González.

– Beni burada mı bekleyeceksin?

– Evet. Epeyce nüfuzlu bir arkadaşım var. Onu görmeye gideceğim. Yarım saate kadar dönerim.

Bay Roberto o sabah işe gitmemiş, izin almak üzere Bay Ramón'u aramıştır.

– Sizi temin ederim ki çok önemli bir sorun Bay José. Çok önemli ve çok tatsız bir sorun. Bilirsiniz, öyle kolay kolay işe gelmemezlik etmem ben. Ailevi bir sorun.

– Peki dostum, gelmeyin bugün. Sizin işlerinize göz kulak olmasını söylerim Díaz'a.

– Çok teşekkür ederim Bay José. Bu iyiliğini unutmayacağım.

– Bir şey değil dostum, bir şey değil. Birbirimize yardım edeceğiz elbette. Önemli olan, sorununuzu halledebilmeniz.

– Teşekkür ederim Bay José. Elimizden geldiğince halletmeye çalışacağız.

Endişeli bir edayla ekler Bay Ramón:

– Bakın González, istersiniz onu burada birkaç gün saklarım, ama sonra başka bir yer bulmanız gerekir. Burada benim borum öter gerçi. Ama Paulina öğrenecek olursa kıyameti koparır.

Mezarlığa giden upuzun yolda yürümektedir Martín. Küçük kilisenin kapısında oturmakta olan papaz, kovboy romanı okumaktadır. Serçeler, ılık aralık güneşinde, yaprakları dökülmüş ağaçlarda, daldan dala konup sallanarak ötmektedir. Patikadan bisikletli bir kız geçer. Körpe sesiyle, günün harcıâlem şarkılarından birini söylemektedir. Bundan ötesi, yumuşak, güzel bir sessizliktir. Martín, iç âleminde, tarifsiz bir huzur hisseder.

Petrita, hanımı Filo ile konuşmaktadır.

– Neyiniz var hanımefendi?

– Hiç. Çocuk pek iyi değil, biliyorsun.

Şefkatle gülümser Petrita.

– Çocuğun bir şeyi yok. Ama hanımefendinin bir sıkıntısı var.

Filo, mendiliyle gözlerini kurular.

– İnsanın yüzünü hiç güldürmüyor hayat. İleride anlarsın bunu; daha çok gençsin.

Sahaf Rómulo, dükkânında oturmuş, gazete okumaktadır.

"Londra. Moskova Radyosu, Churchill, Roosevelt ve Stalin'in birkaç gün önce Tahran'da bir toplantı yaptıklarını bildiriyor."

– Şeytanın ta kendisi şu Churchill! Bu yaşta, on sekizinde delikanlı gibi oradan oraya koşturup duruyor.

"Führer'in genel karargâhı. Doğu cephesinin merkezindeki Gomel bölgesinde, kuvvetlerimizin çekildiği mevziler..."

– İyiye delalet değil bu!

"Londra. Roosevelt, devasa Douglas uçağıyla Malta adasına ulaştı."

– Herife bak be! Kalıbımı basarım tuvalet bile vardır uçağın içinde.

Sayfayı çevirir Rómulo. İsteksizce göz atar sütunlara.

Kısa, sıkıştırılmış bir iki satıra takılır gözleri. Boğazı kurur; kulakları uğuldamaya başlar.

– Bir bu eksikti! Uğursuzluk kene gibi yapıştı bu çocuğun yakasına.

Annesinin mezarına ulaşır Martín. Mezar taşının üzerindeki yazılar henüz pek silinmemiştir. "Huzur içinde yatsın. Bayan Filomena López Moreno, D. Sebastián Marco Fernández'in dul eşi. 20 Aralık 1934'te, Madrid'de Hakk'ın rahmetine kavuştu."

Martín, her ölüm yıldönümünde değil, ara sıra, aklına geldiğinde ziyaret etmektedir annesinin kabrini.

Şapkasını çıkarır. Vücudunu gevşeten bir hafiflik hisseder içinde. Mezarlığın duvarlarının ötesinde, güneşin üzerine serilip kaldığı boz renkli bir düzlük görür. Dondurucu denilebilecek kadar soğuk değildir hava. Şapkası elindedir hâlâ Martín'in. Alnının hafifçe okşandığını hisseder. Artık

unutulmaya yüz tutmuş, eski, çocukluğundan kalma bir okşayış...

"Burası çok güzel bir yer," diye düşünür, "Artık daha sık geleceğim."

Islık çalmaya başlamak üzereyken, son anda tutar kendini.

Etrafa göz atar.

"Josefina de la Peña Ruiz, 3 Mayıs 1941 günü, on bir yaşında hayata gözlerini yumdu."

– Bisikletli kız gibi. Belki de arkadaştılar. Belki de ölümünden az önce, o yaşlardaki diğer kız çocukları gibi, şöyle diyordu arkadaşına: "Büyüyüp evlendiğimde..."

"Raúl Soria Bueno hazretleri. Madrid'de Hakk'ın rahmetine kavuştu..."

– Bu mümtaz varlık, bir tabutta çürüyüp gidiyor.

Gitgide akl-ı selimden uzaklaşmakta olduğunun farkına varır Martín.

– Yeter, kapat artık çeneni Martín.

Gözlerini tekrar yukarı kaldırır; annesinin hatırasıyla baş başadır artık. Son günlerindeki görüntüsüyle değil, otuz beş yaşındaki haliyle hatırlar onu.

– Ey gökyüzündeki babamız! Adın kutsansın, krallığın bize ulaşsın, borçlularımızı bağışladığımız gibi... Yok, hayır, böyle değildi.

Martín yeniden başlar, ama yine sonunu getiremez. Babamız duasını başından sonuna çıkarabilmek için, ömrünün on yılını vermeye hazırdır o anda.

Gözlerini sıkıca yumar, sesini alçaltarak okumaya başlar:

– Mezarında yatan anneciğim, seni daima kalbimde taşıyacağım. Tanrı'nın seni hak ettiğin ebedi mutluluğa kavuşturmasını diliyorum. Amin.

Gülümser Martín. Uydurduğu dua çok hoşuna gitmiştir.

– Mezarında yatan anneciğim, Tanrı'nın... Yok, hayır, böyle değildi.

Kaşlarını çatar Martín.

– Nasıldı ya?

Filo, ağlamaya devam etmektedir.

– Ne yapacağımı bilmiyorum. Kocam bir arkadaşını görmeye gitti. Sizi temin ederim; kardeşim kötü bir şey yapmış olamaz. Bir yanlışlık olmalı; herkes yanılabilir. Yasalara saygılı biridir o.

Julita, ne diyeceğini bilemez.

– Bence de öyle. Bir yanlışlık olduğuna şüphe yok. Yine de bir şeyler yapmak, birilerini görmek gerekir diye düşünüyorum.

– Evet. Bakalım Roberto ne diyecek gelince.

Daha çok ağlamaya başlar Filo. Kucağındaki çocuk da dayanamaz, ona eşlik eder.

– Yapabileceğim tek şey, Ebedi Kurtarıcı Meryem Ana'ya dua etmek. Bugüne kadar, bütün sıkıntılardan kurtarmıştır beni.

Roberto ile Bay Ramón, sorunun halli konusunda mutabakata varmışlardır. Martín'in meselesi öyle pek ciddi bir şey olamayacağına göre, iyisi mi, işi daha fazla uzatmadan bir an önce teslim olmalıdır. Saklayacak önemli bir şey olmadığına göre, kaçmanın ne âlemi vardır? Birkaç gün bekleyecekler -ki Martín bu birkaç günü Bay Ramon'un mekânında rahatça geçirebilir-, sonra onu -reddetmeye yüzü tutmayan, daima iyi bir sığınak olan- Yüzbaşı Bay Tesifonte Ovejero'nun refakatinde teslim edeceklerdir.

– Çok iyi bir fikir Bay Ramón. Çok teşekkür ederim. Kusursuz bir insansınız siz.

– Yok canım, daha neler! En makul hal yolunun bu olduğu kanaatindeyim. Hepsi bu.

– Evet, haklısınız. Emin olun, beni çok rahatlattınız.

Celestino, üç mektup yazmıştır. Üç mektup daha yazmayı düşünmektedir. Martín meselesi kafasını kurcalayıp durmaktadır.

– Borcunu ödese de, ödemese de, bu haldeyken yalnız bırakamam onu.

Elleri ceplerinde, mezarlığın yamacından aşağı inmektedir Martín.

– Artık hayatımı düzene sokmalıyım. Bunu sağlamanın yolu, düzenli bir iş edinmekten geçiyor. Beni kabul ederlerse, herhangi bir devlet dairesinde çalışabilirim. Evet, işe yeni başladığımda mümkün olmaz belki; ama bir süre sonra, hele bina yeterince ısınıyorsa, boş zamanlarımda bir şeyler yazabilirim. Bunu Pablo ile konuşmalıyım; bir iş ayarlayabilir belki. Sendikada da çalışabilirim; orada iyi para veriyorlar.

Âdeta eline lastik bir silgi geçirmiş, annesini silivermiştir kafasından.

– Sosyal Yardım Kurumu da fena değil; ama oraya girmek pek kolay olmasa gerek. Bu işlerin hepsi bankada çalışmaktan iyidir. Bankalar sömürüyor insanları; bir gün geç kalmayagör, hemen keserler maaşından. İyi bir pozisyon yakalamanın hiç de zor olmadığı özel şirketler de var. Reklam kampanyalarından birinde çalışmak hoşuma gidebilir mesela. Uykusuzluktan mı muzdaripsiniz? Kurtulmak sizin elinizde! Kendiniz istediğiniz için bu haldesiniz! Falanca

tableti (Marco olabilir tabletin adı) kullanın, kalbinizi hiç hırpalamadan huzur içinde uyuyun.

Martín'i iyice heyecanlandırmıştır bu fikir. Mezarlığın kapısından çıkarken, oradaki görevliye sorar:

– Gazeteniz var mı? Okuduysanız, sizden satın alabilir miyim? Bakmak istediğim bir şey var da...

– Ben okudum. Alın sizin olsun.

– Çok teşekkür ederim.

Gazeteyi kaptığı gibi dışarı fırlar Martín. Mezarlığın dışındaki küçük bahçede bir banka oturur, gazeteyi açar.

– İş arayanlar için çok iyi ipuçları bulunuyor bazen gazetelerde.

Çok aceleci davrandığının farkına varır Martín. Kendini biraz frenlemeye çalışır.

– İş ilanlarını okuyacağım. Bir şey çıkar bakarsın. Ama sakin olmalıyım. Acele ile menzil alınmaz.

Kendisiyle hayli barışık bir haldedir.

– Çakı gibiyim bugün. Kafam da iyi çalışıyor. Temiz hava iyi gelmiş olmalı.

Bir sigara sarıp gazeteyi okumaya başlar.

– Savaş ne büyük bir acımasızlık! Herkes kaybediyor, herkes anbean kültürden uzaklaşıyor.

Kendisinden biraz daha fazla hoşlanmıştır. İçin için gülümser.

Arada ufka bakarak, okuduğu şeyleri düşünmektedir.

– Hadi bakalım, devam edelim!

Gazetedeki her şeyi okur Martín. Dünyadan haberler, başmakale, verilen demeçlerin özetleri, tiyatro haberleri, film galaları, futbol maçları; gazetedeki her şey ilgilendirmektedir onu.

Şehir dışına çıkıp temiz havayı soluduğunda, hayatın -kesintisiz bir biçimde şehre gömülüp yaşarken hissedemediği- daha yumuşak, daha ince renkleri olduğunun farkına varır.

Gazeteyi katlar, ceketinin cebine koyar ve yürümeye başlar. Her zamankinden çok daha fazla şey öğrenmiştir bugün; güncel konular üzerinde, rahatlıkla konuşabilir artık. Gazeteyi baştan sona okumuş, ama ilanları, bir adresi not etmesi ya da bir yere telefon etmesi gerekebilir düşüncesiyle, sonraya bırakmıştır; bir kafede oturup, sakin sakin okuyacaktır. İlanlar, tebliğler* ve Madrid'in çevresinde yaşayanlara verilecek karneler, Martín'in henüz okumadığı bölümlerdir.

Plaza de Toros'a geldiğinde, kendisine dikkatle bakmakta olan bir grup kıza ilişir gözü.

– Güzeller, merhaba!

– Merhaba gezgin!

Nabız atışları hızlanır. Mutludur. Islıkla Madelón'u** çalarak, hızlı hızlı Alcalá'yı tırmanır.

– Bizimkiler, bugün bambaşka biri olduğumu görecekler.

Onunkiler de buna benzer bir şey düşünmektedirler.

Uzunca bir süre yürüdükten sonra, bir bijuterinin önünde durur, vitrine bakar.

– Çalışıp para kazanmaya başlayınca, Filo'ya küpe alacağım. Purita'ya da.

Cebindeki gazeteyi yoklayıp gülümser.

– Sürülecek iz burada.

---

* Tebliğ (*edicto*): Franco rejiminin, hakkında kovuşturma açılan kişilerin yerini belirlemek amacıyla yayımladığı yazı. (ç.n.)

** Madelón: Birinci Dünya Savaşı'nda popüler olan ilahi. (ç.n.)

Belli belirsiz bir önseziyle, acele etmek istemez Martín. Henüz ilanlar, tebliğler ve Madrid'in çevresinde yaşayanlara verilecek karneler bölümlerini okumadığı gazete cebindedir.

– Ha, ha! Madrid'in çevresinde yaşayanlar! Ne komik bir laf! Madrid'in çevresinde yaşayanlar!

Madrid, 1945 – Cebreros, 1950

"Bayan Rosa, heybetli kalçasıyla müşterilere çarpa çarpa, kafedeki masaların arasında koşuşturur durur. 'Lanet olası! Tövbeler olsun!' diye sıkça mırıldanır. Onun dünyası kafeden ibarettir; evrenin geri kalanı ise kafenin çevresidir."

Bayan Rosa'nın evreninin dışında yer alan kadınlar ve erkekler, birer ikişer onun dünyasına girerler: Dertli kadınlar ve dertli erkekler, birbirleriyle ve birbirlerinden konuşurlar orada. Kendileriyle birlikte acılarını, umutlarını, aşklarını ve her birinin bağlı olduğu hayatları da getirirler. *Arı Kovanı* onların dünyalarıyla dolar. Böylece Bayan Rosa'nın Madrid'deki kafesi sadece onun için değil, üç yüzden fazla karakter -ve bu romanın okuru- için "bir dünya"dan ibaret olur.

Ülkesinde "İspanyolcanın Cervantes'ten sonraki en önemli yazarı" olarak görülen Nobel ödüllü Camilo José Cela'nın kendisine has grotesk realizminin en yetkin örneği *Arı Kovanı*, Gökhan Aksay'ın İspanyolca aslından çevirisiyle...

"Mutlu azınlığa!"

Kapak Tasarım David Drummond

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

9 786056 663734